

***Piata správa o implementácii Európskej charty
regionálnych alebo menšinových jazykov
v Slovenskej republike***

Bratislava 2018

Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len „charta“) bola podpísaná v mene Slovenskej republiky v Štrasburgu 20. februára 2001. Národná rada Slovenskej republiky vyslovila súhlas s chartou uznesením č. 1497 z 19. júna 2001. Prezident Slovenskej republiky ju ratifikoval 20. júla 2001 a ratifikačná listina bola uložená a zaregistrovaná u depozitára, generálneho tajomníka Rady Európy, 5. septembra 2001. Pre Slovenskú republiku charta nadobudla platnosť 1. januára 2002 na základe článku 19 ods. 2 charty. Text charty bol publikovaný v Zbierke zákonov pod číslom 588/2001 Z. z.

Pri uložení ratifikačnej listiny urobila Slovenská republika vyhlásenie, ktoré znie:

1. Slovenská republika vyhlasuje, že prijatú chartu bude uplatňovať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a príslušnými medzinárodnými dohovormi, ktoré zaručujú rovnosť občanov pred zákonom bez ohľadu na ich pôvod, rasu, náboženstvo alebo národnosť, s cieľom podporovať európske jazykové dedičstvo bez ujmy na používaní štátneho jazyka.

2. Slovenská republika vyhlasuje podľa článku 1 písm. b) charty, že pojem „územie, na ktorom sa používa regionálny alebo menšinový jazyk,“ sa vzťahuje na obce podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky, patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva z 25. augusta 1999, a to vrátane uplatňovania jej článku 10.

3. Podľa článku 3 ods. 1 charty „regionálnymi alebo menšinovými jazykmi“ v Slovenskej republike sú jazyky: bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký, poľský, rómsky, rusínsky a ukrajinský; uplatňovanie ustanovení charty podľa jej článku 2 ods. 2, ak ide o

bulharský, český, chorvátsky, nemecký, poľský a rómsky jazyk:

článok 8 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod iii, písm. c) bod iii, písm. d) bod iii, písm. e) bod ii, písm. f) bod ii, písm. g), h), i);

článok 9 ods. 1 písm. a) body ii a iii, písm. b) body ii a iii, písm. c) body ii a iii, písm. d);

článok 10 ods. 1 písm. a) body iii a iv, ods. 2 písm. b), c), d), f), g), ods. 3 písm. c), ods. 4 písm. a), c), ods. 5;

článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d), písm. e) bod i, písm. f) bod ii, ods. 2 a 3;

článok 12 ods. 1 písm. a), b), c), d), e), f), g), ods. 2 a 3;

článok 13 ods. 1 písm. a), b), c), ods. 2 písm. c);

článok 14 písm. a);

článok 14 písm. b) len pre český, nemecký a poľský jazyk;

rusínsky a ukrajinský jazyk:

článok 8 ods. 1 písm. a) bod ii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d) bod ii, písm. e) bod ii, písm. f) bod ii, písm. g), h), i);

článok 9 ods. 1 písm. a) body ii a iii, písm. b) body ii a iii, písm. c) body ii a iii, písm. d), ods. 3;

článok 10 ods. 1 písm. a) body iii a iv, ods. 2 písm. b), c), d), f), g), ods. 3 písm. c), ods. 4 písm. a), c), ods. 5;

článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d), písm. e) bod i, písm. f) bod ii, ods. 2 a 3

článok 12 ods. 1 písm. a), b), c), d), e), f), g), ods. 2 a 3;

článok 13 ods. 1 písm. a), b), c), ods. 2 písm. c);

článok 14 písm. a);

článok 14 písm. b) len pre ukrajinský jazyk;

maďarský jazyk:

článok 8 ods. 1 písm. a) bod i, písm. b) bod i, písm. c) bod i, písm. d) bod i, písm. e) bod i, písm. f) bod i, písm. g), h), i);

článok 9 ods. 1 písm. a) body ii a iii, písm. b) body ii a iii, písm. c) body ii a iii, písm. d), ods. 2 písm. a), ods. 3;

článok 10 ods. 1 písm. a) bod ii, ods. 2 písm. a), b), c), d), f), g), ods. 3 písm. b), c), ods. 4 písm. a), c), ods. 5;

článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d), písm. e) bod i, písm. f) bod i, ods. 2 a 3;

článok 12 ods. 1 písm. a), b), c), d), e), f), g), ods. 2 a 3;

článok 13 ods. 1 písm. a), b), c), ods. 2 písm. c);

článok 14 písm. a), b).

4. Slovenská republika vyhlasuje, že článok 8 ods. 1 písm. e) bod i sa vzťahuje na prípravu pedagógov, teológov, kultúrnych a osvetových pracovníkov bez ujmy na výučbe v štátnom jazyku s tým, že väčšina predmetov vrátane profilových sa zabezpečuje v menšinovom jazyku pri rešpektovaní právnych noriem Slovenskej republiky v oblasti vysokého školstva.

5. Slovenská republika vyhlasuje, že článok 10 ods. 1 písm. a) bod ii, článok 10 ods. 2 písm. a) a článok 10 ods. 3 písm. b) sa budú interpretovať bez ujmy na používaní štátneho jazyka podľa Ústavy Slovenskej republiky a v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky.

6. Slovenská republika vyhlasuje, že článok 12 ods. 1 písm. e) a článok 13 ods. 2 písm. c) možno použiť, ak účinky jeho použitia neodporujú iným ustanoveniam právneho poriadku Slovenskej republiky o zákaze diskriminácie občanov Slovenskej republiky v pracovnoprávných vzťahoch na území Slovenskej republiky.

Slovenská republika prijala ambiciózne záväzky, keďže vybrala od 49 do 53 ustanovení (minimum je 35 ustanovení) z tretej časti charty pre deväť menšinových jazykov: bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký, poľský, rómsky, rusínsky a ukrajinský. Jazyky sú z hľadiska vybraných ustanovení rozdelené do troch skupín: 1) maďarský, 2) rusínsky a ukrajinský, 3) ostatné jazyky.

V zmysle ustanovení IV. časti charty (Uplatňovanie charty) sa zmluvným stranám podľa článku 15 ods. 1 (Pravidelné správy) ukladá povinnosť predkladať generálnemu tajomníkovi Rady Európy vo forme, ktorú určí Výbor ministrov, správu o svojej politike v zmysle časti II. tejto charty a o opatreniach, ktoré uskutočnili na zabezpečenie ustanovení časti III., ktoré prijali. Prvá správa sa musí predložiť do roka po nadobudnutí platnosti charty pre danú zmluvnú stranu a následné správy v trojročných intervaloch po prvej správe. Zmluvné strany v súlade s článkom 15 ods. 2 charty svoje správy zverejnia.

Slovenská republika prostredníctvom Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR predložila generálnemu tajomníkovi Rady Európy Prvú správu o implementácii charty v Slovenskej republike v roku 2003. Následne v rokoch 2008, 2012 a 2015 boli predložené druhá, tretia a štvrtá implementačná správa. Všetky prechádzajúce správy boli prijaté odporúčaním Výboru ministrov Rady Európy, ktorými sa tak ukončili jednotlivé monitorovacie kolá o implementácii charty Slovenskou republikou.

Piata správa o implementácii charty Slovenskou republikou je vypracovaná v súlade s metodickým pokynom stanovujúcim revidovanú osnovu trojročných periodických správ

predkladaných zmluvnými stranami charty, ktorý bol prijatý Výborom expertov Rady Európy 30. novembra 2015 (MIN-LANG (2015) 23). Reflektuje aj na odporúčania obsiahnuté vo štvrtej hodnotiacej správe.

Východiskom pri vypracúvaní piatej správy bolo odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy o uplatňovaní charty Slovenskou republikou CM/RecCHL(2016)2, ako aj hodnotiaca správa Výboru expertov MIN-LANG (2015)23. Piata správa o implementácii charty Slovenskou republikou obsahuje aktualizované a komplexné informácie o stave a situácii regionálnych alebo menšinových jazykov na Slovensku. Je zameraná predovšetkým na prezentáciu aktuálneho stavu a vývoja legislatívy, ako i spoločenskej praxe v oblasti ochrany a podpory regionálnych alebo menšinových jazykov.

Komentár Slovenskej republiky k ustanoveniam zhrnutia Štvrtej správy Výboru expertov Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov o implementácii charty jazykov v Slovenskej republike

Zhrnutie

- 1. Slovenská republika podpísala a ratifikovala Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov v roku 2001. V Slovenskej republike charta nadobudla platnosť 1. januára 2002 a chráni bulharčinu, chorvátčinu, češtinu, nemčinu, maďarčinu, poľštinu, rómčinu, rusínčinu, ukrajinčinu a jidiš.*
- 2. Na všetky jazyky okrem jidiš sa vzťahujú vybrané ustanovenia časti III. Situácia týchto jazykov sa vo výraznej miere líši a preto je plnenie určitých záväzkov pri niekoľkých jazykoch náročné. Je potrebné prijať flexibilné a konkrétne opatrenia, aby boli ustanovenia charty operatívne, ako vyžadujú záväzky, ktoré uzavrela Slovenská republika.*
- 3. Slovenské orgány nedávno prijali Celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike a pripravuje sa akčný plán týkajúci sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám. Sú zavedené aj inštitucionálne štruktúry, ktoré sa venujú národnostným menšinám a menšinovým jazykom. Každoročne sa v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi zverejňuje správa o používaní menšinových jazykov. V roku 2013 bola ministrom školstva, vedy, výskumu a športu zriadená Rada ministra pre národnostné školstvo a implementáciu charty. K dispozícii sú dotácie predovšetkým na kultúrne aktivity národnostných menšín. Úrady financujú sieť múzeí menšinových kultúr.*

K bodu 3

V nadväznosti na Celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike bol v roku 2015 vypracovaný Akčný plán ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020 (ďalej len „akčný plán“), ktorý nadviazal na výsledky činnosti z predchádzajúceho obdobia. Na jeho vypracovaní okrem Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny (ďalej len „úrad splnomocnenca“) sa podieľal aj Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej len „VNMES“).

Akčný plán identifikoval ako hlavný cieľ v tejto oblasti zabezpečenie efektívneho, prehľadného a spoľahlivého systému ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vrátane posilnenia jeho inštitucionálneho zabezpečenia. Tento cieľ bol rozpracovaný do siedmich operačných cieľov, ktoré sú zamerané na:

- zabezpečenie komplexného prístupu k tvorbe právnych predpisov týkajúcich sa práv a postavenia národnostných menšín;
- zlepšenie systému podpory kultúry národnostných menšín a etnických skupín;
- účinnejšie zohľadnenie špecifík výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám;
- zlepšenie podmienok používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín v praxi;
- zlepšenie informovanosti verejnosti o národnostných menšinách a etnických skupinách prostredníctvom médií;

- zlepšenie mechanizmov participácie osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú;
- zvýšenie poznatkovej bázy slúžiacej k lepšej identifikácii cieľových skupín – národnostných menšín a etnických skupín a ich potrieb prostredníctvom štatistického zisťovania a výskumu.

Každý z operačných cieľov je rozpracovaný na úroveň konkrétnych opatrení a aktivít, ktoré obsahujú indikátory plnenia, termíny plnenia, zodpovedných gestorov, spolupracujúce subjekty a zdroje financovania. Výsledný návrh akčného plánu schválil VNMES 17. decembra 2015, ako aj Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „Rada vlády“) 20. júna 2016. Rada vlády zároveň odporučila vláde SR predmetný návrh schváliť.

Akčný plán bol schválený 26. októbra 2016 na 33. schôdzi vlády SR uznesením č. 492/2016. Vláda SR týmto uznesením zároveň uložila relevantným ministrom, ako aj vedúcemu úradu vlády SR a splnomocnencovi vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej len „splnomocnenec“) do 31. decembra 2020 zabezpečiť plnenie úloh vyplývajúcich z akčného plánu a predložiť informáciu o plnení úloh z akčného plánu. Vedúci úradu vlády SR má zároveň do 31. marca 2021 vypracovať a predložiť na rokovanie vlády SR správu o plnení úloh z akčného plánu s návrhom na aktualizáciu úloh. Zároveň vláda SR odporučila predsedníčke Štatistického úradu SR, výkonnému riaditeľovi Slovenského národného strediska pre ľudské práva, predsedovi Združenia miest a obcí Slovenska (ďalej len „ZMOS“), prezidentovi Únie miest Slovenska, generálnemu riaditeľovi Rozhlasu a televízie Slovenska (ďalej len „RTVS“) a generálnemu riaditeľovi Slovenského národného múzea (ďalej len „SNM“) podieľať sa na realizácii úloh vyplývajúcich z akčného plánu a do 31. decembra 2020 predložiť vedúcemu úradu vlády SR podklady na spracovanie správy o plnení úloh akčného plánu.

Na naplnenie hlavného cieľa akčného plánu, ktorým je zabezpečiť efektívny, prehľadný a spoľahlivý systém ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vrátane posilnenia jeho inštitucionálneho zabezpečenia, splnomocnenec v decembri 2016 zriadil Koordinačnú komisiu na zabezpečenie plnenia úloh vyplývajúcich z akčného plánu (ďalej len „koordinačná komisia“). Členmi koordinačnej komisie za národnostné menšiny je 13 zástupcov menšín nominovaných členmi VNMES, a to za každú národnostnú menšinu jeden, ako aj 18 zástupcov za štátne orgány.

V súvislosti s plnením úloh v oblasti používania jazykov národnostných menšín Úrad vlády Slovenskej republiky (ďalej len „úrad vlády“) v spolupráci s úradom splnomocnenca poskytuje odbornú a metodickú pomoc orgánom verejnej správy, ako aj organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní tohto zákona a prerokúva správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín vrátane oblasti zabezpečenia starostlivosti o odbornú terminológiu v jazykoch národnostných menšín prípravou odborných terminologických slovníkov.

Úrad vlády v spolupráci s úradom splnomocnenca pripravil Správu o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2015 a 2016 (ďalej len „jazyková správa“). Jazyková správa sa predkladá v dvojročnom intervale v zmysle zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 184/1999 Z. z.“) vláde SR. Správa mapovala obdobie rokov 2015 až 2016 a sumarizovala vnútroštátny legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v SR, ako aj aktuálny vývoj v oblasti inštitucionálneho zabezpečenia

používania jazykov národnostných menšín v SR a plnenie povinností a uplatňovanie práv vyplývajúcich zo zákona č. 184/1999 Z. z. Jazyková správa poskytla v porovnaní s predchádzajúcimi správami komplexnejšie údaje pokiaľ ide o rozsah monitorovaných subjektov, ako aj mieru detailnosti mapovania jednotlivých zákonom stanovených oblastí používania jazykov národnostných menšín.

Rozsah dotazníkového prieskumu zameraného na zber aktuálnych údajov bol rozšírený v porovnaní s prieskumami uskutočnenými pri príprave predchádzajúcich správ pokiaľ ide o rozsah oslovených typov relevantných subjektov, o množstvo zmapovaných oblastí a situácií, v ktorých sa za podmienok stanovených zákonom používajú jazyky národnostných menšín, ako aj počet otázok pre jednotlivé typy respondentov. Celkovo bolo oslovených 763 respondentov (638 obcí, 6 samosprávnych krajov, 85 orgánov štátnej správy, 28 okresných riaditeľstiev Policajného zboru a 6 okresných riaditeľstiev Hasičského a záchranného zboru). Z uvedeného počtu zaslalo dotazníky 714 respondentov, čo predstavuje 94%-nú návratnosť. V rámci prieskumu boli oslovené všetky obce, ktoré sú uvedené v zozname obcí ustanovenom v prílohe nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva v znení neskorších predpisov. Z 638 obcí bolo 507 obcí s obyvateľstvom patriacim k maďarskej, 56 k rusínskej, 50 k rómskej, 6 k ukrajinskej, 1 k nemeckej národnostnej menšine, ako aj 18 obcí s obyvateľstvom patriacim k dvom národnostným menšinám (k rusínskej a k ukrajinskej 11, k maďarskej a k rómskej 5, k ukrajinskej a k rómskej 1 a k rusínskej a k rómskej 1.)

Jazykovú správu schválila vláda SR na rokovaní 11. januára 2017 uznesením č. 15/2017. Jazyková správa je dostupná na webovom sídle úradu splnomocnenca na:

http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/6922_report-on-the-use-of-national-minority-languages-in-the-territory-of-the-slovak-republic-for-the-period-2015-2016.pdf

V zmysle prijatého uznesenia boli na základe získaných informácií od samospráv a miestnej štátnej správy zosumarizované konkrétne nedostatky v aplikačnej praxi na všetkých úrovniach. Následne sa uskutočnili dvojstranné rokovania s vecne príslušnými rezortmi, a zároveň bolo listom oslovených 578 obcí a miest, kde boli zistené nedostatky pri aplikácii zákona, so žiadosťou o ich nápravu. V zmysle uznesenia vlády SR č. 15/2017 bol taktiež úradom splnomocnenca v spolupráci s Kanceláriou generálnej tajomníčky služobného úradu úradu vlády vypracovaný návrh metodického usmernenia k zákonu č. 184/1999 Z. z. Uvedený návrh je predmetom rokovania Odbornej komisie pre aplikáciu zákona č. 184/1999 Z. z. a následne bude úradom vlády zverejnený.

Podpora kultúry príslušníkov národnostných menšín sa realizuje prostredníctvom Dotačného programu Kultúra národnostných menšín (ďalej len „dotačný program KNM“). Cieľom dotačného programu KNM je zabezpečenie zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín, interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami. Gestorom dotačného programu KNM bol do 31. decembra 2017 splnomocnenec.

K dotáciám na kultúrne aktivity národnostných menšín pozri informácie v bode 10 a informácie v II. časti, článok 7 odsek 1 písm. c.

K sieti múzeí menšinových kultúr pozri informáciu v bode 69, v časti II, článok 7 odsek 3.

Dôležitým podporným nástrojom pri monitorovaní vzdelávania v menšinovom jazyku je inštitucionalizovaná Rada ministra pre národnostné školstvo, ktorá bola zriadená z podnetu ministra školstva, vedy, výskumu a športu v roku 2013.

V roku 2016 došlo k schváleniu zmeny štatútu Rady ministra pre národnostné školstvo a v prvom polroku roku 2017 došlo k vymenovaniu nových členov. Podľa aktuálneho štatútu, členmi, okrem predsedu a podpredsedu sú:

- a) traja zástupcovia za maďarskú národnostnú menšinu,
- b) traja zástupcovia za rómsku národnostnú menšinu,
- c) jeden zástupca za rusínsku národnostnú menšinu,
- d) jeden zástupca za ukrajinskú národnostnú menšinu,
- e) a jeden zástupca za nemeckú národnostnú menšinu.

https://www.minedu.sk/data/files/6944_statut_rady.pdf - nový štatút

4. Slovenská republika má veľmi podrobné a komplexné právne predpisy regulujúce používanie úradného jazyka a menšinových jazykov. Napriek vykonaným zmenám a dodatkom niektoré právne ustanovenia, najmä zákon o štátnom jazyku, a ich implementácia, protirečia zásade charty podporovať a uľahčovať používanie menšinových jazykov vo verejnom živote a v niektorých prípadoch bránia jej aplikácii.

K bodu 4

Slovenská republika, reagujúc na zistenie Výboru expertov na základe predloženej Štvrtej správy o implementácii charty v Slovenskej republike, na poznatky z návštevy delegácie Výboru expertov uskutočnenej 21. – 23. septembra 2015 a na ustanovenie III. časti charty k článku 13 ods. 1 písm. a) jednoznačne vo svojom oficiálnom stanovisku k štvrtej správe Výboru expertov zaslanom vo februári 2016 sekretariátu Výboru expertov vyvrátila tvrdenie uvedené v bode 4 pričom zdôraznila a argumentačne vyčerpávajúco doložila, že nijaké ustanovenie zákona o štátnom jazyku neprotirečí zásade charty podporovať a uľahčovať používanie menšinových jazykov vo verejnom živote.

Vo vzťahu k článku 13 ods. 1 písm. a) charty Slovenská republika poukazuje na znenie § 8 ods. 1, 2 a 3 zákona o štátnom jazyku zverejnené na stránke Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „MK SR“) aj v anglickom jazyku: <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/statny-jazyk-3c.html>.

Zákon o štátnom jazyku v § 8 ods. 2 a 3 nerobí žiaden rozdiel medzi povinným slovenským znením a inojazyčným znením vybraných dokumentov. Keďže ide o dokumenty, s ktorými prichádzajú do styku orgány verejnej správy, jedno ich znenie musí byť vyhotovené v štátnom jazyku a je ponechané na tvorcoch týchto dokumentov, v akom jazyku bude jeho ďalšie obsahovo totožné znenie, ktoré sa rovnako predkladá orgánom verejnej správy spolu so znením v štátnom jazyku. Zákon o štátnom jazyku vôbec nerieši otázku oficiálnosti, resp. neoficiálnosti týchto znení a nehovorí o tom, že by jedno z týchto znení malo byť kópiou iného znenia. Konštatovanie o obmedzení použitia menšinového jazyka z uvedeného dôvodu teda nemá žiadne opodstatnenie.

Účelom článku 13 charty podľa bodu 121 vysvetľujúcej správy je eliminovať opatrenie na zákaz alebo na odradenie od používania menšinových jazykov v ekonomickom a sociálnom živote a podľa bodu 122 vysvetľujúcej správy je jeho účelom konkrétna aplikácia

princípu nediskriminácie. Súčasne aj samotný text článku 13 ods. 1 písm a) charty jasne uvádza, že zmluvný štát sa zaväzuje eliminovať zo svojej legislatívy akékoľvek ustanovenia zakazujúce alebo obmedzujúce použitie menšinových jazykov bez ospravedlniteľných dôvodov, čo jednoznačne znamená, že ak štát z objektívne ospravedlniteľného dôvodu stanoví povinnosť vyhotovovať znenie dokumentu v štátnom jazyku, nejde o obmedzenie používania menšinového jazyka, ktoré by znamenalo nesplnenie záväzku zmluvného štátu podľa článku 13 ods. 1 písm. a) charty. Znenie v štátnom jazyku štát vyžaduje na legitímne účely kontaktu s orgánmi verejnej moci, a to je ospravedlniteľný dôvod takéhoto obmedzenia slobody prejavu, slobody pohybu pracovníkov atď., keďže ide o legitímny verejný záujem, akým je aj ochrana práv a slobôd iných.

Povinné stanovenie štátneho jazyka v určitých ekonomických a sociálnych dokumentoch, s ktorými prichádzajú do styku orgány verejnej správy v rámci určitých procesov upravených zákonmi, pri súčasnom umožnení obsahovo totožných znení v menšinovom jazyku, objektívne samo osebe neobmedzuje používanie menšinového jazyka, pretože výslovne umožňuje, aby znenia v štátnom jazyku a v inom jazyku boli obsahovo totožné. To isté umožňuje aj slovenský zákon o štátnom jazyku, ktorý garantuje obsahovú totožnosť znenia dokumentu v štátnom jazyku a znenia dokumentu v menšinovom jazyku, pričom nestanovuje medzi týmito zneniami nijaké rozdiely, a teda nespôsobuje žiadnu diskrimináciu. Jediný rozdiel medzi oboma zneniami je v tom, že znenie v štátnom jazyku je povinné a znenie v akomkoľvek inom jazyku vrátane menšinového jazyka je na výbere subjektu. Toto samo osebe však žiaden rozdiel medzi vyhotovenými zneniami nespôsobuje. Zákon o štátnom jazyku teda nedáva žiadnu nevýhodu zneniu vybraných dokumentov v inom ako štátnom jazyku oproti zneniu v štátnom jazyku.

Pokiaľ ide o pracovné zmluvy a dokumenty týkajúce sa zamestnania, ich povinné vyhotovenie v štátnom jazyku pri súčasnom umožnení ich vyhotovenia v inom jazyku, je podľa bodu 32 rozsudku Súdneho dvora EÚ zo 16. apríla 2013 vo veci C-202/11 Anton Las v. PSA Antwerp NV prípustným zásahom do slobody pohybu pracovníkov. Teda právna úprava, ktorá umožňuje vyhotoviť pracovnú zmluvu aj v inom ako v povinnom znení v štátnom jazyku, nejde nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov podpory a stimulácie používania úradného jazyka, sociálnej ochrany pracovníkov a zjednodušenia súvisiacich administratívnych kontrol a je teda primeraná. V tomto sa proces testu primeranosti jazykových požiadaviek členského štátu, ktorý poskytuje Súdny dvor EÚ vo vzťahu k pracovným zmluvám, zhoduje s testom naznačeným Vysokým komisárom OBSE pre otázky národnostných menšín v jeho Odporúčaniach z Osla z roku 1998.

Slovenská republika dňom 1. septembra 2009, keď vstúpila do účinnosti novela zákona o štátnom jazyku, ktorá umožnila vyhotovovať obsahovo totožné znenia dokumentov, ktoré sa podľa § 8 ods. 2 a 3 zákona o štátnom jazyku musia vyhotovovať v štátnom jazyku, aj v inom jazyku, a súčasne dňom 1. marca 2011, keď vstúpila do účinnosti ďalšia novela zákona o štátnom jazyku, ktorá zúžila rozsah dokumentov v § 8 ods. 3 zákona o štátnom jazyku na tie, s ktorými prichádza do kontaktu orgán verejnej správy, jednoznačne vylúčila zo svojej legislatívy ustanovenia, ktoré zakazovali alebo obmedzovali použitie menšinových jazykov v dokumentoch ekonomickej a sociálnej oblasti.

Osobitne je potrebné sa venovať problematike označovania produktov, kde § 8 ods. 1 zákona o štátnom jazyku už neobmedzuje používanie menšinových jazykov a výslovne odkazuje na používanie štátneho jazyka podľa osobitných právnych predpisov, ako je zákon o ochrane spotrebiteľa, zákon o potravinách a zákon o liekoch.

Pokiaľ ide o pochybnosť Výboru expertov či v prípade manuálov na použitie výrobkov alebo montáže môžu byť relevantné informácie prezentované bilingválne, poznámka pod čiarou k odkazu č. 13 pri pojme „v rozsahu a za podmienok stanovených osobitnými predpismi“ uvádza právne predpisy, ktoré označovanie produktov upravujú takto:

„Ak sa informácie uvedené v § 10a až 12 poskytujú písomne, musia byť v kodifikovanej podobe štátneho jazyka. Možnosť súbežného používania iných označení, najmä grafických symbolov a piktogramov, ako aj iných jazykov, nie je týmto dotknutá.“ Ide o zákonom č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a vymedzené údaje (§ 13 zákona č. 250/2007 Z. z.). Takúto možnosť pre členské štáty vymedzil Súdny dvor EÚ v rozsudku v prípade Colim C-33/97 z 3. júna 1999.

Ďalej v prípade označovania potravín platí od 13. decembra 2014 nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1169/2011 z 25. októbra 2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom, ktoré v čl. 16 ods. 3 uvádza, že smernicou dovolené ustanovenie úradného jazyka Európskej únie ako jazyka, v ktorom sa povinne poskytujú povinné informácie o potravinách, členským štátom Európskej únie, kde sa potravina uvádza na trh. Zákon č. 152/1995 Z. z. o potravinách v § 8 ods. 1 ustanovil povinnosť tomu, kto vyrába potraviny, manipuluje s nimi alebo ich umiestňuje na trh označiť ich v štátnom jazyku údajmi podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1169/2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom. Ide o nariadením Európskeho parlamentu a Rady č. 1169/2011 vymedzené údaje.

Pokiaľ ide o osobitnú reguláciu označenia liekov, od 1. decembra 2011 je účinný nový zákon o liekoch č. 362/2011 Z. z., ktorý v § 61 ods. 1 stanovuje požiadavku na to, aby presne určené údaje na vonkajšom a vnútornom balení lieku boli v štátnom jazyku a súčasne v § 61 ods. 6 uvádza: „Ak vonkajší obal humánneho lieku je označený okrem štátneho jazyka aj v iných jazykoch, názov humánneho lieku musí byť vyjadrený písmom pre nevidiacich (Braillovo písmo) vo všetkých jazykoch uvedených na vonkajšom obale.“ Prípúšťa teda aj použitie iných jazykov ako štátny jazyk.

Ako vyplýva z uvedeného (podrobnejšia argumentácia je uvedená v stanovisku SR k štvrtej hodnotiacej správe výboru expertov), zákony Slovenskej republiky týkajúce sa označovania tovaru plne vyhovujú požiadavkám európskeho práva, a to tak primárneho (sloboda pohybu tovaru), ako aj sekundárneho (povinné alebo fakultatívne používanie úradného jazyka s pripustením aj iných jazykov podľa voľby predajcu).

Nadobudnutím účinnosti novely zákona o štátnom jazyku k 1. marcu 2011 je zabezpečený plný súlad tejto právnej normy s ustanoveniami charty.

5. Požiadavka, že osoby patriace k národnostnej menšine musia dosiahnuť 20 % podiel obyvateľstva obce, aby bolo možné uplatniť záväzky v oblasti štátnej správy, stále obmedzuje používanie menšinových jazykov v tejto oblasti. Zoznam dotknutých obcí, ktorý zostavila vláda, zahŕňa aj miesta, kde bola 20 % hranica v minulosti splnená, no v súčasnosti už splnená nie je a v niektorých prípadoch sa po sčítaní ľudu v roku 2021 uplatní 15 % prahová hodnota. V praxi však tieto prahové hodnoty naďalej vylučujú používanie menšinových jazykov v oblasti verejnej správy v obciach, kde je dostatočný počet ich používateľov na odôvodnenie uplatnenia článku 10.

K bodu 5 :

Právo občanov SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine používať ich jazyk v úradnom styku vyplýva z čl. 34 ods. 2 písm. b) Ústavy SR. Podmienky používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku ustanovujú najmä zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov. Zákon č. 184/1999 Z. z. ako špeciálny právny predpis určuje územie, na ktorom občania SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, majú právo komunikovať v ústnom a písomnom styku pred orgánmi verejnej správy, pričom na tomto území príslušné orgány verejnej správy sú povinné vytvoriť podmienky na používanie jazyka národnostnej menšiny.

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z. podmienkou používania jazyka menšiny v úradnom styku je, aby občania s trvalým pobytom v obci tvorili podľa výsledkov dvoch po sebe nasledujúcich sčítaní obyvateľov najmenej 15 % obyvateľov. Táto podmienka sa uplatňuje v súčinnosti s § 7c ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z., podľa ktorého sa pod dvomi po sebe nasledujúcimi sčítaniami obyvateľov rozumejú sčítania obyvateľov, ktorých výsledky boli vyhlásené po 1. júli 2011. Táto okolnosť však nastane až po vyhlásení výsledkov zo sčítania obyvateľov, domov a bytov po roku 2021.

V tejto súvislosti treba uviesť, že už východiskový materiál uvádzaný v bode 3 definoval ako jednu z priorít a úloh do budúcnosti podporu komplexného a koordinovaného prístupu k tvorbe a implementácii politiky týkajúcej sa práv príslušníkov národnostných menšín a vzhľadom na značnú rozdrobenosť právnych úprav týkajúcich sa práv a postavenia národnostných menšín a potrebu pristúpiť k príprave a prijatiu komplexnej a ucelenej právnej úpravy. K jej prijatiu smeruje dlhodobý trend očakávania národnostných menšín, pričom táto úprava by mala obsahovať tak otázky postavenia príslušníkov národnostných menšín, ako aj mechanizmov ich finančného zabezpečenia. V tomto zmysle aj akčný plán (informácie uvedené aj k bodu 3) stanovil ako operačný cieľ č. 1 zabezpečenie komplexného prístupu k tvorbe právnych predpisov týkajúcich sa práv a postavenia národnostných menšín a etnických skupín. V rámci tohto cieľa sa priebežne plnia navrhované opatrenia zamerané na zabezpečenie analýzy právnych predpisov týkajúcich sa práv a postavenia národnostných menšín a etnických skupín, ako aj zabezpečenie prípravy komplexnej a ucelenej právnej úpravy práv národnostných menšín a etnických skupín, ak potreba takejto úpravy vyplynie z vypracovanej analýzy. Uvedené opatrenia sa týkajú aj právnej úpravy v oblasti používania jazykov národnostných menšín.

6. Konkrétne a okamžité opatrenia sú potrebné v oblasti školstva. Kroky prijaté na zníženie nákladov v rezorte školstva (takzvaná racionalizácia škôl) ovplyvňujú predovšetkým malé školy a tým disproporcionálne vzdelávanie v menšinových jazykoch.

K bodu 6

Od 1. septembra 2015 nadobudli účinnosť nové ustanovenia § 29 ods. 8 a 16 Zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“), ktorými sa stanovujú minimálne počty žiakov v triede základnej školy a osobitné prípady, v ktorých zriaďovateľ základnej školy môže určiť nižší počet žiakov v triede, ako je stanovený minimálny počet žiakov v triede. Podľa vyššie uvedenej legislatívnej úpravy najnižší počet žiakov v triede základnej školy je :

- a) osem žiakov v triede nultého ročníka; šesť žiakov v triede nultého ročníka v neplnoorganizovanej základnej škole,
- b) 12 žiakov v triede, v ktorej sú žiaci dvoch ročníkov prvého stupňa základnej školy,
- c) 11 žiakov v triede prvého ročníka,

- d) 13 žiakov v triede druhého až štvrtého ročníka,
- e) 15 žiakov v triede piateho až deviateho ročníka.

Zároveň §29 ods. 16 upravuje, že zriaďovateľ základnej školy môže určiť v osobitných prípadoch aj nižší počet žiakov v triede, ako je počet žiakov uvedený v §29, odsekoch 8 a 15. Za osobitný prípad sa považuje :

- a) znížená dostupnosť žiakov do školy; za zníženú dostupnosť žiakov do školy sa považuje dĺžka dopravnej cesty vlakom alebo autobusom z miesta trvalého pobytu žiaka dlhšia ako 6 kilometrov,
- b) vzdelávanie žiakov v jazyku národnostnej menšiny, ak v okruhu 6 kilometrov od miesta trvalého pobytu žiaka nie je žiadna iná základná škola s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny,
- c) vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ak je z celkového počtu žiakov školy viac ako 80% žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, alebo
- d) ďalšie prípady hodné osobitného zreteľa.

Záujem na zachovaní tried s nízkym počtom žiakov, vrátane tried s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, bol potvrdený aj ďalším zákonom č. 216/2016 Z. z., ktorým sa dopĺňa školský zákon. Uvedenou novelou zákona Národná rada Slovenskej republiky 15. júna 2016 doplnila školský zákon o nové odseky 17 a 18 v § 29, ktoré znejú:

§29, ods. 17 – Ustanovenie odseku 8 písm. a) až d) sa nevzťahuje na triedy základných škôl zriadených len s ročníkmi prvého stupňa.

§29, ods.18 – Ustanovenie odseku 8 sa nevzťahuje na triedy základných škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny.

Racionalizácia škôl teda nemá zásadný vplyv na vyučovanie v menšinových jazykoch. Z hľadiska zachovania možnosti výuky v základných školách je dôležitý fakt, že triedy s menším počtom žiakov, v ktorých prebieha výuka v jazyku národnostnej menšiny nie sú v Slovenskej republike rušené, naopak, slovenská legislatíva umožňuje ich ďalšie fungovanie.

7. *Súčasná ponuka v školskom systéme spĺňa, okrem maďarčiny, záväzky podľa charty iba vo veľmi obmedzenom rozsahu. Počet škôl klesá, a to aj v prípade maďarčiny. Na ďalší rozvoj vzdelávania v menšinových jazykoch sú potrebné kombinované opatrenia na podporu vyučovania menšinových jazykov a v menšinových jazykoch medzi rodičmi a deťmi, zabezpečenie finančnej podpory a odbornej prípravy učiteľov. Rómčina sa stále nevyučuje v širokom rozsahu a napriek úsiliu, ktoré vyvíjajú úrady, stále pretrváva prax zapisovať rómske deti do špeciálnych škôl a tried.*

K bodu 7

Pozri informácie k jednotlivým jazykom v III. časti k článku 8 charty – vzdelávanie.

8. *Pokiaľ ide o súdny systém, právny rámec stále nezaručuje, že osoba, ktorá ovláda slovenčinu, môže v trestných konaniach využívať menšinový jazyk. Menšinové jazyky sa vo všeobecnosti vyskytujú v oblasti verejnej správy v obmedzenom rozsahu, do istej miery s výnimkou maďarčiny.*

K bodu 8 :

Pozri spoločnú informáciu k článku 9, odsek 1 charty (v bodoch 109 a 112).

9. *Rozhlasové a televízne vysielanie v menšinových jazykoch je nedostatočné a nevydávajú sa týždenníky, s čiastočnou výnimkou maďarčiny. Bulharčina, chorvátčina, nemčina a poľština sa v televízii vyskytujú iba vo veľmi obmedzenom rozsahu.*

K bodu 9 :

Priestor pre vysielanie programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín je na cyklickej pravidelnej báze vyhradený a rozvíjaný na programovej službe vo verejno-právnej televízii na druhej programovej službe Dvojka (ďalej len "Dvojka") v programových typoch spravodajstva a publicistiky (v premiére a minimálne v 1 repríze).

Analýzy diváckej sledovanosti upozorňujú, že diváci maďarskej národnosti, ktorí majú reprezentatívne zastúpenie v peplemetrovom paneli, sledujú najmä vysielanie maďarských televíznych (TV) staníc. Zahraničné vysielanie v maďarskom jazyku sledujú 2/3 divákov maďarskej národnosti, 20% divákov maďarskej národnosti sledujú komerčné slovenské TV stanice a 10% divákov maďarskej národnosti sledujú programy vo verejno-právnej televízii, a to aj v maďarskom jazyku.

Pozri tiež informácie k jednotlivým jazykom v III. časti k článku 11 charty – médiá.

10. *Je potrebné zvyšovanie povedomia a podpory tolerancie voči menšinovým jazykom a kultúram, ktoré reprezentujú.*

K bodu 10

Podpora tolerancie, ale aj vzájomného poznávania príslušníkov menšín, ich kultúry a jazyka a väčšinového obyvateľstva, je dlhodobý proces, na ktorom v rámci svojich možností trvalo pracujú nielen jednotlivé kultúrne a školské inštitúcie Slovenska financované z verejných zdrojov, ale tiež úrad splnomocnenca a Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ďalej len „USVRK“).

Slovenská republika má prepracovaný systém podpory národnostných menšín s cieľom zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja ich identity a kultúrnych hodnôt, upravený zákonom č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády v znení neskorších predpisov.

Jedným z najvýznamnejších nástrojov priamej podpory kultúry a jazyka národnostných menšín a výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín je dotačný program KNM, ktorý bol do 31. decembra 2017 v gescii splnomocnenca. Dotácie sa v rámci dotačného programu KNM poskytovali na podporu v rámci troch podprogramov zameraných na:

- zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín;
- výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín;
- interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami.

V rámci posledného podprogramu išlo o podporu projektov zameraných na:

- vzájomné porozumenie a zblížovanie medzi národnostnými menšinami, medzi väčšinou a menšinami, ako aj medzi menšinami navzájom, t. j. multikultúrne a interetnické aktivity smerujúce k vzájomnému spoznávaniu, budovaniu vzťahov medzi menšinami, rozvoju vzťahov a príprave spoločných podujatí viacerých menšín;

- identifikáciu a spoznávanie spoločných kultúrnych, umeleckých a vedeckých hodnôt a tradícií, t. j. multikultúrnych a interetnických prezentačných aktivít vrátane celoslovenských festivalov a podujatí a multikultúrnych projektov, ktoré vedú k potlačaniu rasizmu, xenofóbie a všetkých prejavov diskriminácie;
- odkrývanie a spoznávanie rodinnej, miestnej a regionálnej histórie, tradícií, osobností a pamiatok v národnostne zmiešanom prostredí, t. j. semináre a konferencie s celoštátnym alebo medzinárodným dosahom, ako aj sociologický, etnografický a historický výskum s multikultúrnym a interetnickým rozmerom týkajúci sa minimálne dvoch národnostných menšín zameraný na posilnenie odborného dialógu v otázkach týkajúcich sa občianstva, národného povedomia, multikulturalizmu, etnickej a kultúrnej identity;
- rešpektovanie, porozumenie a toleranciu voči menšinovým jazykom a kultúram v oblasti výchovy a vzdelávania, ako aj do pôsobenia masovokomunikačných prostriedkov, t. j. vydávanie periodickej a neperiodickej tlače, knižných publikácií o živote a histórii menšín, ako aj multimediálne projekty, tvorba a aktualizácia webových stránok, internetových databáz, virtuálnej galérie, príprava a tvorba CD a DVD nosičov a audiovizuálna tvorba;
- realizáciu výmenných programov, pobytov, spoločných vzdelávacích podujatí, vedomostných a umeleckých súťaží pre deti a mládež z rôznych národnostných a jazykových skupín.

Z množstva podporených projektov dotačného programu KNM možno v tejto súvislosti uviesť predovšetkým projekty: Menšinové kultúrne leto, Festival národnostných menšín, ako aj Medzinárodný ekumenický koncert 2017. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že v roku 2017 suma vyčlenená pre uvedený podprogram vzrástla oproti rokom 2015 a 2016, ako ukazuje tabuľka, o 37 246 eur.

Rok	Celková suma finančných prostriedkov	Suma vyčlenená pre podprogram Interetnický a interkultúrny dialóg
2017	4 500 000 eur	270 000 eur
2016	3 879 250 eur	232 754 eur
2015	3 879 250 eur	232 754 eur

Významným nástrojom k zvyšovaniu povedomia a podpory tolerancie voči menšinovým jazykom a kultúram, ktoré reprezentujú, je novo zriadený Fond na podporu kultúry národnostných menšín (ďalej len „Fond“). Uvedený fond bol schválený Národnou radou SR dňa 10. mája 2017 zákonom č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. júla 2017. Pod uvedený Fond prešiel z úradu splnomocnenca aj dotačný program KNM.

Kompetencia pridelovania dotácií v tejto oblasti sa tak presunula na Fond, ako novú verejnoprávnu inštitúciu nezávislú od ústredných orgánov štátnej správy, reprezentovanú odborníkmi zo všetkých národnostných menšín. Hlavná úloha pri fungovaní Fondu pripadla odborným radám, zastúpených odbornou verejnosťou, ktorých členov si volia organizácie národnostných menšín demokratickým spôsobom. Zákon taxatívne ustanovuje pomer sumy finančných prostriedkov pre jednotlivé odborné rady vyjadrený percentuálnym podielom. Účelom zriadeného Fondu je predovšetkým :

- zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín,
- výchova a vzdelávanie k právam národnostných menšín,

- rozvoj a podpora interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám.

Nová koncepcia podpory kultúrnych a vedeckých aktivít národnostných menšín žijúcich na Slovensku sa opiera o tieto hlavné zásady:

- zriadenie Fondu ako hlavného finančného nástroja zameraného výlučne na podporu kultúrnych a vedeckých aktivít menšín,
- definovanie úloh a cieľov podpornej činnosti Fondu a transparentných pravidiel používania jeho zdrojov,
- zabezpečenie nezávislosti a odbornosti rozhodovania v kľúčových orgánoch Fondu,
- definovanie účelu použitia prostriedkov Fondu a mechanizmov kontroly ich používania,
- definovanie finančných zdrojov Fondu.

V rámci nového mechanizmu podpory kultúry národnostných si každá menšina môže nastaviť systematickú podporu svojich kultúrnych a umeleckých aktivít. Zvýšením objemu finančných prostriedkov vznikne väčší priestor na zviditeľnenie kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín a prezentácie bohatosti a pestrosti ich kultúry, ako aj ich vzájomnej tolerancie a rešpektu. Prijatý zákon o Fonde prinesie v oblasti podpory kultúry národnostných menšín systémové riešenia, ktorých konečným cieľom je väčšia stabilita, transparentnosť, využitie istých prvkov kultúrnej samosprávy v danej oblasti. Vzhľadom na určenie výšky štátneho príspevku do Fondu (8 miliónov eur) je predpoklad primeranej výšky materiálnej podpory so zabezpečením dostatku finančných prostriedkov na rozvoj kultúry i málopočetných národnostných menšín.

Nadalej však platí, že MK SR zabezpečuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, najmä podľa zákona č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti (ďalej len „zákon č. 189/2015 Z. z.“) a medzinárodných zmlúv, predovšetkým Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva, výkon štátnej správy v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúrno-osvetovej činnosti.

Kultúrno-osvetovou činnosťou sa zabezpečuje najmä rozvoj kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu na celoslovenskej, regionálnej a miestnej úrovni, ďalej rozvoj kultúrneho potenciálu obcí a regiónov SR, ochrana a rozvoj nehmotného kultúrneho dedičstva, rozvoj záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby, či neformálne vzdelávanie v oblasti kultúry a prevencie negatívnych spoločenských javov. Túto kultúrno-osvetovú činnosť vykonávajú v regiónoch kultúrno-osvetové zariadenia.

Oblasť kultúry národnostných menšín v jednotlivých regiónoch je v pôsobnosti aj samosprávnych krajov. V ich zriaďovateľskej pôsobnosti pôsobia okrem kultúrno-osvetových zariadení aj kultúrne centrá, knižnice, divadlá a krajské a regionálne múzeá a galérie. Samosprávny kraj pri výkone samosprávy podľa zákona č. 189/2015 Z. z. zriaďuje alebo zakladá, zrušuje alebo zlučuje kultúrno-osvetové zariadenie s regionálnou pôsobnosťou alebo s krajskou pôsobnosťou na území samosprávneho kraja, ďalej zabezpečuje a koordinuje kultúrno-osvetovú činnosť prostredníctvom kultúrno-osvetových zariadení či určuje kultúrno-osvetové zariadenie, ktoré vykonáva odbornú-poradenskú, metodickú a informačno-dokumentačnú činnosť pre kultúrno-osvetové zariadenia, iné právnické osoby a fyzické osoby, ktoré vykonávajú kultúrno-osvetovú činnosť na jeho území.

K rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov SR a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej

kultúrnotvornej hodnoty spoločnosti prispieva svojou činnosťou aj Národné osvetové centrum (ďalej len „NOC“), pôsobiace v zmysle zákona č. 189/2015 Z. z. Úlohou NOC je okrem metodického usmernenia kultúrno-osvetových zariadení v jednotlivých samosprávnych krajoch, zabezpečovať, budovať, ochraňovať a napomáhať duchovnému rozvoju občanov a živej neprofesionálnej kultúry, ktorá je súčasťou nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku. (pozri: <http://www.nocka.sk/>)

V roku 2016 NOC realizovalo seminár Ochrana a podpora ľudských práv v oblasti kultúry, ktorý bol venovaný aj kultúrnym a jazykovým právam národnostných menšín v SR s primárnym zameraním na maďarskú, rómsku a rusínsku menšinu, kde odzneli viaceré príspevky týkajúce sa ochrany práv zraniteľných skupín (témy: ľudské práva, národnostné menšiny, marginalizované rómske komunity, holokaust, vymožitelnosť práva, dezinformačné kampane a práca s objektívnymi informáciami a pod.). V časopise Národná osveta vydávaným NOC boli uverejnené viaceré príspevky, ktoré reflektovali na problematiku ochrany a podpory ľudských práv, vrátane rozvoja medzikultúrneho dialógu, myšlienky porozumenia a vzájomného rešpektovania kultúrnej rozmanitosti (napr. „Kultúrne práva národnostných menšín“/autor: Kálmán Petőcz; -, „Vzdelávanie v rómskom jazyku: dilemy a možnosti riešenia“/ autorka Jarmila Lajčáková, Centrum pre výskum etnicity a kultúry).

Zvyšovanie inkluzívneho povedomia väčšiny o národnostných menšinách je súčasťou programu RTVS ako v televíznom, tak aj rozhlasovom vysielaní. V televíznom vysielaní tento zámer plní už samotný fakt, že všetky národnostné programy sú titulované do slovenského jazyka a podľa meraní sledovanosti vieme, že cca 40 % divákov národnostných televíznych programov má slovenskú národnosť. Nepriamo prispievajú k inkluzívnemu povedomiu aj veľké televízne zábavné a edukačné formáty – ako príklad uvádzame folklórnu show Zem spieva, v ktorej boli nielen zúčastnené, ale aj veľmi úspešné formácie z radov menšín (úspechy v semifinále, aj vo finále). V rozhlasovom vysielaní bol napríklad redakciou Národnostno – etnického vysielania v Košiciach uvedený formát „My, Rusíni“, ktorý je typickým formátom programu „o menšinách pre väčšinu“. Pilotný formát s Rusínmi sa ujal a RTVS ho plánuje rozšíriť aj na ostatné národnosti.

MK SR uplatňuje ďalej v zmysle zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy článok 12 charty v Slovenskej republike prostredníctvom svojich rozpočtových a príspevkových organizácií, a to najmä špecializovaných tzv. národnostných múzeí v rámci SNM, NOC, Univerzitnej knižnice, Slovenskej národnej knižnice a ďalších kultúrnych zariadení, ktoré patria do jeho pôsobnosti.

V rámci SNM existujú špecializované dokumentačné pracoviská zamerané na históriu a kultúru národnostných menšín žijúcich na Slovensku :

- Múzeum židovskej kultúry v Bratislave;
<http://www.snm.sk/?muzeum-zidovskej-kultury-uvodna-stranka>
- Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku;
<http://www.snm.sk/?muzeum-ukrajinskej-kultury-uvodna-stranka>
- Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku v Bratislave;
<http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-madarov-na-slovensku-uvodna-stranka>
- Múzeum rusínskej kultúry v Prešove;
<http://www.snm.sk/?muzeum-rusinskej-kultury-uvodna-stranka>
- Múzeum kultúry karpatských Nemcov v Bratislave;
<http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-karpatskych-nemcov-uvodna-stranka>
- Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku v Bratislave;

- <http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-chorvatov-na-slovensku-uvodna-stranka>
- Múzeum kultúry Rómov na Slovensku v Martine;
<http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-romov-na-slovensku-stale-expozicie&clanok=romano-drom-cesta-romov>
- Múzeum kultúry Čechov na Slovensku v Martine.
<http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-cechov-na-slovensku-uvodna-stranka>

Národnostné múzeá vydávajú mnohé hodnotné publikácie a nepravé periodiká. Múzeum židovskej kultúry vydáva Acta Judaica Slovaca a edíciu Judaica Slovaca. Dlhodobu pracuje na niekoľkozväzkovej encyklopédii židovských náboženských obcí. Múzeum kultúry karpatských Nemcov má vlastnú edíciu Acta Carpatho-Germanica, Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku vydáva ročenku Acta Museologica Hungarica na prezentovanie vedeckovýskumnej činnosti. Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku má neperiodický Vedecký zborník. Boli vydané monografie a zborníky o histórii jednotlivých národností: Slovenskí Chorváti, Česi na Slovensku, ďalšie neperiodické vedecké publikácie a katalógy aj špeciálne publikácie určené deťom a školskej mládeži. Múzeá spolupracujú s rôznymi domácimi a zahraničnými inštitúciami na úrovni národných múzeí, akadémií vied, univerzít a vysokých škôl. Organizujú významné podujatia, výstavy, odborné konferencie. Z koncepcie múzeí národností vyplýva aj koordinovanie výskumnej, ako aj prezentačnej činnosti v spolupráci s ostatnými múzejnými pracoviskami, ktoré sa zaoberajú menšinovou tematikou, ale aj s inými organizáciami a inštitúciami, pôsobiacimi v tejto oblasti.

Prehľad financovania organizačných zložiek SNM – 8 špecializovaných tzv. národnostných múzeí v rokoch 2014 – 2016 (v eurách)

Názov múzea	2014	2015	2016
Múzeum židovskej kultúry (vrátane Múzea holokaustu v Sereďi)	510 783	510 209	1 835 623
Múzeum ukrajinskej kultúry	343 628	453 805	333 817
Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	287 974	259 120	276 364
Múzeum rusínskej kultúry	110 204	110 863	127 776
Múzeum kultúry karpatských Nemcov	109 943	104 420	113 720
Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	66 044	62 448	73 694
Múzeum rómskej kultúry	40 373	33 754	49 547
Múzeum českej kultúry	37 241	34 010	42 597
Spolu	1 506 190	1 568 629	2 853 138

Podľa § 12 ods. 3 zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. je knižnica pri budovaní knižničného fondu povinná prihliadať na uspokojovanie potrieb občanov patriacich k národnostnej menšine alebo etnickej skupine:

„V obciach, kde žijú občania patriaci k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, je verejná knižnica povinná zohľadniť túto skutočnosť pri dopĺňovaní a budovaní knižničného fondu“.

Každá knižnica jednotlivo si zloženie fondu buduje podľa používateľského zázemia. Výber a nákup diel (vrátane odporúčania nákupu diel v inom ako štátnom jazyku) sa riadi rozhodnutím akvizičnej komisie knižnice, ktorá zohľadňuje požiadavky používateľov.

V súčasnosti je podpora knižnej kultúry realizovaná prostredníctvom Fondu na podporu umenia, ktorý je verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorý vznikol na základe zákona č. 284/2014 Z. z.

Pri Slovenskom ľudovom umeleckom kolektíve je zriadené Centrum tradičnej ľudovej kultúry, ktorého poslaním je chrániť a uchovávať bohatstvo tradičnej ľudovej kultúry na Slovensku vrátane nehmotného kultúrneho dedičstva národnostných menšín žijúcich na Slovensku. Organizácia garantuje projekt elektronickej encyklopédie s názvom Tradičná ľudová kultúra Slovenska slovom a obrazom – nachádza sa na webovej stránke www.ludovakultura.sk. Ide o unikátny zdroj informácií, ktoré sú ľahko dostupné pre vzdelávacie i didaktické účely aj v predmetnej oblasti. S cieľom zviditeľniť prvky nehmotného kultúrneho dedičstva bol vytvorený Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska, ktorý je otvorený aj návrhom a nominácii výnimočných prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva národnostných menšín žijúcich na Slovensku.

Slovenský ľudový umelecký kolektív a Umelecký súbor Lúčnica pravidelne prezentujú vo svojich vystúpeniach aj kultúru iných národov a národností a prispievajú tak k podpore rozmanitosti kultúr a tiež rozvoju medzikultúrneho dialógu (7. januára 2015 bola v zmysle uznesenia vlády SR č. 12 schválená Konceptia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020, ktorá kladie významný dôraz aj na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva národnostných menšín na Slovensku). Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ďalej len „ÚĽUV“) zodpovedá za kontinuitu v uchovávaní poznatkov, zručností, kultúrnych a estetických hodnôt reprezentovaných živými remeslami a ľudovými umeleckými výrobami v SR. Knižnica ÚĽUV predstavuje špecializovanú knižnicu, ktorá sústreďuje najmä literatúru z oblasti tradičnej hmotnej kultúry, ľudového umenia, výroby a remesiel (elektronické encyklopédie remeselníkov a výrobcov). Používatelia tu nájdu aj literatúru venujúcu sa problematike národnostných menšín žijúcich na území Slovenska, pričom knižničný fond je dopĺňaný aj cudzojazyčnou literatúrou. Informácie o živote menšín na Slovensku sa nachádzajú napr. v nasledovných publikáciách: Slovenský národopis, Etnická história Slovenska.

Slovenský filmový ústav (ďalej len „SFÚ“) v období rokov 2015-2017 v rámci svojich aktivít kontinuálne podporoval a neustále podporuje vzájomné porozumenie medzi všetkými jazykovými skupinami.

Kino Lumière – kino SFÚ sprístupňuje verejnosti slovenskú, európsku a svetovú audiovizuálnu kultúru. Jeho dramaturgickými prioritami sú slovenský film, európska kinematografia a archívne kino. Uvádza pravidelné cykly a tiež prehliadky a festivaly. Viac než 95% z filmov uvádzaných v kine je uvádzaných v pôvodnom znení s titulkami. Informáciu o jazykovom znení uvádza Kino Lumière na webovom sídle, ako aj na tlačenej programe.

Kinematografie krajín ako sú Maďarsko, Nemecko či Poľsko majú už tradične takmer stále zastúpenie v programe Kina Lumière a ako je už spomenuté vyššie, ich projekcie sú, až na pár výnimiek, uvádzané v pôvodnom maďarskom, nemeckom či poľskom jazyku s titulkami.

SFÚ v rámci svojej programovej koncepcie do programovej štruktúry kina Lumière na základe dostupnosti zaraďuje aj filmy, v rusínskom, ukrajinskom, rómskom, bulharskom či chorvátskom jazyku.

Okrem kultúrnych aktivít prispieva k zvyšovaniu povedomia a podpore tolerancie voči menšinovým jazykom osvetovo – pedagogická činnosť. Štátny pedagogický ústav (ďalej len

„ŠPÚ“) v súčasnosti pracuje na príprave doplnkového učebného textu pre druhý stupeň základných škôl s titulom Národnostné menšiny – zoznámme sa, ktorého cieľom je predstaviť žiakom patriacim k majoritnej populácii jednotlivé národnostné menšiny historicky trvalo žijúce na území Slovenskej republiky. Doplnkový učebný text tvorí úvodná kapitola, v ktorej je žiakom objasnená základná terminológia a historické predispozície súčasného stavu a následne trinásť kapitol, v ktorých sú predstavené jednotlivé národnostné menšiny, ich história, kultúra, zvyky, tradície, jazyk, vybrané historické osobnosti, atď. Autormi jednotlivých textov sú renomovaní odborníci patriaci k danej národnostnej menšine.

Súčasťou štátneho vzdelávacieho programu na úrovni predprimárneho, primárneho, nižšieho sekundárneho a vyššieho sekundárneho vzdelávania je aj naďalej prierezová téma Multikultúrna výchova, ktorej cieľom je výchovné a vzdelávacie pôsobenie zamerané na rozvoj poznania rozličných tradičných aj nových kultúr a subkultúr, akceptáciu kultúrnej rozmanitosti ako spoločenskej reality a rozvoj tolerance, rešpektu a prosociálneho správania a konania vo vzťahu ku kultúrnej odlišnosti.

Pri realizácii prierezovej témy Multikultúrna výchova ako povinnej súčasť štátnych vzdelávacích programov sa odporúča využívať také didaktické postupy a metódy, ktoré neučia stierať medzikultúrne rozdiely, ale pochopiť ich a akceptovať, ako aj rešpektovať ľudské práva. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rešpektoval prirodzenú rozmanitosť spoločnosti;
- spoznával rozličné tradičné aj nové kultúry a subkultúry;
- akceptoval kultúrnu rozmanitosť ako spoločenskú realitu;
- uplatňoval svoje práva a rešpektoval práva iných ľudí.

Multikultúrna výchovu možno prirodzene začleniť do humanitných a spoločenskovedných predmetov. Prvky multikultúrnej výchovy však možno v obsahovej a metodologickej rovine či s pomocou vhodných príkladov rozvíjať aj v prírodovedných predmetoch, ako aj pri výučbe materinského a cudzích jazykov.

Metodicko-pedagogické centrum (ďalej len „MPC“) v rámci svojej činnosti poskytuje kontinuálne vzdelávanie pedagogickým a odborným zamestnancom prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích programov. Realizuje odborné semináre a workshopy zamerané na výmenu osvedčených skúseností, metodickú podporu pre týchto zamestnancov a atestačný proces. Vo svojom portfóliu má aj vzdelávacie programy zamerané na rozvoj kompetencií pedagogickým a odborným zamestnancom v oblasti podpory inkluzívnej edukácie a prevencie radikalizácie a netolerance. V roku 2016 bolo 589 absolventov v rôznych akreditovaných programoch zameraných na problematiku ľudských práv.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“) v roku 2016 aj 2017 vyhlásilo výzvu na podávanie žiadostí o financovanie rozvojových projektov „Regionálna a multikultúrna výchova žiakov patriacich k národnostným menšinám“. Prioritnou oblasťou sú aktivity, ktoré prispievajú k vzájomnému spoznávaniu, multikultúrnemu dialógu, odbúraniu predsudkov voči iným, rozvíjaniu národnostnej identity a zohľadnenie špecifik národností vo vyučovacom procese, aktivity prispievajúce k spolunažívaniu detí rôznych národnostných menšín a majority, aktivity vedúce k spoznávaniu cudzích kultúr, aktivity podporujúce čitateľskú gramotnosť detí a žiakov rôznych národnostných menšín a formovanie vzťahu k histórii, kultúre a tradíciám vlastného regiónu.

V roku 2016 bolo v rámci tejto výzvy rezortu školstva predložených 35 projektov. Na tieto rozvojové projekty MŠVVŠ SR vyčlenilo 20 000 eur a schválených bolo 12 projektov. Pre rok 2017 MŠVVŠ SR vyčlenilo na projekty finančnú čiastku 28 000 eur, pričom najvyššia možná výška dotácie jedného projektu bola 2 000 eur.

V rámci tejto výzvy bolo v roku 2017 predložených 17 projektov z piatich krajov. Komisia odporúčala schváliť 12 projektov v celkovej sume 20 790 eur.

Z pohľadu zvyšovania tolerancie k menšinovému jazyku a kultúre, ktorú reprezentujú príslušníci narodnostných menšín, sa v ostanom období urobil pokrok najmä vo vzťahu k rómskej komunite.

Slovenská republika uznesením vlády Slovenskej republiky č. 87/2017 z 22. februára 2017 schválila Aktualizované akčné plány Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2016-2018 pre oblasti: D.2.1 Oblasť vzdelávania, D.2.2 Oblasť zamestnanosti, D.2.3 Oblasť zdravia, D.2.4 Oblasť bývania a nový akčný plán pre oblasť D.2.5 Oblasť finančného začleňovania. V prvej polovici roku 2017 ÚSVRK pripravil kompletizáciu komplexnosti akčných plánov s oblasťami Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020. V tomto zmysle pripravil doplnenie štyroch hlavných oblastí a jednu podoblasť, akčné plány na oblasti nediskriminácie a prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti.

Hlavnou výzvou akčného plánu v oblasti prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti – Iniciatíva integrácie Rómov prostredníctvom komunikácie je deetnizovať verejný priestor a vytvoriť tak priestor na diskusiu bez predsudkov a etnických stereotypov. Komunikácia s majoritnou populáciou v tomto zohráva kľúčovú úlohu, pričom vzdelávanie verejnosti smerom k väčšej tolerancii a hlbšiemu porozumeniu rómskej problematiky a multietnického zloženia krajiny musí byť neoddeliteľnou súčasťou mediálneho priestoru, verejných politík a vzdelávania na všetkých úrovniach.

Akčný plán v oblasti prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti – Iniciatíva integrácie Rómov prostredníctvom komunikácie na roky 2017 – 2020 definuje konkrétne kroky, prostredníctvom ktorých bude pripravená a zahájená dlhodobá verejná edukačná kampaň. Jej cieľom je odstrániť vyčleňovanie rómskeho obyvateľstva a zjednodušovanie ich obrazu len na zraniteľné skupiny, a tým prispieť k objektívnemu spoznávaniu rómskej populácie a následne aj jej prijatiu. Verejná edukačná kampaň bude založená na princípe inkluzívneho zobrazovania rómskej populácie ako prirodzenej súčasťi slovenskej spoločnosti. Oproti mnohým komunikačným kampaniam z minulosti tak dôjde k posunu od vyčleňovania rómskych komunit smerom k zobrazovaniu multietnickej a multikultúrnej povahy Slovenska.

I. ČASŤ charty (Všeobecné ustanovenia charty)

1.3. Všeobecné otázky vyplývajúce z hodnotenia správy

1.3.1. Počet osôb používajúcich regionálne alebo menšinové jazyky

25. Výbor expertov vyzýva slovenské úrady, aby doplnili výsledky sčítania ľudu z roku 2011 zhromaždením údajov v spolupráci s príslušnými používateľmi o počte používateľov menšinových jazykov a ich geografickom rozložení a zohľadnili takéto údaje pri plánovaní opatrení v oblasti menšinových jazykov.

Údaje z posledného sčítania obyvateľov, bytov a domov z roku 2011 s ohľadom na počet príslušníkov národnostných menšín boli uvedené vo štvrtej správe o implementácii charty Slovenskou republikou, pozri tabuľka:

Výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011 – Obyvateľstvo podľa národnosti

Národnosť	Rok 2011	
	V abs. číslach	V percentách
	5 397 036	100,0
slovenská	4 352 775	80,7
maďarská	458 467	8,5
Rómska	105 738	2,0
Česká	30 367	0,6
rusínska	33 482	0,6
ukrajinská	7 430	0,1
nemecká	4 690	0,1
Poľská	3 084	0,1
chorvátska	1 022	0,0
Srbská	698	0,0
Ruská	1 997	0,0
židovská	631	0,0
moravská	3 286	0,1
bulharská	1 051	0,0
Ostatné	9 825	0,2
nezistené	382 493	7,0

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Údaje zo sčítania sa každoročne aktualizujú na základe výsledkov demografického pohybu obyvateľstva (narodení, zomretí, s'ahujúci sa) k referenčnému dátumu 31. decembra daného roka a z hľadiska územia do úrovne obcí. Posledná aktuálna tabuľka je k 31. decembru 2016:

Tab. - Národnostné zloženie obyvateľstva SR k 31.decembru 2016

Národnosť	Rok 2016	
	V abs. číslach	V percentách
	5 435 343	100,0 %
Slovenská	4 421 538	81,35%
Maďarská	454 912	8,37%
Rómska	110 261	2,03%
Česká	39 260	0,72%
Rusínska	31 081	0,57%
Ukrajinská	9 639	0,18%
Nemecká	7 275	0,13%
Poľská	6 341	0,12%
Rumunská	4 983	0,09%
Ruská	2 977	0,05%
Vietnamská	2 642	0,05%
Židovská	606	0,01%
Rakúska	1 527	0,03%
Bulharská	2 499	0,05%

Grécka	460	0,01%
Iné a nezistené	339 342	6,24%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Ďalšie podrobnejšie údaje o počte osôb hlásiacich sa k národnostným menšinám v Slovenskej republike a ich geografickom rozložení budú uvedené v Šiestej správe o implementácii charty v SR na základe výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021, ktoré sa v súčasnosti v SR pripravuje.

V súvislosti so sčítaním obyvateľov v roku 2021 Štatistický úrad SR zriadil expertný tím na prípravu Národného akčného plánu sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 – 2020 (ďalej len „NAP SODB 2021“), v rámci ktorého bol rozpracovaný Strategický cieľ č. 5: *Venovať zvýšenú pozornosť osobitným skupinám obyvateľov, ktorých sčítanie si vyžaduje špecifický prístup.* Za obyvateľov, ktorých sčítanie si takýto špecifický prístup vyžiada, sa okrem iných skupín obyvateľstva považujú aj obyvatelia z hľadiska príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk, a to aj pre potreby vnútroštátnej legislatívy (predovšetkým so zákonom č. 184/1999 Z. z.). V zmysle uznesenia vlády SR č. 109 z 1. marca 2017 k NAP SODB 2021, sa aktuálne pripravuje aj metodika sčítania obyvateľov z hľadiska ich príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom i na materinský jazyk a v súlade s princípom participácie príslušníkov národnostných menšín na veciach, ktoré sa ich týkajú (tzn. participácie na príprave sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021).

Slovenská vláda v zmysle uznesenia vlády SR č. 109 z 1. marca 2017 k NAP SODB 2021 uložila zabezpečiť plnenie aktivít vyplývajúcich z NAP SODB 2021 v kontexte pripravovanej metodiky sčítania obyvateľov z hľadiska ich príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk. Zodpovedným gestorom uvedenej pracovnej skupiny je úrad splnomocnenca a Štatistický úrad SR. Úrad splnomocnenca rovnako ako v roku 2016 bude naďalej realizovať úlohy vyplývajúce z NAP SODB 2021 v súlade s princípom participácie príslušníkov národnostných menšín na veciach, ktoré sa ich týkajú, a teda v úzkej súčinnosti s VNMES.

20%-ný prah

33. Výbor expertov znovu opakuje, že slovenské orgány by mali stanoviť, aký absolútny „počet obyvateľov s trvalým bydliskom, ktorí používajú menšinový alebo regionálny jazyk“ (článok 10), považujú za dostatočný na splnenie záväzkov podľa článku 10 pre bulharskú, chorvátsku a poľskú menšinu v aspoň jednej obci. Mali by tiež zvážiť podobné opatrenia „podľa situácie každého jazyka“, týkajúce sa iných jazykov z pohľadu zaistenia konzistentného a stabilného uplatnenia článku 10.

Výbor expertov opäť dôrazne žiada slovenské orgány, aby v spolupráci s príslušníkmi hovoriacimi jazykom menšiny určili, v ktorých oblastiach sa tradične vyskytujú skupiny hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom v dostatočných počtoch na účely plnenia záväzkov, ktoré prijala Slovenská republika podľa článku 10, bez ohľadu na hraničné hodnoty, a aby v týchto oblastiach uplatnili ratifikované záväzky podľa článku 10.

K odporúčaniam k 20 % hranici používania menšinových jazykov uvedených v bodoch 26 až 36 sa uvádza, že hranicu pre používanie jazykov národnostných menšín ustanovuje § 2 ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov, podľa ktorého ak občania Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi

k národnostnej menšine a majú trvalý pobyt v danej obci, tvoria podľa dvoch po sebe nasledujúcich sčítaniach obyvateľov v obci najmenej 15 % obyvateľstva, majú právo v tejto obci používať v úradnom styku jazyk menšiny, pričom podľa § 7c ods. 1 zákona o používaní jazykov národnostných menšín sa pod dvomi po sebe nasledujúcimi sčítaniami obyvateľov rozumejú sčítania obyvateľov, ktorých výsledky boli vyhlásené po 1. júli 2011.

V prípade rómskej menšiny je potrebné uviesť, že odhad celkového počtu príslušníkov rómskej menšiny je cca 350.000-500.000 osôb. Z uvedeného odhadu však automaticky nevyplýva, že všetci príslušníci rómskej menšiny hovoria rómsky. Primárnym komunikačným jazykom rómskych komunít na Slovensku je s ohľadom na ich regionálnu príslušnosť slovenčina v rôznych iteráciách regionálneho slovenského nárečia, potom maďarčina a až na treťom mieste je rómčina. Čo však nijako neznižuje potrebu ochrany a ďalšieho rozvoja rómskeho jazyka. Len podčiarkuje jeho zraniteľnosť s ohľadom na viacnásobnú marginalizáciu. Príkladom v tomto smere sú Rómovia z juhu Slovenska, ktorí sú pri vstupe na trh práce znevýhodnení nie len pre svoju príslušnosť k rómskemu etniku, ale aj pre primárny komunikačný jazyk, ktorým je maďarčina. Z uvedeného dôvodu úrad splnomocnenca v sledovanom období začal vyvíjať vlastnú iniciatívu prípravy a zverejnenia jazykovej mapy. Úmyslom je zmapovať pri použití existujúceho Atlasu rómskych komunít 2013 komunikačné jazyky v osídleniach marginalizovaných rómskych komunít tak, aby sa dali čo najefektívnejšie zacieliť politiky zamerané na podporu rómskeho jazyka.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 5 časti komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Ruský jazyk a srbský jazyk v Slovenskej republike

35. Podľa štvrtej periodickej správy zástupcovia ruskej alebo srbskej menšiny vo Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny nastolili otázku uplatnenia charty na ruský jazyk a srbský jazyk. Záležitosť bola prediskutovaná so slovenskými orgánmi a Slovenská republika skúma, či má tento nástroj ratifikácie aktualizovať a zahrnúť do neho aj ruský jazyk a srbský jazyk.

Proces uznania ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v SR v zmysle charty pokračoval v roku 2015. Uznanie ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v SR v zmysle časti II charty bolo schválené vládou SR 18. novembra 2015 uznesením č. 618 a notifikované generálnemu tajomníkovi Rady Európy 25. novembra 2015. Vyhlásenie Slovenskej republiky bolo zaregistrované Sekretariátom generálneho tajomníka Rady Európy 27. novembra 2015. Rada Európy následne na svojom webovom sídle zverejnila informáciu, že Slovenská republika deklarovala uznanie ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v Slovenskej republike v zmysle časti II charty.

Podľa oficiálnych štatistík žije na Slovensku asi 2 tisíc Rusov. Rusi na Slovensku získali status národnostnej menšiny v roku 2005. Približne polovicu Rusov žijúcich na Slovensku tvoria štátni príslušníci Slovenskej republiky. Najviac ich žije v bratislavskom, prešovskom a košickom kraji. Od roku 1997 pôsobí krajanový spolok - Zväz Rusov na Slovensku, ktorý pozostáva z 8 právne samostatných regionálnych organizácií krajanov. Je to Zväz Rusov v Bratislave, Obščina v Nitre, Považan v Považskej Bystrici, Ruslana v Martine, Zväz Rusov v Košiciach, Rusofili v Žiline, Zväz Rusov v Poprade a mládežnícka organizácia krajanov Iniciatíva 21. Všetky tieto spolky sú pridruženými členmi Zväzu Rusov na Slovensku, ktorý

zastupuje ruských krajanov v medzinárodných organizáciách. Mimo zväzu pôsobí v Banskej Bystrici krajanská organizácia Rossija a mládežnícka – Molodaja Rossija.

Ruská národnostná menšina je zastúpená vo VNMES pri Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

Na základe kultúrno-historických väzieb a počtu osôb so srbskou národnosťou na Slovensku, získali Srbi na Slovensku v roku 2010 status národnostnej menšiny. Srbská národnostná menšina je taktiež zastúpená vo VNMES pri Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

Okrem nich na Slovensku žijú aj občania Srbska, ktorí na Slovensko prišli za účelom práce alebo štúdia alebo za svojimi rodinami. V roku 2016 žilo na Slovensku 5528 občanov Srbska, z toho ale iba niečo vyše 400 osôb s trvalým pobytom na Slovensku. Najviac migrantov v tejto skupine, až 90%, sú držiteľmi prechodného pobytu

Srbskí migranti na Slovensku žijú relatívne roztratené. Najviac osôb je sústredených v bratislavskom a trnavskom kraji, pomerne atraktívny je tiež košický región. Bratislavský kraj ponúka najviac pracovných príležitostí. Nárast migrantov zo Srbska v trnavskom regióne bol podmienený predovšetkým otvorením výrobných liniek automobiliek. Noví migranti prichádzajú na Slovensko už s určitými znalosťami o krajine a s vedomím výhody jazykovej blízkosti. Srbskí migranti sa vyznačujú vôbec najlepšou znalosťou slovenčiny zo všetkých skupín, pričom až 82% z nich označilo svoje jazykové schopnosti ako dobré alebo veľmi dobré.

Študenti zo Srbska tvoria najväčšiu skupinu zo všetkých zahraničných študentov.

Kultúrne a spoločenské podujatia zamerané na zachovávanie srbskej kultúry a srbského jazyka vyvíjajú tri občianske združenia, ktoré pokrývajú viac oblastí. Prvým je Spolok Srbov na Slovensku, ktorý organizuje výtvarné, hudobné, športové, odborné a umelecké podujatia. Pri Spolku Srbov na Slovensku pôsobí ženská spevácka skupina Izvor. Spolok pôsobí aktívne v oblasti zachovávanía a podpory kultúry srbskej národnostnej menšiny organizovaním rôznych podujatí, akými sú napríklad: Výstava fotografií o bombardovaní Nového Sadu a Srbska, Medzinárodný turnaj priateľstva v malom futbale, Konferencia s medzinárodnou účasťou Srbsko–slovenské vzťahy, rôzne výstavy, Festival srbskej kultúry v Košiciach, Festival srbského dokumentárneho filmu a pod.

Ďalším je novozaložené občianske združenie Srbské kultúrno–informačné centrum, ktorého činnosť bude orientovaná najmä na vytvorenie knižnice, srbského rádia a podporu zachovania srbského jazyka a písma cez vydávanie časopisu, preklad a vydávanie kníh.

Tretím je Občianske združenie srbsko-slovenského priateľstva, ktoré pôsobí skôr v oblasti podpory Srbska pri budovaní nových mostov alebo mostov zničené počas bombardovania Zväzovej republiky Juhoslávia. Na Slovensku organizujú tiež tábory pre srbské a slovenské deti.

Vzdelávanie sa v srbskom jazyku systém školstva na Slovensku neumožňuje. Lektorát srbského jazyka na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave bol po 22-ročnej prestávke obnovený v školskom roku 2012/2013. Je to zároveň jediná inštitúcia, ktorá umožňuje výučbu srbského jazyka na Slovensku. Srbský jazyk sa vyučuje ako výberový predmet (Srbský jazyk a Srbský film) na Katedre slovanskej filológie. Prednášky z každého

predmetu sa organizujú jedenkrát do týždňa a predmet navštevuje v priemere 25 študentov za semester. Katedra slovanskej filológie taktiež organizuje kurz srbského jazyka pre verejnosť.

II. ČASŤ charty (Ciele a zásady charty)

3.1 Hodnotenie týkajúce časti II charty

44. Výbor expertov sa zameria na ustanovenia časti II, ktoré boli vyčlenené v predchádzajúcich hodnotiacich správach, pretože vyvolávali osobitné problémy. Preto sa v tejto správe nebudú komentovať tie ustanovenia, s ktorých implementáciou bol Výbor expertov spokojný a ku ktorým nedostal žiadne nové informácie, ktoré by si vyžadovali opätovné vyhodnotenie. V časti II sa to týka článku 7 písm. 1 ods. a), e), h) a i).

Článok 7 – Ciele a zásady

Odsek 1

Vo vzťahu k regionálnym alebo menšinovým jazykom v oblastiach, kde sa tieto používajú, a podľa stavu jednotlivých jazykov, zmluvné strany založia svoju politiku, legislatívu a prax na týchto cieľoch a zásadách:

b) Rešpektovanie geografickej oblasti každého regionálneho alebo menšinového jazyka tak, aby existujúce, prípadne pripravované administratívne rozdelenia nekládli prekážky podpore tohto regionálneho alebo menšinového jazyka.

47. Výbor expertov žiada od slovenských orgánov, aby sa vyjadrili k tomu, ako zákon č.221/1996 o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov zaisťuje, že existujúce alebo nové územné členenie nepredstavuje prekážku v propagácii regionálnych a menšinových jazykov.

V období od Štvrtej správy o implementácii charty v Slovenskej republike neboli prijaté právne predpisy ani opatrenia, ktorými sa zmenil alebo ovplyvnil pomer obyvateľstva v oblastiach obývaných osobami patriacimi k národnostným menšinám.

Nadalej je platný zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ktorý všeobecne vymedzuje územnosprávne členenie Slovenskej republiky. Samosprávnymi územnými celkami Slovenskej republiky sú obce a vyššie územné celky, pričom správnymi celkami Slovenskej republiky je 8 krajov a 79 okresov, ktoré sú územnými obvody na výkon pôsobnosti orgánov štátu. Oblasť používania jazykov národnostných menšín uvedený zákon č. 221/1996 neupravuje, súčasné znenie zákona preto nekladie žiadne prekážky používaniu jazykov národnostných menšín. Používanie jazykov národnostných menšín ustanovuje osobitný právny predpis, ktorým je zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín. Predmetný právny predpis upravuje používanie jazyka národnostnej menšiny vo vzťahu k jednotlivým obciam. Pre uplatnenie práva používať jazyk národnostnej menšiny je rozhodujúci počet príslušníkov národnostnej menšiny v konkrétnej obci, a nie počet príslušníkov národnostnej menšiny v okresoch alebo iných správnych celkoch.

Zákon č. 204/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín, súčasne podporil možnosť komunikácie v menšinovom jazyku v obciach v úradnom styku, ktoré nedosahujú 20 % hranicu v prípade verbálnej komunikácie.

Zároveň sa znížila hranica na používanie jazykov národnostných menšín na 15 % podľa dvoch po sebe nasledujúcich sčítaniach obyvateľov, ktorá sa začne uplatňovať od roku 2021.

Pozri aj informácie v bode 5 tejto správy.

c) potreba rozhodného postupu pri podpore regionálnych alebo menšinových jazykov na účel ich zachovania.

50. Počas terénnej návštevy však Výbor expertov dostal informáciu, že došlo k výrazným sklzom pri prijímaní financií poskytnutých na rôzne projekty a na niektoré činnosti boli tieto prijaté finančné prostriedky veľmi nízke. Trvanie projektu bolo tiež obmedzené na jeden rok. Toto ovplyvňuje možnosti združení menšín, aby dokázali primerane plánovať a realizovať svoje činnosti. Je tiež veľmi zložité ďalej rozvíjať rôzne projekty, keďže nie je napríklad možné za súčasných okolností prilákať mladých nádejných novinárov do médií s menšinovým jazykom. Výbor expertov je informovaný, že štátne orgány sa snažia znižovať sklzy v zabezpečovaní finančných prostriedkov. Zdôrazňuje dôležitosť stabilného, predvídateľného financovania činností národnostných menšín.

Účel, podmienky, rozsah a spôsob poskytovania dotácií v pôsobnosti úradu vlády ustanovuje zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Spôsob prerozdelenia finančných prostriedkov medzi jednotlivé národnostné menšiny vychádzal z matematického modelu výpočtu finančných zdrojov, ktorý zohľadňuje pri prepočítavaní výšky alokácie pre jednotlivé národnostné menšiny viaceré kritériá s cieľom transparentného a spravodlivého rozdeľovania prostriedkov. V prílohe č. 1 je uvedená výška pridelených finančných prostriedkov na dotačný program KNM rokoch 2015 –2017.

V roku 2015 boli vyhlásené dve výzvy v rámci dotačného programu KNM. V programe KNM 2015 bolo v rámci oboch dotačných výziev predložených spolu 1 960 projektov. Odporučené na schválenie bolo hodnotiacimi komisiami v rámci oboch výziev celkovo 1 240 projektov 599 žiadateľov v sume 3 872 696 eur. V programe KNM 2016 bolo v rámci výzvy predložených spolu 1 846 projektov. Hodnotiace komisie v rámci výzvy odporučili na schválenie celkovo 1 231 projektov v celkovej sume 3 879 250 eur. V programe KNM 2017 bolo v rámci výzvy predložených 1917 projektov, pričom pätnásť komisií na posudzovanie projektov v rámci dotačného programu KNM 2017 odporučilo podporiť spolu 1 342 projektov v sume 4 500 000 eur, teda v plnej výške alokovaných prostriedkov.

Ako je uvedené v bode 10., nová koncepcia podpory kultúrnych a vedeckých aktivít národnostných menšín žijúcich na Slovensku sa opiera najmä o:

- zriadenie Fondu, ktorý bol zriadený zákonom Národnej rady č. 138/2017 z 10. mája 2017 s účinnosťou od 1. júla 2017. Uvedený Fond má byť garantom hlavného finančného nástroja zameraného výlučne na podporu kultúrnych a vedeckých aktivít menšín,
- definovanie úloh a cieľov podpornej činnosti Fondu a transparentných pravidiel používania jeho zdrojov,
- zabezpečenie nezávislosti a odbornosti rozhodovania v kľúčových orgánoch Fondu,
- definovanie účelu použitia prostriedkov Fondu a mechanizmov kontroly ich používania,
- definovanie finančných zdrojov Fondu.

Pozri aj informáciu o Fonde v bode 10.

Pozri aj informáciu o Akčnom pláne ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na rok 2016 – 2020 v bode 3.

Pozri aj informáciu o Aktualizovaných akčných plánoch pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2016 - 2018 v bode 10.

d) uľahčenie a/alebo podpora slovného alebo písomného prejavu v regionálnom alebo menšinovom jazyku vo verejnom a v súkromnom živote;

V záujme skvalitnenia obsahu práce a pre zvyšovanie kvality poskytnutých opatrení zariadeniami sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately bola do Koncepcie zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately detí na roky 2016 – 2020 - Plán transformácie a deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti, schválenej Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 24. novembra 2016 zaradená úloha „Venovať pozornosť v rámci prijímania zamestnancov priameho kontaktu do zariadení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, v regiónoch s národnostnými menšinami a minoritnými skupinami, znalosť iných jazykov ako slovenského, považovať za zvýhodňujúce kritérium“.

Používanie jazykov národnostných menšín sa plne premieta aj v národnom projekte „Terénna sociálna práca“, ktorý sa realizuje od októbra 2015 v 220 obciach na Slovensku. Zámerom projektu je zlepšenie sociálnej situácie ľudí ohrozených sociálnym vylúčením prostredníctvom zabezpečenia terénnej sociálnej práce za pomoci terénnych sociálnych pracovníkov a terénnych pracovníkov poskytujúcich pomoc obyvateľom obce, ktorí sa ocitli v sociálnej a hmotnej núdzi, nezamestnaným, rodinám s malými deťmi a seniorom s osobitným zreteľom na segregované a sociálne vylúčené komunity. Cieľom je zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb na živote spoločnosti, zlepšenie ich možností vstupu na trh práce, zlepšenie prístupu k poskytovaným službám a komplexná integrácia do spoločnosti. V nadväznosti na implementáciu charty je snaha, aby obyvateľom obce, ktorí patria k národnostnej menšine, bola umožnená komunikácia v ich jazyku. Z uvedeného dôvodu sa v lokalitách Slovenska, kde žijú národnostné menšiny, uprednostňujú terénni sociálni pracovníci alebo asistenti terénneho pracovníka ovládajúci najmä maďarský alebo rómsky jazyk.

f) Poskytovanie primeraných foriem a prostriedkov na vyučovanie a štúdium regionálnych alebo menšinových jazykov na všetkých vhodných stupňoch

59. Výbor expertov poznamenáva, že štátne orgány vynakladajú úsilie na zabránenie neodôvodnenému zápisu rómskych detí do špeciálnych škôl alebo tried. Jednako v súčasnosti a v bežnej praxi existuje stále nepomerne veľké množstvo rómskych detí v takýchto triedach. Počas terénnej návštevy Výbor expertov dostal informácie aj o tom, že diagnostické testy v nedostatočnej miere berú do úvahy konkrétne kultúrne a jazykové zázemie týchto detí. Okrem toho, mnoho špeciálnych škôl sa nachádza v susedstve rómskych osád, čo tiež vedie k zápisu rómskych detí do takýchto inštitúcií.

Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby pokračovali v úsilí skončiť s postupmi neodôvodneného zápisu rómskych detí do špeciálnych škôl alebo tried.

Zákonom č. 188/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa školský zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní boli prijaté opatrenia na odstránenie neodôvodneného zaraďovania rómskych detí do špeciálnych škôl alebo tried.

Vyššie citovanou novelizáciou sa v § 107 školského zákona priamo ustanovilo, že dieťa alebo žiak, ktorého špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú výlučne z jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, nemôže byť prijatý do špeciálnej školy alebo do špeciálnej triedy materskej školy, špeciálnej triedy základnej školy alebo do špeciálnej triedy strednej školy. V praxi to znamená, že dôvodom na zaradenie do špeciálnej školy nemôže byť iba pôvod zo sociálne znevýhodneného prostredia. Opatrenie, ktoré je zamerané na zabránenie segregácii, explicitne a priamo ustanovuje povinnosť zaraďovania detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia do tried s ostatnými deťmi a žiakmi. V špeciálnych základných školách klesol počet žiakov so sociálne znevýhodneného prostredia medzi školským rokom 2015/2016 – 2016/2017 o 6 762 žiakov.

V Slovenskej republike sa do novembra 2015 realizoval „Národný PRojekt INkluzívnej EDukácie“ (ďalej len „PRINED“), ktorý mal za úlohu výrazne podporiť inkluzívne prostredie v materských a základných školách s cieľom zabezpečiť predchádzanie neoprávneného zaraďovania žiakov do systému špeciálneho školstva. Prostredníctvom akceleračných programov zameraných na stimuláciu rómskych detí sa skvalitňuje diagnostický proces v materských školách. Vytvorením inkluzívnych tímov na základných školách a ich vyškolením na osvojenie profesijných kompetencií potrebných na uspokojovanie a rozvoj špecifických vzdelávacích potrieb žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komún sa podporuje inklúzia v prostredí základných škôl.

V rámci prioritnej osi Vzdelávanie operačného programu *Ludské zdroje*, ktorej gestorom je MŠVVŠ SR, sa realizuje od februára 2017 národný projekt „Škola otvorená všetkým“ (alokácia celého projektu je vo výške 25 400 340,- eur), súčasťou ktorého je podpora pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov na školách, vrátane pedagogických asistentov, školských psychológov, špeciálnych pedagógov a sociálnych pedagógov učiteľa a odborných zamestnancov na školách.

Cieľom projektu bude podporovať model inkluzívneho vzdelávania, ktorého podstatou je právo každého dieťaťa na kvalitné vzdelanie s dôrazom na búranie bariér znemožňujúcich rovnocenný prístup k vzdelávaniu. K tomu významnou mierou prispeje zapojenie predovšetkým pedagogických asistentov, ako i odborne pripravených pedagógov a profesionálnych odborníkov z oblasti psychológie, špeciálnej pedagogiky či sociálnej pedagogiky, ktorí vytvoria spoločné odborné tímy na podporu detí a žiakov, a takisto aj zapojenie rodičov. V rámci národného projektu sa plánuje podporiť viac ako 500 nových pracovných miest pedagogických asistentov a odborných zamestnancov v materských a základných školách. Neformálne vzdelávanie a celodenný výchovno-vzdelávací systém podporí kompetencie potrebné pre zvýšenie školskej úspešnosti detí a žiakov.

Trvanie projektu je naplánované do roku 2020. Projekt nadväzuje na výsledky predchádzajúcich úspešných projektov: *MRK I - Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komún*, *MRK II - Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy* a *PRINED - Projekt inkluzívnej edukácie*. Národný projekt bude spolufinancovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rámci prioritnej osi *Vzdelávanie operačného programu Ludské zdroje*.

V roku 2017 MPC - ROCEPO uskutočnilo komparatívnu analýzu zistení o postavení dieťaťa/žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia vo výchovno-vzdelávacom systéme v SR, ako aj hospitačné pozorovania učiteľov pri práci s deťmi a žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia a deťmi a žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunít a na základe analýzy výsledkov navrhne odporúčania na skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu.

Zároveň 30. decembra 2016 bola v rámci prioritnej osi Vzdelávanie operačného programu *Ludské zdroje* vyhlásená výzva na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok s názvom „V základnej škole úspešnejší“ s alokáciou 50 mil. eur, ktorá je zameraná na podporu inklúzie v základných školách prostredníctvom pôsobenia asistentov učiteľa, pedagogických zamestnancov a inkluzívneho tímu (školský psychológ, špeciálny pedagóg a sociálny pedagóg).

Cieľom výzvy je zníženie a zabránenie predčasného skončenia školskej dochádzky a podpora prístupu ku kvalitnému predškolskému, základnému a stredoškolskému vzdelávaniu vrátane formálnych, neformálnych a bežných spôsobov vzdelávania za účelom opätovného začlenenia do vzdelávania a prípravy. Prostredníctvom výzvy sa plánuje zvýšiť inkluzívnosť a rovnoprávny prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov.

Zákaz všetkých foriem diskriminácie a segregácie je zdôraznený aj v Pedagogicko-organizačných pokynoch vydaných MŠVVŠ SR na školské roky 2015/2016, 2016/2017 aj 2017/2018. Pedagogicko-organizačné pokyny tiež nariaďujú nasledovné: eliminovať nežiaduce javy, akými sú priestorové, organizačné, fyzické a symbolické vylúčenie alebo oddelenie rómskych detí a žiakov v dôsledku ich etnickej príslušnosti (často v kombinácii so sociálnym znevýhodnením) od ostatných detí a žiakov; riešiť problémy detí a žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných skupín, ktoré komplikujú proces ich prijímania do bežných škôl a školských zariadení, zaradovania do bežných tried a výchovno-vzdelávací proces; vytvárať vhodné podmienky na ich vzdelávanie v školách a triedach spolu s majoritnou populáciou.

Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2015/2016 ďalej nariaďujú:

- V materských školách, v ktorých sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie v jazyku národnostnej menšiny:
 - a) podporovať aktívnu komunikáciu detí v spisovnej slovenčine uplatňovaním inovatívnych učebných postupov, dvojjazyčnou (bilíngválnou) priebežnou komunikáciou (integrovane, vo všetkých organizačných formách, prepájaním materinského a štátneho jazyka),
 - b) pri osvojovaní štátneho jazyka postupovať v súlade s Metodickým listom na osvojovanie štátneho jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín, ktorý je zverejnený na www.statpedu.sk.
- V súvislosti so začlenením rómskeho jazyka a literatúry a rómskych reálií do školských vzdelávacích programov využiť ako pomôcku materiály pre jednotlivé stupne vzdelávania zverejnené na www.statpedu.sk.
- Pri obsadzovaní miest pedagogických asistentov v školách s vysokým počtom detí a žiakov z marginalizovaných komunít prihliadať aj na ovládanie rómskeho jazyka.
- Podporovať vzdelávanie učiteľov v oblasti interkultúrneho vzdelávania so zameraním na rómsky jazyk a kultúru.

- Informovať žiakov stredných škôl o možnosti vykonať maturitnú skúšku z rómskeho jazyka a literatúry ako voliteľného maturitného predmetu. Pri príprave internej maturitnej skúšky z rómskeho jazyka a literatúry vychádzať z cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov z rómskeho jazyka a literatúry, ktoré sú zverejnené na www.statpedu.sk.
- Informovať zákonných zástupcov žiakov z rómskych komunít o možnosti vyučovania rómskeho jazyka a literatúry. V prípade záujmu zákonných zástupcov zabezpečiť vzdelávanie v rómskom jazyku.
- Pri plánovaní výučby rómskeho jazyka a literatúry využívať inovované vzdelávacie štandardy z rómskeho jazyka a literatúry pre jednotlivé stupne vzdelávania.

Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2016/2017 ďalej nariaďujú:

- Zabezpečiť poskytnutie informácie rodičom o možnostiach voľby školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny, v prípade dostatočného záujmu zabezpečiť takéto vzdelávanie.
- Realizovať inkluzívne vzdelávanie detí a žiakov vo všetkých materských, základných a stredných školách, t.j. verejných, súkromných a cirkevných s využitím špecifických metód výučby. Podrobnosti - Úradný vestník Európskej únie 24. decembra 2013 Odporúčanie Rady z 09. decembra 2013 o účinných opatreniach na integráciu Rómov v členských štátoch.
- Zabezpečovať a plniť úlohy vyplývajúce zo Stratégie SR pre integráciu Rómov do roku 2020, najmä:

a) aktívne podporovať účasť detí zo sociálne znevýhodneného prostredia na predprimárnom vzdelávaní vo veku 4 až 6 rokov,

b) podporovať materské školy pri zavádzaní programov orientovaných na zlepšenie spolupráce s rodičmi rómskych detí a pri zapájaní asistentov učiteľa v materských školách,

c) dôsledne dodržiavať postupy prijímania žiakov do špeciálnych základných škôl,

d) zabezpečovať vykonávanie psychologickéj diagnostiky detí pred ich nástupom na povinnú školskú dochádzku výlučne v centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie,

e) podporovať používanie rómskeho jazyka v predprimárnom a primárnom vzdelávaní a pri zápise na základnú a strednú školu zisťovať záujem rómskych rodičov o výučbu rómskeho jazyka.

- Podporovať vzdelávanie učiteľov v oblasti interkultúrneho vzdelávania so zameraním na rómsky jazyk a kultúru. V tomto kontexte ŠPÚ realizuje projekt „Inovatívne vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov základných škôl za účelom zvýšenia ich interkultúrnych kompetencií vo vzdelávacom procese rómskych žiakov“, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2017/2018 ďalej nariaďujú :

- Venovať zvýšenú pozornosť príprave žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín na „Testovanie 5“ z maďarského jazyka a literatúry, na „Testovanie 9“ z maďarského jazyka a literatúry, zo slovenského jazyka a literatúry a z ukrajinského jazyka a literatúry.
- V školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín s cieľom zvyšovania úrovne vyučovania materinského jazyka a slovenského jazyka odporúčame venovať zvýšenú

pozornosť počúvaniu s porozumením, hovoreniu, čítaniu s porozumením, klásť dôraz na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, na prácu s informáciami, na schopnosť argumentovať primerane veku žiaka.

- V súvislosti so začlenením rómskeho jazyka a literatúry a rómskych reálií do školského vzdelávacieho programu využiť ako pomôcku materiály pre jednotlivé stupne vzdelávania zverejnené na www.statpedu.sk.
- Informovať žiakov stredných škôl o možnosti vykonať maturitnú skúšku z rómskeho jazyka a literatúry ako voliteľného maturitného predmetu. Pri príprave internej maturitnej skúšky z rómskeho jazyka a literatúry vychádzať z cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov z rómskeho jazyka a literatúry, ktoré sú zverejnené na www.statpedu.sk.
- Informovať zákonných zástupcov žiakov z rómskych komunít o možnosti vyučovania rómskeho jazyka a literatúry. V prípade záujmu zákonných zástupcov zabezpečiť vzdelávanie v rómskom jazyku.

Dodržiavanie legislatívy a vnútorných predpisov monitoruje Štátna školská inšpekcia, ktorá výsledky z inšpekčnej činnosti každoročne zverejňuje v správach o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR. Zároveň pri zisteniach o uplatňovaní segregačných praktík vo vzdelávaní podáva informácie Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva.

62. *Výbor expertov podčiarkuje, že v mnohých prípadoch, kde sa prijímajú všeobecné opatrenia, jazyky menšín sú zvlášť ohrozené. Treba zrealizovať zvláštne opatrenia, aby bola istota, že tieto jazyky nebudú neprimerane postihnuté. Štáty si môžu napríklad zvoliť, že akceptujú veľmi malý počet žiakov v triedach s menšinovým jazykom, alebo zabezpečia výrazne vyššie financovanie malým školám, aby zaistili ich neprerušené fungovanie.*

Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby prijali opatrenia na zaistenie výučby v menšinových jazykoch alebo menšinových jazykov na všetkých primeraných úrovniach.

Zákonom č. 216/2016 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa školský zákon s účinnosťou od 1. septembra 2016 bolo novelizované ustanovenie § 29 ods. 18 školského zákona, podľa ktorého sa na triedy základných škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny nevzťahujú minimálne počty žiakov v triede. Uvedená novela školského zákona umožňuje pokračovanie výuky s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny aj v triedach s nižším počtom žiakov a zabráňuje rušeniu malotriedok.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 6 a informáciu o financovaní škôl v bode 64.

g) Poskytnutie zvýhodnení, ktoré by umožnili osobám neovládajúcim regionálny alebo menšinový jazyk a žijúcim v oblasti, kde sa tento jazyk používa, aby sa im v prípade záujmu umožnilo jeho ovládnutie.

64. *Štvrtá hodnotiacia správa znovu opakuje, že menšinové jazyky sa môžu vyučovať v každej škole s vyučovacím jazykom slovenským a žiaci hovoriaci väčšinovým jazykom majú tak možnosť sa ich naučiť. V praxi sa kurzy maďarského jazyka organizujú napríklad na Akadémii vzdelávania v Žiline; kurzy rusínskeho jazyka zabezpečuje mimovládna organizácia v niekoľkých obciach s podporou slovenských úradov; v rámci projektu cezhraničnej spolupráce Inštitút sociálnych vied Slovenskej akadémie vied v Košiciach bezplatne poskytol kurzy rómskeho jazyka. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie aj o iných jazykoch, ktoré*

pokrýva charta.

Menšinové jazyky je možné vyučovať v každej škole s vyučovacím jazykom slovenským. Od 1. septembra 2016 školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny majú možnosť si vybrať z dvoch platných rámcových učebných plánov (ďalej len „RUP“):

- a) RUP pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1.9. 2015;
- b) RUP pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. 9. 2016 (dodatok k inovovanému štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie).

Pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny dňa 11. mája 2017 bol MŠVVŠ SR schválený dodatok č. 1, ktorým sa mení RUP pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny (platný od 1. septembra 2015) s účinnosťou od 1. septembra 2017 začínajúc prvým ročníkom.

Vláda SR 13. decembra 2017 na svojom rokovaní schválila nové znenie Nariadenia vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia, ktorým sa upravuje mzdový a prevádzkový normatív základných škôl, v ktorých sa deti učia jazyk národnostnej menšiny, alebo sa vzdelávajú v jazyku národnostnej menšiny. Úprava noratívov sa pozitívne dotkne vyše 30.000 žiakov. Toto nariadenie nadobudlo účinnosť 1. januára 2018.

Nové znenie nariadenia prináša zvýšenie mzdového normatívu a normatívu na výchovno-vzdelávací proces na žiaka základnej školy, ktorý po novom bude pre školy s iným vyučovacím jazykom ako slovenským predstavovať 113 %.

Zároveň sa zavádza nový normatív na žiaka učiaceho sa jazyk národnostnej menšiny podľa rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny (t.j. žiak, ktorý sa ho učí ako povinný predmet), ktorý bude predstavovať 104 % a bude sa vzťahovať na školy s vyučovaním rusínskeho, rómskeho, ukrajinského, ruského, nemeckého a chorvátskeho jazyka.

Na Katedre slovanskej filológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave sa každý semester organizujú kurzy rôznych slovanských jazykov (napr. chorvátsky, srbský) pre verejnosť. Ponuka závisí od záujmu a personálnych možností.

Ostatné možnosti vyučovania menšinových jazykov v SR sú od štvrtej správy Výboru expertov nezmenené.

Odsek 2

Strany sa zaväzujú eliminovať, ak tak ešte neurobili, všetky nepodložené rozdiely, výnimky, obmedzenia alebo výhody pri používaní regionálneho alebo menšinového jazyka, ktorých účelom je odradiť alebo ohroziť jeho udržiavanie alebo rozvoj. Prijatie osobitných opatrení v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov, ktoré majú podporiť rovnoprávnosť medzi užívateľmi týchto jazykov a ostatným obyvateľstvom, alebo opatrení, ktoré prihliadajú na ich osobitné podmienky, nemožno považovať za diskriminačné opatrenie voči užívateľom rozšírenejších jazykov.

65. V predchádzajúcich hodnotiacich správach Výbor expertov upozornil, že sú nutné niektoré zmeny a doplnky zákona o štátnom jazyku a že tento zákon bol už dva razy novelizovaný. Prvá novela v roku 2009 dokonca ešte obmedzila možnosti používania menšinových jazykov. Druhou

novelou z roku 2011 sa do určitej miery uľahčilo používanie menšinových jazykov a sankčný mechanizmus podľa zákona o štátnom jazyku sa obmedzil vo svojom rozsahu uplatnenia. Výbor expertov sa bude týmito problémami ďalej podrobne zaoberať v časti III.

Pozri bližšie informácie pri jednotlivých jazykoch v časti III. tejto správy.

Odsek 3

Strany sa zaväzujú podporovať vhodnými prostriedkami vzájomné porozumenie medzi všetkými jazykovými skupinami v krajine, a predovšetkým zahrnúť rešpektovanie, porozumenie a toleranciu voči regionálnym alebo menšinovým jazykom do výchovy a vzdelávania poskytovaného v krajine, a k uvedenému prístupu viesť aj masovokomunikačné prostriedky.

69. Výbor expertov znovu opakuje, že rozsah, v akom je menšinový jazyk chránený alebo propagovaný, je spojený s tým, ako ho vnímajú príslušníci hovoriaci väčšinovým jazykom. Zvyšovanie povedomia väčšinového obyvateľstva je nanajvýš dôležité a vyžaduje si neustále úsilie v oblasti vzdelávania a médií. Základný cieľ je povzbudiť väčšinové obyvateľstvo, aby si cenilo skutočnosť, že príslušníci hovoriaci regionálnymi a menšinovými jazykmi tvoria súčasť jazykového a kultúrneho dedičstva štátu s jeho rôznymi jazykmi a kultúrami.

Výbor expertov znovu dôrazne žiada slovenské orgány, aby zintenzívnili snahy o propagovanie povedomia a tolerancie v slovenskej spoločnosti v širokom meradle voči menšinovým jazykom a kultúram, ktoré predstavujú.

Pozri spoločnú informáciu v bode 10.

MŠVVŠ SR schválilo dňa 6. 2. 2015 inovované štátne vzdelávacie programy (ďalej aj „iŠVP“) pre prvý stupeň základnej školy a pre druhý stupeň základnej školy.

Záväzným dokumentom je Štátny vzdelávací program v Slovenskej republike, ktorý stanovuje povinné vyučovacie predmety, ktoré sú začlenené do jednotlivých vzdelávacích oblastí. Predmety dejepis, geografia, občianska náuka patria do vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť. Dôležitou súčasťou vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť je vzdelávanie v problematike ľudských práv, ako aj prevencia rasistických, xenofóbnych a extrémistických postojov, výchova k tolerancii a rešpektovaniu ľudských práv, k rovnosti mužov a žien a výchova k úcte k prírodnému a kultúrnemu prostrediu.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiakov ako celistvých osobností a uchovávanie continuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historických skúseností či už miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Dejepis vedie žiakov k pochopeniu a rešpektovaniu kultúrnych a iných odlišností ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločností. Má tiež prispievať k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Dejepis pripisuje dôležitosť aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

Povinnou súčasťou obsahu vzdelávania sú prierezové tematiky, ktoré sa spravidla prelínajú cez vzdelávacie oblasti.

Všeobecným cieľom prierezovej témy multikultúrna výchova je rozvinúť u žiakov uvedomelú kultúrnu sebareflexiu, podporovať ich rešpekt k príslušníkom iných kultúr, a tak budovať základy pre uvedomelú interkultúrnu spoluprácu v budúcnosti, viesť žiakov k

spolupráci s príslušníkmi iných kultúr, vybudovať schopnosť odhaľovať základné stereotypy a predsudky, podnietiť snahu o korektné vzťahy s blízkym okolím, motivovať pre spoluprácu s ľuďmi z iných sociálnych skupín.

Vzdelávanie k ľudským právam zakotvuje vo viacerých ustanoveniach školský zákon č. 245/2008. Ide napríklad o § 3 :

- písm. c) podľa ktorého je výchova a vzdelávanie založené na princípe „rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie“,
- písm. d) „zákaz všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie“,
- písm. h) „slobodnej voľby vzdelávania s prihliadnutím na očakávania a predpoklady detí a žiakov v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy“,
- písm. j) „prípravy na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie“,
- písm. l) „integrácie výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky do európskeho vzdelávacieho priestoru so zreteľom na vlastné skúsenosti a tradície“,
- písm. o) „zákazu poskytovania alebo sprístupňovania informácií alebo zneužívania informačných prostriedkov, ktoré by mohli viesť k narušovaniu mravnosti alebo k podnecovaniu k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti alebo k ďalším formám intolerancie“,
- písm. g) „získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd“,
- písm. h) „pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie“,
- písm. k) „získať všetky informácie o právach dieťaťa a spôsobilosť na ich uplatňovanie“.

Ďalej dávame do pozornosti skutočnosť, že žiaci stredných škôl sa v problematike ľudských práv systematicky vzdelávajú aj prostredníctvom každoročne sa konajúcej *Olympiády ľudských práv*. Pri tejto príležitosti bola vydaná publikácia *Vybrané texty k ľudským právam. Príručka pre Olympiádu ľudských práv* (Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava 2013, s. 168), ktorá je určená nielen učiteľom, ale aj mimovládny organizáciám, odbornej i laickej verejnosti. Predmetná publikácia vyšla spolu so *Slovníkom ľudských práv*, ktorý je informatívnou a výkladovou pomôckou najmä pri orientácii v základných pojmoch, ich obsahoch, dohovoroch a inštitúciách ľudských práv.

Aj naďalej existuje možnosť, že si školy v rámci svojho Školského vzdelávacieho programu zvolia pridelenie disponibilnej hodiny napr. regionálnemu dejepisu, čo by otváralo široké metodicko-didaktické možnosti na venovanie sa dejinám konkrétnej národnostnej menšiny do hĺbky.

Odsek 4

Pri určovaní politiky voči regionálnym alebo menšinovým jazykom zmluvné strany vezmú do úvahy potreby a želania formulované skupinami, ktoré uvedené jazyky používajú. V prípade potreby môžu zakladať poradné orgány, ktoré by pomáhali orgánom vo všetkých otázkach týkajúcich sa regionálnych alebo menšinových jazykov.

73. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby pri určovaní svojej politiky v súvislosti s menšinovými jazykmi vzali do úvahy potreby a želania príslušníkov hovoriacich menšinovými jazykmi.

Participáciu príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných garantuje Ústava SR a medzinárodné dohovory. Ústava SR zaručuje občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.

Všetky právne predpisy upravujúce volebné právo rešpektujú v plnom rozsahu ustanovenie čl. 30 Ústavy SR, že občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám, pričom volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním.

VNMES je stálym odborným orgánom Rady vlády pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a ich príslušníkov a pre oblasť implementácie charty v zmysle jej čl. 7 ods. 4. Plní funkciu konzultatívneho orgánu vo veciach účasti príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín v zmysle čl. 34 ods. 2 písm. c) Ústavy SR. Predsedom VNMES je splnomocnenec, členmi VNMES sú zástupcovia všetkých trinástich národnostných menšín (maďarskej, rómskej, rusínskej, českej, ukrajinskej, nemeckej, poľskej, moravskej, ruskej, bulharskej, chorvátskej, židovskej a srbskej národnostnej menšiny) a zástupcovia vecne príslušných orgánov štátnej správy.

VNMES v rámci svojej pôsobnosti predovšetkým poskytuje Rade vlády podnety na zvýšenie úrovne podpory, ochrany a dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín; podieľa sa na vypracovaní správ pre kontrolné mechanizmy medzinárodných zmlúv o ľudských právach a právach príslušníkov národnostných menšín a každoročne vypracúva hodnotiace správy v kľúčových oblastiach týkajúcich sa príslušníkov národnostných menšín, ktoré predkladá na schválenie Rade vlády.

VNMES má spomedzi ostatných výborov rady vlády špecifické postavenie. Členovia VNMES zastupujúci príslušníkov národnostných menšín sú volení priamo menšinovými organizáciami. Hlasovanie právo vo VNMES mali do konca roka 2017 iba zástupcovia národnostných menšín podľa princípu jedna menšina – jeden hlas, a tiež predseda VNMES. Zástupcovia orgánov štátnej správy sa zúčastňovali zasadnutia VNMES bez hlasovacieho práva. Vo februári 2018 došlo k zmene štatútu VNMES, v zmysle ktorého sa VNMES skladá z komory tvorenej zástupcami národnostných menšín a z komory tvorenej zástupcami ústredných orgánov štátnej správy. Podľa nového štatútu sa zároveň hlasovanie umožňuje aj zástupcom štátnej správy. Samotný VNMES možno považovať za participatívny orgán národnostných menšín, ktorý rozhoduje samostatne a suverénne o svojich záležitostiach. Riešiť otázky konkrétnej národnostnej menšiny na zasadnutí VNMES bez účasti jej zástupcov nie je možné.

VNMES každoročne vypracúva v súlade so svojim štatútom hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín, správu o stave národnostného školstva a správu o používaní jazykov národnostných menšín (ďalej len „hodnotiace správy“), ktoré predkladá na schválenie Rade vlády.

Hodnotiace správy, v ktorých národnostné menšiny spracúvajú problematiku práve optikou národnostných menšín, predstavujú priestor na verbalizáciu svojich hodnotení aktuálneho stavu, ale aj priorit i kritických stanovísk. Zároveň je proces ich tvorby príležitosťou pre vzájomnú diskusiu o týchto prioritách a názoroch národnostných menšín so zástupcami relevantných orgánov štátnej správy.

Pozri tiež informácie k akčnému plánu uvedené aj k bodu 3.

V oblasti jazykových práv príslušníkov národnostných menšín VNMES prerokoval a schválil návrh na uznanie ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v SR v zmysle časti II charty. VNMES taktiež vyjadril podporu k požiadavkám maďarskej národnostnej menšiny za skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu na školách s vyučovacím jazykom maďarským a požiadal o zohľadnenie predmetných požiadaviek aj vo vzťahu k ostatným národnostným menšinám.

K činnosti VNMES doplníme, že v roku 2015 sa uskutočnili štyri zasadnutia výboru, na ktorých bolo prijatých 17 uznesení. Výbor každoročne vypracúva hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín, správu o stave národnostného školstva a správu o používaní jazykov národnostných menšín, ktoré predkladá na schválenie rade. V záujme zabezpečenia čo najväčšej efektívnosti procesu prípravy správ za rok 2014 bola zriadená dočasná pracovná skupina zložená z 13 zástupcov a zástupkyň jednotlivých národnostných menšín – expertov a expertiek na danú problematiku, nominovaných členmi výboru – a 8 zástupcov a zástupkyň štátnej správy, ktorá vypracovala hodnotiace správy. Rada vlády hodnotiace správy schválila uznesením č. 137 z 15. októbra 2015 na svojom 22. zasadnutí.

V oblasti jazykových práv príslušníkov národnostných menšín VNMES prerokoval a schválil návrh na uznanie ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v SR v zmysle časti II charty. VNMES taktiež vyjadril podporu k požiadavkám maďarskej národnostnej menšiny za skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu na školách s vyučovacím jazykom maďarským a požiadal o zohľadnenie predmetných požiadaviek aj vo vzťahu k ostatným národnostným menšinám.

Úrad splnomocnenca sa v spolupráci s VNMES zapojil do procesu prípravy Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike. Bola zriadená odborná pracovná skupina na vypracovanie časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám a následne na vypracovanie Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám. Návrh Akčného plánu bol verejnosti predstavený na troch workshopoch v Banskej Bystrici, v Košiciach a v Bratislave. Prítomní odborníci a odborníčky, ako aj zástupcovia národnostných menšín a členovia a členky pracovnej skupiny vyjadrili v diskusii svoje návrhy a odporúčania týkajúce sa jednotlivých návrhov aktivít a opatrení, ako aj analýzy silných či slabých stránok, príležitostí a ohrození v súvislosti s postavením a právami osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, ktoré dočasná pracovná skupina zapracovala do návrhu akčného plánu. Výsledný návrh akčného plánu schválil výbor na svojom XIX. zasadnutí 17. decembra 2015. Následne úrad splnomocnenca vytvoril v súčinnosti s VNMES priestor pre participatívny proces tvorby návrhu akčného plánu.

Pozri informácie k akčnému plánu uvedené aj k bodu 3.

K činnosti VNMES dopĺňame, že tak v roku 2015, ako aj 2016 sa uskutočnili štyri zasadnutia výboru, na ktorých bolo prijatých dovedna 39 uznesení, z ktorých boli všetky splnené. Aj v roku 2017 sa výbor zišiel na štyroch riadnych zasadnutiach a jednom mimoriadnom, ktoré sa uskutočnilo po voľbách do výboru. 16 prijatých uznesení sa priebežne plní alebo boli splnené. Na zasadnutiach výboru bol pravidelne konzultovaný stav dotačného programu KNM, ako aj proces schvaľovania Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020 a príprava návrhu zákona o Fonde. Príprava tohto zákona vychádzala z Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2016 – 2020, ktoré si vytýčilo cieľ zabezpečiť systematickú podporu kultúrnych a umeleckých aktivít všetkých národnostných menšín v SR.

V tejto súvislosti minister kultúry SR ako predseda Rady vlády Slovenskej republiky pre kultúru zriadil Dočasnú pracovnú skupinu k vypracovaniu zákona o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín. Za podpredsedu dočasnej skupiny bol vymenovaný splnomocnenec. V záujme zabezpečenia čo najširšej participácie zástupcov menšín pri tvorbe tohto kľúčového legislatívneho opatrenia splnomocnenec v zmysle svojho štatútu zriadil na obdobie od 1. júla 2016 do 30. septembra 2016 Dočasnú pracovnú skupinu pre prípravu návrhu zákona o Fonde. Pracovná skupina pozostávala z vedúceho pracovnej skupiny, ktorým bol splnomocnenec a desiatich členiek a členov za národnostné menšiny, ktoré/í boli vymenované/í splnomocnencom. Uvedená pracovná skupina v súlade so zásadami jej činnosti zasadala v roku 2016 trikrát.

V záujme zabezpečiť výkon štátnej správy v oblasti výchovy a vzdelávania v jazyku národnostných menšín bol v júni 2016 na MŠVVŠ SR v rámci sekcie regionálneho školstva zriadený odbor výchovy a vzdelávania národnostných menšín. Nový odbor vytvára podmienky na uplatnenie práva na vzdelanie v jazyku národnostných menšín a výučbu jazyka národnostných menšín, vypracúva návrhy legislatívnych opatrení vrátane návrhov pre financovanie škôl a školských zariadení.

Odo dňa 16. mája 2016 v rámci ŠPÚ funguje Úsek pre tvorbu a rozvoj obsahu vzdelávania národnostných menšín, ktorý riadi prácu nasledovných oddelení: oddelenie pre obsah vzdelávania maďarskej menšiny, oddelenie pre obsah vzdelávania rómskej menšiny a oddelenie pre obsah vzdelávania rusínskej a ukrajinskej menšiny.

Pozri aj spoločnú informáciu k Rade ministra školstva pre národnostné školstvo v bode 3 k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Odsek 5

Strany sa zaväzujú uplatňovať, mutatis mutandis, zásady uvedené v odsekoch 1 až 4 pre jazyky bez územia. Pre tieto jazyky však platí, že druh a rozsah prijatých opatrení na účel realizácie tejto charty treba stanoviť primerane, zohľadňujúc potreby a želania, ako aj tradície a charakteristické črty skupín, ktoré tieto jazyky používajú.

76. Výbor expertov pripomína, že charta pri propagovaní menšinových jazykov vyžaduje ústretový prístup zo strany štátnych orgánov. Vyzýva preto slovenské orgány, aby prijali ústretové kroky na propagáciu jazyka jidiš v spolupráci s príslušníkmi hovoriacimi týmto menšinovým jazykom.

V sieti škôl a školských zariadení SR, ktoré majú oprávnenie uskutočňovať výchovu a vzdelávanie podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, sa jidiš aj naďalej

nevyučuje. Dôvodom je nezáujem samotnej židovskej národnostnej menšiny o založenie školy s vyučovacím jazykom resp. vyučovaním jazyka jidiš.

V Bratislave funguje súkromná materská škola Lauder Gan Menachem, v ktorej je poskytnutý priestor aj vyučovaniu hebrejského jazyka na veku primeranej úrovni. Zriaďovateľom je občianske združenie Chabad Slovensko. Existujú aj kurzy klasickej a modernej hebrejčiny (ivrit), dostupné napríklad na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, štátnej Jazykovej škole v Bratislave aj v Košiciach ako aj vo viacerých súkromných jazykových školách.

K propagovaniu jazyka jidiš, resp. ivrit slúži aj SNM-Múzeum židovskej kultúry v Bratislave, ktoré je špecializovaným vedecko-výskumným, dokumentačným a metodickým múzejným útvarom a cieľavedome skúma dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry Židov na Slovensku.

V Múzeu Slovenského národného povstania (ďalej len „SNP“) sa 7. septembra 2016 v rámci projektu SHO A – dialóg o holokauste konala v Záhrade Chavivy Reikovej diskusia s predsedom Medzinárodnej asociácie Rómov Auschwitz Romanom Kwiatkowskim pod názvom Európsky holokaust. Hlavnými organizátormi podujatia boli: Cult-E Európska kultúra o. z. a Múzeum SNP.

V súvislosti s jazykom jidiš rokovali zástupcovia RTVS ešte pred rokom 2015 s predstaviteľmi židovských organizácií. Nezaznamenali ale spoločenskú objednávku na televízne vysielanie v tomto jazyku, programy RTVS pre židovskú menšinu sú preto vysielané v slovenčine. Avšak v prípade spoločenskej objednávky na vysielanie v tomto jazyku je verejnoprávny vysielateľ pripravený na ňu reagovať kladne.

III. ČASŤ charty (opatrenia na podporu používania regionálnych alebo menšinových jazykov vo verejnom živote)

3.2 Hodnotenie vo vzťahu k časti III charty

77. Jazyky pokryté časťou III charty sú aj maďarský jazyk, rusínsky jazyk, ukrajinský jazyk, rómsky jazyk, nemecký jazyk, český jazyk, bulharský jazyk, chorvátsky jazyk a poľský jazyk.

3.2.1 Maďarský jazyk

78. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k ustanoveniam, ktoré v predchádzajúcich hodnotiacich správach posúdil ako splnené a na ktoré nedostal žiadne podnety, ktoré by si vyžadovali opätovné vyhodnotenie jeho zistení. Vyhradzuje si však právo vyhodnotiť situáciu znovu v neskoršom štádiu. Pokiaľ ide o maďarský jazyk, tieto ustanovenia sú nasledovné:

Článok 8 ods. 1 písm. a) bod i; písm. e) bod i;

Článok 9 ods. 1 písm. d); článok 9 ods. 2 písm. a);

Článok 10 ods. 5;

Článok 11 ods. 2;

Článok 12 ods. 1 písm. a); b); c); d); e); f); g); článok 12 ods. 3;

Článok 13 ods. 1 písm. c);

Článok 14 písm. a).

Článok 8 – Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Základné a stredoškolské vzdelávanie

b)

i umožniť vyučovanie na základnom stupni v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch

c)

i umožniť vyučovanie na stredných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch

83. Výbor expertov však považuje tieto záväzky stále za splnené.

Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby v spolupráci s príslušníkmi hovoriacimi menšinovým jazykom prijali zvláštne opatrenia na podporu prístupu k výučbe v maďarskom jazyku pre všetkých žiakov, ktorých sa to týka.

Vo februári 2017 bol vypracovaný informatívny materiál s názvom *Spôsob a možnosti založenia školy s iným vyučovacím jazykom ako slovenským*. Informatívny materiál je dostupný na webovom sídle MŠVVŠ SR <http://www.minedu.sk/vychova-a-vzdelavanie-narodnostnych-mensin/> a podáva stručné zhrnutie potrebných informácií pre zriaďovateľov v súvislosti so založením škôl a školských zariadení.

Na možnosť vzdelávania v menšinových jazykoch ďalej upozorňujú rodičov aj deti Pedagogicko-organizačné pokyny na školské roky 2015/2016 a 2016/2017.

Čo sa týka počtov jednotlivých typov škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny alebo s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny, zberné dáta sú dostupné každoročne k 15. septembru.¹

K 15. septembru 2016 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených 28 základných škôl s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 227 základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (počet žiakov: 29 077).

K 15. septembru 2017 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených 28 základných škôl s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 223 základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (počet žiakov: 29 236).

MŠVVŠ SR schválilo 25. augusta 2016 ako súčasť *Inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu* (iŠVP) nový RUP pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2016. Predmetný RUP obsahuje zvýšený počet hodín vyučovacieho predmetu jazyk národnostnej menšiny a literatúra pre primárne vzdelávanie z celkových 21 na

¹ Pozri: Centrum vedecko-technických informácií SR – Štatistické ročenky dostupné na stránkach http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka- kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580.

24 hodín, pričom počet vyučovacích hodín venovaných jazyku národnostnej menšiny sa zvýšil z 5 na 8.

Od 1. septembra 2016 školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny majú možnosť si vybrať z dvoch platných rámcových učebných plánov, podľa ktorého budú postupovať v 1. a 2. ročníku v školskom roku 2016/2017:

- 1/ RUP pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2015;
- 2/ RUP pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2016 (dodatok k iŠVP pre primárne vzdelávanie).

V rámci dvojúrovňového modelu vzdelávania však je školám umožnené v rámci školského vzdelávacieho programu (ďalej len „ŠkVP“) pridať ďalšie vyučovacie predmety nad rámec povinného RUP za predpokladu, že financovanie navýšenia vyučovacích predmetov zabezpečí škola z vlastných finančných zdrojov.

K 15. septembru 2016 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených:

- 29 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 11 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (počet študentov 6 537),
- 7 gymnázií s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 18 gymnázií s vyučovacím jazykom maďarským (počet študentov 3 465).

K 15. septembru 2017 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených :

- 29 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 11 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (počet študentov 6 160),
- 7 gymnázií s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 18 gymnázií s vyučovacím jazykom maďarským (počet študentov 3 428).

Pozri ďalej spoločnú informáciu v bode 6.

Technické a odborné vzdelávanie

d)

i umožniť vyučovanie na odborných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch

86. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený. Žiada od slovenských orgánov, aby poskytli viac informácií o vplyve zmien uvedených vyššie na technické a odborné vzdelávanie v maďarskom jazyku. Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby sa postarali, aby technické a odborné vzdelávanie zostalo dostupné v maďarskom jazyku.

V súlade s programovým vyhlásením vlády MŠVVŠ SR realizuje podporné aktivity vo vzťahu k odbornému vzdelávaniu a príprave v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín vrátane odborného vzdelávania a prípravy v systéme duálneho vzdelávania. Štátne vzdelávacie programy pre odborné vzdelávanie a prípravu pre jednotlivé skupiny odborov vzdelávania a jednotlivé stupne vzdelania rešpektujú špecifiká výučby stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín. Všetky rámcové učebné plány pre odborné vzdelávanie a prípravu obsahujú (v rámci všeobecnovzdelávacích predmetov) vymedzenú hodinovú dotáciu pre jazyk a literatúru národnostných menšín. Výučba odborných predmetov sa realizuje v jazyku národnostných menšín, obsah a rozsah odborného vzdelávania a prípravy je totožný s rozsahom a obsahom vzdelávania v slovenskom jazyku.

Ako bolo už uvedené v článku 8 odsek 1 písm. c) v školských rokoch 2016/2017 a 2017/2018 bolo v Slovenskej republike registrovaných 29 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským a 11 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom maďarským.

Vysoké školy: Vysokoškolské vzdelávanie je upravené zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

V akademickom roku 2015/2016, rovnako ako v akademickom roku 2016/2017 poskytovalo vysokoškolské vzdelávanie 35 vysokých škôl, z toho 20 verejných vysokých škôl, 3 štátne vysoké školy a 12 súkromných vysokých škôl. Vysokoškolské vzdelávanie vo viacerých jazykoch národnostných menšín bolo zabezpečené predovšetkým na nasledovných vysokých školách:

- Univerzita J. Selyeho;
- Univerzita Komenského v Bratislave;
- Prešovská univerzita v Prešove;
- Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave;
- Katolícka univerzita v Ružomberku;
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre;
- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Vzdelávanie dospelých a kontinuálne vzdelávanie

f)

i zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch

89. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby posilnili ponuku kurzov vzdelávania dospelých a kontinuálneho vzdelávania, vyučované hlavne alebo úplne v maďarskom jazyku.

MŠVVŠ SR plne podporuje posilnenie vzdelávania dospelých aj v menšinových jazykoch. Na vzdelávacom trhu pôsobí množstvo vzdelávacích inštitúcií, ktoré poskytujú kurzy pre dospelých, a to na základe konkrétnej analýzy vzdelávacích potrieb v rámci jednotlivých regiónov. Takéto vzdelávanie sa väčšinou uskutočňuje bez zásahov MŠVVŠ SR, a to na základe určitého dopytu a ponuky a dohody medzi záujemcami a poskytovateľmi vzdelávacích programov. Ak sa preukáže záujem o výučbu v akomkoľvek menšinovom jazyku, je plne v kompetencii záujemcu a poskytovateľa takéto vzdelávanie uskutočňovať, pričom toto vzdelávanie môžu poskytovať stredné školy, vysoké školy a aj iné vzdelávacie inštitúcie. Oblasťou, ktorá je nejakým spôsobom usmerňovaná, je oblasť rekvalifikácii, a to v súčinnosti s príslušnými úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny v jednotlivých regiónoch a v súlade s regionálnymi potrebami.

Výučba dejín a kultúry

g) *prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk.*

94. Výbor expertov nie je v stave dospieť k záveru o plnení tohto záväzku. Žiada slovenské orgány,

aby vysvetlili, ako sa vyučujú v praxi dejiny a kultúra, ktoré sa odrážajú v maďarskom jazyku.

Pre potreby žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským na vyučovanie dejepisu sú preložené do maďarského jazyka ako učebnice dejepisu, tak aj pracovné zošity a čítanky.

Pre potreby študentov stredných škôl maďarskej národnosti existuje prispôsobený vzdelávací štandard z dejepisu pre stredné školy. Tím expertov vypracoval učebnice dejepisu pre študentov stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským. Tieto učebnice sa bežne používajú vo vyučovacom procese s tým, že študenti majú aj preklad slovenských učebníc dejepisu pre stredné školy do maďarského jazyka.

Pre zlepšenie spolupráce so školami s vyučovacím jazykom maďarským bola Ústredná predmetová komisia ŠPÚ pre predmet dejepis doplnená v roku 2017 o zástupcov týchto škôl, ktorí týmto spôsobom majú možnosť predkladať svoje požiadavky, diskutovať so slovenskými historikmi a spoločnými silami prispievať k racionálnej, objektívnej a pre obe strany prijateľnej interpretácii dejín. Aj naďalej existuje možnosť, že si školy v rámci svojho ŠkVP zvolia pridelenie disponibilnej hodiny napr. regionálnemu dejepisu, čo by otváralo široké metodicko-didaktické možnosti na venovanie sa dejinám konkrétnej národnostnej menšiny do hĺbky.

Dňa 3. novembra 2016 sa uskutočnilo 13. zasadnutie Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín (ďalej len „ZSMK“). V rámci rokovania ZSMK sa slovenská strana zaviazala zabezpečiť v prípade učebníc a učebných pomôcok v maďarskom jazyku ich voliteľnosť: k jednému predmetu má byť k dispozícii viac alternatívnych učebníc a učebných pomôcok. Má umožniť, aby sa mohli vyučovať namiesto preložených materiálov aj z učebníc a učebných pomôcok napísaných maďarskými odborníkmi na Slovensku. Ďalej školy s maďarským vyučovacím jazykom majú mať možnosť používať učebnice a učebné pomôcky vhodné pre obsahovú prestavbu.

K doplnkovému učebnému textu *Zoznámme sa – národnostné menšiny* - **pozri tiež bod 10.**

Základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov

h) zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala;

97. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je splnený.

i) vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

102. Výbor expertov žiada od slovenských orgánov, aby objasnili úlohy a funkciu Rady ministra pri sledovaní vzdelávania v menšinovom jazyku, ako sa požaduje v záväzku.

Pozri spoločnú informáciu k Rade ministra školstva pre národnostné školstvo v bode 3 časti komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Článok 9 – Súdniectvo

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca považovať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

Tlmočníci a prekladatelia sú v zmysle zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov vedení v zozname tlmočníkov a prekladateľov, ktorý vedie Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Do zoznamu sú tlmočníci a prekladatelia zapisovaní na vlastnú žiadosť po splnení kvalifikačných podmienok v zákone. V zmysle § 15 ods. 1 citovaného zákona v konaní pred súdom alebo iným orgánom verejnej moci možno ustanoviť za tlmočníka alebo prekladateľa aj osobu, ktorá nie je zapísaná v zozname, ak s ustanovením súhlasí a v príslušnom odbore alebo odvetví nie je zapísaná žiadna osoba alebo ak osoba zapísaná v zozname nemôže úkon vykonať alebo vykonanie úkonu by bolo spojené s neprímeranými ťažkosťami alebo nákladmi. Za týmto účelom sa v praxi využívajú jazykové katedry univerzít, ako je napríklad katedra rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity, nakoľko aktuálne v zozname tlmočníkov a prekladateľov nie je tlmočník a prekladateľ do rusínskeho a rómskeho jazyka. Tlmočníctvo a prekladateľstvo je slobodné povolanie a v tejto chvíli sa neuvažuje o zavádzaní povinného zápisu do zoznamu tlmočníkov či obdobných opatreniach. Ak je v zmysle garantovaných práv potrebné ustanoviť prekladateľa a tlmočníka do civilného alebo trestného konania, súd tak musí urobiť bez ohľadu na to, či je tlmočník a prekladateľ do príslušného jazyka zaradený v zozname alebo nie.

Počty tlmočníkov a prekladateľov v jednotlivých menšinových a regionálnych jazykoch uvádzame v tabuľke.

	Jazyk	Počet zapísaných tlmočníkov	Počet zapísaných prekladateľov
1	maďarský	49	86
2	ukrajinský	15	31
3	nemecký	54	267
4	český	4	16
5	bulharský	3	5
6	chorvátsky	1	15
7	poľský	10	33
8	rusínsky	odbor neexistuje	odbor neexistuje
9	rómsky	odbor neexistuje	odbor neexistuje

a) v trestnom konaní:

ii: zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk; a/alebo
iii: zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku; v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal žiadne ďalšie výdavky.

109. Vzhľadom na určitý stupeň praktického využitia maďarčiny pred súdmi v trestnom konaní Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o prijatých opatreniach umožňujúcich implementáciu týchto

záväzkov v praxi. Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby v legislatíve zaručili právo obvineného používať maďarčinu v trestných konaniach bez ohľadu na to, či obvinený alebo obvinená ovláda slovenčinu, v legislatíve zakotvili, že žiadosti a dôkazy môžu byť vyhotovené v maďarčine a aby použitie tlmočníkov a prekladov, ak je to nutné, nezahrňalo žiadne dodatočné náklady pre dotknuté osoby.

Proces trestného konania upravuje Trestný poriadok (zákon č. 301/2005 Z. z.; ďalej len „TP“), ktorý nerozlišuje medzi menšinovými, regionálnymi, resp. cudzími jazykmi. V prípade, ak obvinený nerozumie jazyku, v ktorom sa konanie vedie alebo nehovorí týmto jazykom, súdu a orgánom činným v trestnom konaní je uložená povinnosť pribrať tlmočníka (viď § 28 ods. 1).² Ide o všeobecné ustanovenie, ktoré reflektuje na § 2 ods. 20 TP, podľa ktorého: „Ak obvinený, jeho zákonný zástupca, podozrivá osoba, poškodený, zúčastnená osoba alebo svedok vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie, má právo na tlmočníka a prekladateľa.“ Vzťahuje sa tak na všetky, aj menšinové, jazyky, pretože určovacou podmienkou je, že obvinený nerozumie jazyku, v ktorom sa vedie konanie. Navyše § 28 ods. 2 umožňuje pribrať tlmočníka (resp. prekladateľa) do konania aj v prípade, že obvinený síce vyhlási, že jazyku rozumie, avšak v priebehu konania orgán, ktorý úkon vykonáva sa zistí, že jazykové schopnosti tejto osoby nie sú dostatočné k riadnemu uplatneniu jej práv v jazyku, v ktorom sa vedie konanie. Ak v zozname tlmočníkov nie je zapísaný tlmočník pre jazyk, ktorý si osoba zvolí, a to bez ohľadu na skutočnosť či ide o regionálny, menšinový alebo iný jazyk, alebo vec neznesie odklad a zapísaní tlmočníci sú nedosiahnuteľní priberie orgán činný v trestnom konaní alebo súd do konania tlmočníka na úradný jazyk štátu, ktorého je táto osoba štátnym občanom, alebo v ktorom má bydlisko a ktorému táto osoba rozumie.³ Trestný poriadok upravuje aj prípad (pozri § 28 ods. 8), kedy sa nepodarí zabezpečiť tlmočníka pre jazyk, ktorému obvinený dostatočne rozumie. V takom prípade, pokiaľ sa na zaručenie spravodlivého procesu nevyžaduje fyzická prítomnosť tlmočníka možno v odôvodnených prípadoch tlmočenie zabezpečiť aj prostredníctvom technických zariadení určených na prenos obrazu a zvuku.

Absolútna garancia možnosti používať regionálny alebo menšinový jazyk je v charte zahrnutá alternatívne a Slovenská republika v tejto chvíli neuvažuje o úprave, ktorá by zabezpečovala tlmočenie osobám, ktoré plne a bez výhrad rozumejú jazyku, v ktorom sa vedie konanie. V takomto prípade by išlo o neúmernú finančnú záťaž pre trestné konania a v ojedinelých prípadoch aj o spôsob ako konanie zámerne mariť alebo predlžovať.

Osoba prekladateľa sa do trestného konania priberá, ak je potrebné preložiť zápisnicu o výpovedi alebo inú písomnosť v konaní (pozri § 28 ods. 4 prvá veta TP). Ustanovenie § 28 ods. 4 TP vymenúva písomnosti, ktoré sa povinne prekladajú do jazyka obvineného. Navyše § 28 ods. 5 TP stanovuje právo obvineného požiadať o preklad aj iných listín v konaní, resp. k tomuto prekladu môže dôjsť aj bez úkonu obvineného, len z rozhodnutia orgánu, pred ktorým sa vedie trestné konanie, ak je to nevyhnutné k riadnemu uplatneniu práva na obhajobu, a to v rozsahu určenom orgánom, pred ktorým sa vedie konanie. V prípade, ak takýto orgán nevyhoví žiadosti obvineného, tento má právo odvolať sa proti takémuto rozhodnutiu (podať sťažnosť). Zároveň Trestný poriadok upravuje možnosť pretlmočenia niektorej z písomností alebo jej podstatného obsahu namiesto písomného prekladu, za podmienky, že to nemá vplyv na spravodlivosť procesu (§ 28 ods. 5 tretia veta TP). Ak dôjde k zadržaniu alebo zatknutiu osoby, ktorá vyhlási, že nerozumie jazyku, v ktorom sa konanie vedie alebo nehovorí týmto

² Ustanovenie § 28 Trestného poriadku obsahuje vo vzťahu k tlmočeniu a prekladu štandardy v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní.

³ § 28 ods. 3 Trestného poriadku; toto ustanovenie sa primerane vzťahuje aj na osobu prekladateľa.

jazykom, prekladá sa jej aj poučenie o jej právach. Ak písomný preklad poučenia nie je k dispozícii, poučenie sa jej len pretlmočí, avšak dodatočne sa jej musí bez zbytočného odkladu poučenie poskytnúť aj v preloženom písomnom vyhotovení.⁴ Písomnosti, ktoré obvinený predloží do konania vo svojom jazyku je orgán činný v trestnom konaní alebo súd povinný preložiť (§ 28 ods. 4 prvá veta TP).

Trovy súvisiace s pribratím tlmočníka a prekladateľa znáša štát a nevedú k výdavkom navyše pre dotknutú osobu.⁵

b) v občianskom konaní:

ii: umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo

iii: umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

ii): umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo

iii): umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

112. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o opatreniach na umožnenie implementácie týchto záväzkov v praxi.

Konanie pred súdom v civilných a správnych veciach upravujú s účinnosťou od 1. júla 2016 tri procesné kódexy (Civilný sporový poriadok, Civilný mimosporový poriadok a Správny súdny poriadok).

Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z.; ďalej len „CSP“) vo svojom § 155 výslovne upravuje právo konať vo svojom jazyku. V zmysle tohto ustanovenia platného pre všetky civilné sporové a mimosporové konania má každý právo konať pred súdom v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie. Zároveň ukladá súdu zo zákona povinnosť zabezpečiť stranám rovnaké možnosti uplatnenia ich práv, ako aj povinnosť pribrať do konania s prihliadnutím na povahu a okolnosti veci tlmočníka (§ 155 ods. 1 tretia veta). CSP taktiež výslovne stanovuje, že „Trovy spojené s tým, že strana koná v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie, znáša štát.“

Civilný mimosporový poriadok (zákon č. 161/2015 Z. z.) vo svojich úvodných ustanoveniach (§ 2 ods. 1) odkazuje na použitie ustanovení CSP v prípade, keď sám neustanovuje inak. Vzhľadom na to, že úprava práva konať vo svojom jazyku v tomto predpise absentuje, použijú sa aj na mimosporové konania ustanovenia CSP (§ 155) v plnom rozsahu.

Správny súdny poriadok (zákon č. 162/2015 Z. z.) v § 53 a 54 upravuje zásadu rovnosti účastníkov konania a právo konať vo svojom jazyku. „Účastníci konania majú v konaní pred správnym súdom rovnaké práva a povinnosti.“ Ustanovenie § 54 kopíruje úpravu obsiahnutú v § 155 CSP, t.j. právo každého konať pred správnym súdom v materinskom jazyku alebo v

⁴ § 28 ods. 9 Trestného poriadku

⁵ § 553 ods. 1 Trestného poriadku

jazyku, ktorému rozumie; povinnosť súdu účastníkom konania zabezpečiť rovnaké možnosti uplatnenia ich práv; pribratie tlmočníka s prihliadnutím na povahu a okolnosti veci a znášaním trov spojených s tým, že účastník konania koná v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie štátom.

Z uvedených procesných ustanovení jasne vyplýva právo každého konať vo svojom materinskom jazyku, resp. aj v jazyku, ktorému rozumie, aj keď nejde o jeho materinský jazyk. Tieto ustanovenia nijakým spôsobom neznemožňujú právo menšiny používať svoj jazyk v konaní, a teda vzťahujú sa aj na menšinové, resp. regionálne jazyky. Trovy tlmočenia alebo prekladov zaťažujú štát, t.j. nevedú k výdavkom navyše pre dotknutú osobu.

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, špeciálny súd a vojenské sudy (ďalej len „vyhláška“) obsahuje bližšiu úpravu procesu pribrania tlmočníka a prekladateľa (§ 51). Súd priberie tlmočníka, ak je to potrebné. Zároveň je stanovená možnosť zabezpečiť tlmočenie aj prostredníctvom osoby asistenta (vo všetkých typoch konaní), resp. predsedu senátu alebo niektorého člena senátu (s výnimkou trestnoprávných vecí).

V sledovanom období úprava pribratia prekladateľa (§ 51 ods. 5 vyhlášky) obsahovala proces jeho pribrania s obmedzením, že k nemu dôjde až po tom, ako súd vyzve účastníka konania, ktorý predložil listinu v inom ako slovenskom alebo českom jazyku na jeho preklad, ktorej účastník konania nevyhovel. Išlo o zmenu, ktorá nadväzovala na pôvodné znenie CSP, ktoré bolo však už novelizované a zmenené tak, aby zodpovedalo požiadavkám na preklad a tlmočenie na trovy štátu. Zmena bola vykonaná zákonom č. 87/2017 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok s účinnosťou od 1. mája 2017. Novela vyhlášky, ktorá opätovne reflektuje zákonnú úpravu, t.j. aj v texte vyhlášky došlo k vypusteniu podmienky, že k prekladu listín súd pristúpi až po márnom uplynutí lehoty uvedenej vo výzve účastníkovi konania na preklad ním predloženej listiny bola prijatá dňa 16. júna 2017 a účinnosť nadobudla dňa 1. júla 2017. Uplný názov a číslo vyhlášky, ktorou došlo k uvedenej novele je: vyhláška MS SR č. 171/2017 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, špeciálny súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy a tie, ktoré sa týkajú osôb používajúcich tieto jazyky, ak predmetné texty neboli sprístupnené inak.

115. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je splnený. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o tom, ako boli sprístupnené zmeny a doplnky k najdôležitejším vnútroštátnym zákonným predpisom v maďarskom jazyku.

Úrad splnomocnenca priebežne monitoruje dostupnosť prekladov zásadných právnych predpisov SR a vzorov úradných tlačív do jazykov národnostných menšín. Zároveň nadviazal spoluprácu so Združením miest a obcí, ako aj so sekciou edičných činností Ministerstva spravodlivosti SR v súvislosti s plnením operačného cieľa Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020, zameraného na zlepšenie podmienok používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín v praxi, vrátane zabezpečenia prekladov zásadných právnych predpisov SR, vzorov úradných tlačív, zabezpečenia jednotnej odbornej terminológie a vydávania metodických usmernení pre orgány

miestnej štátnej správy, orgány územnej samosprávy a územnou samosprávou zriadené právnické osoby k aplikácii právnych predpisov súvisiacich s používaním jazykov národnostných menšín.⁶

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

a)

ii zabezpečiť, aby úradníci, prichádzajúci do styku s verejnosťou, používali regionálne alebo menšinové jazyky vo vzťahu k osobám, ktoré sa na nich obrátia v týchto jazykoch

<i>123. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený.</i>

<i>Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby zabezpečili, aby štátni úradníci, ktorí sú v kontakte s verejnosťou, používali maďarčinu vo svojich vzťahoch k osobám, ktoré sa na nich obracajú v maďarčine všade, kde existuje dostatočný počet príslušníkov hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku, bez ohľadu na akékoľvek hraničné hodnoty.</i>
--

V Slovenskej republike na jazykovom zmiešanom území s maďarskou národnostnou menšinou je viacero okresov, v ktorých sa štandardne používa okrem štátneho jazyka aj maďarský jazyk. Platí to tak pre orgány štátnej správy, ako aj pre orgány miestnej samosprávy.

Mesto Senec patrí do zoznamu obcí, ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria viac ako 20 % obyvateľstva. Na Okresný úrad Senec sa v sledovanom období neobrátil žiaden občan so žiadosťou o komunikáciu v jazyku národnostnej menšiny. Okresný úrad na webovej stránke informuje klientov o možnosti komunikácie v jazyku národnostnej menšiny.

Na Okresnom úrade Dunajská Streda je celkový počet zamestnancov 84, pričom 79 zamestnancov je schopných komunikovať s klientmi v jazyku národnostnej menšiny – v maďarskom jazyku. Klienti okresného úradu v ústnej komunikácii so zamestnancami bežne využívajú právo komunikovať v maďarskom jazyku. V sledovanom období nebola evidovaná žiadna žiadosť o vydanie rozhodnutia, resp. inej písomnosti v jazyku národnostnej menšiny.

Mesto Galanta patrí do zoznamu obcí, ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria viac ako 20 % obyvateľstva. Okresný úrad Galanta informuje na úradnej tabuli okresného úradu o možnostiach používania jazyka národnostnej menšiny s uvedením menného zoznamu zamestnancov, ktorí sú poverení tlmočiť do jazyka menšiny na základe požiadavky zo strany klienta. V rokoch 2016 – 2017 využilo právo komunikovať v jazyku národnostnej menšiny v úradnom styku 14 klientov predovšetkým na odbore všeobecnej vnútornej správy. Od účinnosti zákona č. 184/1999 Z. z. neriešil okresný úrad žiadne podnety od fyzických ani právnických osôb týkajúcich sa porušenia zákona č. 184/1999

⁶ Pozri prvú aktivitu operačného cieľa 4 v rámci Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020

Z. z. V sledovanom období bolo na okresnom úrade evidované jedno podanie v jazyku národnostnej menšiny.

Na Okresnom úrade Levice, ako orgáne miestnej štátnej správy sa zákon č. 184/1999 Z. z. neaplikuje z dôvodu, že podiel občanov patriacich k národnostnej menšine nedosahuje zákonom požadovanú percentuálnu hranicu. Okresný úrad Levice, odbor všeobecnej vnútornej správy má na úseku priestupkov vytvorené dve stále pracoviská, a to v meste Šahy a Želiezovce. Na oboch stálych pracoviskách je zabezpečená informácia o možnostiach používania jazyka národnostnej menšiny. Osoby patriace k národnostnej menšine doteraz nevyužili právo vyplývajúce z ustanovení § 2 ods. 3 zákona č. 184/1999 Z. z., t. j. právo komunikovať v písomnom styku pred orgánom verejnej správy aj v jazyku menšiny ani v jednom z uvedených stálych pracovísk. V sledovanom období nebolo vydané žiadne rozhodnutie, resp. iná písomnosť v jazyku národnostnej menšiny. Okresný úrad Levice má zriadené dve klientske centrá, v meste Šahy a Želiezovce, kde je zabezpečená komunikácia v jazyku národnostnej menšiny.

Okresný úrad Nové Zámky uskutočňuje komunikáciu s občanmi v jazyku národnostnej menšiny v zmysle zákona č. 184/1999 Z. z. tak, že rieši priestupky ak je to potrebné aj v jazyku národnostnej menšiny zamestnankyňou, ktorá jazyk národnostnej menšiny ovláda slovom aj písmom. Menný zoznam zamestnancov ovládajúcich jazyk národnostnej menšiny je uvedený na úradnej tabuli okresného úradu, ktorá je vedená dvojjazyčne. V sledovanom období Okresný úrad Nové Zámky nevydal žiadne rozhodnutie, resp. inú písomnosť v jazyku národnostnej menšiny.

Okresný úrad Šaľa venuje náležitú pôsobnosť uplatňovaniu zákona č. 184/1999 Z. z. v spojení s Európskou chartou regionálnych alebo menšinových jazykov. Na webovej stránke okresného úradu je v slovenskom, ako aj v maďarskom jazyku uverejnená informácia o možnosti používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku. Zamestnanci okresného úradu ovládajúci maďarský jazyk v úradnom styku bežne komunikujú s občanmi maďarskej národnostnej menšiny, ktorí majú zároveň k dispozícii informácie aj v jazyku národnostnej menšiny (napr. informácie o podmienkach realizácie volebného práva).

Okresný úrad Rožňava informuje na úradnej tabuli umiestnenej v budove okresného úradu o možnosti používania jazyka národnostnej menšiny. V rámci územného obvodu Okresného úradu Rožňava nebola zaznamenaná žiadna požiadavka použitia jazyka národnostnej menšiny v písomnom ani úradnom styku a v sledovanom období nebolo vydané žiadne rozhodnutie, resp. iná písomnosť v jazyku národnostnej menšiny.

Okresný úrad Michalovce má zriadené pracovisko v meste Veľké Kapušany, v ktorom pôsobia dva odbory, a to odbor všeobecnej vnútornej správy a katastrálny odbor. Na odbore všeobecnej vnútornej správy na úseku prejednávania priestupkov pracuje jeden zamestnanec, ktorý ovláda maďarský jazyk a ktorý v prípade potreby v tomto jazyku národnostnej menšiny aj komunikuje. Na katastrálnom odbore pracuje šesť zamestnancov, ktorí ovládajú maďarský jazyk a pri úradnom osobnom styku s klientami podľa potreby komunikujú aj v maďarskom jazyku. Okresný úrad na informačnej tabuli informuje o možnosti používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku a zabezpečuje uverejnenie oznamov určených na informovanie verejnosti aj v jazyku národnostnej menšiny, a to na webovom sídle úradu a na informačnej tabuli. Okresnému úradu neboli doručené podnety z dôvodu porušenia zákona č. 184/1999 Z. z. a sledovanom období nebolo vydané žiadne rozhodnutie, resp. iná písomnosť v jazyku národnostnej menšiny.

Okresný úrad Rimavská Sobota poskytuje informácie na úradných tabuliach aj v jazyku národnostnej menšiny - v maďarskom jazyku. V prípade potreby okresný úrad zabezpečí, aby úradníci, ktorí prichádzajú do styku s verejnosťou používali jazyk národnostnej menšiny, zabezpečí na konaniach tlmočenie v jazyku národnostnej menšiny a umožní, aby žiadosti ako aj odpovede na žiadosti mohli byť vydávané v jazyku národnostnej menšiny. Okresný úrad na stretnutiach so starostami obcí používa jazyk národnostnej menšiny. Na každom odbore okresného úradu je zamestnanec, ktorý hovorí jazykom národnostnej menšiny. Okresný úrad Rimavská Sobota v sledovanom období nevydal žiadne rozhodnutie, resp. inú písomnosť v jazyku národnostnej menšiny.

Okresný úrad Trebišov má zriadené pracovisko v meste Kráľovský Chlmec, v ktorom pôsobia dva odbory, a to odbor všeobecnej vnútornej správy a katastrálny odbor. Na odbore všeobecnej vnútornej správy na úseku prejednávania priestupkov pracujú dvaja zamestnanci, ktorí ovládajú jazyk menšiny a ktorí v prípade potreby v jazyku menšiny aj komunikujú. Na katastrálnom odbore pracuje desať zamestnancov, ktorí ovládajú maďarský jazyk a pri úradnom osobnom styku s klientmi podľa potreby komunikujú aj v jazyku maďarskej národnostnej menšiny. Okresnému úradu neboli doručené žiadne podnety z dôvodu porušenia zákona č. 184/1999 Z. z. a v sledovanom období nebolo vydané žiadne rozhodnutie, resp. iná písomnosť v jazyku národnostnej menšiny.

K oblasti zabezpečenia možností komunikovať v jazyku národnostnej menšiny v úradnom styku v nadväznosti na informácie uvedené k bodu 3 k jazykovej správe uvádzame podrobnejšie informácie vychádzajúce zo záverov dotazníkového prieskumu uskutočneného v rámci prípravy jazykovej správy. V rámci prieskumu bolo oslovených 512 obcí s maďarskou národnostnou menšinou, z ktorých 486 zaslalo vyplnený dotazník. Prieskum sa zameril aj na zisťovanie počtu zamestnancov obecných úradov ovládajúcich jazyk národnostnej menšiny slovom a písmom. V obciach s maďarskou národnostnou menšinou z celkového počtu 5 843 zamestnancov ovládalo maďarský jazyk 5 074 (87 %) zamestnancov obce (z toho 73 % slovom a písmom a 14 % slovom).

Podľa zákona č. 184/1999 Z. z. obce vymedzené uvedeným zákonom sú povinné vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny, pričom je na nich, akým spôsobom ich zabezpečia. V 469 obciach s maďarskou národnostnou menšinou (97 %) vytvára podmienky na uplatnenie práva komunikovať v ústnom a písomnom styku v jazyku národnostnej menšiny prostredníctvom vlastných zamestnancov obce, 4 obce prostredníctvom tlmočnických alebo prekladateľských služieb, 5 obcí zabezpečilo túto možnosť iným spôsobom.

V súlade s § 2 ods. 3 zákona č. 184/1999 Z. z. orgán verejnej správy si môže určiť časový priestor na vybavovanie vecí v jazyku národnostnej menšiny. Musí ísť o pravidelné úradné hodiny, ktorých dotknutý orgán verejnej správy zabezpečí možnosť ústnej i písomnej komunikácie v jazyku menšiny pre občanov SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine. Ich frekvencia má zodpovedať skutočným požiadavkám občanov SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine. Zároveň tieto osoby musia byť náležite informované o úradných hodinách, v ktorých môžu komunikovať s predmetným orgánom verejnej správy v jazyku národnostnej menšiny. Podania, ktoré boli podané v jazyku menšiny, môže orgán verejnej správy vybavovať aj mimo určených úradných hodín. Výsledky prieskumu ukázali, že taký časový priestor vymedzilo celkovo 37 obcí s maďarskou národnostnou menšinou.

K povinnostiam obcí v oblasti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku patrí aj povinnosť obcí zabezpečiť zverejnenie informácie o možnosti používania jazyka príslušnej národnostnej menšiny v ústnej i písomnej podobe v úradnom styku na viditeľnom mieste. Podiel obcí s maďarskou národnostnou menšinou, ktoré si plnili túto povinnosť tvoril 49 %. Podrobnejšie informácie pozri v jazykovej správe:

http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/6922_report-on-the-use-of-national-minority-languages-in-the-territory-of-the-slovak-republic-for-the-period-2015-2016.pdf.

Na základe získaných informácií boli identifikované konkrétne nedostatky v aplikačnej praxi používania jazyka národnostnej menšiny v jednotlivých obciach s maďarskou národnostnou menšinou. V súčasnosti úrad splnomocnenca vyhodnocuje plnenie uvedených požiadaviek zo strany dotknutých obcí. Rovnako boli identifikované konkrétne nedostatky v aplikačnej praxi používania jazyka národnostnej menšiny zo strany orgánov štátnej správy. Podrobné informácie sú uvedené v kapitole 3.3.3 jazykovej správy, a to v štruktúre podľa jednotlivých subjektov.

V záujme odstránenia identifikovaných nedostatkov splnomocnenec uskutočnil dvojstranné rokovania s Ministerstvom vnútra SR, Ministerstvom dopravy a výstavby SR, Ministerstvom zdravotníctva SR, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Finančným riaditeľstvom SR, Ústredím práce sociálnych vecí a rodiny, Úradom pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR a Prezídiom policajného zboru SR.

Splnomocnenec v súlade s programovým vyhlásením vlády, ktorá sa zaviazala na základe analýzy na národnostne zmiešanom území vytvoriť podmienky pre zosúladienie praxe s platným zákonom o používaní jazykov národnostných menšín, inicioval opatrenia v oblasti jazykového vzdelávania štátnych zamestnancov. Pôvodná právna úprava explicitne neuvádzala možnosť vzdelávania štátnych zamestnancov zameraného na zvyšovanie úrovne ovládania menšinových jazykov. Vyhláška Úradu vlády SR č. 126/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov okrem iného ustanovuje, že jazykové kompetenčné vzdelávanie je zamerané na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania jazyka národnostnej menšiny pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise. Osobitným predpisom sa na účely tejto vyhlášky rozumie Nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania SR patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva.

Vzdelávanie pracovníkov orgánov miestnej štátnej správy, orgánov územnej samosprávy a pracovníkov územnou samosprávou zriadených právnických osôb v oblasti práv a povinností vyplývajúcich zo zákona č. 184/1999 Z. z. je upravené tiež v uznesení vlády SR č. 15 z 11. januára 2017, ktorým vláda SR schválila jazykovú správu a zároveň v úlohe B.3 uložila vedúcemu Úradu vlády SR a splnomocnencovi v spolupráci so ZMOS vypracovať analýzu s cieľom identifikovať potreby v oblasti systematického vzdelávania týchto pracovníkov.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 5.

Odsek 2

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

a) používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v sústave miestnych a regionálnych orgánov.

129. Vo svetle súčasnej praxe, hoci v obmedzenej miere, Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tento záväzok je čiastočne splnený miestnymi úradmi a nesplnený regionálnymi úradmi. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia na posilnenie používania maďarčiny v rámci miestnych a regionálnych úradov.

Zákon č. 184/1999 Z. z. umožňuje používanie jazyka národnostnej menšiny aj v úradnej agende (najmä zápisnice, uznesenia, štatistiky, evidencie, bilancie, informácie určené pre verejnosť a agenda cirkví a náboženských spoločností určená pre verejnosť okrem matriky). Výsledky prieskumu ukázali, že 21 obcí (4 %) používalo v úradnej agende okrem štátneho jazyka aj jazyk maďarskej národnostnej menšiny a 40 obcí (8 %) používalo okrem štátneho jazyka čiastočne aj jazyk maďarskej národnostnej menšiny. Úradnú agendu viedli tieto obce najmä v oblasti evidencie obyvateľov, štatistik, vnútorných predpisov a fungovaní obecného zastupiteľstva (uznesenia, zápisnice a pozvánky).

Obce môžu v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z. viesť kroniku aj v jazyku národnostnej menšiny. Túto príležitosť využívali obce s maďarskou národnostnou menšinou nasledovne: 154 obcí (32 %) viedlo kroniku v štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny a 39 obcí (8 %) viedlo kroniku okrem štátneho jazyka čiastočne aj v jazyku národnostnej menšiny.

Prieskum sa zamerail aj na prax používania jazykov národnostných menšín v obecnej polícii, v ktorej sa môže v služobnom styku používať okrem štátneho jazyka aj jazyk národnostnej menšiny, ak s tým prítomní súhlasia. Podľa aktuálnych zistení sa pri výkone služobného styku v 30 obciach s maďarskou národnostnou menšinou používal okrem štátneho jazyka aj maďarský jazyk (celkový počet obcí s maďarskou národnostnou menšinou, ktoré majú obecnú políciu je 40). 82 % príslušníkov obecnej polície v týchto obciach ovládalo maďarský jazyk slovom a 53 % slovom a písmom.

b) Možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch.

134. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený na miestnej úrovni a nesplnený na regionálnej úrovni.

Výbor expertov opäť dôrazne žiada slovenské orgány prijať také opatrenia, aby príslušníci hovoriaci po maďarsky mohli predkladať ústne alebo písomne žiadosti v maďarčine miestnym alebo regionálnym úradom všade, kde je dostatočný počet príslušníkov hovoriacich týmto menšinovým jazykom na účel tohto záväzku, bez ohľadu na akékoľvek hraničné hodnoty.

Obce vymedzené zákonom sú povinné poskytnúť občanom úradné formuláre vydané v rozsahu jej pôsobnosti na požiadanie dvojjazyčne. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že 86 obcí (18 %) s maďarskou národnostnou menšinou zabezpečovalo všetky formuláre dvojjazyčne a v 108 obciach (22 %) boli niektoré formuláre zabezpečené dvojjazyčne. Dvojjazyčné formuláre boli zabezpečené najmä v matrike, v evidencii obyvateľstva, v stavebníctve, v oblasti miestnych daní a poplatkov, ako aj v oblasti sociálnych vecí. Časť obcí zabezpečovala dvojjazyčné formuláre aj pri voľbách.

Žiadosti o vydanie dvojjazyčných verejných listín (povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia a vyhlásenia) boli doručené v 42 obciach (9 %) s maďarskou národnostnou menšinou. V roku 2015 bolo podaných 434 takých žiadostí, z toho 297 žiadostí o rôzne

potvrdenia, 112 žiadostí o vyhlásenia, 16 žiadostí o povolenia a 9 žiadostí o vyjadrenia. Do 1. júla 2016 bolo podaných 265 žiadostí, z toho 141 o potvrdenia, 115 o vyhlásenia, 7 o povolenia a dve o vyjadrenia. Dvojjazyčné verejné listiny vydávalo občanom 33 obcí, čo tvorí 7 % obcí s maďarskou národnostnou menšinou, ktoré zaslali vyplnený dotazník. Žiadosti o vydanie dvojjazyčných rodných, sobášnych a úmrtných listov boli v 112 obciach s maďarskou národnostnou menšinou, čo predstavuje 23 % obcí s maďarskou národnostnou menšinou. Obce s maďarskou národnostnou menšinou v roku 2015 vydali 826 rodných, 308 sobášnych a 214 úmrtných listov a do 1. júla 2016 vydali 511 rodných, 219 sobášnych a 146 úmrtných listov v slovensko-maďarskom jazyku.

V súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z. rozhodnutie orgánu verejnej správy v správnom konaní v obci sa v prípade, ak sa konanie začalo podaním v jazyku národnostnej menšiny alebo na požiadanie, vydáva okrem štátneho jazyka v rovnopise aj v jazyku národnostnej menšiny. Takáto situácia sa vyskytla v 7 obciach, kde boli doručené podania, ktorým sa začalo správne konanie v jazyku národnostnej menšiny a v 5 obciach s maďarskou národnostnou menšinou boli doručené žiadosti o vydanie dvojjazyčných rozhodnutí.

c) Uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

d) Uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

137. Výbor expertov konštatuje, že záväzok podľa článku 10 ods. 1 písm. c) je nesplnený a záväzok podľa článku 10 ods. 1 písm. d) čiastočne splnený. Výbor expertov opäť dôrazne žiada slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia, umožnili a vyzvali miestne a regionálne úrady, aby uverejňovali úradné dokumenty aj v maďarčine, kde je dostatočný počet príslušníkov hovoriacich týmto menšinovým jazykom na účel tohto záväzku, bez ohľadu akékoľvek hraničné hodnoty.

Všeobecné informácie pre občanov v budovách, kde sídli starosta obce/primátor mesta, obecné zastupiteľstvo/mestské zastupiteľstvo boli uvádzané v štátnom jazyku, aj v jazyku národnostnej menšiny v 116 obciach (24 %) s maďarskou národnostnou menšinou. V 169 obciach (35 %) boli tieto informácie uvádzané v štátnom jazyku a čiastočne v jazyku národnostnej menšiny.

Celkovo 5 obciam s maďarskou národnostnou menšinou boli doručené žiadosti o vydanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny. V roku 2015 bolo v 3 obciach doručených 8 žiadostí, do 1. júla 2016 boli v jednej obci doručené 4 žiadosti. Všetkých uvedených 5 obcí zabezpečilo poskytnutie žiadaných informácií o všeobecne záväzných právnych predpisoch popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny. V 5 obciach s maďarskou národnostnou menšinou boli zabezpečené informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny.

V 6 obciach (1 %) s maďarskou národnostnou menšinou sa vydávali a zverejňovali všeobecné záväzné nariadenia obce v štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny. V 26 obciach (5 %) sa tieto nariadenia vydávali v štátnom jazyku a čiastočne aj v jazyku národnostnej menšiny.

f) Používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaniach miestnych orgánov, nevyklučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu.

140. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený. Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia a zaistili, aby právo používať maďarčinu v rozpravách miestneho zastupiteľstva bolo zaručené tam, kde je dostatočný počet príslušníkov hovoriacich týmto menšinovým jazykom na účel tohto záväzku, bez ohľadu akékoľvek hraničné hodnoty.

Podľa zákona č. 184/1999 Z. z. má poslanec obecného zastupiteľstva právo používať na rokovaní obecného zastupiteľstva jazyk národnostnej menšiny. Výsledky prieskumu ukázali, že v 311 obciach (64 %) s maďarskou národnostnou menšinou používali poslanci na rokovaní obecného zastupiteľstva jazyk národnostnej menšiny a v 98 obciach (20 %) používali štátny jazyk a čiastočne aj jazyk národnostnej menšiny. Starostovia používali jazyk národnostnej menšiny aj na rokovaní obecného zastupiteľstva v 306 obciach (63 %) s maďarskou národnostnou menšinou. V 91 obciach (19 %) používali štátny jazyk a čiastočne aj jazyk národnostnej menšiny.

Rokovanie obecných zastupiteľstiev sa môže uskutočňovať aj v jazyku národnostnej menšiny, ak s tým súhlasia všetci prítomní. V 99 obciach (20 %) s maďarskou národnostnou menšinou sa rokovanie viedlo v jazyku národnostnej menšiny, v 246 obciach (51 %) sa viedlo v štátnom jazyku a v jazyku národnostnej menšiny a v 127 obciach (26 %) s maďarskou národnostnou menšinou sa viedlo v štátnom jazyku.

Podľa zákona č. 184/1999 Z. z. môžu ostatní účastníci rokovania obecného zastupiteľstva používať jazyk národnostnej menšiny, ak s tým súhlasia všetci prítomní poslanci obecného zastupiteľstva a starosta obce, pričom tlmočenie zabezpečí obec. Podľa výsledkov prieskumu 20 obcí (4 %) s maďarskou národnostnou menšinou zabezpečovalo tlmočenie prostredníctvom tlmočnických služieb, 288 obcí (59 %) iným spôsobom, a to predovšetkým prostredníctvom zamestnancov obecného úradu.

S uvedenou oblasťou úzko súvisí aj to, v akom jazyku sa pripravujú materiály na zasadnutie obecného zastupiteľstva. V 26 obciach (5 %) s maďarskou národnostnou menšinou sa tieto materiály pripravovali v jazyku národnostnej menšiny. V 104 obciach (21 %) sa tieto materiály pripravovali v štátnom jazyku a čiastočne aj v jazyku národnostnej menšiny.

g) Používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).

147. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený.

Výbor expertov opäť dôrazne žiada slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia a vyzvali na používanie tradičných a správnych foriem miestnych názvov v maďarčine v zmysle tohto záväzku všade, kde existuje dostatočný počet príslušníkov hovoriacich týmto menšinovým jazykom, bez ohľadu na akékoľvek hraničné hodnoty.

Výsledky zisťovania v obciach s obyvateľstvom patriacim k maďarskej národnostnej menšine ukázali, že povinnosť označenia obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené na dopravnej značke na začiatku a na konci obce sa plnila v 447 obciach (92 %) a čiastočne v 13 obciach s obyvateľstvom patriacim k maďarskej národnostnej menšine.

Názov obce v štátnom jazyku a jeho označenie v jazyku príslušnej národnostnej menšiny uvádzalo 450 obcí (93 %) s maďarskou národnostnou menšinou v súlade s nariadením

vlády č. 221/1999 Z. z., 16 obcí (3 %) neuviedlo označenie v súlade s nariadením vlády č. 221/1999 Z. z. Označenie obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené pod názvom v štátnom jazyku pri označení železničnej stanice alebo autobusovej stanice v obciach s maďarskou národnostnou menšinou uvádzalo 64 obcí a čiastočne uvádzalo 32 obcí.

V tejto súvislosti uvádzame, že na základe iniciatívy Ministerstva dopravy a výstavby SR a Železníc SR sa od roku 2017 začalo napĺňanie jednej z priorít Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2016-2020 v praxi, keďže sa ukončilo s označovaním železničných staníc v jazykoch národnostných menšín v príslušných obciach. Predmetné označenie sa týka 55 železničných staníc a na uvedené opatrenie budú nadväzovať ďalšie legislatívne úpravy, resp. opatrenia zamerané na zosúladenie zákona o používaní jazykov národnostných menšín so zákonom o dráhach, tak ako to predpokladá Programové vyhlásenie vlády SR.

Povinnosť označenia orgánu verejnej správy umiestneného na budovách v štátnom jazyku a v jazyku národnostnej menšiny spĺňalo 440 obcí (91 %). V nadväznosti na výsledky z predchádzajúceho prieskumu možno konštatovať, že sa zvýšil počet obcí s označením v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z.

Označenie obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené popri názve obce v štátnom jazyku na budovách orgánov verejnej správy malo 362 obcí (74 %) s maďarskou národnostnou menšinou, 43 obcí (9 %) malo označenie obce v jazyku národnostnej menšiny čiastočne uvedené na budovách orgánov verejnej správy.

Podľa zákona č. 184/1999 Z. z. obce vymedzené zákonom môžu na svojom území označovať ulice a iné miestne geografické značenia aj v jazyku národnostnej menšiny. Výsledky zisťovania ukázali, že dvojazyčné označovanie ulíc využívalo 98 (20 %) obcí s maďarskou národnostnou menšinou. Prítom 37 obcí (8 %) označovalo ulice v štátnom jazyku. V tejto súvislosti je podstatné uviesť, že v mnohých obciach nie sú určené názvy ulíc a na uvedenú otázku mali odpovedať len tie obce, ktorých sa otázka týkala.

Pokiaľ ide o miestne geografické značenia, 30 obcí (6 %) s maďarskou národnostnou menšinou uvádzala geografické značenia v štátnom jazyku a v jazyku národnostnej menšiny. 28 obcí (6%) s maďarskou národnostnou menšinou označovalo miestne geografické značenia v štátnom jazyku.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

b) umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosti a dostať odpoveď v týchto jazykoch, alebo

150. Výbor expertov znovu opakuje, že tento záväzok sa týka verejných služieb, napríklad železníc, mestskej dopravy, dodávok elektriny, vody a plynu, čistenia a sanitárnych opatrení, telefónnych služieb, zberu a likvidácie odpadu, športových zariadení alebo priestorov na zábavu. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o používaní maďarčiny v praxi pri komunikácii s takýmito verejnými službami.

151. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tento záväzok je čiastočne

splnený. Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby umožnili príslušníkom hovoriacim po maďarsky predkladať žiadosti o verejné služby v maďarčine všade, kde je dostatočný počet príslušníkov hovoriacich po maďarsky na účel tohto záväzku, bez ohľadu akékoľvek hraničné hodnoty.

Podľa výsledkov prieskumu boli počas monitorovaného obdobia registrované v 106 obciach (22 %) písomné podania od občanov v jazyku národnostnej menšiny v obciach s maďarskou národnostnou menšinou. Išlo najmä o žiadosti a sťažnosti, ktoré sa týkali najmä bytov, dotácií, sociálnych vecí, získania informácií o pracovných možnostiach na území obce, ale aj susedských sporov.

V rámci prieskumu boli dotazované aj právnické osoby zriadené obcami. Podľa výsledkov prieskumu týmto neboli doručené žiadne žiadosti o vydanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny. Jedna z dotknutých právnických osôb zriadených obcou napriek uvedenému zabezpečila informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch popri štátnom jazyku čiastočne aj v jazyku národnostnej menšiny. Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám ukladá povinnosť pre právnické osoby, ktorým zákon zveruje právomoc rozhodovať o právach a povinnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb v oblasti verejnej správy, aby dôležité informácie zverejnili aj v jazyku národnostných menšín v obciach, ktoré sú vymedzené osobitným zákonom. Tieto informácie zverejnili 9 právnických osôb zriadených obcami (28 %) na úradnej tabuli a na webovom sídle právnickej osoby. 7 právnických osôb zriadených obcami (22 %) zverejnili dôležité informácie v štátnom jazyku a čiastočne aj v jazyku národnostnej menšiny.

Pozri tiež informáciu k bodu 123.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú;

152. V tretej hodnotiacej správe Výbor expertov konštatoval, že záväzok je čiastočne splnený.

153. Keďže sa nevyskytli žiadne zmeny v monitorovacom kole a iba obce v zozname majú povinnosť „vytvoriť podmienky“ na používanie menšinových jazykov, Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že záväzok je čiastočne splnený.

Pozri tiež informáciu v bode 123.

c) ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa

156. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby poskytli príklady prípadov, kde štátni úradníci, hovoriaci po maďarsky, boli na žiadosť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

Pozri tiež informáciu v bode 123, 129, 134, 137, 140, 147.

Článok 11 – Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií,

a) ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávných médií:

iii prijať vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

161. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je splnený, pokiaľ ide o rozhlas, a čiastočne splnený, pokiaľ ide o televíziu.

Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby zvýšili vysielací čas a frekvenciu časových intervalov pridelených maďarskému jazyku vo verejnoprávnej televízii.

Verejno-právna RTVS odvysielala v roku 2015 vo svojom televíznom vysielaní 85 hodín v maďarskom jazyku a v roku 2016 to bolo 105 hodín vysielania v tomto jazyku. To je však údaj o celkovom čase premiér aj repríz v danom jazyku. Televízne vysielanie pre národnostné menšiny má však pozitívne tendencie rastu, keďže výroba nových programov pre národnostné menšiny stúpla celkovo z 90 hodín ročne v roku 2010 na 114 hodín ročne v roku 2015 (z toho v maďarčine z 59 na 66), objemovo najvyššia je výroba programov v maďarskom jazyku, za roky 2012 až 2015 bola o 15 % vyššia než v predchádzajúcich 2 rokoch. V súčasnej dobe, keď čoraz viac divákov uprednostňuje možnosť sledovať aj televízne programy prostredníctvom archívu, či iných audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie, a to nie len prostredníctvom televíznej obrazovky, ale aj prostredníctvom iných obrazoviek (počítač, mobilný telefón), ustupuje podľa nášho názoru údaj o celkovom počte odvysielaných hodín (nové programy + reprízy) v určitom zmysle do úzadia a primárnym sa stáva údaj o novo vyrobených programoch, ktoré si divák má možnosť pozrieť aj opakovane, v čase, ktorý si sám zvolí.

V roku 2015 bol celkový podiel národnostného vysielania na vysielaní televíznej Dvojky 3 %, na vysielaní spravodajstva a publicistiky je to ale už 7 – 10 %, čo preukazuje, že RTVS považuje za primárne plnenie si svojej informačnej povinnosti vo vzťahu k menšinovému vysielaniu. Celkový pokles vysielania pre národnostné menšiny, ku ktorému došlo v roku 2015, a čiastočne aj 2016, bol spôsobený veľkými športovými a výročnými udalosťami. Zvýšenie príjmov RTVS a získanie väčšieho časového priestoru na vysielanie je však kľúčové pri zvyšovaní podielu národnostného vysielania.

Vysielanie maďarských formátov naráža na problém pohybu vysielacieho času alebo rušenia, s tým však má RTVS problém aj v ostatných, nielen jazykových menšinových žánroch. Pri plnení hlavných úloh RTVS, vyplývajúcich zo zákona, sa programy vo verejnom záujme mnohokrát „bijú“ a je síce ťažké, ale potrebné kompromisne zaradiť všetky žánre predpísané zákonom.

Pozri tiež informácie v bode 9.

b)

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

164. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok nie je splnený. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby napomohli vysielaniu programov na súkromných rozhlasových staniciach v maďarčine na pravidelnom základe.

V roku 2017 bol zákonom zriadený Fond. Tento transparentný a efektívny nástroj financovania kultúry národnostných menšín poskytne dostatočný priestor aj na pravidelné rozhlasové vysielanie v maďarskom jazyku, či iných menšinových jazykoch.

Pozri informácie v bode 10.

c)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

169. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby napomohli vysielaniu programov na súkromných televíznych staniciach v maďarčine na pravidelnom základe, napríklad pokrytím nákladov na zabezpečenie titulkov v slovenčine.

Podľa Správy o stave vysielania za rok 2015 vysielalo v tomto roku v Slovenskej republike 18 vysielateľov televíznych programových služieb, okrem iného aj v maďarskom jazyku. V roku 2016 bolo takýchto vysielateľov 17.

V súvislosti s problematikou titulkovania by sme radi zdôraznili, že verejné zdroje na titulkovanie programov v jazykoch národnostných menšín sú vynakladané aj verejnoprávnym vysielateľom na titulkovanie televízneho vysielania pre národnostné menšiny.

So vznikom Fondu vzniká aj možnosť podporiť výrobu titulkov k audiovizuálnym dielam a televíznym programom v jazykoch národnostných menšín, keďže medzi oblasti podporované týmto Fondom patrí aj podpora identifikácie a spoznávania spoločných kultúrnych hodnôt a tradícií a podpora rozvoja používania jazykov národnostných menšín.

V súvislosti s praktickou aplikáciou zákona č. 373/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysielaní a retransmisii“) a ktorý umožnil Rade pre vysielanie a retransmisiu udeliť licenciu na regionálne vysielanie, alebo lokálne vysielanie výhradne v jednom alebo vo viacerých úradných jazykoch Európskej únie, ktorý nie je štátnym jazykom Slovenskej republiky, požiadalo MK SR o informáciu Radu pre vysielanie a retransmisiu, koľko takýchto žiadostí bolo od účinnosti uvedeného zákona (1. 1. 2014) podaných, na vysielanie v akých jazykoch a koľko takýchto licencií bolo udelených. Rada pre vysielanie a retransmisiu uviedla, že neeviduje žiadnu žiadosť o udelenie licencie tohto druhu. Za toto obdobie však udelila dve licencie na celoplošné vysielanie výhradne v inom ako štátnom jazyku Slovenskej republiky: v prvom prípade išlo o udelenie licencie spoločnosti Golf Zone Slovakia, s.r.o. rozhodnutím č. TD/175/2016 zo dňa 5. 9. 2016 na vysielanie programovej služby GOLF CHANNEL POLSKA v jazyku poľskom a anglickom. V druhom prípade bola udelená licencia spoločnosti KABEL TELEKOM, s.r.o. rozhodnutím č. TD/176/2016 z 11. 10. 2016 na vysielanie programovej služby RÉGIO TV v maďarskom jazyku. Tvrdenie, že „kompetentné orgány vykladajú tento predpis tak, že sa vzťahuje len na zahraničných vysielateľov“, nie je pravdivé. V zmysle zákona o vysielaní a retransmisii môže byť žiadateľom o licenciu aj právnická osoba so sídlom v zahraničí, ak má organizačnú zložku svojho podniku umiestnenú na území Slovenskej republiky. Zákon ďalej

nikde neuvádza, že licenciu na vysielanie v jednom alebo vo viacerých úradných jazykoch Európskej únie, ktorý nie je štátnym jazykom Slovenskej republiky možno udeliť len právnickej osobe so sídlom v zahraničí.

d) podporovať a/alebo uľahčovať výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch

173. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby ďalej napomáhali výrobe a distribúcii audiovizuálnych diel v maďarčine.

Audiovizuálny fond (ďalej len „AVF“) ako súčasť podpory v rámci programu 2 „distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti“ (zahŕňa podprogram č. 2.1 „distribúcia audiovizuálnych diel“ a podprogram č. 2.2 „verejné kultúrne podujatia s účasťou audiovizuálnych diel v SR“) podporuje taktiež výrobu iných ako slovenských znení slovenských, ale aj zahraničných audiovizuálnych diel. Výroba titulkov je jednou z oprávnených položiek rozpočtov žiadateľmi predkladaných projektov. Titulky sú následne či už ako súčasť vyrobených DCP nosičov, alebo napr. DVD, používané pri prezentácii slovenského audiovizuálneho diela v zahraničí (prípadne na Slovensku v jazykoch menšín), resp. pri distribúcii zahraničných audiovizuálnych diel v SR. AVF však nevedie osobitnú štatistiku, ktorá by sledovala špecificky výšku finančnej podpory titulkov. Rámcový rozpočet zahŕňa podrobne podľa jednotlivých položiek rozdelenie požadovanej sumy a po schválení žiadosti následne rozdelenie udelenej podpory. Na individuálnej projektovej báze je teda možné určiť, aká bola výška udelenej podpory za položku „dabing a titulkovanie“. Neexistuje však agregovaná databáza, ktorá by poskytovala prehľad o celkovo udelenej podpore na túto položku rozpočtu (a už vôbec nie je možné určiť sumu podpory konkrétne na titulky). Štruktúra podpornej činnosti AVF je podľa aktuálnych potrieb prehodnocovaná a určovaná každoročne.

Ďalej je tiež potrebné zdôrazniť, že AVF nepredstavuje mechanizmus verejnej podpory špecificky vytvorený a zameraný na podporu kultúry národnostných menšín v SR. Na tieto účely je v pôsobnosti Úradu splnomocnenca vytvorený samostatný dotačný program na podporu KNM, ktorého činnosť preberie práve vyššie uvedený Fond disponujúci väčšími finančnými možnosťami.

V súvislosti s podporou audiovizuálnych diel je potrebné spresniť, že AVF nevedie špeciálnu evidenciu, ktorá by sledovala, či podporené audiovizuálne diela sú vyrábané v regionálnych alebo menšinových jazykoch. Vzhľadom na to nie je možné špecifikovať, či podporené audiovizuálne diela sú vyrábané v regionálnych alebo menšinových jazykoch. Vo všeobecnosti však platí, že podpora je určená predovšetkým na profesionálnu tvorbu slovenských audiovizuálnych diel, čo však nevylučuje, že niektoré z týchto diel vzhľadom na svoju tematiku alebo zobrazované prostredie budú zahŕňať časti v niektorých z jazykov menšín žijúcich na území SR.

Navyše, takúto štatistiku objektívne nie je možné viesť tak, aby poskytovala relevantné informácie pre účely vyhodnotenia implementácie charty. Napríklad, AVF okrem iných projektov podporil aj filmy s minoritnou účasťou slovenského koproducenta, ktoré sú síce nakrútené v jazyku krajiny majoritného producenta (Poľsko, Maďarsko), no nie sú podporené ako dielo v „menšinovom jazyku“ na Slovensku, ale primárne ako dielo vo väčšinovom jazyku v Poľsku alebo v Maďarsku.

Taktiež sa často stáva, že audiovizuálne dielo nie je primárne nakrútené v menšinovom jazyku, no viaceré repliky a scény sú v tomto jazyku či jazykoch odohraté, nakoľko odzrkadľujú charakter zobrazovanej postavy alebo prostredia. Napríklad, v najnovšom filme „OUT“ režiséra Gyorgyiho Kristófa jednotlivé postavy rozprávajú nielen po slovensky, ale aj po rusky, maďarsky, litovsky. Nedá sa však pritom povedať, že by toto dielo „bolo vyrobené“ v niektorom z uvádzaných menšinových jazykov. Tento jav však je pri európskych koprodukciami celkom bežný.

e)

i podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch;

176. Keďže noviny v maďarčine dostávajú finančnú podporu, Výbor expertov zotrúva na svojom závere, že záväzok je v súčasnosti splnený.

K 31. decembru 2016 bolo v Zozname periodickej tlače, ktorý vedie MK SR, evidovaných 45 titulov periodickej tlače vydávanej v maďarskom jazyku. Okrem toho bolo k 31. decembru 2016 v Zozname periodickej tlače evidovaných 75 titulov periodickej tlače vydávanej v slovenskom a maďarskom jazyku. Z hľadiska periodicity je denná periodická tlač vydávaná pre príslušníkov maďarskej národnosti (denník ÚJ Szó), ďalej mesačník Új Nő či týždenník Vasárnap. Okrem toho MK SR eviduje pre príslušníkov maďarskej národnosti 5 týždenníkov, jeden dvojtýždenník a 18 mesačníkov.

Spoločná informácia k periodickej tlači

Vydávanie periodickej tlače v jazyku národnostných menšín alebo etnických skupín žijúcich na území SR nie je obmedzené. V súvislosti s vydávaním periodickej tlače v jazykoch národnostných menšín považujeme za potrebné tak ako v minulosti konštatovať, že jej existencia nie je výhradne podmienená len systémom finančnej podpory, ale predovšetkým závisí aj od záujmu a potreby danej menšiny. V minulosti boli noviny vydávané v regionálnych alebo menšinových jazykoch ojedinelým informačným zdrojom o dianí v komunite, ktorý bol prístupný v príslušnom jazyku. Prudký nárast informačných technológií a médií, predovšetkým internetu, umožnil interaktívne vyhľadávanie a šírenie informácií prakticky v akomkoľvek jazyku. V dôsledku tohto technologického vývoja klesol záujem o printové médiá aj v štátnom jazyku a prirodzene aj o periodickú tlač v menšinových jazykoch. Tento trend je stále aktuálnejší a výraznejší. Na druhej strane, ak existuje záujem o vydávanie periodickej tlače v menšinových jazykoch, štát zabezpečuje mechanizmus podpory v tejto oblasti. Podpora vydávania periodickej tlače v jazykoch národnostných menšín prechádza na Fond.

Pozri aj spoločnú informáciu v bode 10 k Fondu.

f)

i uhrádzať mimoriadne náklady tých médií v regionálnych alebo menšinových jazykoch, kdekoľvek všeobecne zákon pripúšťa finančnú podporu médií

179. Vo svetle informácií prezentovaných v článku 11 ods.1 písm. c bod ii) vyššie Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby objasnili, či a ako by mohli orgány pokryť dodatočné náklady vysielacích médií v maďarčine, ako sú napríklad titulky, preklad alebo retransmisia.

O úhradu uvedených nákladov sa dotknuté subjekty budú uchádzať formou žiadosti o podporu z novo vzniknutého Fondu.

Pozri informácie v bode 10 k Fondu.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

183. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby vyjasnili, ako sa berú do úvahy záujmy príslušníkov hovoriacich menšinovými jazykmi v orgánoch zodpovedných za zaručenie slobody a plurality médií, keď nie je zabezpečené ich zastúpenie.

System voľby členov rady verejno-právnej RTVS tak, ako je nastavený, dostatočným spôsobom zabezpečuje zastúpenie záujmov národnostných menšín v tomto orgáne. Návrhy kandidátov na členov rady RTVS predkladajú Národnej rade Slovenskej republiky právnické osoby pôsobiace v oblasti audiovizie, médií, kultúry, ekonómie, práva, hospodárstva, vedy, vzdelávania, rozvoja a ochrany duchovných hodnôt, ľudských práv a životného prostredia, ochrany zdravia, reprezentujúce alebo zastupujúce záujmy národnostných menšín alebo etnických skupín, iných menšín alebo registrované cirkvi a náboženské spoločnosti. Aj v súčasnom zložení rady RTVS sú najmenej dvaja príslušníci národnostnej menšiny. Rada pre vysielanie a retransmisiu má deväť členov, ktorých volí Národná rada Slovenskej republiky. Návrhy na kandidátov jej môžu predkladať poslanci, profesijné inštitúcie a občianske združenia pôsobiace v oblasti audiovizie, hromadných informačných prostriedkov, kultúry, vedy, vzdelávania, športu, registrované cirkvi a náboženské spoločnosti a občianske združenia občanov so zdravotným postihnutím. Tak ako pri Rade RTVS, aj pri Rade pre vysielanie a retransmisiu je systém nastavený tak, že reálne umožňuje príslušníkom národnostných menšín byť v tejto rade zastúpení. Túto skutočnosť preukazuje aj prax, keď členom Rady pre vysielanie a retransmisiu je aj v súčasnej dobe expert na národnostné vysielanie a príslušník národnostnej menšiny.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

187. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je splnený.

Napriek konštatovaniu vo Štvrtej správe Výboru expertov o splnení záväzku, Slovenská republika poskytuje ďalšie doplňujúce informácie k článku 12, odseku 2:

Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku (MKMS), ktorý patrí do organizačnej štruktúry SNM, je špecializovaným vedecko-výskumným, dokumentačným a metodickým múzejným útvarom, ktorý cieľavedome skúma dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry Maďarov na Slovensku. K MKMS patria aj pobočky: Pamätný dom Kálmána Mikszátha v Sklabinej (Sklabiná, č. 188) a Kaštieľ Imreho Madácha v Dolnej Strehovej.

Univerzitná knižnica v Bratislave (ďalej „len UKB“) realizovala v roku 2016 aktívny kultúrny dialóg medzi dvomi susednými krajinami – prezentovala výstavu Z oboch strán Dunaja/ Dunán innen, Dunán túl – Slovensko-maďarské a maďarsko-slovenské dialógy v prekladovej literatúre/Dunán innen, Dunán túl Szlovák-magyar és magyar-szlovák párbeszédék a fordításirodalomban (5. 8. – 25. 8. 2016) pod záštitou ministra kultúry SR. Premiéra výstavy bola realizovaná pri príležitosti čestného host'ovania Slovenskej republiky na 23. medzinárodnom knižnom veľtrhu v Budapešti v priestoroch Széchényiho národnej knižnice v dňoch 15. – 30. 4. 2016. Slovenské host'ovanie v Budapešti sa uskutočnilo pod heslom Dobré knihy robia dobrých susedov. Výstavu usporiadalo Literárne informačné centrum, UKB, Katedra maďarského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a Széchényiho národná knižnica v Budapešti. Autorkou koncepcie budapeštianskej prezentácie výstavy bola prekladateľka a pedagogička Ildikó Hizsnyai-Tóthová, ktorá pôsobí na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Pre slovenských návštevníkov a zahraničných hostí bola výstava sprístupnená v atraktívnych priestoroch výstavnej sály UKB. Výstava predstavila výber zo slovensko-maďarskej a maďarsko-slovenskej prekladovej literatúry a bola dôkazom multikultúrnej spolupráce autorov a prekladateľov z krajín na oboch brehoch Dunaja. Súčasťou výstavy boli umelecké portréty slovenských spisovateľov a prekladateľov od renomovanej fotografky Lucie Gardin.

V rámci dopĺňovania fondov UKB priebežne nadobúda vybrané prekladové diela z jazyka národnostných menšín do slovenského jazyka v súlade s profiláciou fondu knižnice. UKB umožňuje prístup k unikátnym databázam periodík a informačných zdrojov (biografických báz, bibliografických báz) v elektronickej forme. Významná je databáza Library Press Display, ktorá poskytuje online prístup k viac ako 6 200 periodickým titulom z 96 krajín v 54 jazykoch. Všetky novinové tituly sú publikované online v ich pôvodnej grafickej podobe a formáte vrátane fotografií takmer okamžite po ich vydaní v krajine pôvodu. Ponuka titulov i krajín sa neustále rozširuje. Z menšinových jazykov sú dostupné tituly v maďarskom jazyku, českom, nemeckom a ukrajinskom jazyku (19 titulov v maďarskom, 11 titulov v českom jazyku, viac ako 50 titulov v ukrajinskom jazyku, viac ako 60 titulov v nemeckom jazyku a v iných jazykoch). Prístup je zabezpečený k plným textom s archívom 60 dní, a to v priestoroch knižnice, ako aj prostredníctvom vzdialeného prístupu. Rovnako výnimočnou bázou s prístupom k plným textom je Central and Eastern European Online Library, ktorá je platformou na sprístupnenie odborných a vedeckých časopisov v digitalizovanej podobe zo strednej, východnej a juhovýchodnej Európy so zameraním na humanitné a spoločenské vedy (1 440 titulov, z toho viac ako 40 českých, 36 maďarských a v iných jazykoch). Okrem prístupu v priestoroch UKB je rovnako zabezpečený aj vzdialený prístup pre registrovaných používateľov: <http://www.ulib.sk/sk/e-pramene/zoznam-pramene/>. Zároveň sa sprístupňujú bibliografie – záznamy o knižnej produkcii v Česku, Maďarsku, Nemecku, Poľsku a iných krajinách Európy. Odkazy na e-knihy a databázy v jazykoch menšín sú dostupné prostredníctvom odkazu: <http://www.ulib.sk/sk/e-kniznica/elektronicke-kniznice/e-knihy/>.

Štátna vedecká knižnica v Košiciach realizovala výstavy: A Kassai Magyar Színjátzás 200 éve/200 rokov maďarského divadelníctva v Košiciach (výstava bola realizovaná v slovenskom a maďarskom jazyku); 200 rokov maďarského divadelníctva v Košiciach (dvojazyčná výstava). Prezentácie, prednášky: Ötvös, Anna: Márai Sándor kamaszévei barátjának, Mihályi Ödönnek írt levelei tükrében/Mládenecké roky Sándora Máraiho vo svetle jeho listov priateľovi Ödönovi Mihályimu; Blašková, Eleonóra. Kassai folyóirat Színházi Ujság 1911 – 1923: Košický týždenník Színházi Ujság 1911 – 1923 (prednáška v rámci 48.ročníka Kazinczyho dní v Košiciach); Kazinczy napok: vedecké sympóziu o maďarskom divadelníctve na Slovensku. Košice; Publikačná činnosť: Blašková, Eleonóra. Életre keltett

történelem (Oživená história). In Kassai Figyelő. Roč. 14, č. 6 (2016), s. 14 - 15.; Blašková, Eleonóra. Zenei reminiscenciák vagy Mi köti össze Vitéz Antal és Vitéz Sándor kassai könyvkereskedőket Bárdossy Ilona és Basilides Mária budapesti primadonnákkal (do zborníka Széphalom 2017). Knižnica realizovala aj rozhovory do médií (k téme Sándor Márai) a dlhodobo spolupracuje s inštitúciami: Národný archív Maďarska v Budapešti, Maďarská akadémia vied v Budapešti, Maďarská národná galéria v Budapešti, Petőfiho literárne múzeum v Budapešti, Spoločnosť Ferenc Kazinczyho v Novom Meste pod Šiatrom, Košický občiansky klub a pod.

Slovenská národná knižnica podporuje príslušníkov národnostných menšín najmä v oblasti propagovania, vystavovania a požíčavania literatúry vydávanej národnostnými menšinami. V univerzálnej študovni bolo v roku 2016 k dispozícii 9 titulov periodík národnostných menšín (1 titul ruskej, 1 poľskej, 4 maďarskej, 1 chorvátskej a 1 ukrajinskej národnostnej menšiny). Organizácia eviduje 30 titulov periodík národnostných menšín v SR a 147 titulov monografií národnostných menšín, ktoré boli vydané v roku 2016.

Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči sa každoročne snaží obohatiť knižničný fond aj o tituly v jazykoch národnostných menšín. Knižný fond obsahuje aj 149 titulov zvukových dokumentov v maďarskom jazyku. Knižnica spolupracuje (na základe zmlúv o poskytovaní knižnično-informačných služieb nevidiacim, slabozrakým a inak zdravotne postihnutým používateľom) s verejnými knižnicami na Slovensku, v ktorých sú zriadené pracoviská pre osoby so zdravotným postihnutím. Prostredníctvom cirkulačných súborov dodáva knižniciam pravidelne zvukové dokumenty. Mimoriadne cirkulačné súbory pripravuje z titulov v maďarskom jazyku a dodáva ich verejným knižniciam v Leviciach, Galante a Nových Zámkoch.

Príslušníci národnostných menšín sa zúčastňujú na súťažiach a prehliadkach záujmovej umeleckej činnosti, seminároch, tvorivých dielňach Národného osvetového centra, kde spolu s majoritou získavajú možnosť ďalej rozvíjať svoje schopnosti a pri súťažných a prehliadkových podujatiach majú možnosť zúročiť svoje snaženie a predstaviť svoju kultúrnu identitu prostredníctvom verejných vystúpení. V roku 2016 sa zástupcovia národnostných menšín zúčastnili napr. na Letnom kurze zbormajstrov – vzdelávacom podujatí v oblasti zborového spevu, ktoré v termíne od 6. do 11. júla 2016 realizovalo Mestské kultúrne stredisko v Rimavskej Sobote v spolupráci s NOC na sérii školení pre vedúcich folklórnych súborov (vedúci rusínskych a maďarských súborov), zástupcovia rómskej a rusínskej národnostnej menšiny absolvovali aj podujatia organizované v rámci projektu Dni tradičnej kultúry (Malí tanečníci, Muzičky, Primášikovia). Na Folklórnom festivale Východná sa každoročne predstavujú špičkové amatérske i profesionálne folklórne zoskupenia zo Slovenska a zahraničia. Neoddeliteľnou súčasťou festivalového programu je aj účinkovanie folklórnych súborov národnostných menšín.

Folklórne kolektívy reprezentujúce kultúru národnostných menšín – maďarské, rómske a rusínske – sa zúčastnili aj na Festivale ľudovej kultúry Koliesko 2016, na ktorom NOC spolupracuje po odbornej stránke. Uvedené centrum z poverenia MK SR každoročne vyhlasuje súťaže a prehliadky záujmovej umeleckej činnosti, do ktorých sa zapájajú príslušníci všetkých národnostných menšín SR. V roku 2016 to boli napr. celoštátna postupová súťaž a prehliadky sólistov tanečníkov v ľudovom tanci Šaffova ostroha, celoštátna postupová súťaž a prehliadky ľudových hudieb, speváckych skupín, sólistov spevákov a inštrumentalistov Stretnutie s piesňou, celoštátna postupová súťaž a prehliadky detských ľudových hudieb, speváckych skupín, sólistov spevákov a inštrumentalistov Vidiečanova Habovka, CINEAMA (súťaž amatérskeho filmu), AMFO (súťaž amatérskej fotografie), Mládež spieva (prehliadka detských speváckych zborov).

Slovenskú ústrednú hviezdáreň v Hurbanove navštívilo v roku 2016 cca 2 500 žiakov zo základných a stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (cca 30% exkurzií sa realizuje v maďarskom jazyku). Pre žiakov a študentov je v oblasti astronómie pripravený plnohodnotný program v maďarskom jazyku. V rámci stálej muzeálnej expozície pracuje organizácia postupne aj na sprístupňovaní nápisov k muzeálnym exponátom v maďarskom jazyku. Inštitúcia rozvíja úzku spoluprácu s Maďarským spoločenským a kultúrnym zväzom na Slovensku – Csemadokom.

V Slovenskej republike pôsobia dve divadlá maďarskej národnostnej menšiny, konkrétne Jókaiho divadlo v Komárne, ktorého zriaďovateľom je Nitriansky samosprávny kraj a Divadlo Thália v Košiciach, ktorého zriaďovateľom je Košický samosprávny kraj.

Obidve divadlá hostujú podľa svojich možností aj mimo domovskej scény na Slovensku, na základe svojich umeleckých výsledkov sa prezentujú aj na divadelných festivaloch (ako napr. Divadelná Nitra, Dotyky a spojenia v Martine a pod.). Inscenácie alebo výkony umelcov z uvedených divadiel sú sledované aj odbornou teatrologickou obcou. Napr. na najprestížnejšom divadelnom ocenení DOSKY (Divadelné ocenenia sezóny), sa herec Tamás Gál z Divadla Thália z Košíc stal najlepším hercom sezóny za rok 2015. DOSKY sú ocenením tvorivých činov v oblasti profesionálneho divadla na Slovensku (činoherné, operné, muzikálové, bábkové divadlo, balet a súčasný tanec) a udeľujú sa fyzickým osobám bez ohľadu na štátnu príslušnosť tvorcov za umelecké výkony, ktoré mali premiéru v divadlách na území Slovenska v príslušnej divadelnej sezóne.

V rámci dotačného programu KNM 2017 sa poskytla dotácia na realizáciu projektov nielen v oblastiach, kde sa tradične používajú menšinové jazyky, keďže miesto realizácie týchto projektov nie je limitované. Dotáciu možno poskytnúť na projekty s medzinárodnou, celoslovenskou, nadregionálnou, regionálnou i miestnou pôsobnosťou bez ohľadu a percentuálne zastúpenie menšín v danej lokalite.

Oblasť podpory KNM v jednotlivých regiónoch je v pôsobnosti aj samosprávnych krajov. V ich zriaďovateľskej pôsobnosti svoju činnosť vykonávajú osvetové strediská, kultúrne centrá, knižnice, divadlá a regionálne múzeá a galérie. Samosprávny kraj pri výkone samosprávy podľa zákona č. 189/2015 Z. z. zriaďuje alebo zakladá, zrušuje alebo zlučuje kultúrno-osvetové zariadenie s regionálnou pôsobnosťou alebo s krajskou pôsobnosťou na území samosprávneho kraja, ďalej zabezpečuje a koordinuje kultúrno-osvetovú činnosť prostredníctvom kultúrno-osvetových zariadení či určuje kultúrno-osvetové zariadenie, ktoré vykonáva odbornú-poradenskú, metodickú a informačno-dokumentačnú činnosť pre kultúrno-osvetové zariadenia, iné právnické osoby a fyzické osoby, ktoré vykonávajú kultúrno-osvetovú činnosť na území jeho samosprávneho kraja. Okrem iného samosprávny kraj pri výkone samosprávy najmä zabezpečuje tvorbu a plnenie programu kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja a taktiež utvára podmienky na tvorbu, prezentáciu a rozvoj kultúrnych hodnôt a kultúrnych aktivít a stará sa o ochranu pamiatkového fondu, zabezpečuje potreby obyvateľov samosprávneho kraja a rozvoja samosprávneho kraja či rozvíja spoluprácu s územnými celkami a s orgánmi iných štátov.

V zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov sú teda aj niektoré profesionálne divadlá, ktoré v súlade so zákonom č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov hlavným predmetom činnosti divadiel je naštudovanie divadelných a hudobných diel a ich sprístupňovanie verejnosti, a to aj so zreteľom

k potrebám príslušníkov národnostných menšín. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o profesionálne telesá, majú v oblasti kultúry národnostných menšín zvlášť významné postavenie. Na činnosť týchto divadiel sa každoročne poskytujú aj dotácie z dotačného programu KNM, a to na konkrétne projekty kultúrnych a umeleckých aktivít. V prípade profesionálnych umeleckých telies maďarskej národnostnej menšiny Tanečného divadla Ifjú Szívek v Bratislave, Divadla Thália Sínhász v Košiciach alebo Jókaiho divadla v Komárne ide napríklad o naštudovanie nových choreografií a inscenácií a o projekty zamerané na hostovanie týchto telies v regiónoch.

Pozri tiež príloha 2.

Článok 13 – Ekonomický a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

a) Vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení.

191. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok nie je splnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov (je čiastočne upravené).

b) Zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka.

193. Výbor expertov nedostal informácie o takýchto zákazoch, stanovených v slovenskej legislatíve.

194. Z toho dôvodu Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok nie je splnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné:

c) Zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov.

198. Výbor expertov si je vedomý, že používanie maďarčiny je do určitej miery možné, keďže

príslušníci hovoriaci po maďarsky sú prirodzene prítomní medzi personálom zariadení sociálnych služieb v oblastiach, kde žije táto menšina v dostatočných počtoch. Výbor expertov však dostal informácie od príslušníkov hovoriacich po maďarsky o prípade v Nových Zámkoch, kde pacienti vynadali, že nehovoria správnu slovenčinou a bol poslaný na vyšetrovanie inde. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby sa vyjadrili k tejto informácii.

199. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je čiastočne splnený. Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby na účely tohto záväzku prijali konštruktívnu politiku zameranú na zaistenie, aby v zariadeniach starostlivosti, napríklad v nemocniciach a domoch dôchodcov, mohli prijímať a ošetrovať dotknuté osoby v maďarčine vo všetkých oblastiach, kde žijú príslušníci hovoriaci po maďarsky v dostatočných počtoch.

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín pôvodne túto oblasť neupravoval. Novela zákona o používaní jazykov národnostných menšín schválená Národnou radou SR 25. mája 2011 (účinná od 1. septembra 2011) v § 5 ods. 3 ustanovuje: „Občan Slovenskej republiky, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, môže pri komunikácii s personálom zdravotníckych zariadení a zariadení sociálnych služieb alebo zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v obci podľa § 2 ods. 1 používať jazyk menšiny. Zdravotnícke zariadenie alebo zariadenie sociálnych služieb alebo zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa predchádzajúcej vety umožní používanie jazyka menšiny podľa tohto zákona a osobitných zákonov, ak to podmienky daného zariadenia dovoľujú.“

Prax v tejto oblasti ukazuje, že klienti žijúci v zariadeniach sociálnych služieb, ktorí majú záujem komunikovať v jazyku národnostnej menšiny, tak môžu urobiť, nakoľko miestny personál tento jazyk spravidla ovláda.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky nezaznamenalo v rokoch 2015-2016 žiadny podnet týkajúci sa neposkytnutia zdravotnej starostlivosti z dôvodu neovládania menšinového jazyka zo strany pracovníkov zdravotníckych zariadení. Používanie jazyka národnostnej menšiny v zdravotníckom zariadení je umožňované všetkým pacientom a klientom verbálnou komunikáciou a to najmä v jazyku maďarskom, rómskom, ukrajinskom a rusínskom bez rozdielu. Pre zdravotnícke zariadenie je postačujúce, pokiaľ niekto zo zdravotníckeho personálu ovláda jazyk národnostnej menšiny a následne si predmetná komunikácia nevyžaduje kvalifikovaného tlmočníka.

Po komunikácii s nemocnicou v Nových Zámkoch, v ktorej sa mal spomenutý incident v bode 198 ukutočniť, môžeme konštatovať, že neevidujú za posledných niekoľko rokov žiadnu konkrétnu sťažnosť, resp. podnet v zmysle bodu 198. Naopak nemocnice na území s významným používaním menšinového jazyka sa snažia presadzovať politiku otvorenosti k všetkým spoluobčanom bez rozdielu pri používaní ktoréhokolvek menšinového jazyka.

Podobné sťažnosti neevidujú a práve naopak, bez rozdielu sa snažia primárne venovať klientovi/pacientovi po medicínskej stránke. V dotýčnej nemocnici sa navyše snažia mať na každom oddelení aj maďarsky hovoriaci personál, keď je to len trochu možné.

Ak sa táto udalosť odohrala, pre budúcnosť by mala byť okamžite nahlásená, nemocnica by na základe podnetu udalosť prešetrila a prípadne vyvodila zodpovednosť. V inom prípade je to len zlyhanie jednotlivca, čo by nemocnicu mrzelo, ale podnet neeviduje.

Orgány verejného zdravotníctva na ktorých sa používa menšinový jazyk (maďarský) - Regionálny úrad verejného zdravotníctva Dunajská Streda, Regionálny úrad verejného zdravotníctva Galanta, Regionálny úrad verejného zdravotníctva Komárno, Regionálny úrad verejného zdravotníctva Nové Zámky, Regionálny úrad verejného zdravotníctva Rimavská Sobota, Regionálny úrad verejného zdravotníctva Rožňava. Menšinový jazyk (maďarský) sa používa pri osobnom kontakte, v oznamoch, na internetovej stránke, informačných materiáloch a iných komunikačných prostriedkoch, podľa kapacitných možností jednotlivých úradov.

Zamestnanci oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zväčša ovládajú príslušný regionálny alebo menšinový jazyk a využívajú ho v kontakte s klientmi, najmä z dôvodov efektivity vykonávaných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Avšak používanie jazykov menšín v styku s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nie je predmetom štatistického ani osobného zisťovania Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

V zmysle internej normy IN -105/2015 „Vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre maloletých bez sprievodu“ zástupca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorý sa zúčastňuje ústneho prejednávania priestupku, ktorého sa maloletý bez sprievodu dopustil na úseku kontroly hraníc, dohliada okrem iného na to, aby bola zabezpečená prítomnosť tlmočníka v jazyku, ktorému maloleté dieťa rozumie.

Do zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú umiestňované maloleté deti z rôznych regiónov Slovenska, a teda aj z regiónov, v ktorých občania komunikujú v menšinovom jazyku. Pri umiestňovaní dieťaťa do tohto zariadenia sa uplatňuje zásada jeho umiestnenia do toho zariadenia, ktoré je najbližšie k miestu jeho obvyklého pobytu, pre zachovanie a podporu kontaktu dieťaťa s jeho rodinou, čím sa podporuje aj možnosť komunikácie v jazyku, ktorým bežne komunikovalo v prirodzenom prostredí.

Maloleté deti hovoriace menšinovým jazykom maďarským umiestnené v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately majú zabezpečené školské vzdelávanie v maďarskom jazyku.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

b) Umožniť a/alebo podporiť cezhraničnú spoluprácu najmä medzi regionálnymi alebo miestnymi orgánmi v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov, na územiach ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe.

202. Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok je splnený.
--

Napriek konštatovaniu vo Štvrtej správe Výboru expertov o splnení záväzku, Slovenská republika poskytuje ďalšie doplňujúce informácie k článku 14, písmeno b):

Vo všeobecnosti platí, že podpora cezhraničnej spolupráce sa uskutočňuje aj prostredníctvom medzivládnych komisií pre cezhraničnú spoluprácu vytvorených na základe bilaterálnych dohôd. Slovenská republika má dohody o cezhraničnej spolupráci uzatvorené so všetkými susediacimi krajinami a prostredníctvom medzivládnych komisií pre cezhraničnú spoluprácu sa podporujú aktivity a činnosti zamerané na rozvoj spolupráce medzi územnými

samosprávami, príslušnými inštitúciami a obyvateľmi, aj tými, ktorí patria k národnostným menšinám. Cezhraničná spolupráca je zameraná najmä na rozvoj dopravnej infraštruktúry, školstva, kultúry, poľnohospodárstva, verejných služieb, zdravotnej starostlivosti či ochranu životného prostredia. Slovenská republika sa usiluje o rozvoj cezhraničnej spolupráce vo všetkých oblastiach.

Prostredníctvom medzivládnych komisií sa uplatňujú platné dvojstranné dohody medzi štátmi, v ktorých sa používa rovnaký jazyk a umožňuje sa cezhraničná spolupráca nielen medzi orgánmi štátnej správy jednotlivých štátov, ale aj miestnych a regionálnych orgánov na územiach, kde sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe.

Cezhraničná spolupráca medzi Slovenskou republikou a Maďarskom sa uskutočňuje na základe *Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Maďarskej republiky o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi* podpísanej 23. apríla 2001. Spolupráca predstavuje všetky spoločné aktivity medzi miestnymi a územnými samosprávami, inými orgánmi a subjektmi verejnej správy zapojenými do týchto aktivít smerujúce k posilneniu a rozvoju vzťahov dobrého susedstva. Okrem všeobecných aktivít sa zameriava aj na rozvoj výučby v jazyku príslušníkov národnostnej menšiny, ich kultúry, podporovanie spolupráce družobných škôl a tiež vytváranie partnerského vzťahu s tými miestnymi a územnými samosprávami, na území ktorých žije v značnej miere slovenská, resp. maďarská menšina.

Ďalšie zasadnutie Medzivládnej slovensko-maďarskej zmiešanej komisie pre cezhraničnú spoluprácu by sa malo uskutočniť po oficiálnej výmene nót medzi Maďarskom a Slovenskou republikou o zlúčení Medzivládnej slovensko-maďarskej zmiešanej komisie pre cezhraničnú spoluprácu a Celorezortnej slovensko-maďarskej zmiešanej komisie pre otázky spolupráce v oblasti vnútra a následnej úprave.

Cezhraničná spolupráca resp. cezhraničný prvok v oblasti kultúry národnostných menšín je podporovaný aj v rámci dotačného programu KNM, ktorý sa člení na tri podprogramy:

1. zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín,
2. výchova a vzdelávanie k právam národnostných menšín,
3. interetnický a interkultúrny dialóg a porozumenie medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami. V rámci podprogramu 1.7 sa poskytujú dotácie na zahraničné kultúrne aktivity a medzinárodné kultúrne aktivity.

K najvýznamnejším projektom s cezhraničným prvkom podporených v rámci dotačného programu KNM patria napríklad:

- projekt *Antológia ľudového tanca*, ktorý realizoval Detský folklórny súbor (ďalej len „DFS“) Kisbojtár. Súbor má dlhoročné družobné vzťahy s DFS Tulipán v rumunskom Baraolte, s DFS Pöndöly v maďarskom meste Komló a s DFS Hajdina v Novom Bečeji v Srbsku. V roku 2016 sa zúčastnil DFS Kisbojtár na Projekte *Antológia ľudového tanca 2016*, ktorú organizoval DFS Tulipán meste Baraolt. V roku 2017 DFS Kisbojtár sa v rámci pokračovania tohto projektu zúčastnil na *Antológii ľudového tanca*, ktorá sa uskutočnila v meste Komló;
- v roku 2016 projekt *VIII. ročník medzinárodnej súťaže komárňanského rodáka Beliczay Gyulu v sólovej hre na husliach a v komornej hre* zrealizoval Komárňanský komorný orchester a v roku 2017 uskutočnil jeho IX. ročník. Cieľom projektu je zvýšiť záujem mladých o klasickú hudbu a umožniť výmenu skúseností hudobných pedagógov zo

zúčastnených krajín pri výchove talentovaných hráčov. Tejto súťaže sa zúčastňujú súťažiaci zo Slovenska, Maďarska, Rakúska a Nemecka;

- v roku 2016 zrealizovalo Občianske združenie Pála Fecsóa medzinárodný výtvarný tábor Visual Art Communication, ktorého cieľom bolo umožniť spoluprácu výtvarníkov maďarskej národnosti žijúcich na Slovensku, v Srbsku, v Rumunsku a v Maďarsku v oblasti vizuálnej komunikácie a podporiť umeleckú tvorbu a prezentovanie spoločných hodnôt prostredníctvom vizuálneho umenia;
- Cezhraničný prvok do istej miery obsahuje aj vydávanie periodickej a neperiodickej tlače.

Z pohľadu školských aktivít a vzdelávania, ktoré by presahovali cezhraničnú spoluprácu, nedošlo v hodnotenom období k žiadnym zmenám oproti správe zo 4. kola monitorovania, keďže zmluvné dokumenty s Maďarskom sú staršie a ich platnosť pokračuje aj v aktuálne hodnotenom období. Zoznam zmluvných dokumentov ohľadne krajín uvedených v správe je k dispozícii na stránke <http://www.minedu.sk/medzinarodne-zmluvy-a-dohovory/>.

3.2.2 Rusínsky jazyk

203. Výbor expertov nebude komentovať ustanovenia, ktoré boli považované za splnené v predchádzajúcich hodnotiacich správach a ku ktorým nedostal žiadne nové prvky, ktoré by si boli žiadali prehodnotiť svoje závery v jeho prvej správe. Vyhradzuje si však právo znova hodnotiť situáciu v neskoršej fáze. Pokiaľ ide o rusínčinu, sú to tieto ustanovenia:

Články 8.1.e.ii;

Článok 9.1.d;

Článok 10.5;

Článok 11.2;

Článok 12.1.a; d; e; f; g; 12.2;

Článok 13.1.c.

Článok 8 - Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

a)

ii *Umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.*

209. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený.

K 15. septembru 2016 boli v Slovenskej republike zriadené 2 materské školy s vyučovacím jazykom rusínskym (počet detí 20). K 15. septembru 2017 boli v Slovenskej republike zaradené do siete škôl a školských zariadení 3 materské školy (Čabiny, Kalná Roztoka, Klenová) s počtom detí 32.

Základné vzdelanie

b)

ii Umožniť, aby prevažná časť vyučovania na základnom stupni bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

214. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený.

Stredoškolské vzdelanie, technické a odborné vzdelávanie

c)

ii Umožniť, aby prevažná časť vyučovania na stredných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

d)

ii Umožniť, aby prevažná časť vyučovania na odborných školách bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

217. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Výbor expertov opäť dôrazne žiada slovenské orgány, aby urobili opatrenia, ktorými sa zaistí, aby podstatná časť stredoškolského vzdelania a technického a odborného výcviku bola dostupná v rusínčine a aby existovala trvalá ponuka na všetkých úrovniach vzdelania.

Vzdelanie dospelých a pokračujúce vzdelanie

f) ii Umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania

220. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený. Odporúča slovenským riadiacim orgánom, aby zintenzívnili ponuku rusínčiny vo vzdelaní dospelých a v pokračujúcom vzdelaní.

Spoločná informácia k bodom 206 – 220 (vzťahuje sa na všetky ustanovenia článku 8, odsek 1, písm. a) až f).

Na zabezpečenie vytvorenia podmienok na podporu výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl v rusínskom jazyku a k vypracovaniu Koncepcie rozvoja výučby rusínskeho jazyka a kultúry v materských školách, základných školách a stredných školách bola vytvorená pracovná skupina v roku 2016. Pracovná skupina koncom októbra 2016 vypracovala materiál Koncepcia rozvoja výučby rusínskeho jazyka v materských školách, základných školách a stredných školách.

Koncepcia bola schválená MŠVVŠ SR 21. marca 2017 pod číslom 207-2455/7778:4-1010 a zverejnená na webovom sídle MŠVVŠ SR v apríli 2017, pozri <http://www.minedu.sk/vychova-a-vzdelavanie-narodnostnych-mensin/>.

Vo februári 2017 bol vypracovaný informatívny materiál s názvom „Spôsob a možnosti založenia školy s iným vyučovacím jazykom ako slovenským“. Informatívny materiál je dostupný na webovom sídle MŠVVŠ SR, <http://www.minedu.sk/vychova-a-vzdelavanie-narodnostnych-mensin/>.

Podľa materiálu Koncepcia rozvoja výučby rusínskeho jazyka v materských školách, základných školách a stredných školách bol v čase od 16. do 20. septembra 2016 na materských

a základných školách, kde aktuálne prebieha vyučovanie rusínskeho jazyka akoukoľvek možnou formou, zrealizovaný dotazníkový prieskum. Ten má poskytnúť spätnú väzbu o tom, v akom stave a v akom postavení je vyučovanie tohto predmetu.

V roku 2015/2016 bola jedna základná škola s vyučovaním rusínskeho jazyka, v roku 2016/2017 boli tri základné školy s vyučovaním rusínskeho jazyka, v školskom roku 2017/2018 dve základné školy s vyučovaním rusínskeho jazyka (14 žiakov). V školskom roku 2017/2018 je v sieti škôl a školských zariadení aj základná škola s vyučovacím jazykom rusínskym v Kalnej Roztoke a Klenovej (počet žiakov je 53).

V roku 2015 bolo otvorených 29 večerných škôl s 36 triedami a 34 učiteľkami, ktoré učili 374 detí. Od januára do júna 2016 pôsobilo na severovýchode Slovenska 24 večerných škôl rusínskeho jazyka s 29 triedami a 27 učiteľkami, ktoré učili 365 detí. Každý z učiteľov aktuálne učiacich v praxi rusínsky jazyk má pripravené dostatočné množstvo materiálu výučbového charakteru v elektronickej podobe, ktoré už využili v procese vzdelávania rusínskeho jazyka.

Koncepcia rozvoja výučby rusínskeho jazyka v materských školách, základných školách a stredných školách odporúča v rámci predmetov najmä rusínsky jazyk a dejepis postupne podľa možností a potreby zaradiť nasledovné súťažné aktivity:

- Duchnovičov Prešov – školské, okresné a celoslovenské kolá recitačnej súťaže v poézii, v próze a v malých scénických formách so zreteľom na vekovú diferencovanosť,
- Spevy môjho rodu – spevácka súťaž,
- Poznám svoju históriu – každoročná súťaž v poznávaní rusínskej histórie a reálií (folklór, národopis),
- Športové dni – športové zápolenie medzi žiakmi škôl, kde sa vyučuje rusínsky jazyk,
- Rusiniáda – istá forma olympiády spojená s jazykovým a literárnym učivom rusínskeho jazyka podľa jednotlivých stupňoch vzdelávania.

Stredné školy:

V školskom roku 2015/16 Odbor školstva Úradu Prešovského samosprávneho kraja urobil prieskum, do ktorého boli zapojené školy v zriaďovateľskej pôsobnosti uvedeného kraja vo veci záujmu používania, resp. výučby rusínskeho jazyka na týchto školách. Výsledkom bolo, že ani jedna oslovená škola nezaznamenala záujem zo strany žiakov alebo ich zákonných zástupcov o vyučovanie predmetov v rusínskom jazyku (informácie poskytnuté riaditeľmi škôl). Ani v ďalších rokoch neprejavili rodičia záujem o vyučovanie v rusínskom jazyku na stredných školách.

g) prijať opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk

224. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený. Odporúča slovenským orgánom, aby zintenzívnili vyučovanie dejín a kultúry odrážaných rusínskym jazykom.
--

Príprava vzdelávacích programov na akreditáciu (určené pre národnostné menšiny, ktoré budú realizované v regionálnych alebo menšinových jazykoch).

P. č.	Názov VP	Druh VP
-------	----------	---------

1.	Rusíni na Slovensku	aktualizačné
2.	Ukrajinci na Slovensku	aktualizačné
3.	Rusínsky jazyk a literatúra v predprimárnom vzdelávaní	aktualizačné
4.	Rusínsky jazyk ako výchovný jazyk v školskom klube detí	aktualizačné

h) zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých záväzkov (písmeno od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala

229. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Nalieha na slovenské riadiace orgány, aby poskytovali základné a pokračujúce školenie učiteľov pre vzdelávanie v rusínskom jazyku, a to od predškolskej výchovy po stredoškolské vzdelanie.

Počet učiteľov zapojených do vzdelávania v rámci kontinuálneho vzdelávania majúceho vzťah k rusínskemu jazyku.

P. č.	Názov VP	Druh	Č. akreditácie	Počet účastníkov
1.	Metódy a formy využitia historických reálií vo vyučovaní rusínskeho jazyka a literatúry	aktualizačné	1433/2014-KV	25
2.	Rusínsky jazyk a jeho vyučovanie na základnej a strednej škole	aktualizačné	1434/2014-KV	25
3.	Rusínske reálie a možnosti ich zaradenia do školského vzdelávacieho programu	aktualizačné	1457/2015-KV	25

i) vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia

234. Výbor expertov žiada slovenské riadiace orgány, aby objasnili úlohy a funkciu Rady ministra pre národnostné školstvo a implementáciu charty pri monitorovaní vzdelávania v jazykoch menšín, ako to vyžaduje záväzok.

Pozri spoločnú informáciu k Rade ministra školstva pre národnostné školstvo v bode 3 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Článok 9 – Súdnictvo

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a) v trestnom konaní:

ii zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo

iii zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku, a/alebo v prípade potreby využitím tlmočnikov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal ďalšie výdavky.

239. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Dôrazne žiada slovenské orgány, aby v legislatíve zaručovali právo obžalovaných osôb používať rusínčinu v trestnom konaní nehľadiac na to, či tiež ovláda slovenčinu a aby v legislatíve stanovili, že vyžiadanie a usvedčujúci materiál môžu byť vyhotovené v rusínčine a že používanie tlmočnikov a prekladateľov, ak je to nevyhnutné, nebude pre dotknutú osobu zahŕňať výdavky navyše.

Pozri spoločnú informáciu v bode 109.

b) v občianskom konaní:

ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla využiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo

iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočnikov alebo prostredníctvom prekladov.

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

ii umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo

iii umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočnikov alebo prostredníctvom prekladov .

242. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že záväzky sú čiastočne splnené. Žiada slovenské orgány, aby poskytovali informácie o opatreniach uľahčujúcich implementáciu týchto záväzkov v praxi.

Pozri spoločnú informáciu v bode 112 a spoločnú informáciu k článku 9, odsek 1.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy a tie, ktoré sa dotýkajú osôb používajúcich tieto jazyky, ak predmetné texty neboli sprístupnené inak.

245. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Úrad splnomocnenca priebežne monitoruje dostupnosť prekladov zásadných právnych predpisov SR a vzorov úradných tlačív do jazykov národnostných menšín a v tejto oblasti plní úlohy vyplývajúce z Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020 zameraného na zlepšenie podmienok používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín v praxi vrátane zabezpečenia prekladov zásadných právnych predpisov SR.

Podrobnejšie pozri informácie k bodu 115.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlivých na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné,

a)

iii *zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomne žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch.*

251. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov dôrazne nalieha na slovenské riadiace orgány, aby urobili nevyhnutné opatrenia, aby sa zaistilo, že ľudia hovoriaci po rusínsky budú môcť predkladať ústne alebo písomné žiadosti na miestne úrady štátnych orgánov a dostávať odpovede v rusínčine, kdekoľvek je dostatočný počet ľudí hovoriacich po rusínsky na účely tohto záväzku, nehl'adiac na akékoľvek limity.

V okrese Stropkov je 8 obcí, v ktorých sa obyvatelia hlásili k rusínskej národnostnej menšine. Od účinnosti zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín nebola zaznamenaná ani jedna žiadosť o vydanie verejnej listiny v jazyku národnostnej menšiny. Obyvatelia obcí sa síce hlásia k rusínskej národnostnej menšine, avšak kodifikovanú podobu jazyku mnohí ani nepoznajú. Ide skôr o vnútorné cítenie, potrebu hlásiť sa ku svojim predkom a tradíciám. Rozprávajú sa medzi sebou, niekedy aj v úradnom styku hovorenou rusínčinou, dialektom, nárečím. Úradníci prichádzajúci do styku s verejnosťou tiež používajú dialekt vo vzťahu k osobám, ktoré sa na nich obrátia v menšinovom jazyku, ak ho sami ovládajú. Obyvatelia regiónu ovládajú štátny jazyk a prevažne v tomto jazyku komunikujú aj v styku s orgánmi verejnej správy. Príslušníci národnostnej menšiny môžu v obciach patriacich k národnostnej menšine predložiť ústne ako aj písomné žiadosti v menšinovom jazyku. Ústne žiadosti, resp. ústna komunikácia sa v praxi zo strany klientov uplatňuje, avšak písomná žiadosť v jazyku národnostnej menšiny zatiaľ podaná nebola a nikto nežiadal odpoveď v jazyku národnostnej menšiny. Úradné formuláre a verejné listiny sú žiadané výhradne v štátnom jazyku. Obce popri štátnom jazyku sú označené aj v jazyku národnostnej menšiny, a to dopravnými značkami označujúcimi začiatok a koniec obce, ako aj budovy orgánov verejnej správy sídlivce v príslušnej obci. Rokovania obecných zastupiteľstiev sa vedú v štátnom jazyku, ako aj výstupy z nich. Ak sa na rokovaní obecného zastupiteľstva hovorí po rusínsky, je to len v rovine dialektu.

Na pracovisku Medzilaborce Okresného úradu Humenné nie je, ani nebola evidovaná žiadna žiadosť o vydanie rozhodnutia v jazyku národnostnej menšiny, ani nebol vydaný žiaden dokument v jazyku národnostnej menšiny. Občania používajúci jazyk národnostnej menšiny nejavia záujem o formálnu/písomnú komunikáciu v menšinovom jazyku. V regióne okresu Svidník a v regióne okresu Snina sa pri výkone štátnej správy používa štátny jazyk. Doposiaľ nebola podaná žiadosť (ústna alebo písomná) v regionálnom alebo menšinovom jazyku.

K oblasti zabezpečenia možností predkladať ústne alebo písomne žiadosti, ako aj dostať odpoveď v jazyku národnostnej menšiny uvádzame v nadväznosti na informácie uvedené k bodu 3 k jazykovej správe podrobnejšie informácie vychádzajúce zo záverov dotazníkového prieskumu uskutočneného v rámci prípravy jazykovej správy. V rámci prieskumu bolo oslovených 68 obcí s rusínskou národnostnou menšinou, z ktorých 64 zaslalo vyplnený dotazník.

Prieskum zmapoval aj plnenie povinností príslušných obcí v oblasti používania rusínskeho jazyka v úradnom styku. Podľa výsledkov prieskumu v obciach s rusínskou národnostnou menšinou z celkového počtu zamestnancov 216 zamestnancov ovládalo 199 (92 %) rusínsky jazyk, z toho 75 (35 %) slovom a písmom a 124 (57 %) slovom.

Podľa zákona č. 184/1999 Z. z. obce vymedzené uvedeným zákonom sú povinné vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny, pričom je na nich, akým spôsobom ich zabezpečia. Výsledky prieskumu ukázali, že v obciach s rusínskou národnostnou menšinou, 57 obcí (89 %) používalo v úradnom styku rusínsky jazyk, 1 obec používala rusínsky jazyk tlmočnickými alebo prekladateľskými službami, 4 obce používali rusínsky jazyk iným spôsobom než tlmočnickými alebo prekladateľskými službami. Zákon č. 184/1999 Z. z. taktiež ustanovuje, že obec si môže určiť časový priestor na vybavovanie vecí v jazyku národnostnej menšiny. Výsledky prieskumu ukázali, že taký časový priestor vymedzilo 9 obcí s rusínskou národnostnou menšinou.

K povinnostiam obcí v oblasti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku patrí aj povinnosť obcí zabezpečiť zverejnenie informácie o možnosti používania jazyka príslušnej národnostnej menšiny v ústnej i písomnej podobe v úradnom styku na viditeľnom mieste. Túto povinnosť plnili v 25 (39 %) obciach s rusínskou národnostnou menšinou.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 5.

Odsek 2

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

b) možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch.

254. Výbor expertov považoval tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov dôrazne nalieha na slovenské orgány, aby urobili nevyhnutné opatrenia, aby sa zaistilo, že osoby hovoriace po rusínsky budú môcť predkladať ústne alebo písomné žiadosti na miestne a regionálne úrady, kdekoľvek je dostatočný počet ľudí hovoriacich po rusínsky na účely tohto záväzku, bez ohľadu na akékoľvek limity.

Počas monitorovaného obdobia boli registrované písomné podania od občanov s rusínskou národnostnou menšinou. Neboli však registrované písomné podania od občanov v jazyku tejto národnostnej menšiny, a teda ani odpovede na písomné podania v jazyku rusínskej národnostnej menšiny. V kapitole 3.3.3 jazykovej správy sú analyzované údaje o aplikačnej praxi používania jazyka národnostnej menšiny zo strany orgánov štátnej správy, a to v štruktúre podľa jednotlivých subjektov. V obciach s rusínskou národnostnou menšinou registrovali 1 žiadosť o vydanie dvojjazyčného rozhodnutia.

Dvojjazyčné formuláre v rusínskom jazyku boli zabezpečené najmä v agende matrik, v evidencii obyvateľstva, v stavebníctve, v oblasti miestnych daní a poplatkov, ako aj v oblasti sociálnych vecí v 3 obciach (5 %), čiastočne v 11 obciach (17 %) a v 46 obciach (72 %) zabezpečené neboli. V obciach s rusínskou národnostnou menšinou neregistrovali žiadosti o vydanie dvojjazyčných verejných listín – povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia,

vyhlásenia, rodné, sobášne a úmrtne listy a ani podania, ktorými sa začalo správne konanie v rusínskom jazyku.

c) Uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch.

d) Uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

257. Vzhľadom na veľmi obmedzenú prax Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že záväzky sú nesplnené. Opakovane dôrazne nalieha na slovenské orgány, aby urobili potrebné opatrenia na povolenie a/alebo podporu publikovania úradných dokumentov miestnymi a regionálnymi úradmi tiež v rusínskom jazyku, kdekoľvek je dostatočný počet ľudí hovoriacich po rusínsky, nehládajac na akékoľvek limity.

Všeobecné informácie pre občanov v budovách, kde sídli starosta obce/primátor mesta, obecné zastupiteľstvo/mestské zastupiteľstvo boli uvádzané v štátnom jazyku aj v rusínskom jazyku v jednej obci s rusínskou národnostnou menšinou. Pokiaľ ide o doručenie žiadostí o vydanie informácie o všeobecne záväzných predpisov popri štátnom jazyku aj v rusínskom jazyku, takáto žiadosť nebola doručená ani jedna. Rovnako nebolo zabezpečené vydávanie a zverejnenie všeobecných záväzných nariadení obce v rusínskom jazyku. Obce môžu v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z., viesť kroniku aj v jazyku národnostnej menšiny. Uvedené sa týkalo aj obcí s rusínskou národnostnou menšinou, z ktorých jedna obec viedla kroniku v štátnom jazyku aj v rusínskom jazyku a 5 obcí v štátnom jazyku a čiastočne aj v rusínskom jazyku.

f) používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaní miestnych orgánov, nevyklučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,

260. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený.

Podľa prieskumu v obciach s rusínskou národnostnou menšinou žiadna z obcí nepoužívala v úradnej agende štátny jazyk aj jazyk národnostnej menšiny, 3 obce (5 %) používali popri štátnom jazyku čiastočne rusínsky jazyk a 61 obcí nepoužívalo jazyk rusínskej národnostnej menšiny. Podľa prieskumu v 34 obciach (53 %) s rusínskou národnostnou menšinou poslanci na rokovaní obecného/mestského zastupiteľstva používali rusínsky jazyk, v 21 obciach s (33 %), a rusínsky jazyk používal iba čiastočne v 6 obciach (5 %) sa rusínsky jazyk nepoužíval a 3 rusínske obce (9 %) na túto otázku neodpovedali. Podľa prieskumu v 33 obciach (52%) s rusínskou národnostnou menšinou sa starostom/primátorom na rokovaní obecného/mestského zastupiteľstva používal rusínsky jazyk, v 19 obciach sa rusínsky jazyk používal iba čiastočne (30 %), v 9 obciach (5 %) sa rusínsky jazyk nepoužíval.

Podľa prieskumu v 14 obciach (22 %) s rusínskou národnostnou menšinou rokovacím jazykom obecného/mestského zastupiteľstva bol štátny jazyk, v 13 obciach (20 %) bol rokovacím jazykom rusínsky jazyk a v 36 obciach (56 %) sa rusínsky jazyk používal popri štátnom jazyku.

Podľa prieskumu v 1 obci (2 %) s rusínskou národnostnou menšinou boli materiály na zasadnutie obecného/mestského zastupiteľstva v rusínskom jazyku, v 4 obciach (6 %) len čiastočne, v 56 obciach (88 %) sa materiály nepripravovali v rusínskom jazyku. Podľa prieskumu v 4 obciach (6 %) s rusínskou národnostnou menšinou bol spôsob zabezpečenia

možnosti používania jazyka rusínskej národnostnej menšiny na rokovaní obecného/mestského zastupiteľstva zabezpečený prostredníctvom tlmočnických služieb a v 36 obciach (56 %) iným spôsobom.

g) Používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).

264. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Opakovane dôrazne nalieha na slovenské riadiace orgány, aby urobili potrebné opatrenia na podporu používania tradičných a správnych názvov miestnych mien v rusínčine vo význame tohto záväzku, kdekoľvek je dostatočný počet hovoriacich po rusínsky, nehl'adiac na akékoľvek limity.

Výsledky zisťovania ukázali, že povinnosť označenia obce v rusínskom jazyku uvedené na dopravnej značke na začiatku a na konci obce splnili všetky obce s rusínskou národnostnou menšinou. V súvislosti s rusínskym jazykom je potrebné uviesť, že názov obce v štátnom jazyku a jeho označenie v jazyku rusínskej národnostnej menšiny bolo v 42 obciach (66 %) v súlade s nariadením vlády č. 221/1999 Z. z., v 15 obciach (39 %) nebolo označenie obce v súlade s nariadením vlády č. 221/1999 Z. z. a 7 obcí (11 %) na túto otázku neodpovedalo. Označenie obce v rusínskom jazyku uvedené pod názvom v štátnom jazyku pri označení železničnej stanice alebo autobusovej stanice mala len 1 obec (2 %) s rusínskou národnostnou menšinou, a to menším písmom, 46 obcí (72 %) takéto označenie obce v jazyku rusínskej národnostnej menšiny nemalo.

Označenie orgánu verejnej správy popri štátnom jazyku aj v rusínskom jazyku malo 61 obcí (95 %), označenie orgánu verejnej správy len v štátnom jazyku umiestnené na budovách mali 3 obce (5 %) s rusínskou národnostnou menšinou. Označenie obce v rusínskom jazyku uvedené popri názve obce v štátnom jazyku na budovách orgánov verejnej správy malo 61 obcí (95 %) s rusínskou národnostnou menšinou, 1 obec (2 %) čiastočne a dve obce (3 %) nemali takéto označenie.

Označenie orgánu verejnej správy v rusínskom jazyku uvedené na budovách popri ekvivalente v štátnom jazyku malo 40 obcí (63 %) rovnakým písmom, 15 obcí (23 %) menším písmom a 9 obcí (14 %) na túto otázku neodpovedalo. Dve obce s rusínskou národnostnou menšinou mali označenie ulíc popri štátnom jazyku aj v rusínskom jazyku. V tejto súvislosti je podstatné uviesť, že v mnohých obciach nie sú určené názvy ulíc a na uvedenú otázku mali odpovedať len tie obce, ktorých sa otázka týkala. Na uvedenú otázku neodpovedalo 61 obcí s rusínskou národnostnou menšinou. Geografické značenia v rusínskom jazyku uvedené popri štátnom jazyku uviedla len 1 obec (2 %) s rusínskou národnostnou menšinou, v 2 obciach (3 %) boli geografické názvy len v štátnom jazyku.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

c) Umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosti v týchto jazykoch.

267. Výbor expertov znovu opakuje, že tento záväzok sa týka verejných služieb, ako sú železnice,

mestská doprava, elektrická energia, voda a plyn, upratovanie a kanalizácia, telefónne služby, zber a odvoz odpadkov, športové zariadenia alebo spoločenské podujatia. Žiada riadiace orgány, aby poskytovali informácie o používaní rusínčiny v praxi pri komunikácii s takými verejnými službami.

268. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený. Nalieha na slovenské orgány, aby umožňovali osobám hovoriacim po rusínsky predkladať žiadosti v rusínčine na verejné služby, kdekoľvek je dostatočný počet používateľov tohto jazyka, nehl'adiac na akékoľvek limity.

Obce s rusínskou národnostnou menšinou neregistrovali písomné podania počas monitorovaného obdobia. Pokiaľ ide o právnické osoby zriadené obcami podrobnejšie informácie sú uvedené v časti 3.2.1 jazykovej správy. V kapitole 3.3.3 jazykovej správy sú analyzované údaje o aplikačnej praxi používania jazyka národnostnej menšiny zo strany orgánov štátnej správy, a to v štruktúre podľa jednotlivých subjektov.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

- a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,*
- b) získavať a tam, kde je to potrebné, školiť úradníkov a iných zamestnancov verejných služieb,*

270. Keďže niektoré záväzky v článku 10.1 a 10.2 sú čiastočne splnené, Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Pozri informácie uvedené v bode 123 (o iniciatívach splnomocnenca v oblasti vzdelávania štátnych zamestnancov), v bode 251 a v bode 260 (týkajúce sa možností prekladu alebo tlmočenia v prípade potreby).

c) ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

273. Výbor expertov žiada slovenské riadiace orgány, aby poskytli príklady prípadov, kde na požiadanie boli štátni zamestnanci hovoriaci po rusínsky zamestnaní na území, kde sa používa tento jazyk.

Pozri informácie uvedené v bode 123 (o iniciatívach splnomocnenca v oblasti vzdelávania štátnych zamestnancov), v bode 251 a v bode 260 (týkajúce sa možností prekladu alebo tlmočenia v prípade potreby).

Článok 11 – Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

- a) ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:*
 - iii Prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo*

menšinových jazykoch.

277. Výbor expertov považuje záväzok za splnený, pokiaľ ide o rozhlas a za čiastočne splnený vo vzťahu k televízii.

Výbor expertov opäť dôrazne žiada slovenské orgány, aby vo verejnej televízii zvýšili vysielač čas a frekvenciu časových blokov určených pre rusínsky jazyk.

V rozhlasovom vysielaní verejno-právnej RTVS došlo v rokoch 2015 a 2016 k nárastu počtu vysielaťnia v rusínskom jazyku z 333 hodín v roku 2014 na 342 hodín v roku 2015 aj 2016. V televíznom vysielaní stúplo vysielaťnie zo 17 hodín ročne v roku 2014 na 20 hodín v roku 2015 a tiež 20 hodín v roku 2016. Výroba nových programov v rusínskom jazyku v roku 2014 predstavovala 8 hodín ročne, v roku 2015 to bolo 9 hodín a v roku 2016 10 hodín.

b)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielaťnie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

c)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielaťnie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

280. Výbor expertov považuje záväzky za nesplnené. Odporúča slovenským orgánom, aby uľahčili vysielaťnie programov v rusínskom jazyku na pravidelnom základe v súkromných rozhlasových staniciach a na televíznych kanáloch.

Podporovať vysielaťnie v súkromných rozhlasových a televíznych programových službách v jazykoch národnostných menšín bude novovzniknutý Fond.

Pozri informácie v bode 10 o Fonde.

d) Podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

283. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený. Odporúča slovenským riadiacim orgánom, aby ďalej podporovali výrobu a distribúciu audiovizuálnych diel v rusínskom jazyku.

Pozri spoločnú informáciu v bode 173.

e)

i Podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch;

288. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený. Nalieha na slovenské riadiace orgány, aby urobili primerané opatrenia a umožnili vydávať aspoň jedny noviny v rusínčine s dostatočnou frekvenciou.

K 31. decembru 2016 boli v Zozname periodickej tlače, ktorý vedie MK SR evidované 3 tituly periodickej tlače vydávanej v rusínskom jazyku, 3 tituly periodickej tlače vydávanej v slovenskom a rusínskom jazyku a 1 titul periodickej tlače vydávaný v slovenskom, rusínskom, ukrajinskom a ruskom jazyku.

Pozri aj spoločnú informáciu k periodickej tlači v bode 176.

f)

ii Uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

291. Kvôli nedostatočnej aktuálnej finančnej podpore audiovizuálnej produkcie v rusínčine Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 173.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

294. Výbor expertov požaduje, aby slovenské riadiace orgány objasnili, ako sa záujmy ľudí hovoriacich jazykom menšiny berú do úvahy v orgánoch zodpovedných za zachovanie slobody a plurality médií, keď nie je zaistené zastúpenie ich predstaviteľov v týchto orgánoch.

Pozri spoločnú informáciu v bode 183.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam, najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centram, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

b) v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov

297. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený.

V Slovenskej republike ťažiskovým propagátorom rusínskej kultúry je Múzeum rusínskej kultúry v Prešove, ktoré patrí do organizačnej štruktúry SNM. Múzeum rusínskej kultúry je jedinečným a najmladším múzeom v štruktúre SNM a má celoštátnu pôsobnosť. Je dokumentačným, vedecko-výskumným a metodickým pracoviskom, ktoré sa špecializuje na dejiny a kultúru Rusínov žijúcich na Slovensku. Zamiera sa na získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok pre verejnosť, ktoré dokladujú vývin materiálnej a duchovnej kultúry Rusínov v Slovenskej republike a vo svete.

Dňa 29. augusta 2016 bol v rámci oficiálneho programu celoštátnych osláv 72. výročia SNP v pietnej sieni Múzea SNP odhalený pamätný kameň účastníkov SNP, ktorí patrili k rusínskej národnosti. Pamätný kameň odhalil minister kultúry SR za účasti predstaviteľov rusínskych spolku na Slovensku.

V Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici bol doplňovaný knižničný fond dokumentmi z oblasti problematiky národnostných menšín, sprístupňovali sa neperiodické publikácie v jazykoch národnostných menšín v printovej alebo elektronickej podobe a tiež periodické publikácie v jazykoch národnostných menšín, ktoré vydávajú národnostné inštitúcie v jazyku národnostnej menšiny alebo v štátnom jazyku. Sprístupnené boli periodiká v maďarskom, nemeckom, rusínskom, ukrajinskom, ruskom, poľskom a rómskom jazyku (32 periodík). V roku 2016 NOC realizovalo seminár Ochrana a podpora ľudských práv v oblasti kultúry, ktorý bol venovaný aj kultúrnym a jazykovým právam národnostných menšín v SR s primárnym zameraním na maďarskú, rómsku a rusínsku menšinu pracovníkov v oblasti kultúry a kultúrno-osvetovej činnosti.

V roku 2016 sa zástupcovia národnostných menšín zúčastnili napr. na Letnom kurze zbormajstrov – vzdelávacom podujatí v oblasti zborového spevu, ktoré realizovalo Mestské kultúrne stredisko v Rimavskej Sobote v spolupráci s NOC. Na sérii školení pre vedúcich folklórnych súborov (vedúci rusínskych a maďarských súborov), zástupcovia rómskej a rusínskej národnostnej menšiny absolvovali aj podujatia organizované v rámci projektu Dni tradičnej kultúry (Malí tanečníci, Mužičky, Primášikovia). Na folklórnom festivale Východná sa každoročne predstavujú špičkové amatérske i profesionálne folklórne zoskupenia zo Slovenska a zahraničia. Neoddeliteľnou súčasťou festivalového programu je aj účinkovanie folklórnych súborov národnostných menšín. Folklórne kolektívy reprezentujúce kultúru národnostných menšín – maďarské, rómske a rusínske – sa zúčastnili aj na Festivale ľudovej kultúry Koliesko 2016.

V Slovenskej republike pôsobia dve divadlá rusínskej národnostnej menšiny, konkrétne Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove a Poddukelský umelecký ľudový súbor. Obidve divadlá sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja. Na obe umelecké telesá sa vzťahuje zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedené umelecké telesá hostujú podľa svojich možností aj mimo domovskej scény na Slovensku. Na základe umeleckých výsledkov sa prezentujú na divadelných festivaloch. Inscenácie alebo výkony umelcov z uvedených umeleckých telies sú sledované aj odbornou teatrologickou obcou.

MK SR, ako gestor dotačného systému v roku 2015, podporilo v programe Umenie multimediálny projekt umeleckého spracovania autentického nahrávky matky A. Warhola Júlie Zavackej, ktorá počas svojho pobytu v USA v 50-tych rokoch naspievala na LP platňu v nahrávacom štúdiu v Pittsburghu pôvodné rusínske ľudové piesne.

V rámci dotačného programu KNM sa poskytuje dotácia na realizáciu projektov aj v oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú menšinové jazyky, keďže miesto realizácie týchto projektov nie je nelimitované, pričom dotáciu možno poskytnúť na projekty s medzinárodnou, celoslovenskou, nadregionálnou, regionálnou i miestnou pôsobnosťou bez ohľadu a percentuálne zastúpenie menšín v danej lokalite.

Prehľad alokovaných finančných prostriedkov v rámci dotačného programu KNM pre rusínsku národnostnú menšinu v rokoch 2015 2017

	Pridelené finančné prostriedky v eurách		
	rok 2015	rok 2016	rok 2017
Rusínska národnostná menšina	294 032	294 032	340 650

Prehľad počtu komisiou odporúčaných projektov rusínskej národnostnej menšiny na schválenie

	podporené projekty v roku 2015	podporené projekty v roku 2016	podporené projekty v roku 2017
Rusínska národnostná menšina	125	122	116

Prehľad regionálnych profesionálnych divadiel realizujúcich aktivity v oblasti kultúry rusínskej národnostnej menšiny

Samosprávny kraj	Názov divadla	Odkaz na webové sídlo
Prešovský samosprávny kraj	<ul style="list-style-type: none"> • Divadlo Alexandra Duchnoviča • Poddukelský ľudový umelecký súbor 	<ul style="list-style-type: none"> • www.divadload.sk • www.puls-slovakia.sk

Divadlo Alexandra Duchnoviča (ďalej len „DAD“) je profesionálnou, kultúrnou a umeleckou ustanovitzhou v oblasti divadelnej činnosti a jeho úlohou je zveľaďovať a šíriť kultúru pre príslušníkov rusínskej a ukrajinskej národnostnej menšiny žijúcich na území SR. DAD odohralo 120 divadelných predstavení, z toho v roku 2016 boli 4 premiéry: 1. Moskva – Petušky (Biblia alkoholika), 2. Krčma pod zeleným stromom, 3. Faraóni, 4. Posadnutí. Predstavenia boli odohrané v rusínskom jazyku a jedno predstavenie v ukrajinskom jazyku. Za rok 2016 videlo predstavenia DAD takmer 12 tisíc divákov. Finančný transfer od zriaďovateľa (prešovský samosprávny kraj) na prevádzku a náklady na činnosť DAD bol vo výške 566 228 eur. Z dotačného programu KNM boli poskytnuté finančné prostriedky v sume 14 000 eur.

Poddukelský umelecký ľudový súbor (ďalej len „PULS“) je príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja a hlavnou činnosťou ľudového umeleckého súboru je vokálno-tanečná umelecká produkcia, vytváranie a prezentácia folklórnych programov vokálnej, tanečnej a hudobnej produkcie na scénach doma i v zahraničí s osobitným zameraním na rozvoj kultúrneho života Rusínov a Ukrajincov žijúcich na území SR. PULS zrealizoval v roku 2016 jedno premiérové predstavenie s názvom Šedryj večer. Na premiéru prišlo 809 návštevníkov. Medzi úspešné programy stále patria Návraty, V objatí, Na dvore. PULS sa prezentoval aj v zahraničí, a to v Českom Tešíne a na folklórnom festivale v Dolní Lomné v Čechách. Celkový počet vystúpení PULS-u v roku 2016 bolo 136. Podujatia a predstavenia tohto súboru videlo 56 tisíc návštevníkov. Finančný transfer od zriaďovateľa (Prešovský samosprávny kraj) na prevádzkové náklady a náklady na činnosť PULS bol v minulom roku vo výške 622 055 eur. V rámci dotačného programu KNM z úradu vlády boli poskytnuté finančné prostriedky vo výške 2 000 eur.

Rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny zabezpečuje RTVS prostredníctvom samostatnej programovej služby – Rádia Patria. Rádio Patria vysiela na samostatných frekvenciách Rádia Regina v rusínskom jazyku. Redakcia národnostného vysielania Košice zabezpečuje týždenne 17 hodín vysielania v šiestich jazykoch vrátane rusínskeho. Časť vysielania, a to 5 a pol hodiny týždenne je zameraná na denný informačný prúdový program v

rusínskem, ukrajinskom a rómskom jazyku, ktorý je vysielaný na celoštátnom okruhu programovej služby Rádio Regina v hlavnom večernom vysielacom čase. Zostávajúci čas je vyhradený magazínovým a umeleckým formátom v šiestich jazykoch vo večerných hodinách víkendu na okruhu Rádia Regina Východ.

Rusínske vysielanie prešlo najväčšími zmenami v roku 2016. Vznikli nové programy, najmä spravodajsko-informačný formát Rádio Noviny, ktorý získal charakter pôvodného spravodajstva z oblastí obývaných Rusínmi a program My, Rusíni, ktorý je prvý interaktívny prúd, v ktorom sa predstavujú obce a mestá, kde žijú Rusíni. Rusínske vysielanie je tiež prvé, ktoré sa podujalo na plnenie druhoplánovej funkcie národnostného vysielania, a teda predstavuje národnostnú menšinu väčšinovému poslucháčovi. Rusínske vysielanie RTVS je unikátne v porovnaní s inými verejnými vysielateľmi, združenými v Európskej vysielacej únii tým, že je na svete jediným denným rusínskym vysielaním.

Na televíznej programovej službe RTVS - Dvojka pripravuje a vysielajú Centrum národnostného vysielania denne v polhodinových národnostných slotoch. V jeden vysielací deň sa menia Rusínsky magazín a Ukrajinský magazín. V roku 2016 programová služba Dvojka premiérovala 16 rusínskych magazínov. Všetky magazíny majú spájajúci názov – *Sme doma*, a venujú sa spolkovému, kultúrnemu životu a jazyku národnostných menšín. Na týždennej báze sa vyrábajú národnostné správy v rusínskom jazyku. Tento postoj RTVS k menšinovému vysielaniu znamená výrobu a vysielanie unikátnych obsahov. RTVS je jediným vysielateľom rusínskeho televízneho obsahu v Európe.

Za významný projekt za rok 2015 môžeme považovať projekt *Pamäti svedkov 20. storočia* občianskeho združenia Združenie inteligencie Rusínov Slovenska, v ktorom sa novodobou interdisciplinárnou metódou poznávania dejín, orálnou históriou, mapujú dejinné udalosti týkajúce sa histórie Rusínov žijúcich na Slovensku priamo z výpovedí žijúcich svedkov.

Nadácia Alexandra Eckerda v roku 2016 zrealizovala projekt *Láska nadovšetko - biskup Gojdič*, ktorého zámerom bolo prostredníctvom dokumentárneho filmu predstaviť významnú osobnosť najnovších dejín Slovenska, cirkevného hodnostára P. P. Gojdiča. Biskup Gojdič sa otvorene hlásil k Rusínom a svojou činnosťou v období tvrdých protizidovských opatrení aktívne prispel k záchrane ľudských životov. Dokumentárny film bude v slovenskom, anglickom a ukrajinskom jazyku. Je určený odbornej verejnosti, študentom základných, stredných a vysokých škôl.

Združenie inteligencie Rusínov Slovenska v roku 2017 spracovalo dokumentárny film pod názvom *V osídlach veľmoci* zobrazujúci históriu Rusínov žijúcich na Slovensku na DVD nosiči. Tento DVD nosič obsahuje titulky v rusínskom a anglickom jazyku. Film je prístupný širokej verejnosti nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Zobrazuje širšie okolnosti pripojenia Podkarpatskej Rusi k Československu, predstavuje osobnosť Dobrjanskeho a Duchnoviča, tiež snaženia amerických Rusínov v čele s Žatkovičom.

c) Podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov.

299. Štvrtá periodická správa sa týka Audiovizuálneho fondu, ktorý je možné použiť na produkciu audiovizuálnych diel v iných jazykoch ako v slovenčine a na pokrytie nákladov na titulkovanie.

Neboli však poskytnuté konkrétne informácie o rusínčine.

300. Vzhľadom na opakovaný nedostatok informácií Výbor expertov reviduje svoj predchádzajúci záver a považuje záväzok za čiastočne splnený. Žiada slovenské riadiace orgány, aby poskytovali informácie o prekladoch literárnych diel a dabovaní, postsynchronizácii a titulkovaní v rusínčine prác produkovaných v iných jazykoch.

Pozri spoločnú informáciu v bode 173.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

303. Výbor expertov opäť žiada slovenské riadiace orgány, aby poskytli príklady, ako vytvárajú vhodný priestor pre rusínčinu v rámci svojej kultúrnej politiky v zahraničí.

Pozri informáciu v bode 297 a v bode 317.

Článok 13 – Ekonomický a sociálny život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom území zaväzujú:

a) vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení.

307. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

b) zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka,

309. Výbor expertov nebol informovaný o žiadnych takýchto zákazoch stanovených v slovenskej legislatíve.

310. Výbor expertov preto považuje záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné:

c) zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov.

314. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že záväzok nie je splnený. Dôrazne nalieha na slovenské orgány, aby prijali štruktúrovaný postup zameraný na zaistenie, že opatrovateľské zariadenia, ako sú nemocnice alebo domovy dôchodcov, budú môcť prijímať a komunikovať s klientmi v rusínčine vo všetkých oblastiach, kde existujú ľudia hovoriaci po rusínsky v dostatočnom počte na účely tohto záväzku.

Pozri spoločnú informáciu v bode 199.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

a) uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

316. Štvrtá periodická správa neposkytuje po tejto stránke príslušné informácie.

317. Vzhľadom na opakovaný nedostatok informácií Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Cezhraničná spolupráca, resp. cezhraničný prvok v oblasti kultúry národnostných menšín je podporovaný aj v rámci dotačného programu KNM. V tejto oblasti za najvýznamnejší projekt možno považovať VII. ročník medzinárodnej letnej školy rusínskeho jazyka a kultúry, ktorý bol zrealizovaný v roku 2016 a VIII. ročník medzinárodnej letnej školy rusínskeho jazyka a kultúry, ktorý bol zrealizovaný v roku 2017 Prešovskou univerzitou v Prešove. Hlavným cieľom projektu *Studium Carpato-Ruthenorum* bolo poskytnúť priestor na získanie a prehĺbenie jazykových kompetencií v ústnej a písomnej podobe spisovného rusínskeho jazyka, na získanie a prehĺbenie vedomostí z dejín, kultúry a etnografie karpatských Rusínov s dôrazom na Rusínov žijúcich na severovýchode Slovenska. Ďalším cieľom projektu bolo poskytnúť praktické možnosti na uplatnenie získaných zručností a vedomostí v neformálnych komunikačných situáciách a priamo v autentickom národnostnom a kultúrnom prostredí Rusínov na Slovensku. Tento projekt s medzinárodnou účasťou propaguje a stimuluje rozvoj karpatorusistiky ako „mladej“ vednej disciplíny, propaguje rusínsky jazyk a kultúru v prostredí majoritného a inonárodného spoločenstva, podporuje informovanosť majoritnej spoločnosti o kultúre a národnostných špecifikách tretej najpočetnejšej národnostnej menšiny na Slovensku a podporuje vzťah Slovenskej republiky k jej rozvoju.

3.2.3. Ukrajinský jazyk

318. Výbor expertov nebude komentovať ustanovenia, ktoré boli považované za splnené v predchádzajúcich hodnotiacich správach a ku ktorým nedostal žiadne nové prvky, ktoré by si boli žiadali prehodnotiť svoje závery v jeho prvej správe. Vyhradzuje si však právo znova hodnotiť situáciu v neskoršej fáze. Pokiaľ ide o ukrajinčinu, sú to tieto ustanovenia:

Článok 8.1.e.ii;

Článok 9.1.d;

Článok 10.5;

Článok 11.2;

Článok 12.1.a; d; e; f; g; 12.2; 12.3;

Článok 13.1.c;

Článok 14 a.

Článok 8 – Vzdelávanie

Ďalšie poznámky priamo v texte k jednotlivým ustanoveniam článku 8.

Spoločná informácia k bodom 319 – 333, tzn. k článku 8, odsek 1, písm. a) – d).

Vzdelávanie žiakov v ukrajinskom jazyku prebieha v súčasnosti podľa inovovaného štátneho vzdelávacieho programu. V súlade s tým boli schválené vzdelávacie štandardy, ktoré upravujú vyučovanie v školách s vyučovacím jazykom ukrajinským a s vyučovaním ukrajinského jazyka.

Z hľadiska dôrazu na perspektívy, možnosti a záujem o ukrajinský jazyk, je snahou základných škôl vychádzať v ústrety požiadavkám rodičov a žiakov o vyučovanie ukrajinského jazyka. Väčšina základných škôl, ktoré vyučujú niektorý z jazykov národnostných menšín, zaznamenávajú pokles záujmu zo strany rodičov a detí o vyučovanie v jazyku národnostných menšín. Dôvodom ich zníženého záujmu je veľmi malé alebo takmer nulové uplatnenie národnostného jazyka v bežnom živote a praxi.

V mimoškolskej oblasti (neformálne vzdelávanie) sa vyučovanie ukrajinského jazyka realizuje prostredníctvom jazykových kurzov pre deti v Základnej škole na Karpatskej ulici vo Svidníku a pri Regionálnej rade Zväzu Rusínov - Ukrajincov SR v Košiciach.

Hlavným cieľom vyučovania ukrajinského jazyka a literatúry na základných školách v Slovenskej republike je formovanie národne uvedomelej, duchovne bohatej osobnosti, ktorá dokáže voľne a správne používať prostriedky ukrajinského jazyka v rôznych jazykových štýloch, žánroch a vo všetkých druhoch rečovej činnosti. Základnými úlohami vyučovania ukrajinského jazyka a ukrajinskej literatúry je: viesť k vedomiu potreby učiť sa rodný jazyk, formovať všeľudské hodnoty, rozvíjať komunikatívne schopnosti a návyky žiakov, mať kvalitný ústny a písomný prejav, podať poznatky o kultúre národa, umožniť spoznať vlastnú identitu žiakov a naučiť ich akceptovať a tolerovať identitu iných národov a národností.

Cieľom vyučovania tohto jazyka je: získať predstavu o množstve jazykov, fungujúcich v Európe, pochopiť komunikatívny a dorozumievací aspekt ukrajinského jazyka, ktorý sa používa na rôznych územiach republiky, ale aj v rôznych sociálnych skupinách, naučiť sa orientovať v mnohojazyčnom prostredí na základe vnímania národnej kultúry Ukrajincov.

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

a)

ii Umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

323. Výbor expertov v súčasnosti považuje záväzok za čiastočne splnený. Žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o počte materských škôl sprístupňujúcich podstatnú časť vzdelania v ukrajinčine.

Materské školy s vyučovacím jazykom ukrajinským sa nachádzajú v týchto mestách a obciach: Vyšný Mirošov, Jarabina, Prešov. V školskom roku 2016/2017 materskú školu s vyučovacím jazykom ukrajinským navštevovalo 109 detí. K 15. septembru 2017 v troch materských školách bolo zapísaných 85 detí.

Pozri tiež spoločnú informáciu k článku 8 (vzdelanie), kapitola 3.2.3 (ukrajinský jazyk).

Základné vzdelanie

b)

ii Umožniť, aby prevažná časť vyučovania na základnom stupni bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

327. Výbor expertov v súčasnosti považuje záväzok za čiastočne splnený. Žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o počte základných škôl sprístupňujúcich podstatnú časť vzdelávania v ukrajinčine, ako aj o podiele predmetov vyučovaných v ukrajinčine.

K 15. septembru 2016 bola v sieti škôl a školských zariadení zaradená 1 základná škola s vyučovacím jazykom slovensko-ukrajinským a 1 základná škola s vyučovacím jazykom ukrajinským. Na základných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským bolo zriadených:

- v štátnych školách spolu 11 tried s počtom žiakov 168, z toho v ročníkoch 0–4 bolo 6 tried s počtom žiakov 85, v ročníkoch 5–9 bolo 5 tried s počtom žiakov 83;

V súčasnosti sú v Slovenskej republike zriadené dve základné školy: Základná škola ako organizačná zložka Spojenej školy Tarasa Ševčenka s vyučovacím jazykom ukrajinským v Prešove (k 15. septembru 2017 počet žiakov 142) a Základná škola s materskou školou s vyučovacím jazykom ukrajinským (na I. stupni) a s vyučovaním jazyka ukrajinského (na II. stupni – 38 žiakov) v obci Jarabina.

Ukrajinský jazyk ako vyučovací predmet v školách s vyučovacím jazykom ukrajinským a vyučovaním ukrajinského jazyka sa vyučuje od 1. do 9. ročníka a spolu so štátnym jazykom je prostriedkom na osvojenie si všetkých vyučovacích predmetov. Osobitná pozornosť vo vyučovaní ukrajinského jazyka je zameraná na nácvik noriem ukrajinskej výslovnosti, ktoré sú odlišné od výslovnostných noriem slovenského jazyka.

Pozri tiež spoločnú informáciu k článku 8 (vzdelanie), kapitola 3.2.3 (ukrajinský jazyk).

c)

ii Umožniť, aby prevažná časť vyučovania na stredných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

330. Výbor expertov nemôže urobiť záver o plnení záväzku. Žiada, aby slovenské orgány objasnili podiel predmetov vyučovaných v ukrajinčine.

Na území Slovenskej republiky pôsobí jedna stredná škola s vyučovacím jazykom ukrajinským: Gymnázium Tarasa Ševčenka v Prešove. Žiaci ukončujú štúdium maturitnou skúškou v súlade s „Cieľovými požiadavkami na vedomosti a zručnosti maturantov z ukrajinského jazyka a literatúry“, ktoré vypracoval ŠPÚ. K 15. septembru 2016 mala škola 168 študentov, k 15. septembru 2017 škola evidovala 138 študentov.

Technické a odborné vzdelávanie

d)

ii Umožniť, aby prevažná časť vyučovania na odborných školách bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

333. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

K 15. septembru 2016 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradené 1 gymnázium s vyučovacím jazykom ukrajinským s počtom žiakov 138: Gymnázium Tarasa Ševčenka v Prešove, ktoré evidovalo 5 študentov ukrajinskej národnosti a 15 študentov s ukrajinským štátnym občianstvom.

Výbor expertov dôrazne žiada slovenské orgány, aby zvýšili ponuku predškolskej výchovy, základného, technického a odborného vzdelania v ukrajinčine a zaistili kontinuitu vzdelávania v ukrajinskom jazyku na všetkých úrovniach vzdelania.

Vzdelávanie dospelých a pokračujúce vzdelávanie

f)

ii umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania,

336. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere a považuje záväzok za čiastočne splnený. Odporúča slovenským riadiacim orgánom, aby ponúkali ukrajinčinu ako predmet vo vzdelaní dospelých a pokračujúcom vzdelaní.

Stav oproti 4. periodickej správe je bezo zmeny.

g) Prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk.

339. Výbor expertov ale nedostal žiadne informácie o tom, či sa vyučovanie o ukrajinských dejinách a kultúre uplatňuje v praxi.

340. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený. Odporúča slovenským orgánom, aby

sa zintenzívnilo vyučovanie dejín a kultúry odrážajúcich ukrajinský jazyk.

Zoznámme sa národnostné menšiny – pripravuje sa doplnková učebnica pre základné školy.

Pozri aj spoločnú informáciu v bode 10.

h) Zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala.

344. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Nalieha na slovenské orgány, aby poskytovali základné a pokračujúce školenie učiteľov pre vzdelávanie v ukrajinskom jazyku, a to od predškolskej výchovy po stredoškolské vzdelanie.

Ukrajinský jazyk sa vyučuje na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, Filozofickej fakulte Prešovskej Univerzity a je súčasťou osnov odboru východoslovenské jazyky a kultúry na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Jednou z organizácií v oblasti vzdelávania je aj MPC, ktoré je podľa § 14 ods. 2 písm. c) zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ústredne riadenou organizáciou MŠVVŠ SR. V súčasnosti sa v MPC pripravuje na akreditáciu aktualizovaný vzdelávací program „Ukrajinci na Slovensku“. V MPC prebiehajú viaceré aktualizované vzdelávacie kurzy určené aj pre učiteľov ukrajinského jazyka. V rámci detašovaného pracoviska MPC v Prešove funguje samostatné UKV pre ukrajinský jazyk a literatúru.

MPC zabezpečujú metodickú činnosť okrem iného aj v oblasti odborného garantovania ďalšieho vzdelávania učiteľov škôl na národnostných územiach (maďarské, ukrajinské, rusínske a rómske).

Učiteľom ukrajinského jazyka a literatúry sa ponúka ďalšie vzdelávanie podľa záujmu. Na rozvoj komunikačných kompetencií v ukrajinskom jazyku sú zamerané 2 programy kontinuálneho vzdelávania:

- a) Rozvoj komunikatívnych kompetencií pomocou textov rozličných jazykových štýlov na hodinách ukrajinského jazyka,
- b) Rozvoj komunikačných kompetencií na hodinách ukrajinského jazyka.

i) Vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré zverejnia.

349. Výbor expertov žiada slovenské riadiace orgány, aby objasnili úlohy a funkciu Rady ministra pri monitorovaní vzdelávania v jazykoch menšín, ako to požaduje záväzok.

Pozri spoločnú informáciu k Rade ministra školstva pre národnostné školstvo v bode 3 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Článok 9 – Súdnictvo

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva:

a) V trestnom konaní:

ii Zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo
iii Zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku, a/alebo v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal žiadne ďalšie výdavky.

355. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený. Dôrazne nalieha na slovenské riadiace orgány, aby v legislatíve zaručovali právo obžalovaných osôb používať ukrajinčinu v trestnom konaní bez ohľadu na to, či tiež ovládajú slovenčinu, a aby v legislatíve stanovili, že vyžiadanie a usvedčujúci materiál môžu byť vyhotovené v ukrajinčine a že používanie tlmočníkov a prekladateľov, kde je to nevyhnutné, nebude pre dotknutú osobu zahrňať výdavky navyše.

Pozri spoločnú informáciu v bode 109.

b) V občianskom konaní:

ii Umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
iii Umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov.

c) V konaní pred súdmi v správnych veciach:

ii Umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
iii Umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov.

358. Výbor expertov považoval tieto záväzky za formálne splnené. Žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o opatreniach uľahčujúcich implementáciu týchto záväzkov v praxi.

Pozri spoločnú informáciu v bode 112.

Pozri ďalej spoločnú informáciu k článku 9, odsek 1, kapitola 3.2.1 (mad'arský jazyk).

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy a tie, ktoré sa týkajú osôb používajúcich tieto jazyky, ak predmetné texty neboli sprístupnené inak.

361. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Úrad splnomocnenca priebežne monitoruje dostupnosť prekladov zásadných právnych predpisov SR a vzorov úradných tlačív do jazykov národnostných menšín a v tejto oblasti plní úlohy vyplývajúce z Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám

a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020 zameraného na zlepšenie podmienok používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín v praxi vrátane zabezpečenia prekladov zásadných právnych predpisov SR.

Podrobnejšie pozri informácie k bodu 115.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

364. V treťom cykle monitorovania Výbor ministrov Rady Európy odporúčal, aby slovenské orgány „opätovne posúdili požiadavku, že ľudia hovoriaci jazykom menšiny by mali predstavovať aspoň 20 % obyvateľstva obce, aby záväzky v oblasti administratívy boli aplikovateľné“.

Pozri informácie v bode 5.

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

a)

iii Zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch.

367. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Výbor expertov dôrazne nalieha na slovenské riadiace orgány, aby urobili nevyhnutné opatrenia, aby sa zaistilo, že ľudia hovoriaci po ukrajinsky budú môcť predkladať ústne alebo písomné žiadosti na miestne úrady štátnych orgánov a dostávať odpovede v ukrajinjčine, kdekoľvek je dostatočný počet ľudí hovoriacich po ukrajinsky na účely tohto záväzku, nehl'adiac na akékoľvek limity.

Pozri tiež prvé 2 odseky ako pri maďarskom jazyku v bode 123.

K oblasti zabezpečenia možností predkladať ústne alebo písomne žiadosti, ako aj dostať odpoveď v jazyku národnostnej menšiny uvádzame v nadväznosti na informácie uvedené k bodu 3 k jazykovej správe podrobnejšie informácie vychádzajúce zo záverov dotazníkového prieskumu uskutočneného v rámci prípravy jazykovej správy. V rámci prieskumu bolo oslovených 18 obcí s ukrajinskou národnostnou menšinou, z ktorých 8 zaslalo vyplnený dotazník.

Prieskum zmapoval aj plnenie povinností príslušných obcí v oblasti používania ukrajinského jazyka v úradnom styku. Podľa výsledkov prieskumu obcí s ukrajinskou národnostnou menšinou z celkového počtu 28 obecných zamestnancov, 13 zamestnancov ovládalo ukrajinský jazyk slovom aj písmom, 6 zamestnancov len slovom. Podľa prieskumu 5 obcí s ukrajinskou národnostnou menšinou používalo v úradnom styku ukrajinský jazyk prostredníctvom zamestnancov obce, 1 obec používala ukrajinský jazyk iným spôsobom než tlmočnickými alebo prekladateľskými službami.

Zákon č. 184/1999 Z. z. ustanovuje, že obec si môže určiť časový priestor na vybavovanie vecí v jazyku národnostnej menšiny. Výsledky prieskumu ukázali, že taký časový

priestor nevymedzila žiadna obec s ukrajinskou národnostnou menšinou. V jednej obci bola zverejnená informácia o možnostiach používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku.

K možnosti predložiť ústne a písomné informácie a dostať odpoveď v ukrajinskom jazyku pozri tiež i informácie v bode 370.

Odsek 2

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

b) Možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch.

370. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený na miestnej úrovni a za nesplnený na regionálnej úrovni.

Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby urobili potrebné opatrenia, aby ľudia hovoriaci po ukrajinsky mohli predkladať ústne alebo písomné žiadosti v ukrajinjčine na miestne a regionálne úrady, kdekoľvek je dostatočný počet hovoriacich na účely tohto záväzku, nehl'adiac na akékoľvek limity.

Obce vymedzené zákonom sú povinné poskytnúť občanom aj ďalšie písomnosti na požiadanie dvojjazyčne. Podľa výsledkov prieskumu žiadna obec s ukrajinskou národnostnou menšinou nemala k dispozícii dvojjazyčné formuláre.

V obciach s ukrajinskou národnostnou menšinou neregistrovali žiadosti o vydanie dvojjazyčných povolení, oprávnení, potvrdení, vyjadrení a vyhlásení, ani žiadne žiadosti o vydanie dvojjazyčných rodných, sobášnych a úmrtných listov, a teda ani nevydali žiadne dvojjazyčné verejné listiny v ukrajinskom jazyku.

Obciam s ukrajinskou národnostnou menšinou neboli doručené žiadne podania, ktorými by sa začalo správne konanie v jazyku ukrajinskej národnostnej menšiny, a teda ani nevydali žiadne rozhodnutia v správnom konaní popri štátnom jazyku aj v ukrajinskom jazyku. V obciach s ukrajinskou národnostnou menšinou neboli doručené ani žiadne žiadosti o vydanie dvojjazyčných rozhodnutí.

c) Uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch.

d) Uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

373. Výbor expertov považuje záväzky za nesplnené. Výbor expertov znovu dôrazne žiada slovenské riadiace orgány, aby urobili potrebné opatrenia, ktorými sa umožní a/alebo podporí publikovanie úradných dokumentov miestnymi a regionálnymi úradmi tiež v ukrajinjčine, kdekoľvek je dostatočný počet hovoriacich, nehl'adiac na akékoľvek limity.

Všeobecné informácie pre občanov v budovách, kde sídli starosta obce/primátor mesta, obecné zastupiteľstvo/mestské zastupiteľstvo neboli uvádzané v obciach s ukrajinskou

národnostnou menšinou aj v ukrajinskom jazyku. Pokiaľ ide o doručenie žiadostí o vydanie informácie o všeobecne záväzných predpisov popri štátnom jazyku aj v ukrajinskom jazyku, takáto žiadosť nebola doručená ani jedna. Rovnako nebolo zabezpečené vydávanie a zverejnenie všeobecných záväzných nariadení obce v ukrajinskom jazyku.

Obce môžu v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z., viesť kroniku aj v jazyku národnostnej menšiny. Výsledky prieskumu ukázali, že žiadna obec nevedla kroniku v štátnom aj v ukrajinskom jazyku.

- f) *Používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaníach miestnych orgánov, nevyklučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu.*

375. Štvrtá periodická správa neposkytuje z tohto hľadiska konkrétne informácie. Podľa prieskumu riadiacich orgánov sa v piatich obciach používa ukrajinčina na rokovaníach miestnych úradov.

376. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený.

V súvislosti s ukrajinským jazykom je potrebné uviesť, že podľa prieskumu žiadna z obcí s ukrajinskou národnostnou menšinou nepoužívala v úradnej agende ukrajinský jazyk, avšak v 3 obciach s ukrajinskou národnostnou menšinou používali poslanci na rokovaní obecného/mestského zastupiteľstva ukrajinský jazyk, 3 obce ho používali len čiastočne a 2 obce nepoužívali ukrajinský jazyk. Starostovia používali jazyk ukrajinskej národnostnej menšiny na rokovaní obecného zastupiteľstva v 3 obciach, v 3 obciach ho používali len čiastočne a v 2 obciach starostovia nepoužívali ukrajinský jazyk.

Podľa prieskumu v 3 obciach s ukrajinskou národnostnou menšinou bol rokovacím jazykom obecného zastupiteľstva štátny jazyk, v 2 obciach bol rokovacím jazykom ukrajinský jazyk, v 3 obciach sa ukrajinský jazyk používal popri štátnom jazyku. Materiály na zasadnutia obecného zastupiteľstva sa v žiadnej obci s ukrajinskou národnostnou menšinou nepripravovali v ukrajinskom jazyku. Podľa prieskumu v 5 obciach s ukrajinskou národnostnou menšinou bol spôsob zabezpečenia možnosti používania jazyka ukrajinskej národnostnej menšiny na rokovaní obecného/mestského zastupiteľstva zabezpečený iným spôsobom než tlmočnickými službami.

- g) *Používanie alebo prevzatie tradičných a správnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).*

380. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený. Opakovane dôrazne nalieha na slovenské orgány, aby urobili potrebné opatrenia na podporu používania tradičných a správnych tvarov miestnych mien v ukrajinčine vo význame tohto záväzku, kdekoľvek je dostatočný počet hovoriacich, nehl'adiac na akékoľvek limity.

Výsledky zisťovania ukázali, že povinnosť označenia obce v ukrajinskom jazyku uvedené na dopravnej značke na začiatku a na konci obce splnilo 5 obcí, 3 obce s ukrajinskou národnostnou menšinou túto povinnosť nesplnili. Názov obce v štátnom jazyku a jeho označenie v jazyku rusínskej národnostnej menšiny bolo v 5 obciach v súlade s nariadením

vlády č. 221/1999 Z. z., v 1 obci nebolo označenie obce v súlade s nariadením vlády č. 221/1999 Z. z. a 2 obce na túto otázku neodpovedali.

Označenie orgánu verejnej správy popri štátnom jazyku aj v ukrajinskom jazyku malo 5 obcí, označenie orgánu verejnej správy len v štátnom jazyku umiestnené na budovách mali 3 obce s ukrajinskou národnostnou menšinou. V obciach s ukrajinskou národnostnou menšinou nemali pri označení železničnej stanice alebo autobusovej stanice v jazyku národnostnej menšiny označenie obce v ukrajinskom jazyku.

Označenie orgánu verejnej správy v ukrajinskom jazyku uvedené na budovách popri ekvivalente v štátnom jazyku mali 3 obce rovnakým písmom, 1 obec menším písmom a 4 obce na túto otázku neodpovedali. Označenie obce v ukrajinskom jazyku uvedené popri názve obce v štátnom jazyku na budovách orgánov verejnej správy mali 4 obce s ukrajinskou národnostnou menšinou.

Na otázku o označení ulíc v jazyku ukrajinskej národnostnej menšiny neodpovedala žiadna obec. V tejto súvislosti je podstatné uviesť, že v mnohých obciach nie sú určené názvy ulíc a na uvedenú otázku mali odpovedať len tie obce, ktorých sa otázka týkala. Obce s ukrajinskou národnostnou menšinou nemali miestne geografické značenia označené dvojjazyčne.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

c) Umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

384. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený. Nalieha na slovenské orgány, aby umožňovali hovoriacim po ukrajinsky predkladať žiadosti v ukrajinčine na verejné služby, kdekoľvek je dostatočný počet hovoriacich, nehladiac na akékoľvek limity.

Obce s ukrajinskou národnostnou menšinou neregistrovali počas monitorovaného obdobia písomné podania od občanov v ukrajinskom jazyku, ani neposkytli písomnú odpoveď v ukrajinskom jazyku. Pokiaľ ide o právnické osoby zriadené obcami podrobnejšie informácie sú uvedené v časti 3.2.1 jazykovej správy. V kapitole 3.3.3 jazykovej správy sú analyzované údaje o aplikačnej praxi používania jazyka národnostnej menšiny zo strany orgánov štátnej správy, a to v štruktúre podľa jednotlivých subjektov.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,

386. Na základe veľmi obmedzenej implementácie záväzkov v článku 10.1, 10.2 a 10.3 Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že záväzok je formálne splnený.

Pozri informácie uvedené v bode 123 (o iniciatívach splnomocnenca v oblasti vzdelávania štátnych zamestnancov), v bode 367 a v bode 376 (týkajúce sa možností prekladu alebo tlmočenia v prípade potreby).

c) Ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

389. Výbor expertov žiada slovenské riadiace orgány, aby poskytli príklady prípadov, kde na požiadanie boli vymenovaní štátni zamestnanci hovoriaci po rusínsky na území, kde sa používa tento jazyk.

Pozri informácie uvedené v bode 123 (o iniciatívach splnomocnenca v oblasti vzdelávania štátnych zamestnancov), v bode 367 a v bode 376 (týkajúce sa možností prekladu alebo tlmočenia v prípade potreby).

Článok 11 - Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

a) Ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:

iii Prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

393. Výbor expertov považuje záväzok za splnený, pokiaľ ide o rozhlas, a za čiastočne splnený vo vzťahu k televízii.

Výbor expertov opäť dôrazne nalieha na slovenské orgány, aby vo verejnej televízii zvýšili vysielací čas a frekvenciu časových blokov pridelených ukrajinskému jazyku.

V roku 2015 vysielala verejno-právna RTVS programy v rozsahu 11 hodín v ukrajiničine a v roku 2016 to bolo v rozsahu 10 hodín.

Pozri tiež informácie v bode 9.

b)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

c)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

396. Výbor expertov považuje záväzky za nesplnené. Odporúča slovenským orgánom, aby uľahčili vysielanie programov v ukrajinskom jazyku na pravidelnom základe v súkromných

rozhlasových staniciach a v televíznych kanáloch.

Podporovať vysielanie v súkromných rozhlasových a televíznych programových službách v jazykoch národnostných menšín bude novovzniknutý Fond.

Pozri informácie v bode 10 o Fonde.

d) Podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

399. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený. Odporúča slovenským riadiacim orgánom, aby ďalej podporovali výrobu a distribúciu audiovizuálnych diel v ukrajinčine.

Pozri informáciu v bode 173.

e)

i) Podporiť a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

403. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený. Dôrazne nalieha na slovenské riadiace orgány, aby urobili primerané opatrenia a umožnili vydávať aspoň jedny noviny v ukrajinčine s dostatočnou frekvenciou.

K 31. decembru 2016 boli v Zozname periodickej tlače, ktorý vedie MK SR evidované 2 tituly periodickej tlače vydávané v ukrajinskom jazyku, 1 titul periodickej tlače vydávaný v slovenskom, rusínskom, ukrajinskom a ruskom jazyku, 1 titul vydávaný v slovenskom a ukrajinskom jazyku, jeden dvojtýždenník a jeden mesačník.

Pozri aj spoločnú informáciu k periodickej tlači v bode 9 a v bode 176.

f)

ii) Uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

406. Kvôli nedostatočnej aktuálnej finančnej podpore audiovizuálnym produkciám v ukrajinčine Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 173.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií .

409. Výbor expertov požaduje, aby slovenské riadiace orgány objasnili, ako sa záujmy ľudí hovoriacich jazykom menšiny berú do úvahy v orgánoch zodpovedajúcich za zaručenie slobody a plurality médií, keď nie je zaistené zastúpenie.

Pozri spoločnú informáciu v bode 183.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam, najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centram, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

b) V rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov.

c) Podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov.

412. Výbor expertov považuje záväzky za nesplnené. Naliehal na slovenské riadiace orgány, aby podporovali prístup v iných jazykoch k dielam produkovaným v ukrajinčine a naopak.

V Slovenskej republike ťažiskovým propagátorom ukrajinskej kultúry je Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku (ďalej „MUK“), ktoré patrí do organizačnej štruktúry SNM. MUK vykonáva dokumentáciu vývoja materiálnej a duchovnej kultúry ukrajinskej národnostnej menšiny, t. j. základným poslaním tohto múzea je dokumentácia a prezentácia základných etáp kultúrneho, historického, politického a sociálneho vývoja Ukrajincov na Slovensku od najstarších čias po súčasnosť.

V rámci doplňovania fondov UKB sa priebežne nadobúdajú vybrané prekladové diela z jazyka národnostných menšín do slovenského jazyka v súlade s profiláciou fondu knižnice. UKB umožňuje prístup k unikátnym databázam periodík a informačných zdrojov (biografických báz, bibliografických báz) v elektronickej forme. Významná je databáza Library Press Display, ktorá poskytuje online prístup k viac ako 6 200 periodickým titulom z 96 krajín v 54 jazykoch. Všetky novinové tituly sú publikované online v ich pôvodnej grafickej podobe a formáte vrátane fotografií takmer okamžite po ich vydaní v krajine pôvodu. Ponuka titulov i krajín sa neustále rozširuje. Z menšinových jazykov sú dostupné tituly v maďarskom jazyku, českom, nemeckom a ukrajinskom jazyku (19 titulov v maďarskom, 11 titulov v českom jazyku, viac ako 50 titulov v ukrajinskom jazyku, viac ako 60 titulov v nemeckom a iných jazykoch). Prístup je zabezpečený k plným textom s archívom 60 dní, a to v priestoroch knižnice, ako aj prostredníctvom on – line prístupu.

V Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici bol doplňovaný knižničný fond dokumentmi z oblasti problematiky národnostných menšín, sprístupňovali sa neperiodické publikácie v jazykoch národnostných menšín v printovej alebo elektronickej podobe a tiež periodické publikácie v jazykoch národnostných menšín, ktoré vydávajú národnostné inštitúcie v jazyku národnostnej menšiny alebo v štátnom jazyku. Sprístupnené boli periodiká v maďarskom, nemeckom, rusínskom, ukrajinskom, ruskom, poľskom a rómskom jazyku (32 periodík).

Slovenská národná knižnica podporuje príslušníkov národnostných menšín najmä v oblasti propagovania, vystavovania a požičiavania literatúry vydávanej národnostnými menšinami. V univerzálnej študovni bolo v roku 2016 k dispozícii 9 titulov periodík národnostných menšín (1 titul ruskej, 1 poľskej, 4 maďarskej, 1 chorvátskej a 1 ukrajinskej národnostnej menšiny). Organizácia eviduje 30 titulov periodík národnostných menšín v SR a 147 titulov monografií národnostných menšín, ktoré boli vydané v roku 2016.

V rámci dotačného programu KNM sa poskytuje dotácia na realizáciu projektov aj v oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú menšinové jazyky, keďže miesto realizácie týchto projektov nie je nelimitované, pričom dotáciu možno poskytnúť na projekty s medzinárodnou, celoslovenskou, nadregionálnou, regionálnou i miestnou pôsobnosťou bez ohľadu a percentuálne zastúpenie menšín v danej lokalite.

Prehľad alokovaných finančných prostriedkov v rámci dotačného programu KNM pre ukrajinskú národnostnú menšinu v rokoch 2015-2017

	Pridelené finančné prostriedky v eurách		
	rok 2015	rok 2016	rok 2017
Ukrajinská národnostná menšina	100 673	100 673	117 000

Prehľad počtu komisiou odporúčaných projektov ukrajinskej národnostnej menšiny na schválenie

	podporené projekty v roku 2015	podporené projekty v roku 2016	podporené projekty v roku 2017
Ukrajinská národnostná menšina	19	21	23

Umelecké telesá pre ukrajinský jazyk – Pozri informácie o DAD a PUES v bode 293 pri rusínskom jazyku.

Ukrajinské rozhlasové vysielanie prešlo v roku 2016 kvalitatívnou zmenou. Ukrajinské *Rádio Noviny* postupne získalo charakter aktuálnej spravodajskej relácie. Problémom ukrajinského vysielania je absencia výroby pôvodných rozhlasových hier. Literatúru a umenie však ukrajinské vysielanie prezentuje priebežne v aktuálnej umeleckej publicistike.

V rámci verejno-právnej televízie RTVS sa na televíznej programovej službe Dvojka pripravuje a vysiela Centrum národnostného vysielania denne v polhodinových národnostných slotoch. V jeden vysielací deň sa menia *Rusínsky magazín* a *Ukrajinský magazín* a v jeden vysielací deň sa vysielajú národnostné magazíny menších národností. V roku 2016 programová služba Dvojka premiérovala 11 ukrajinských magazínov. Všetky magazíny majú spájajúci názov – *Sme doma* a venujú sa spolkovému, kultúrnemu životu a jazyku národnostných menšín.

K významným projektom patrí *XVIII. a XIX. ročník Letnej školy ukrajistiky*, ktorú v roku 2015 a 2016 zorganizoval Zväz skautov „PLAST“ ukrajinsko-rusínskej národnosti na Slovensku, ktorého hlavným cieľom je osvojenie si základov azbuky, ukrajinského jazyka, kultúry a regionálnych dejín príslušníkov ukrajinskej aj rusínskej národnostnej menšiny. Projekt *Dukla* Spolku ukrajinských spisovateľov na Slovensku aj v rokoch 2015 - 2017 mapoval a približoval čitateľskej verejnosti literárno-umelecký život Ukrajincov na Slovensku, oboznamoval ich s novými dielami ukrajinských spisovateľov žijúcimi na Slovensku, ako aj s literárnym dňom na Ukrajine a ukrajinskej diaspóre.

Článok 13 – Ekonomický a sociálny život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

a) Vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení.

415. Pokiaľ legislatíva predpisuje, že slovenčina je povinná v určitých dokumentoch súvisiacich s ekonomickým a sociálnym životom, zatiaľ čo jazyk menšiny sa môže používať iba ako „kópia s rovnakým obsahom“, ako neoficiálna verzia, Výbor expertov to považuje za obmedzenie pre používanie jazykov menšín. V prípade návodov na obsluhu výrobkov alebo zariadení nie je jasné, či je možné náležité informácie predkladať dvojjazyčne.

416. Výbor expertov považuje záväzok za nesplnený.

Výborom expertov namietané prísne obmedzenie používania menšinového jazyka pri záväzku podľa článku 13 odsek 1 písm. a) charty stanovením súčasného povinného používania štátneho jazyka nie je opodstatnené, nakoľko používanie menšinového jazyka, ktoré je zákonom o štátnom jazyku v oblastiach vyčlenených v § 8 zákona o štátnom jazyku výslovne prípustné, nemôže byť obmedzené stanovením súčasnej povinnosti sprístupniť text v menšinovom jazyku aj v štátnom jazyku. Používanie jedného jazyka samo osebe neobmedzuje používanie druhého jazyka, keďže obe verzie popri sebe sú uskutočniteľné bez toho, aby jedna verzia bola na úkor druhej. Stanovenie povinnosti vyhotoviť dokument v štátnom jazyku, pričom sa umožňuje ho vyhotoviť aj v menšinovom jazyku, nemôže viesť k záveru o prísnom obmedzení použitia menšinového jazyka.

Z princípu nediskriminácie je na druhej strane zrejmé, že stanovenie povinnosti pre všetky osoby, aby používali štátny jazyk v určitých presne určených dokumentoch, kde je to odôvodnené aj verejno-poriadkovými dôvodmi aj právami osôb hovoriacich štátnym jazykom (nakoniec aj právnou istotou pre osoby, ktoré také dokumenty vyhotovujú), nemôže byť diskriminačné, pretože povinnosť sa stanovuje len vo vzťahu k štátnemu jazyku a voči všetkým. Nikto nie je znevýhodnený, pretože pridá iný jazyk. Ďalšie kritérium je zákaz alebo obmedzenie používania menšinového jazyka – zákaz a obmedzenie sú od 1. septembra 2009 legislatívne odstránené.

Navyše, od momentu nadobudnutia účinnosti novely č. 318/2009 zákona o štátnom jazyku – legislatívne zmeny znenia § 8 ods. 2 a 3 zákona o štátnom jazyku – v Slovenskej republike nedochádza k obmedzeniu používania menšinového jazyka v dokumentoch týkajúcich sa sociálneho a ekonomického života.

Uvedená novela zaviedla možnosť viesť pracovnoprávne úkony, finančnú a technickú dokumentáciu, stanovby združení spolkov a spoločností aj v inom jazyku. Rovnako sa zaviedla možnosť pre návštevníkov zdravotníckych a sociálnych zariadení používať ich jazyk v komunikácii pri prijímaní a počas pobytu. V žiadnom prípade teda v súčasnosti nedochádza k obmedzeniu používania menšinového jazyka. Povinné súčasné používanie aj iného jazyka sa v žiadnom prípade nepovažuje za obmedzenie používania menšinového jazyka. Úprava,

umožňujúca súčasné znenie pracovnej zmluvy v jazyku štátnom a fakultatívne v jazyku menšiny, splňa všetky garancie nezakazovania a neobmedzovania jazykov menšín.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

b) Zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka.

418. Výbor expertov nebol informovaný o žiadnych takýchto zákazoch stanovených v slovenskej legislatíve.

419. Výbor expertov preto považuje záväzok za nesplnený.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 191 a v bode 415-416.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné:

c) Zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov.

423. Výbor expertov považuje záväzok za čiastočne splnený. Dôrazne nalieha na slovenské riadiace orgány, aby prijali štruktúrovaný postup zameraný na zaistenie, že opatrovatel'ské zariadenia, ako sú nemocnice alebo domovy dôchodcov, budú môcť prijímať a ošetrovať príslušných ľudí v ukrajinskom jazyku vo všetkých oblastiach, kde existujú ľudia hovoriaci po ukrajinsky v dostatočnom počte na účely tohto záväzku.

Pozri spoločnú informáciu v bode 199.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

b) Umožniť a/alebo podporiť cezhraničnú spoluprácu najmä medzi regionálnymi alebo miestnymi orgánmi v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe.

426. Výbor expertov považuje záväzok za splnený.

Na základe Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a Kabinetom ministrov Ukrajiny o cezhraničnej spolupráci podpísanej 5.decembra 2000 sa uskutočnilo:

- 12. zasadnutie Slovensko-ukrajinskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu v dňoch 12.-13. septembra 2016 v Užhorode,

- 13. zasadnutie Slovensko-ukrajinskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu sa uskutočnilo v dňoch 21.-22. novembra 2017 na Zemplínskej Šírave.

V rámci kultúrnych aktivít je cezhraničná spolupráca, resp. cezhraničný prvok v oblasti kultúry národnostných menšín je podporovaný aj v rámci dotačného programu KNM. V tejto oblasti za najvýznamnejšie projekty možno považovať vedeckú konferenciu za účelom zhodnotenia a prezentácie 60-ročnej činnosti MUK, ktorú v roku 2016 zrealizovala Rusínsko-ukrajinská iniciatíva pri príležitosti 60. výročia činnosti SNM. Cieľom projektu medzinárodnej vedeckej konferencie pod názvom *Ukrajinci v histórii a kultúre Karpát* bolo poukázať na prínos Ukrajincov v histórii a kultúre regiónu Karpát na Slovensku a tiež prezentácia kultúrnej národnostnej politiky na Slovensku.

Občianske združenie Karpaty Košice v roku 2016 zrealizovalo projekt *Zahraničná prezentácia ukrajinského národného zboru Karpaty*, ktorého cieľom bolo odprezentovať výsledky práce Ukrajinského národného zboru Karpaty v zahraničí. Prezentácia bola spojená s programom slávnostného koncertu pri príležitosti 30. výročia založenia zboru, ktorý tiež vystúpil na Ukrajine a v Maďarsku. Okrem prezentácie repertoáru, členovia zboru navštívili aj pamätné miesta a kultúrne pamiatky viažuce sa k bohatým tradíciám ukrajinského národa v Maďarsku.

Hudobno-dramatický súbor Tarasa Ševčenka v roku 2017 zrealizoval projekt *110. výročie narodenia zakladateľa súboru Jurija Augustina Šeregija*. Cieľom projektu bolo predstaviť publiku na Slovensku, ale aj na Ukrajine (Velykyj Byčків) prierez činnosti súboru, ale najmä diela režirované jeho zakladateľom J. A. Šeregijom (1907-1990), ktorý je známym ukrajinským divadelným režisérom a dramatikom. Hudobno-dramatický súbor Tarasa Ševčenka je jediný amatérsky kolektív na Slovensku, ktorý sa venuje opere.

Z pohľadu školských aktivít a vzdelávania, ktoré by presahovali cezhraničnú spoluprácu nedošlo v hodnotenom období k žiadnym zmenám oproti správe zo 4. kola monitorovania, keďže zmluvné dokumenty s Ukrajinou sú staršie a ich platnosť pokračuje aj v aktuálne hodnotenom období. Zoznam zmluvných dokumentov ohľadne krajín uvedených v správe je k dispozícii na stránke <http://www.minedu.sk/medzinarodne-zmluvy-a-dohovory/>.

Pozri tiež informáciu v bode 202.

3.2.3 Rómsky jazyk

427. Výbor expertov nebude komentovať ustanovenia, ktoré boli v predchádzajúcich hodnotiacich správach považované za splnené a v prípade ktorých mu neboli doručené žiadne nové prvky, na základe ktorých by musel prehodnotiť svoje zistenia uvedené vo svojej prvej správe. Vyhradzuje si však právo znovu vyhodnotiť situáciu v neskoršej fáze. V prípade rómčiny ide o tieto ustanovenia:

Článok 8 ods. 1 písm. e) bod ii);

Článok 9 ods. 1 písm. d);

Článok 10 ods. 4 písm. c), článok 10 ods. 5;

Článok 11 ods. 1 písm. f) bod ii); článok 11 ods. 2;

Článok 12 ods. 1 písm. a); d); e); f); g); článok 12 ods. 2;

Článok 13 ods. 1 písm. c).

Článok 8 - Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa takého jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

a)

i umožniť predškolskú výchovu v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
ii umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
iii prijať jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov.

432. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili zariadenia pre predškolskú výchovu v rómčine a zvýšili povedomie rómsky hovoriacej populácie o ich práve na predškolskú výchovu v rómčine, o jej dostupnosti a výhodách.

V rámci projektu IKATIKA – Bilingválny digitálny edukačný obsah pre materské školy a nulté ročníky základných škôl overuje MŠVVaŠ SR možnosti uplatnenia bilingválneho digitálneho edukačného obsahu v praxi.

Príspevky v publikácii IKATIKA sú rozdelené do troch častí – Metodické námety pre pedagogických zamestnancov pracujúcich s rómskymi žiakmi, Metodické námety pre pedagogických zamestnancov pracujúcich s rusínskou menšinou a Metodické námety pre pedagogických zamestnancov pracujúcich s maďarskou menšinou. Každá z častí obsahuje jedenásť tém prepojených na digitálny edukačný obsah dostupný na stránke www.planetavedomosti.iedu.sk prostredníctvom jednoduchého kódového systému. Obsahuje metodické námety a odporúčania na výchovno-vzdelávaciu činnosť s možnosťou využitia bilingválneho digitálneho obsahu pri práci s deťmi a so žiakmi z rómskej komunity alebo národnostných menšín.

Tento digitálny obsah sprístupní deťom obsah výchovy a vzdelávania v materinskom jazyku, poskytne prostriedky a stimuly pre učenie sa a objavovanie okolitého sveta. V interaktívnych aktivitách si deti vypočujú inštrukcie a audionahrávky v slovenskom jazyku aj vo svojom materinskom jazyku. Budú motivované a zlepši sa spolupráca medzi rovesníkmi i s vyučujúcimi. Interaktívne vyučovanie prispeje nielen k zvýšeniu vedomostnej úrovne detí a žiakov, ale prostredníctvom intenzívneho zážitku bude rozvíjať aj emocionálnu stránku ich osobnosti a ich tvorivosť.

Takáto forma inovatívneho vzdelávania je výzvou pre učiteľov materských škôl a nultých ročníkov základných škôl, ako sa k deťom priblížiť v ich materinskom jazyku.

Vyučovanie na základných a stredných školách, technické na odborné vzdelávanie

b)

iii Zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov.

V Slovenskej republike sú dve základné školy s vyučovaním rómskeho jazyka: Súkromná základná škola Kremnica, Súkromná základná škola Košice-Nad jazerom (počet žiakov v školskom roku 2015/2016:180, v školskom roku 2016/2017: 147, v školskom roku 2017/2018: 212).

Pozri bod 64 – financovanie základných škôl s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

c)

iii Zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov.

d)

iii Zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov.

Dôležitými zdrojmi pri spracovaní akčného plánu v oblasti vzdelávania a na monitorovanie jeho plnenia je Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013 ⁷. Nemenej dôležitými zdrojmi sú štatistické údaje MŠVVŠ SR o žiakoch zo sociálne znevýhodneného prostredia (ďalej len „SZP“) a o vzdelávacích výsledkoch žiakov základných a stredných škôl. Monitoring plnenia opatrení rešpektuje legislatívnu úpravu kategórie žiakov zo SZP a spôsoby štatistického zberu dát. Keďže do kategórie žiakov zo SZP nespádajú len žiaci rómskej národnosti, pri vyhodnocovaní plnenia akčného plánu budú využívané aj údaje o marginalizovaných rómskych komunítach (ďalej len „MRK“).

Navrhované opatrenia a aktivity kombinujú budovanie a skvalitňovanie vzdelávacej infraštruktúry, vytváranie priaznivých podmienok na učenie a vyučovanie, posilňovanie personálnych a odborných kapacít škôl, ako aj znižovanie finančných a priestorových prekážok, ktoré ovplyvňujú individuálne vzdelávacie možnosti. Konkrétne opatrenia 1.1 a 1.2 akčného plánu sa zameriavajú na zvýšenie dostupnosti a reálnej účasti rómskych detí na predprimárnom vzdelávaní, a to podporou budovania infraštruktúry materských škôl, odstraňovaním finančných bariér, spojených s ich navštevovaním a skvalitnením personálnych, odborných a materiálnych podmienok vzdelávania.

Nadväzujúce opatrenie 1.3 akčného plánu podporuje variabilné programy rannej starostlivosti pre deti, vrátane ich predškolskej prípravy, ktoré budú zohľadňovať špecifické životné podmienky MRK. Ich poskytovanie je žiaduce najmä v oblastiach, kde nie sú dostupné alebo dostatočné kapacity materských škôl.

V roku 2017 ÚSVRK inicioval vytvorenie Rómskej jazykovej mapy. Zber údajov prebiehal v dvoch etapách so zameraním sa na primárny dorozumievací jazyk detí vo veku od 6 rokov, v ktorom jazyku sa vyjadrujú. V prípade, ak sa dorozumievajú viacerými jazykmi, určiť prvý dorozumievací jazyk, druhý dorozumievací jazyk. Prvá etapa zaznamenávala aktuálnu vedomosť regionálnych koordinátorov ÚSVRK o obciach, kde sa aktívne používa rómsky jazyk so sekundárnym cieľom doplniť informácie o všetky nezmapované obce, kde sa

⁷ Realizovali ho UNDP v spolupráci s Ústavom rómskych štúdií Prešovskej univerzity, ÚSVRK a ZMOS. Projekt bol súčasťou spoločného programu UNDP a MPSVR SR, zameraného na monitorovanie životných podmienok rómskej populácie. Atlas 2013 poskytuje východisko pre verejnú správu, neziskový a súkromný sektor pri nastavovaní cielených verejných politík a programov zameraných na zlepšovanie životných podmienok a sociálnu inklúziu rómskej populácie. Viac na <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/socialne-vylucene-spolocenstva/dokumenty.html>.

nachádza rómska komunita. Celkovo bolo zmapovaných 1137 obcí. Počas zberu údajov bolo identifikovaných 67 nových obcí s prítomnosťou MRK nezahrnuté v Atlase rómskych komunít 2013.

Zber údajov bol realizovaný dotazníkovou formou s cieľom získať údaje v troch oblastiach :

- Prvá oblasť sa zamerala na indikovanie prítomnosti a používanie materinského jazyka v prostredí marginalizovaných rómskych komunít ako rómsky / slovenský /maďarský /prípadne iný jazyk. Tu je potrebné doplniť, že primárnym komunikačným jazykom rómskych komunít na Slovensku je s ohľadom na ich regionálnu príslušnosť slovenčina, potom maďarčina a až na treťom mieste je rómčina;

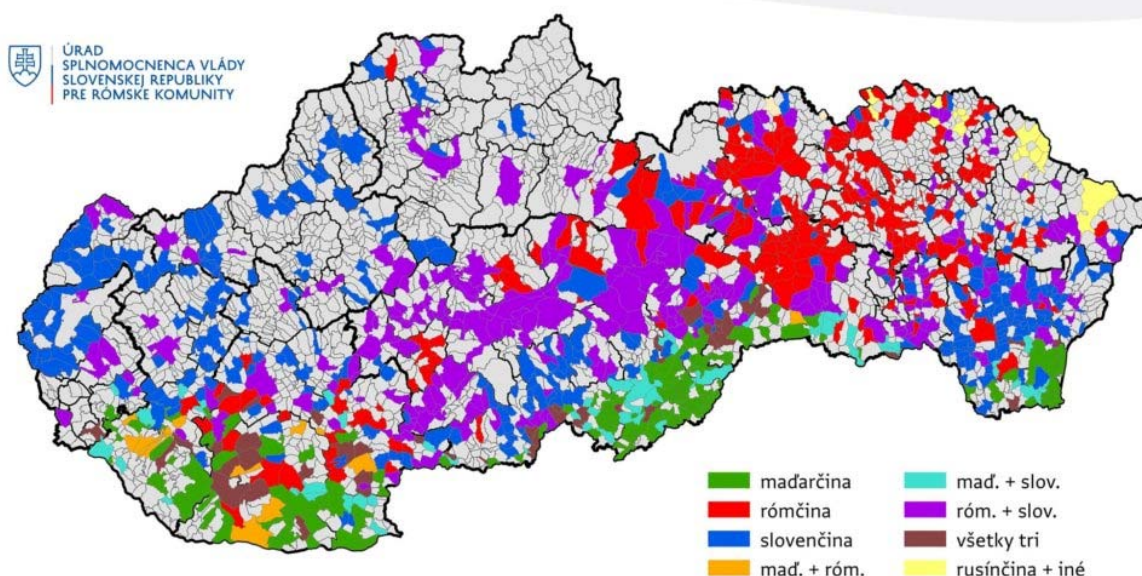
- Druhá oblasť sa venovala používaniu bežného jazyka v komunikácii;

-Tretia sledovaná oblasť obsiahla vyučovací jazyk v základných školách u detí pochádzajúcich z prostredia marginalizovaných rómskych komunít prítomný v ich vyučovacom procese a školy, ktorú navštevuje väčšina detí z týchto komunít.

Rómska jazyková mapa obsahuje znalosti o aktívnom používaní rómskeho jazyka na Slovensku s cieľom následného ďalšieho využitia získaných zistení v podobe rozvoja rómskeho jazyka vo vzdelávaní a využiteľnosti jazykového bilingvizmu na základných a stredných školách.

Zistenia plynúce z Rómskej jazykovej mapy predstavujú významný pokrok v identifikácii prítomnosti rómskeho jazyka na úrovni obcí. Uvedené zistenia vytvárajú do budúcnosti predpoklad na zvyšovanie počtu škôl, vrátane materských škôlok, a úrovne v rámci zavádzania rómskeho jazyka do učebných plánov základných a stredných škôl. Kvantitatívne zistenia pochádzajúce z regiónov vyjadrujú potrebu zavádzania rómskeho jazyka a to v lokalitách s vysokým počtom alebo predpokladom prítomnosti detí z MRK.

JAZYKOVÁ MAPA RÓMSKÝCH KOMUNÍT NA SLOVENSKU



435. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby

poskytli konkrétne informácie o tom, či je rómčina neoddeliteľnou súčasťou školských osnov a o počte hodín venovaných výučbe rómčiny.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby systematicky zavádzali vyučovanie rómčiny ako neoddeliteľnú súčasť školských osnov na úrovni základných a stredných škôl, ako aj v rámci technického a odborného vzdelávania, a aby zabezpečili kontinuitu medzi jednotlivými úrovňami vzdelávania.

V tomto bode považujeme za potrebné zdôrazniť, že v SR boli v januári 2017 uznesením vlády SR č. 87/2017 odsúhlasené aktualizované akčné plány Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2016 - 2018 pre oblasti: D.2.1 Oblasť vzdelávania, D.2.2 Oblasť zamestnanosti, D.2.3 Oblasť zdravia, D.2.4 Oblasť bývania a nový akčný plán pre oblasť D.2.5 Oblasť finančného začlenenia.

Ciele akčného plánu v oblasti vzdelávania nebudú naplnené vykázaním jednotlivých opatrení a aktivít ako zrealizovaných, ale až preukázaným zvýšením zaškolenosti detí pred začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky, zlepšením vzdelávacích výsledkov žiakov na základných školách, znížením podielu predčasného ukončovania vzdelávania a zvýšeným podielom absolventov stredných a vysokých škôl zo sociálne znevýhodneného prostredia. Cieľavedomé zlepšovanie týchto parametrov je reflektované aj v stanovených merateľných ukazovateľoch. Pre informáciu uvádzeme niektoré z prijatých opatrení akčného plánu v oblasti vzdelávania :

- Opatrenie 2.1 akčného plánu je zamerané na podporu výchovy a vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v úspešne overenom celodennom výchovno-vzdelávacom systéme, ktorý je potrebné udržať a rozšíriť na ďalšie základné školy spolu s nevyhnutným zabezpečením personálnych kapacít.
- Opatrenie 2.2 akčného plánu poskytuje „druhú šancu“ tým mladým ľuďom, ktorí povinnú školskú dochádzku ukončia bez získania nižšieho stredného vzdelania.
- Zámerom opatrení 3.1, 3.2. a 3.3 je adresnejšie a efektívnejšie zacielenie podpory vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných školách zvýšením finančnej podpory školám, podporou personálnych a odborných kapacít pedagógov a pedagogických asistentov. Odraz zvýšenej finančnej podpory a posilnených personálnych a odborných kapacít bude možné overovať systematickým monitorovaním vzdelávacích výsledkov žiakov.
- Opatrenia 4.1 a 4.2 si kladú za cieľ podporiť plynulý prechod žiakov na stredoškolské štúdium, a to vďaka posilneniu personálnych a odborných kapacít výchovných a kariérových poradcov a podporou rovesníckych, mentorských a tútorských programov.
- Opatrenie 4.3 sa zameriava na zníženie finančných bariér spojených so štúdiom na stredných školách a motivovaním študentov na ďalšie štúdium poskytovaním prospechových štipendií.

Platná školská legislatíva v súčasnosti umožňuje základným a stredným školám vyučovanie rómčiny aj prostredníctvom školského vzdelávacieho programu (v rámci voliteľných disponibilných hodín). Školám, ktoré prejavia záujem o tento predmet, sú k dispozícii na webovom sídle ŠPÚ vzdelávacie štandardy pre rómsky jazyk a literatúru (pre primárne vzdelávanie, nižšie sekundárne vzdelávanie a vyššie sekundárne vzdelávanie). Pri ŠPÚ je zriadená predmetová komisia pre predmety rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie, ktorá sa

zaoberá inováciou predmetných vzdelávacích štandardov a navrhuje alternatívne možnosti vyučovania rómčiny v školách.

Rómsky jazyk sa vyučuje ako voliteľný predmet na piatich stredných školách a dobrovoľne z neho žiaci môžu maturovať. Na Slovensku zatiaľ neexistuje žiadna stredná škola s vyučovacím jazykom rómskym. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že výučba rómskeho jazyka v rámci povinnej voliteľného predmetu prebieha v Súkromnom gymnáziu Zefyrína J. Mallu v Kremnici, ktoré v roku 2016 realizovalo v rámci programu *Miestne a regionálne iniciatívy na zníženie národných nerovností a podporu sociálnej inklúzie* spolufinancovaného z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky projekt z názvom *Rómsky jazyk – most medzi nami*.

Zoznam škôl v SR s vyučovaním rómskeho jazyka

Názov	Sídlo	Zriaďovateľ
Súkromná spojená škola – súkromná základná škola s materskou školou	Angyalova ulica 417/31 960 01 Kremnica	občianske združenie eMKLUB Kremnica
Súkromná základná škola	Galaktická 9 040 12 Košice	Nadácia „dobrá rómska víla Kesaj“
Osemročné súkromné gymnázium Zefyrína Jiméneza Mallu	Dolná 48/19, 967 01 Kremnica	občianske združenie eMKLUB Kremnica
Súkromná pedagogická a sociálna akadémia	Požiarická 1 04 022 Košice	Kultúrne združenie občanov rómskej národnosti Košického kraja, n.o
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium	Požiarická 1, 040 01 Košice	Kultúrne združenie občanov rómskej národnosti Košického kraja, n.o.
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium	Školská 31, Rimavská Sobota	Kultúrne združenie občanov rómskej národnosti
Súkromná stredná odborná škola	Biela voda 901/2 060 01 Kežmarok	Carpe diem, n.o.
Ústav rómskych európskych štúdií	Tatranská ulica č.10, 974 11 Banská Bystrica	Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o.

ŠPÚ priebežne inovuje vzdelávacie štandardy z rómskeho jazyka a literatúry pre základné a stredné školy a tieto sú súčasťou štátnych vzdelávacích programov. V rámci preddefinovaného projektu „Spolu s Rómami dosiahneme viac“, ktorý bol financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a štátnym rozpočtom Slovenskej republiky, vydal ŠPÚ nasledujúce publikácie:

- 1) Rómsko-slovenská čítanka,
- 2) Rómsko-slovenská čítanka – pracovný zošit,
- 3) Rómsko-slovenský a slovensko-rómsky slovník určený pre učiteľov prvého stupňa základnej školy,
- 4) Rozprávky v rómskom a slovenskom jazyku,
- 5) Amari Romaňi čhib/Naša rómčina – učebnica vrátane pracovného zošita určená pre začiatočníkov,
- 6) Dejepisná čítanka Pátrame po minulosti Rómov.

ŠPÚ je v súčasnosti prijímateľom medzinárodného projektu „Inováciou didaktiky rómskeho jazyka k inkluzívnemu vzdelávaniu žiakov zo znevýhodneného prostredia“, ktorý je financovaný Európskou úniou v rámci programu Erasmus+. Cieľom projektu je inovácia a implementácia rómskeho jazyka na školách prostredníctvom didaktiky vyučovania jazykov podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky. Do projektu sú zapojené tieto školy: 1) Súkromná pedagogická a sociálna akadémia v Košiciach, 2) Súkromná spojená škola v Kremnici, 3) Konzervatórium Jozefa Adamoviča v Košiciach, 4) Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium v Košiciach, 5) Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium v Rimavskej Sobote.

Vzdelávanie dospelých a priebežné vzdelávanie

f)

ii Umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania.

439. Výbor expertov nemôže dospieť k záveru, do akej miery sa rómčina vyučuje v rámci vzdelávania dospelých a priebežného vzdelávania. Vyzýva slovenské orgány, aby poskytli konkrétne informácie o ponuke rómčiny v rámci vzdelávania dospelých a priebežného vzdelávania.

V novembri 2015 aj v novembri 2016 bola realizovaná Akadémia rómskych štúdií, ktorú organizoval Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied. Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre ponúka Kurz rómskeho jazyka a reálií (základy pre pomáhajúcich profesionálov).

Stav v ostatných inštitúciách menovaných v 4. monitorovacej správe ostal nezmenený.

Vyučovanie dejín a kultúry

g) Prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk.

442. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený, keďže výučba rómskych dejín a kultúry nebola zabezpečená.

Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby v rámci všeobecného vzdelávania prijali opatrenia na zvýšenie výučby rómskych dejín a kultúry.

Pod garanciou MŠVVŠ SR a ŠPÚ sa priebežne inovujú vzdelávacie štandardy z rómskych reálií pre druhý stupeň základnej školy a pre stredné školy na základe požiadaviek a pripomienok učiteľov rómskych reálií.

ŠPÚ realizoval akreditované inovačné vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov základných škôl pod názvom „Interkultúrne vzdelávanie v základných školách so žiakmi z rómskych komunít“. V súčasnosti ŠPÚ prijíma prihlášky na inovačné vzdelávanie a zároveň pracuje na príprave doplnkového učebného textu pre druhý stupeň základných škôl s titulom „Zoznámme sa – národnostné menšiny,“ ktorého cieľom je prezentácia dejín, kultúry a tradícií národnostných menšín žijúcich na Slovensku vrátane rómskej.

V oblasti vzdelávania pre rómsku menšinu sa angažuje aj ÚSVRK, z jeho iniciatívy bola zavedená možnosť výučby rómskych reálií v školách. Za týmto účelom vznikla pri ÚSVRK pracovná skupina v marci 2017. Cieľom je sprístupnenie vzdelávania v rómskom jazyku a o rómskej kultúre. Tento cieľ by mal byť naplnený vytvorením podmienok na výučbu predmetu rómske reálie na základných školách. Konkrétne kroky a naplnenie tejto iniciatívy je v štádiu príprav.

Zároveň ÚSVRK inicioval vytvorenie druhej internej pracovnej skupiny so zameraním sa na rozvoj prípravy učiteľov rómskeho jazyka na vysokých školách s cieľom systematicky rozvíjať prípravu budúcich pedagógov rómskeho jazyka. Táto vytvorená pracovná skupina sa venuje otázkam systémového zavádzania rómskeho jazyka do systému výučby na základných a stredných školách. Pracovná skupina sa, okrem iného, zaoberá podmienkami, kritériami a bariérami zaraďovania školského zariadenia do siete národnostného školstva, potrebe učebných materiálov v rómskom jazyku a systematickej podpory v rámci zavádzania rómskeho jazyka do vyučovacieho procesu, prípadne zavádzaniu celkovej výučby v rómskom jazyku. Pracovná skupina tiež navrhuje systémové opatrenia a iniciuje pracovné stretnutia na expertnej a inštitučnej úrovni.

V Slovenskej republike k zvyšovaniu rómskej inteligencie prispieva aj:

- Ústav romologických štúdií, ktorý je pracoviskom na Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre vychováva novú rómsku inteligenciu a všetkých tých (bez ohľadu na ich etnickú príslušnosť), ktorí majú o ponúkané študijné programy záujem;

- Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety na detašovanom pracovisku Ústav bl. Z. Mallu v Košiciach vyučuje rómske reálie a rómsky jazyk ako podporné predmety v rámci príslušných študijných programov;

- Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety prevádzkuje detašované pracovisko Ústav rómskych európskych štúdií svätej Sára de Marseille v Banskej Bystrici.

Z vedecko-výskumného i pedagogického hľadiska sa problematike rómskeho jazyka i reálií venuje aj Ústav rómskych štúdií Prešovskej univerzity.

h) Zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala.

445. Výbor expertov považuje v súčasnosti záväzok týkajúci sa základnej odbornej prípravy za nesplnený a ďalšej odbornej prípravy za čiastočne splnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby pokračovali vo svojom úsilí poskytovať základnú a ďalšiu odbornú prípravu pre učiteľov rómskeho jazyka.

V rámci projektu Inovatívne vzdelávanie pedagogických zamestnancov s cieľom zvýšenia ich interkultúrnych kompetencií v procese vzdelávania rómskych žiakov, ktorého prijímateľom je ŠPÚ ústav a ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky, sa plánujú nasledovné kroky:

- 1) vzdelávanie pedagogických zamestnancov primárneho vzdelávania, ktorého súčasťou bude praktické využívanie rómčiny ako pomocného jazyka v edukácii v základnej škole so žiakmi z rómskych komunit a

- 2) vypracovanie publikácií zameraných na vyučovanie rómskeho jazyka pre začiatočníkov.

V roku 2016 MPC MŠVVŠ SR realizovalo pre pedagogických zamestnancov vzdelávanie v akreditovanom vzdelávacom programe Rómsky jazyk v edukácii. Vzdelávanie úspešne absolvovalo 74 pedagogických zamestnancov.

ŠPÚ v rámci projektu „*Inovatívne vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov základných škôl za účelom zvýšenia ich interkultúrnych kompetencií vo vzdelávacom procese rómskych žiakov*“ pripravil limitovanú edíciu publikácií so zameraním na rómsky jazyk a rómsku kultúru. Boli vydané nasledovné publikácie v tlačenej a elektronickej podobe:

Bagalová, E., Bizíková, E., Fatulová, Z. Metodika podporujúca inkluzívne vzdelávanie v školách-2015,

Cangár, J., Kratochvíl, V. a Lužica, R. Dejepisná čítanka – Pátrame po minulosti Rómov-2016.

Facuna, J. Školská sociálna práca so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít-2016,

Facuna, J. a Lužica, R. Rómska kultúra-2017,

Facuna, J. a kol. Rómsko-slovenský a slovensko-rómsky slovník-2016,

Facuna, J. a Lužica, R. Spolu s Rómami dosiahneme viac. Together with Roma, we will achieve more. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie-2016.

Facuna, J., Mancová, M. Rómsko – slovenská čítanka pre 2. ročník základných škôl-2015,

Gašparová, E. a Lukáčová, I. Amari romaňi čhib. Naša rómčina-2016.

Rómske vzdelávacie centrum (ROCEPO) je integrálnou súčasťou regionálneho pracoviska MPC Prešov s celoslovenskou pôsobnosťou. K jeho hlavným činnostiam patrí realizácia kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení s vysokým zastúpením detí a žiakov zo SZP a z prostredia z MRK a poskytovanie odborného-metodickej pomoci týmto školám a školským zariadeniam v oblasti výchovy a vzdelávania.

V rámci kontinuálneho vzdelávania boli v roku 2016 realizované tieto akreditované vzdelávacie programy s uvedenou problematikou:

Rómsky jazyk v edukácii,

Multikultúrnou výchovou proti predsudkom a rasizmu,

Kreativizácia osobnosti učiteľa,

Globálne vzdelávanie a jeho aplikácia v edukačnom procese.

Zo 152 účastníkov úspešne ukončilo vzdelávanie 149 frekventantov.

V roku 2016 ROCEPO organizovalo aj odborné semináre, workshopy, metodické dni a zúčastňovalo sa na podujatiach prezentujúcich činnosť národnostných menšín:

- odborný seminár o pozitívnych skúsenostiach pedagogických zamestnancov z výchovno-vzdelávacej činnosti s deťmi a žiakmi z MRK,
- záverečný workshop k projektu o vzájomnej národnostnej inklúzii – Základná škola Kružlova,
- účasť v porote spevackej súťaže Jakuboviansky slávik,
- metodický deň zameraný na overovanie implementácie Feursteinovej metódy a metódy Krížom krážom v Základnej škole Podsadok,
- podujatie Deň učňovských remesiel Kežmarok,
- vernisáž k medzinárodnému projektu „Naši dobrí susedia“.

Iné aktivity, ktoré ROCEPO realizovalo pre učiteľov v oblasti starostlivosti o Rómov:

- Klub učiteľov nultého ročníka,
- Klub pedagogických asistentov.

ROCEPO v roku 2016 realizovalo prieskum o postavení dieťaťa/žiaka zo SZP. Výsledky prieskumu sú zverejnené na webovom sídle metodicko-pedagogického centra ROCEPO: <http://www.rocepo.sk> v časti „Dokumenty“ pod názvom: [Prieskum o postavení žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia v základnej škole – 2015.](#)

MPC MŠVVŠ SR nadviazalo prostredníctvom ROCEPO medzinárodnú spoluprácu so školou Babington Community College v Leicestri vo Veľkej Británii. Cieľom spolupráce je získať a aplikovať skúsenosti zahraničných partnerov v edukačnom procese s cieľovou skupinou žiakov zo SZP a MKR a uplatňovať ich aj v rámci spolupráce s rodinami týchto žiakov.

ŠPÚ v rámci preddefinovaného projektu „Spolu s Rómami dosiahneme viac“, ktorý bol financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a štátnym rozpočtom Slovenskej republiky vyškolil 10 pedagógov vyučujúcich rómsky jazyk, ktorí úspešne absolvovali štátnu jazykovú skúšku z rómskeho jazyka na Štátnej jazykovej škole v Prahe. Súčasne ŠPÚ realizoval akreditované inovačné vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov základných škôl pod názvom „Interkultúrne vzdelávanie v základných školách so žiakmi z rómskych komunít“. V súčasnosti ŠPÚ prijíma prihlášky na inovačné vzdelávanie.

i) Vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

450. Výbor expertov žiada orgány, aby objasnili povinnosti a úlohy Rady ministra pri monitorovaní vzdelávania v menšinovom jazyku tak, ako sa to požaduje v rámci záväzku.

Pozri spoločnú informáciu k Rade ministra školstva pre národnostné školstvo v bode 3 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Článok 9 – Súdnictvo

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva.

a) V trestnom konaní:

*ii Zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo
iii Zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenali žiadne ďalšie výdavky.*

455. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby obvinenému zaručili právo používať rómsky jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v rómskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady.

Pozri spoločnú informáciu v bode 109.

b) v občianskom konaní:

ii Umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto strany, a/alebo

iii Umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov.

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

ii Umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo

iii Umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov.

458. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tieto záväzky sú čiastočne splnené. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby poskytli informácie o opatreniach zjednodušujúcich implementáciu týchto záväzkov do praxe.

Pozri spoločnú informáciu v bode 112.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

a)

iii Zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomne žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch.

464. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim rómskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti miestnym orgánom štátnej správy a dostávať odpovede v rómskom jazyku, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku bez ohľadu na akékoľvek hranice.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 5 a pozri informácie v bode 467.

Odsek 2

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

b) Možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomne žiadosti v týchto jazykoch.

466. Podľa štvrtej periodickej správy sa rómsky jazyk používa ústne v tých obciach, v ktorých starosta patrí k rómskej národnostnej menšine. Z prieskumov orgánov vyplýva, že rómsky jazyk možno používať v 22 obciach. Tri obce prijímajú ústne žiadosti v rómskom jazyku, zatiaľ čo v šiestich obciach sú v rómskom jazyku dostupné niektoré formuláre. Sedem obcí informuje o možnosti používať menšinový jazyk v rámci komunikácie.

467. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné právne a organizačné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim rómskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti miestnym a regionálnym orgánom, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku bez ohľadu na akékoľvek hranice.

K oblasti zabezpečenia možností predkladať ústne alebo písomne žiadosti, ako aj dostať odpoveď v jazyku národnostnej menšiny uvádzame, že podrobnejšie informácie sú obsiahnuté v záveroch dotazníkového prieskumu uskutočneného v rámci prípravy jazykovej správy, ktorú vyhotovil úrad splnomocnenca. V rámci prieskumu bolo oslovených 57 obcí s rómskou národnostnou menšinou, z ktorých 45 zaslalo vyplnený dotazník.

Prieskum zmapoval aj plnenie povinností príslušných obcí v oblasti používania rómskeho jazyka v úradnom styku. Výsledky prieskumu jazykovej správy ukázali, že v obciach s rómskou národnostnou menšinou ovládalo rómsky jazyk 457 zamestnancov obce, z toho 31 zamestnancov slovom a písmom a 15 zamestnancov (3 %) slovom. Podľa zákona o používaní jazykov národnostných menšín č. 184/1999 Z. z. sú obce vymedzené uvedeným zákonom povinné vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny, pričom je na nich, akým spôsobom ich zabezpečia. Výsledky prieskumu ukázali, že v 10 obciach (22 %) používalo v úradnom styku rómsky jazyk prostredníctvom vlastných zamestnancov obce, 17 obcí zabezpečilo túto možnosť iným spôsobom.

Zákon č. 184/1999 Z. z. ustanovuje, že obec si môže určiť časový priestor na vybavovanie vecí v jazyku národnostnej menšiny. Výsledky prieskumu ukázali, že taký časový priestor vymedzila 1 obec s rómskou národnostnou menšinou. Povinnosť zabezpečiť zverejnenie informácie o možnosti používania jazyka príslušnej národnostnej menšiny v ústnej i písomnej podobe v úradnom styku na viditeľnom mieste si splnilo 7 obcí s rómskou národnostnou menšinou.

c) Uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

d) Uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

470. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia, ktoré miestne a regionálne orgány podnietia zverejňovať

svoje úradné dokumenty aj v rómskom jazyku, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku bez ohľadu na akékoľvek hranice.

Prieskum sa taktiež zamerlal na používanie jazyka národnostnej menšiny v úradnej agende obecného úradu, pričom z jeho výsledkov vyplynulo, že obce s rómskou národnostnou menšinou nepoužívali rómsky jazyk v úradnej agende. V obciach s rómskou národnostnou menšinou nevydávali a nezverejňovali všeobecne záväzné nariadenia obce v jazyku rómskej národnostnej menšiny a neboli im doručené žiadne žiadosti o vydanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch popri štátnom jazyku aj v jazyku rómskej národnostnej menšiny. Obce s rómskou národnostnou menšinou nevydávali dvojjazyčné verejné listiny v rómskom jazyku. Dvojjazyčné formuláre v rómskom jazyku sú k dispozícii v 5 obciach a čiastočne v 2 obciach.

Žiadosť o vydanie dvojjazyčných rodných, sobášnych a úmrtných listov bola doručená v 1 obci s rómskou národnostnou menšinou. V obciach s rómskou národnostnou menšinou neregistrovali žiadosti o vydanie dvojjazyčných verejných listín – povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia, vyhlásenia a ani podania, ktorými sa začalo správne konanie v rómskom jazyku, ani žiadosti o vydanie dvojjazyčných rozhodnutí. Obce môžu v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z., viesť kroniku aj v jazyku národnostnej menšiny, avšak obce s rómskou národnostnou menšinou nevedli kroniku ani čiastočne v rómskom jazyku.

f) Používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaní miestnych orgánov, nevyklučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov).

473. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby podporili používanie rómskeho jazyka miestnymi orgánmi pri rokovaní na zhromaždeniach, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom bez ohľadu na akékoľvek hranice.

V nadväznosti na informáciu uvedenú v bode 467 je v súvislosti s rómskym jazykom potrebné uviesť, že podľa prieskumu v obciach s rómskou národnostnou menšinou žiadna z obcí nepoužívala v úradnej agende aj štátny jazyk aj rómsky jazyk. Na základe zákona č. 184/1999 Z. z. má poslanec obecného zastupiteľstva právo používať na rokovaní obecného zastupiteľstva jazyk národnostnej menšiny. Výsledky prieskumu ukázali, že v 1 obci s rómskou národnostnou menšinou používali poslanci na rokovaní obecného zastupiteľstva jazyk národnostnej menšiny a v 2 obciach používali štátny jazyk a čiastočne aj jazyk rómskej národnostnej menšiny. Podľa prieskumu v 1 obci s rómskou národnostnou menšinou sa starostom/primátorom na rokovaní obecného/mestského zastupiteľstva používal rómsky jazyk a v 2 obciach sa rómsky jazyk používal čiastočne.

V žiadnej obci s rómskou národnostnou menšinou sa rokovanie nevedlo v jazyku národnostnej menšiny, v 1 obci sa viedlo v štátnom jazyku a v jazyku národnostnej menšiny a v 43 obciach s rómskou národnostnou menšinou sa viedlo v štátnom jazyku. Materiály na zasadnutia obecného/mestského zastupiteľstva sa v rómskom jazyku nepripravovali. Podľa prieskumu v 2 obciach s rómskou národnostnou menšinou bola možnosť používania jazyka rómskej národnostnej menšiny na rokovaní obecného/mestského zastupiteľstva zabezpečená prostredníctvom tlmočnických služieb, v 16 obciach iným spôsobom.

g) Používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).

476. Na základe informácií obsiahnutých vo štvrtej periodickej správe sa výbor expertov domnieva, že tento záväzok sa neuplatňuje na rómsky jazyk.

V súvislosti s obcami s rómskou národnostnou menšinou je potrebné uviesť, že označenie obce v rómskom jazyku sa podľa nariadenia vlády SR č. 221/1999 Z. z. zhoduje s názvom obce v štátnom jazyku. Názov obce v štátnom jazyku a jeho označenie v jazyku rómskej národnostnej menšiny uvádzalo 20 obcí s rómskou národnostnou menšinou v súlade s nariadením vlády SR č. 221/1999 Z. z. a 3 obce neuviedli označenie v súlade s nariadením vlády č. 221/1999 Z. z.

Z prieskumu vyplynulo, že obce s rómskou národnostnou menšinou nemali označenia železničnej stanice alebo autobusovej stanice v samostatnom jazyku rómskej národnostnej menšiny. V jedinej obci s obyvateľstvom patriacim k rómskej národnostnej menšine bolo označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách dvojjazyčné. Označenie obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené popri názve obce v štátnom jazyku na budovách orgánov verejnej správy mala v súlade so zákonom 1 obec s rómskou národnostnou menšinou. Označenie orgánu verejnej správy v rómskom jazyku uvedené na budovách popri ekvivalente v štátnom jazyku mali 2 obce rovnakým písmom a 1 obec menším písmom.

Obce s rómskou národnostnou menšinou nemali ulice označené dvojjazyčne. V tejto súvislosti je podstatné uviesť, že v mnohých obciach nie sú určené názvy ulíc a na uvedenú otázku mali odpovedať len tie obce, ktorých sa otázka týkala. Obce s rómskou národnostnou menšinou nemali geografické značenia označené dvojjazyčne.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

c) Umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

480. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby osobám hovoriacim rómskym jazykom umožnili predkladať žiadosti verejným službám v rómskom jazyku, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom, bez ohľadu na akúkoľvek hranicu.

Obce s rómskou národnostnou menšinou neregistrovali písomné podania počas monitorovaného obdobia. Pokiaľ ide o právnické osoby zriadené obcami podrobnejšie informácie sú uvedené v časti 3.2.1 jazykovej správy. V kapitole 3.3.3 jazykovej správy sú analyzované údaje o aplikačnej praxi používania jazyka národnostnej menšiny zo strany orgánov štátnej správy, a to v štruktúre podľa jednotlivých subjektov.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,

482. Výbor expertov vzhľadom na obmedzenú implementáciu ustanovení podľa odsekov 1, 2 a 3 trvá na svojom závere, že tento záväzok je formálne splnený.

Informácie sú uvedené v bode 123, v bode 467 a v bode 473.

Článok 11 - Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

a) Ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:

iii Prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

486. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby vo verejnoprávnom rozhlase a televízii predĺžili vysielač čas a zvýšili frekvenciu časových úsekov vymedzených pre rómsky jazyk.

V roku 2015 bolo v rozhlasovom vysielaní verejno-právnej RTVS odvysielaných 173 hodín v rómskom jazyku, rovnako tak aj v roku 2016. V televíznom vysielaní to bolo 37 hodín v roku 2015 a 30 hodín v roku 2016. Vzhľadom k tomu, že Rómske mediálne centrum de facto zaniklo, v rokoch 2015 a 2016 RTVS uzatvorila zmluvy na roky 2017 s novými dodávateľmi rómskych programov, a to s Romed, Gipsy Television a Jekhetane-Spolu. RTVS nevysiela priamo detskú tvorbu v rómskom jazyku, venuje sa však detskej literatúre a detským kultúrnym podujatiam. RTVS na vlastnú dramatickú tvorbu pre deti kapacity nemá, naďalej hľadá externé kapacity na výrobu.

Pozri tiež informácie v bode 9.

b)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielač rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

c)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielač televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

489. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Vyzýva slovenské orgány, aby zjednodušili pravidelné vysielač programov v rómčine na súkromných rozhlasových staniciach a televíznych kanáloch.

Podporovať vysielač v súkromných rozhlasových a televíznych programových službách v jazykoch národnostných menšín bude novovzniknutý Fond.

Pozri informácie v bode 10 o Fonde a informáciu v bode 501.

d) Podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

492. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby ďalej podporovali výrobu a šírenie audiovizuálnych diel v rómčine.

Pozri tiež informáciu v bode 173.

e)

i Podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

495. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali vhodné opatrenia, ktoré by umožnili vydávať aspoň jedny noviny v rómskom jazyku v dostatočnej periodicite.

V súvislosti s vydávaním periodickej tlače a publikácií rómskej národnostnej menšiny boli k 31. decembru 2016 v zozname periodickej tlače, ktorý vedie MK SR evidované 2 tituly periodickej tlače vydávanej v slovenskom a rómskom jazyku, a to napríklad Romano nevo ľil – Rómsky nový list a Lulud'i.

Vid' aj spoločnú informáciu k periodickej tlači v bode 176.

Odsek 3

498. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby objasnili, ako boli zohľadnené záujmy osôb hovoriacich menšinovými jazykmi v rámci orgánov zodpovedných za zaručenie slobody a plurality médií v prípade, že nie je zabezpečené zastúpenie.

Vid' spoločnú informáciu v bode 183.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam, najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrom, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

a) podporovať prejavy a aktivity charakteristické pre regionálne alebo menšinové jazyky, ako aj podporovať rozličné prístupy k dielam vytvoreným v týchto jazykoch,

c) Podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov.

501. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Vyzýva slovenské orgány, aby ďalej podporovali prístup k dielam vytvoreným v rómčine v iných jazykoch a naopak.

V oblasti podpory kultúry národnostných menšín dôležitú úlohu zohrávajú aj múzeá a galérie. V súlade so zákonom č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane

predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov múzea a galérie ochraňujú a prezentujú predmety kultúrnej hodnoty ako súčasť kultúrneho dedičstva.

SNM, ktoré je v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, je najvýznamnejšou celoštátnou zbierkotvornou, dokumentačnou, vedecko-výskumnou, metodickou a prezentačnou múzejnou inštitúciou a zabezpečuje komplexnú múzejnú dokumentáciu vývoja spoločnosti, kultúry na Slovensku vrátane kultúry národnostných menšín a etnických skupín, ktoré žili a žijú na území SR. V rámci SNM dokumentáciu vývoja materiálnej a duchovnej kultúry rómskej národnostnej menšiny vykonáva organizačný útvar SNM – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku v Martine (ďalej len „MKRS“). Základnou oblasťou činnosti MKRS je získavanie zbierkového fondu, jeho spracovanie, ochrana a prezentácia rómskej kultúry.

Dôležitú úlohu z hľadiska podpory rómskej kultúry a jazyka plní v MKRS najmä celoročná stála expozícia (od r. 2015) *Romano drom/Cesta Rómov* – SNM (Zemianska kúria z Blažoviec, Múzeum slovenskej dediny v Martine) – expozícia prezentuje pôvod a dejiny Rómov od odchodu ich predkov z indickej pravlasti až po príchod do Európy. K úspešným realizovaným projektom múzea patrí aj Galéria rómskych osobností (2010), ktoré sú pravidelne reprízované v spolupráci s rôznymi kultúrnymi, výchovno-vzdelávacími a komunitnými inštitúciami.

Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry (ďalej len „DICRK“) je odborným pracoviskom (v rámci Štátnej vedeckej knižnice v Prešove), ktoré zabezpečuje aktivity zamerané na dokumentáciu, mapovanie a budovanie databázy digitálnych objektov z oblasti rómskej kultúry na Slovensku. Toto pracovisko bolo vybudované ako celoslovenské dokumentačné a informačné pracovisko s finančnou podporou Európskej únie v rámci implementácie národného projektu „Operačného programu informatizácia spoločnosti, Prioritná os 2“. V roku 2016 bol na činnosť DICRK schválený rozpočet 212 000 Eur.

Činnosť a aktivity DICRK smerujú hlavne k podpore práv rómskej národnostnej menšiny dokumentovaním rómskej kultúry a jej sprístupňovaním pre širokú verejnosť, ďalej tvorba a prezentácia digitálnych kultúrnych objektov, najmä živej rómskej kultúry, čoho výsledkom je 112 digitálnych kultúrnych objektov za rok 2016, ktoré sú sprístupnené na www.portalsvk.sk v kategóriách video, audio, foto, sken.

V Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici doplňovali knižničný fond dokumentmi z oblasti problematiky národnostných menšín, sprístupňovali sa neperiodické publikácie v jazykoch národnostných menšín v printovej alebo elektronickej podobe a tiež periodické publikácie v jazykoch národnostných menšín, ktoré vydávajú národnostné inštitúcie v jazyku národnostnej menšiny alebo v štátnom jazyku. Sprístupnené boli periodiká v maďarskom, nemeckom, rusínskom, ukrajinskom, ruskom, poľskom a rómskom jazyku (32 periodík).

Dôležitá je tiež činnosť NOC, ktorý svojím pôsobením prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov Slovenskej republiky a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej kultúrnotvornej hodnoty spoločnosti. NOC je odborným garantom a spoluorganizátorom celoslovenskej súťaže Farebný svet – Coloriskeri luma občianskeho združenia Romano kher – Rómsky dom. Súťaž je určená pre deti rómskej národnosti a majoritnej spoločnosti. Cieľom súťaže je spojiť deti z rôznych komunít prostredníctvom spoznávania rómskej kultúry. Súťaž motivuje žiakov, aby prostredníctvom literárnych a výtvarných aktivít sformulovali svoje

myšlienky a postoje k spolunažívaniu rómskej národnostnej menšiny a väčšinovej spoločnosti. Počet autorov: 316 (z 26 základných škôl a 19 detských domovov), počet doručených prác: 323 výtvarných, 3 literárne diela. V roku 2016 NOC realizovalo seminár Ochrana a podpora ľudských práv v oblasti kultúry, ktorý bol venovaný aj kultúrnym a jazykovým právam národnostných menšín v SR s primárnym zameraním na maďarskú, rómsku a rusínsku menšinu (14. september 2016) pre 20 pracovníkov v oblasti kultúry a kultúrno-osvetovej činnosti, kde odznali viaceré príspevky týkajúce sa ochrany práv zraniteľných skupín (témy: ľudské práva, národnostné menšiny, marginalizované rómske komunity, holokaust, vymožitelnosť práva, dezinformačné kampane a práca s objektívnymi informáciami a pod.; lektori: Tomáš Földes, Kálmán Petőcz, Jarmila Lajčáková, Monika Vrzgulová, Miroslav Tížik, Marica Pirošíková a ďalší).

V časopisoch *Národná osveta* a *Sociálna prevencia*, vydávané NOC, boli uverejňované príspevky, ktoré reflektovali na problematiku ochrany a podpory ľudských práv vrátane rozvoja medzikultúrneho dialógu, kultúrnych práv národnostných menšín, myšlienok porozumenia a vzájomného rešpektovania kultúrnej rozmanitosti, napr. „Kultúrne práva národnostných menšín (autor Kálmán Petőcz je podpredsedom Rady vlády), „Vzdelávanie v rómskom jazyku: dilemy a možnosti riešenia“ (autorka: Jarmila Lajčáková, Centrum pre výskum etnicity a kultúry).

V priestoroch pietnej siene Múzea SNP sa každoročne (od roku 2005) koná pietna spomienka k Pamätnému dňu rómskeho holokaustu, ktorého organizátorom je občianske združenie *in minorita*. V roku 2016 išlo o 12. ročník podujatia a v roku 2017 o 13. ročník podujatia, ktorým sa v múzeu SNP pripomínal rómsky holokaust na Slovensku a v celej Európe počas 2. svetovej vojny (2. august).

V rámci dotačného programu KNM sa poskytuje dotácia na realizáciu projektov aj v oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú menšinové jazyky, keďže miesto realizácie týchto projektov nie je nelimitované, pričom dotáciu možno poskytnúť na projekty s medzinárodnou, celoslovenskou, nadregionálnou, regionálnou i miestnou pôsobnosťou bez ohľadu a percentuálne zastúpenie menšín v danej lokalite.

Prehľad alokovaných finančných prostriedkov v rámci dotačného programu KNM pre rómsku národnostnú menšinu v rokoch 2015-2017

	Pridelené finančné prostriedky v eurách		
	rok 2015	rok 2016	rok 2017
Rómska národnostná menšina	664 152	664 152	770 400

Prehľad počtu komisiou odporúčaných projektov rómskej národnostnej menšiny na schválenie

	počet podporených projektov v roku 2015	počet podporených projektov v roku 2016	počet podporených projektov v roku 2017
Rómska národnostná menšina	170	152	142

V oblasti podpory kultúry rómskej národnostnej menšiny zohráva dôležitú úlohu Divadlo Romathan ako profesionálne divadlo, ktoré je rozpočtovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja s ojedinelým poslaním

celoslovenského významu. Divadlo Romathan je hudobno-dramatickým divadlom, v ktorom sa vedľa seba rovnocenne uplatňujú slovný odkaz, spev, hudba a tanec.

Ako menšinové rómske divadlo plní dôležitú kultúrno-umeleckú a spoločensko-výchovnú úlohu. V rokoch 2015 a 2016 väčšinu aktivít Divadlo Romathan orientovalo na deti a mládež. V roku 2015 Divadlo Romathan uviedlo na scénu tri premiéry a uskutočnilo celkom 123 predstavení, z toho 3 v zahraničí. Divadlo Romathan navštívilo v roku 2015 na predstaveniach 15 323 divákov. V roku 2016 Divadlo Romathan našťudovalo 2 premiérové hry, a to *Kúzelný večer Romathanu* a *Kúzelný zvonček*, uskutočnili 67 repríz a ďalšie predstavenia a aktivity. Medzi najúspešnejšie predstavenia patrí *Romathan v novom šate* a *Kúzelný zvonček*. Predstavenia Divadla Romathan videlo v roku 2016 celkovo takmer 9 000 divákov. Divadlo Romathan v roku 2016 hospodáril s finančnými prostriedkami vo výške 385 816,73 eur, z toho transfer od zriaďovateľa na prevádzkové náklady a náklady na činnosť boli vo výške 368 002 eur, ostatné finančné prostriedky získalo divadlo z dotačného programu KNM úradu vlády 4 800 eur, za kultúrne poukazy 3 843 eur, resp. z vlastnej činnosti 9 171,73 eur.

Okrem toho rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny zabezpečuje verejno-právna inštitúcia RTVS prostredníctvom samostatnej programovej služby – Rádia Patria. Na frekvenciách Rádia Regina aj v rómskom jazyku taktiež redakcia národnostného vysielania Košice zabezpečuje týždenne 17 hodín vysielania v šiestich jazykoch. Časť vysielania – 5 a pol hodín týždenne – znamená denný informačný prúdový program okrem iného aj v rómskom jazyku vysielaný na celoštátnom okruhu programovej služby Rádio Regina v hlavnom večernom vysielacom čase. Zmeny v *rómskom vysielaní* sa objavili v druhej polovici roku 2016, kedy sa rozšíril regionálny dosah informačného formátu *Rómske slovo*. Nástup nových dodávateľov spravodajských a reportážnych vstupov znamenal rozšírenie počtu regiónov, odkiaľ informácie do vysielania prichádzajú. Redakcia sa v roku 2016 snažila dosiahnuť, aby z dodávaných programov v objednávkovvej výrobe rómske vysielanie prešlo na vlastnú výrobu. Snaha bola úspešná a v roku 2017 sa už formát vyrába ako vlastná výroba RTVS. Rómske vysielanie RTVS je unikátne v porovnaní s inými verejnými vysielateľmi, združenými v Európskej vysielacej únii. Zásada, že rómske vysielanie prebieha dominantne v rómskom jazyku nie je vo svete až taká samozrejmá. Slovensko je dnes jediná krajina, kde zásadu národnostného vysielania v národnostnom jazyku verejná služba dodržiava aj v rómskom jazyku.

Na televíznej programovej službe RTVS - Dvojka pripravuje a vysiela Centrum národnostného vysielania denne v polhodinových národnostných slotoch. Rómska národnostná menšina v rámci tohto vysielania je zastúpená napríklad formátom rómskeho magazínu *Sme doma/Samkhere*. Výrazné zmeny zaznamenala výroba rómskych formátov, a to rozšírením okruhu dodávateľov. Rómsky magazín rozšíril nielen svoj regionálny, ale aj tematický dosah. RTVS pracuje postupne na vytvorení redakcie, ktorá by vyrábala rómske programy ako vlastnú výrobu, i keď s externými dodávateľmi programových prvkov. Všetky programy pre národnostné menšiny sú pripravované príslušníkmi daných národností, v jazyku národnostných menšín a tematicky sú väčšinou o národnostných menšinách samotných.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym a menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

504. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 13 – Ekonomický a sociálny život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

a) Vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického a sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení.

508. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

b) Zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka.

511. Výbor expertov preto považuje tento záväzok za nesplnený.

Výborom expertov namietané prísne obmedzenie používania menšinového jazyka pri záväzku podľa článku 13 odsek 1 písm. a) charty stanovením súčasného povinného používania štátneho jazyka nie je opodstatnené, nakoľko používanie menšinového jazyka, ktoré je zákonom o štátnom jazyku v oblastiach vyčlenených v § 8 zákona o štátnom jazyku výslovne pripustené, nemôže byť obmedzené stanovením súčasnej povinnosti sprístupniť text v menšinovom jazyku aj v štátnom jazyku. Používanie jedného jazyka samo osebe neobmedzuje používanie druhého jazyka, keďže obe verzie popri sebe sú uskutočniteľné bez toho, aby jedna verzia bola na úkor druhej. Stanovenie povinnosti vyhotoviť dokument v štátnom jazyku, pričom sa umožňuje ho vyhotoviť aj v menšinovom jazyku, nemôže viesť k záveru o prísnom obmedzení použitia menšinového jazyka.

Z princípu nediskriminácie je na druhej strane zrejmé, že stanovenie povinnosti pre všetky osoby, aby používali štátny jazyk v určitých presne určených dokumentoch, kde je to odôvodnené aj verejno-poriadkovými dôvodmi aj právami osôb hovoriacich štátnym jazykom (nakoniec aj právnu istotu pre osoby, ktoré také dokumenty vyhotovujú), nemôže byť diskriminačné, pretože povinnosť sa stanovuje len vo vzťahu k štátnemu jazyku a voči všetkým. Nikto nie je znevýhodnený, pretože pridá iný jazyk. Ďalšie kritérium je zákaz alebo obmedzenie používania menšinového jazyka – zákaz a obmedzenie sú od 1. septembra 2009 legislatívne odstránené.

Je možné predpokladať, že tvrdenia o obmedzení jazyka menšiny v pracovnoprávných úkonoch a finančných a technických dokumentoch pochádzajú z predchádzajúcich správ, kedy mohlo k obmedzovaniu menšinového jazyka dochádzať, keďže v tom čase platná legislatíva neumožňovala popri znení v štátnom jazyku koncipovať tieto dokumenty aj v menšinovom jazyku.

Od momentu nadobudnutia účinnosti novely č. 318/2009 Z. z. zákona o štátnom jazyku (september 2009) – legislatívne zmeny znenia § 8 ods. 2 a 3 zákona o štátnom jazyku – v Slovenskej republike nedochádza k obmedzeniu používania menšinového jazyka v dokumentoch týkajúcich sa sociálneho a ekonomického života.

Predmetnou novelou č. 318/2009 Z. z. sa zaviedla možnosť viesť pracovnoprávne úkony, finančnú a technickú dokumentáciu, stanovy združení spolkov a spoločností aj v inom jazyku. Rovnako sa zaviedla možnosť pre návštevníkov zdravotníckych a sociálnych zariadení používať ich jazyk v komunikácii pri prijímaní a počas pobytu. Konštatovanie uvedené v štvrtej hodnotiacej správe o nesplnení záväzku zo strany Slovenskej republiky nemá po legislatívnej novele zákona o štátnom jazyku z roku 2009 opodstatnenie, pretože legislatívne zmeny od septembra 2009 už umožňujú používanie menšinového jazyka v oblastiach pokrytých § 8 ods. 2 a 3. V žiadnom prípade teda v súčasnosti nedochádza k obmedzeniu používania menšinového jazyka. Jasne to dokazuje hodnotenie Výboru expertov v minulosti, ktorý konštatoval, že očakáva novelu zákona o štátnom jazyku, ktorá by mohla vyhovieť záväzku charty – nezakazovať, neobmedzovať a neodradzovať od použitia menšinového jazyka, čo uvedená novela spĺňa. Nie je možné sa preto stotožniť so záverom zo štvrtej hodnotiacej správy, nakoľko po poslednej novele zákona o štátnom jazyku bol záväzok splnený - všetky predchádzajúce výhrady boli Slovenskou republikou akceptované a zapracované do právneho systému.

Povinné súčasné používanie aj iného jazyka sa v žiadnom prípade nepovažuje za obmedzenie používania menšinového jazyka. Úprava, ktorá umožňuje súčasné znenie pracovnej zmluvy v jazyku štátnom a fakultatívne v jazyku menšiny, spĺňa všetky garancie nezakazovania a neobmedzovania jazykov menšín.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné:

c) Zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov.

515. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali štruktúrovanú politiku zameranú na zabezpečenie toho, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako sú nemocnice alebo domovy dôchodcov, mohli prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v rómskom jazyku, a to vo všetkých oblastiach, kde sú osoby hovoriace rómskym jazykom zastúpené v dostatočnom počte na účely tohto záväzku.

V rámci ochrany a podpory zdravia znevýhodnených komunit orgány verejného zdravotníctva v rámci plnenia úloh vyplývajúcich so Stratégiie pre integráciu Rómov do roku 2020 v prioritě zdravie dlhoročne spolupracujú so školami s vyššou koncentráciou žiakov so sociálne znevýhodneného prostredia a detí z rómskych komunit. Žiaci sú opakovane intervenovaní v oblastiach ako zdravý spôsob života a hygiena životného prostredia, stomatohygiena, prvá pomoc a prevencia úrazov, výchova k zodpovednému manželstvu a rodičovstvu, zdravá výživa, starostlivosť o ľudské telo, škodlivosť látkových a nelátkových závislostí, fajčenia, alkoholu, prevencia parazitárnych nákaz a infekčných chorôb, dospievanie a zmeny v telesnej a duševnej oblasti.

V rámci zníženia výskytu infekčných ochorení orgány verejného zdravotníctva zabezpečujú kontrolu vybraných infekčných ochorení prostredníctvom sledovania a vyhodnocovania výskytu epidémií vybraných infekčných ochorení u osôb žijúcich v prostredí s

nízkym hygienickým štandardom. V rámci Európskeho imunizačného týždňa v dňoch 24. – 30. apríla 2017 bola zabezpečená realizácia zdravotno-výchovných aktivít, zameraných na zvyšovanie informovanosti o význame očkovania, ako dôležitého preventívneho opatrenia.

V rámci potreby a možností sú priebežne zabezpečované a distribuované zdravotno-výchovné materiály – letáky, plagáty, brožúry v rómskom jazyku napr. na témy: Ako sa chrániť pred kliešťom, Ako predísť chrípke, Očkovanie a iné.

Pozri spoločnú informáciu v bode 199.

Do zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú umiestňované aj deti hovoriace rómskym jazykom.

Na základe iniciatívy Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) bol spracovaný leták pre rómske ženy, v ktorom sú informácie o Národnej linke pomoci pre ženy v rómskom jazyku - *Džuvlija šegitinen le džuvlijenge*. Uvedený podklad bol podporený Európskym sociálnym fondom z operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí MPSVR SR z grantovej schémy podporuje rómske mimovládne organizácie, ktorých hlavným cieľom je podpora rómskych žien, aby sa včlenili do občianskej spoločnosti, a zároveň podpora používania materinského jazyka v rodovo citlivých témach. Jazyk vníma MPSVR SR ako most porozumenia.

Pri zvýšení povedomia rómskej populácie v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately spolupracuje MPSVR SR, resp. jeho podriadené organizácie aj s nasledovnými neziskovými organizáciami:

Por.č.	Nezisková organizácia	Oblasť spolupráce
1.	O.Z. Dlane	organizovanie Detského divadelného festivalu detských domovov a ich priateľov Hviezdička pre teba
2.	EDUMA	pracuje s povedomím profesionálnych rodičov a vychovávateľov, ktorí majú v starostlivosti detí rómskeho etnika
3.	eduROMA	organizovanie táborov a podpora talentov - tanec a spev
4.	Združenie za integráciu Rómov na Slovensku	organizovanie Rómskeho festivalu, účasť na kultúrno - vzdelávacom tábore rómskych detí z Gemera tzv. Khamóro
5.	o.z. Nádej deťom	projekt Matky s deťmi, aktivity - čítanie kníh s porozumením, knižnica hračiek, doučovanie detí
6.	Únia rómskych matersk. centier	tanec, spev
7.	O.Z. KEŽMARSKÝ HLAS	rómsky súbor Kesaj Tchave
8.	Stredisko evanjelickej diakonie Poprad	organizovanie hudobných podujatí s dôrazom na zvyky, hudbu rómskeho etnika
9.	Nadácia - Rómsky vzdelávací fond - organizačná zložka zahraničnej nadácie Roma Education Fund – Roma Oktatási Alap (ďalej “REF”).	Hlavným cieľom Rómskeho vzdelávacieho fondu je podporovať rozvoj a implementáciu vzdelávacích politík, ktoré prispievajú k včleňovaniu Rómov do vzdelávacích systémov.

10.	Rómske Pastoračné – komunitné centrum z Hanušoviec nad Topľou, cez projekt Roma Renovabis.	Hlavným cieľom je vzdelanostne pripraviť deti zo sociálne najslabších rómskych rodín do predškolského ročníka a do prvého ročníka ZŠ. Realizujú katechizáciu detí na prvé sväté prijímanie, katechizáciu mládeže na prijatie svätého birmovania
11.	Organizácia Romano kher	v oblasti rómskej histórie a rómskych tradícií. Zapájanie do súťaže FAREBNÝ SVET-Coloriskeri luma, ktorej cieľom je motivovanie detí ku kresleniu inšpirovaného rómskou kultúrou
12.	Komunitné centrum vo Veľkých Kapušanoch	v oblasti hudobnej - deti sa tu učia rómske piesne a tance.

Podľa § 9a zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR boli na podporu rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí poskytnuté k 31.12.2016 dotácie aj pre rómske občianske združenia: in minorita – 10 000 eur, SAVORE – 8 000 eur. Projektmi realizovanými uvedenými združeniami bolo podporené aj používanie rómskeho jazyka v uzavretých komunitách, kde sa rómsky jazyk používa ako materinský jazyk.

S MPSVR SR aktívne spolupracoval ÚSVRK na novelizácii zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov, ktorá v novelizovanej forme zmiernuje kritériá v rámci výberu kandidátov pre národné projekty terénna sociálna práca a komunitné centrá. Tieto projekty sa realizujú v pôsobnosti ÚSVRK. Novela tiež zmiernuje kritéria pre národný projekt „Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni a národný projekt „Terénna sociálna práca v obciach I.“, realizované MPSVR SR. Prispôsobenie kvalifikačných kritérií má za cieľ zvýšiť počet pracovníkov národných projektov pochádzajúcich z prostredia MRK alebo rómskej národnostnej menšiny. Prispôsobené zmiernené kvalifikačné predpoklady, ktorých úprava je časovo ohraničená, prispievajú k zvýšenej zamestnaneckej participácii príslušníkov prostredia MRK a rómskej národnostnej menšiny a tým pádom k podporeniu využívania rómskeho jazyka.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

a) Uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

518. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tento záväzok je čiastočne splnený. Žiada slovenské orgány, aby objasnili, ako dohody uzatvorené s ostatnými krajinami posilnili kontakty medzi osobami hovoriacimi rómskym jazykom žijúcimi v rôznych krajinách.

Rómsky jazyk v súčasnosti nie je predmetom žiadneho medzinárodného zmluvného dokumentu v pôsobnosti MŠVVŠ SR, MK SR, MPSVR SR či iného orgánu štátnej správy v SR. Cezhraničná spolupráca pre osoby hovoriace s rómskym jazykom, resp. cezhraničný prvok sa však uplatňuje v oblasti kultúry národnostných menšín a je podporovaný aj dotačným

programom KNM. V roku 2016 bol v rámci dotačného programu KNM, podprogramu zahraničné kultúrne aktivity a medzinárodné kultúrne aktivity realizovaný projekt „Exkurzia do Osvienčimu“ neziskovej organizácie Kultúrne združenie občanov rómskej národnosti košického kraja, ktorý mal priblížiť rómskym žiakom neslávnu kapitolu dejín ich etnika, ktorou je rómsky holokaust. Výstupom z projektu bola séria prednášok na základných a stredných školách v košickom kraji s nosnou témou rómskeho holokaustu.

3.2.5 Nemecký jazyk

519. Výbor expertov nebude komentovať ustanovenia, ktoré boli v predchádzajúcich hodnotiacich správach považované za splnené a v prípade ktorých mu neboli doručené žiadne nové prvky, na základe ktorých by musel prehodnotiť svoje zistenia uvedené vo svojej prvej správe. Vyhradzuje si však právo znovu vyhodnotiť situáciu v neskoršej fáze. V prípade nemčiny ide o tieto ustanovenia:
Článok 8 ods. 1 písm. e) bod ii);
Článok 9 ods. 1 písm. d);
Článok 10 ods. 5;
Článok 11 ods. 2;
Článok 12 ods. 1 písm. a); b); d); e); f); g);
Článok 13 ods. 1 písm. c).

Článok 8 - Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

a)

i Umožniť predškolskú výchovu v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
ii Umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
iii Prijat' jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov.

525. Aj keď víta používanie nemčiny na predškolskej úrovni, výbor expertov poznamenáva, že ponuka je veľmi obmedzená a iba čiastočne pokrýva oblasti, kde je dostatočný počet osôb používajúcich nemecký jazyk.

526. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby sprístupnili aspoň podstatnú časť predškolského vzdelávania v nemeckom jazyku tým žiakom, ktorých rodiny o to požiadali a ktorých počet sa považuje za dostatočný.

V súčasnosti je v Slovenskej republike jedna materská škola s vyučovacím jazykom nemeckým: v Bratislave (k 15. septembru 2017 eviduje 111 detí). MŠVVŠ SR neeviduje v rokoch 2015-2017 ďalšie požiadavky na výčbu nemeckého jazyka v predškolských zariadeniach.

Základný stupeň vzdelávania

b)

iii Zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov..

528. Podľa štvrtej periodickej správy je výučba nemčiny ako menšinového jazyka zabezpečená „Rámcovým učebným plánom pre základné školy a stredné školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín“. Ponúkajú ju tie školy, ktoré sú kvalifikované ako školy „s vyučovacím jazykom nemeckým“, čo znamená možnosť vyučovať nemecký jazyk v 1. – 4. ročníku (21 hodín), v 5. – 9. ročníku (23 hodín) a vyučovať ostatné predmety v nemeckom jazyku. V školách v Bratislave, Nitrianskom Pravne, Kežmarku, Chmel'nici, Gelnici a Medzeve sa poskytuje rozšírené vyučovanie nemeckého jazyka alebo vyučovanie niektorých predmetov v nemeckom jazyku, „pokiaľ je na to vhodný učiteľ“. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby špecifikovali, v ktorých školách sa v praxi používa rozšírené vyučovanie nemeckého jazyka alebo vyučovanie v nemeckom jazyku, ako aj to, koľko hodín do týždňa zahŕňajú tieto možnosti.

529. Ponuka vyučovania nemeckého jazyka však nezahŕňa všetky oblasti, kde žije dostatočný počet osôb hovoriacich nemeckým jazykom.

V Slovenskej republike sú dve základné školy s vyučovacím jazykom nemeckým: Súkromná základná škola v Bratislave – k 15. septembru 2017 má 123 žiakov, a Základná škola s materskou školou – k 15. septembru 2017 má 34 žiakov.

Základné školy s vyučovaním nemeckého jazyka:

- Základná škola, Hlboká cesta 4, Bratislava,
- Základná škola, Nitrianske Pravno,
- Základná škola Kežmarok,
- Základná škola Medzev.

V školskom roku 2015/2016 mali 747 žiakov, v školskom roku 2016/2017 809 žiakov a v školskom roku 2017/2018 861 žiakov, ktorí sa učia nemecký jazyk.

Dňa 9. marca 2017 sa uskutočnilo pracovné stretnutie na MŠVVŠ SR, ktoré bolo zamerané na prerokovanie otázok týkajúcich sa základných škôl s vyučovacím jazykom národností a škôl s vyučovaním jazyka národností, konkrétne základných škôl s vyučovaním nemeckého jazyka. Cieľom pracovného stretnutia bolo vzájomne sa informovať o situácii vo výchove a vzdelávaní s vyučovaním nemeckého jazyka a s vyučovacím jazykom nemeckým a navrhnúť konkrétne kroky k optimalizácii vzdelávania s vyučovaním nemeckého jazyka a s vyučovacím jazykom nemeckým.

Aj v kontexte tohto stretnutia bol 9. marca 2017 schválený dodatok č. 1, ktorým sa mení Rámcový učebný plán pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny (platný od 1. septembra 2015) s účinnosťou od 1. septembra 2017 začínajúc prvým ročníkom, ktorým sa mení Štátny vzdelávací program pre primárne vzdelávanie. Ku schváleniu na MŠVVŠ SR došlo dňa 11. mája 2017 pod číslom 2017-7512/20194:1-10I0. Materiál je dostupný na portáli <http://www.minedu.sk/dodatky-k-rup-a-svp-pre-zs/>.

Výučba nemčiny ako menšinového jazyka je zabezpečená Rámcovým učebným plánom pre základné školy a stredné školy s vyučovaním jazyka národnostných menšín a to v rámci

štátneho vzdelávacieho programu.

Výuku v nemeckom jazyku ponúkajú školy, ktoré sú kvalifikované ako školy „s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny nemeckej“, čo znamená možnosť vyučovať nemecký jazyk v 1. – 4. ročníku (7 hodín) a v 5. – 9. ročníku (12 hodín). V základných školách v Bratislave, Nitrianskom Pravne, Kežmarku a Medzeve sa poskytuje vyučovanie nemeckého jazyka od 1. ročníka.

Pozri bod 64 – rámcové učebné plány pre školy s vyučovaním jazyka národnostných menšín .

Stredoškolské vzdelávanie, technické a odborné vzdelávanie

c)

iii Zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov.

d)

iii Zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov.

533. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili vyučovanie nemčiny ako neoddeliteľnú súčasť školských osnov na úrovni základných a stredných škôl, ako aj v rámci technického a odborného vzdelávania vo všetkých oblastiach, kde existuje dostatočný počet osôb hovoriacich nemeckým jazykom, a aby zabezpečili kontinuitu medzi jednotlivými úrovňami vzdelávania.

V Slovenskej republike je v školskom roku 2017/2018 evidované jedno gymnázium s vyučovacím jazykom nemeckým v Bratislave s počtom študentov 127 (v školskom roku 2016/2017 110 študentov).

V sieti škôl a školských zariadení SR evidujeme dve bilingválne stredné odborné školy-obchodné akadémie v Bratislave a v Trnave. V školskom roku 2016/2017 mali spolu 348 študentov a školskom roku 2017/2018 389 študentov. Existujú aj bilingválne gymnáziá (Bratislava, Galanta, Nitra, Topoľčany, Poprad, Košice) s celkovým počtom žiakov 2 958 v školskom roku 2017/2018.

Vzdelávanie dospelých a priebežné vzdelávanie

f)

ii Umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania.

536. Výbor expertov poznamenáva, že tieto kurzy sa neponúkajú v oblastiach, v ktorých žijú osoby hovoriace nemeckým jazykom. Táto ponuka sa navyše týka skôr konkrétnych profesionálnych oblastí a nezaobera sa nemeckým jazykom ako menšinovým jazykom. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

MPC MŠVVŠ SR v rámci svojej činnosti poskytuje kontinuálne vzdelávanie pedagogickým a odborným zamestnancom prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích programov, realizuje odborné semináre a workshopy zamerané na výmenu osvedčených skúseností, metodickú podporu pre pedagogických a odborných zamestnancov a atestačný

proces. Vo vzťahu k nemeckému jazyku boli cielene realizované dva aktualizované akreditované vzdelávacie programy:

1. Od semitizmu k holokaustu (sprostredkovanie témy vo vyučovaní nemeckého jazyka interaktívnymi metódami),
2. Multikultúrna spoločnosť v Nemecku.

Jazykové kurzy nemeckého jazyka na Slovensku organizuje aj Goetheho inštitút.

g) Prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk.

539. Výbor expertov nedostal žiadne informácie o tom, ako sa dejiny a kultúra, ktoré ovplyvnili nemecký jazyk, vyučujú v praxi.

540. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili nemecký jazyk.

Základným dokumentom na vyučovanie dejepisu v základných školách a stredných školách (najmä gymnáziách) je vzdelávací štandard z dejepisu pre uvedený stupeň školy.

Vo vzdelávacom štandarde v časti charakteristika predmetu dejepis ako pre základné školy, tak aj pre stredné školy je stanovené, že „... dejepis vedie žiakov k vzťahu k vlastnej minulosti cez prizmu prítomnosti ako súčasť rozvíjania, korigovania, kultivovania a zachovávanía ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i vzťah k minulosti iných národov a etník. Rovnako tak k pochopeniu a rešpektovaniu kultúrnych a iných odlišností ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločností...“

Ďalej sú v samotnom vzdelávacom štandarde z dejepisu uvedené ako obsahy, tak aj požiadavky na žiaka/študenta týkajúce sa minulosti a kultúry národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike.

Uvedený východiskový bod pre vyučovanie dejepisu sa ďalej môže modifikovať a prispôbiť potrebám a možnostiam rodičov, žiakov a škôl v závislosti od prostredia, v ktorom škola pôsobí. Vo vyučovaní dejepisu je možnosť navýšenia vyučovania o minulosti každej národnostnej menšiny v Slovenskej republike. Je to možné tak, že sa do školského vzdelávacieho programu navýši počet vyučovacích hodín, alebo sa do vyučovacieho procesu predmetu dejepis zaradia témy týkajúce sa minulosti a kultúry národnostnej menšiny (maďarskej, rómskej, nemeckej, rusínskej, ukrajinskej, bulharskej, poľskej, chorvátskej....).

Pozri spoločnú informáciu v bode 10 a relevantnú informáciu k vzdelávaniu v II. časti, článku 7, odseku 3.

h) Zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala.

543. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby plánovali a poskytovali základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebné na plnenie záväzkov, ktoré Slovenská republika prijala podľa článku 8.

Pozri informáciu v bode 536.

i) Vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

548. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby objasnili povinnosti a úlohy poradnej rady pri monitorovaní vzdelávania v menšinovom jazyku tak, ako sa to požaduje v rámci záväzku.

Pozri spoločnú informáciu k Rade ministra školstva pre národnostné školstvo v bode 3 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Článok 9 – Súdnictvo

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva:

a) V trestnom konaní:

ii Zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a /alebo
iii Zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku, v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal žiadne ďalšie výdavky.

553. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby obvinenému zaručili právo používať nemecký jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v nemeckom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady.

Pozri spoločnú informáciu v bode 109.

b) V občianskom konaní:

ii Umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
iii Umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov.

c) V konaní pred súdmi v správnych veciach:

ii Umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
iii Umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov.

556. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tieto záväzky sú formálne splnené. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby poskytli informácie o opatreniach zjednodušujúcich implementáciu týchto záväzkov do praxe.

Pozri spoločnú informáciu v bode 112.

Pozri ďalej spoločnú informáciu k článku 9, odsek 1, kapitola 3.2.1. (maďarský jazyk).

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

a)

iii Zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch.

561. Podľa štvrtej periodickej správy je v obciach s veľkým počtom nemecky hovoriacej menšiny možné používať tento jazyk ústne, keďže sú v nej zamestnanci, ktorí hovoria nemeckým jazykom. Týka sa to napríklad Devínskej Novej Vsi. Výbor expertov víta túto informáciu, pretože počet osôb patriacich k nemeckej menšine v Devínskej Novej Vsi je veľmi nízky. Výbor expertov nebol informovaný o tom, či sa nemecký jazyk skutočne používa v praxi v styku s miestnymi orgánmi štátnej správy. Tento záväzok okrem toho zahŕňa aj písomnú komunikáciu.

562. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti miestnym orgánom štátnej správy a dostávať odpovede v nemeckom jazyku, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku bez ohľadu na akékoľvek hranice.

Na území okresu Žiar nad Hronom, jedinou obcou, v ktorej občania Slovenskej republiky patria k nemeckej národnostnej menšine je obec Kunešov. V obci je označená v jazyku nemeckej národnostnej menšiny tabuľa názvu obce, názov obecného úradu, názov starosta obce a obecné zastupiteľstvo.

Obyvatelia obce nekomunikujú v ústnom a písomnom styku s orgánmi obce v jazyku nemeckej národnostnej menšiny z dôvodu, že obyvatelia hlásiaci sa k nemeckej národnostnej menšine už pomreli. Väčšina obyvateľov je poslovenčených a nemeckému jazyku už nerozumejú. Pôvodní obyvatelia prichádzajú do obce už len na návštevy a komunikujú v „Švábčine“, ktorej už málokto v obci rozumie, a preto potrebujú tlmočníkov.

Obec Krahule je obcou, ktorá sa nenachádza v zozname obcí, ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva, napriek tomu je názov obce, ako aj budova obecného úradu označená aj v nemeckom jazyku. Obyvatelia v ústnom ani písomnom styku s orgánmi obce nekomunikujú v jazyku národnostnej menšiny, na komunikáciu využívajú slovenský jazyk.

V súvislosti so zisťovaním stavu zabezpečenia možnosti predložiť ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku, ako aj dostať odpoveď v tomto jazyku, bola v rámci dotazníkového prieskumu v súlade s nariadením vlády SR č. 221/1999 Z. z. oslovená obec Kunešov, ktorá zaslala vyplnený dotazník. Z odpovede uvedenej obce vyplynulo, že žiaden zamestnanec daného obecného úradu neovládal nemecký jazyk (v roku 2012 a 2014 pracoval na obecnom úrade jeden zamestnanec, ktorý ovládal nemecký jazyk slovom). Časový priestor na vybavovanie vecí v jazyku národnostnej menšiny nebol v danej obci vyhradený, a taktiež nebola zverejnená informácia o možnostiach používania jazyka národnostnej menšiny v ústnej i písomnej podobe v úradnom styku. Podľa výsledkov prieskumu neboli počas monitorovaného obdobia registrované písomné podania od občanov v jazyku národnostnej menšiny v obci s nemeckou národnostnou menšinou a nebola doručená žiadna žiadosť o vydanie dvojjazyčných verejných listín, ako ani žiadosť o vydanie dvojjazyčných rodných, sobášnych a úmrtných listov. Dvojjazyčné formuláre neboli zabezpečené, keďže nebola požiadavka na ich používanie.

Pozri tiež spoločnú informáciu v bode 5.

Odsek 2

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

b) Možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch.

565. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti miestnym a regionálnym orgánom, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku bez ohľadu na akékoľvek hranice.

Stav nezmenený oproti stavu v 4. implementačnej správe.

Pozri informáciu v bode 562.

c) Uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch.

d) Uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

568. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia, ktoré miestnym a regionálnym orgánom umožnia zverejňovať ich dokumenty aj v nemeckom jazyku a budú ich v tom podporovať, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku bez ohľadu na akékoľvek hranice.

Slovenské úrady neevidujú požiadavku na uverejňovanie úradných dokumentov v nemeckom jazyku.

Pozri informáciu v bode 562.

f) Používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaní miestnych orgánov, nevyklučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu.

571. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby podporili používanie nemeckého jazyka miestnymi orgánmi pri rokovaní na zhromaždeniach, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku, bez ohľadu na akékoľvek hranice.

V obci Kunešov sa rokovanie nevedlo v nemeckom jazyku a ani poslanci obecného zastupiteľstva nepoužívali nemecký jazyk na svojich zasadnutiach. Starosta obce s nemeckou národnostnou menšinou taktiež nepoužíval jazyk národnostnej menšiny na rokovaní obecného zastupiteľstva, rovnako ani materiály na zasadnutie sa nepripravovali v nemeckom jazyku.

Pozri tiež informáciu v bode 562.

g) Používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).

574. Výbor expertov znovu opakuje svoje pripomienky, že názvy v menšinovom jazyku sa objavujú na samostatných a veľmi malých tabuliach s miestnymi názvami. Nesplňa to účel tohto záväzku, ktorým je verejné zviditeľnenie menšinového jazyka. Výbor expertov zdôrazňuje, že pojem „miestne názvy“ v zmysle tohto záväzku sa týka nielen názvu obce, ale aj všetkých topografických názvov v danej obci, ktoré sa môžu oficiálne používať, napríklad v textoch, ktoré vypracoval miestny orgán (napr. dokumenty, formuláre, turistický materiál, internetové stránky) alebo v označovaní (napr. tabule s názvami ulíc, návěstidlá a dopravné značky, nápisy pre turistov).

575. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na podporu používania tradičných a správnych foriem miestnych názvov v nemeckom jazyku v zmysle tohto záväzku, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom bez ohľadu na akékoľvek hranice.

Názov obce v štátnom jazyku a jeho označenie v jazyku nemeckej národnostnej menšiny uviedla obec s nemeckou národnostnou menšinou v súlade s nariadením vlády SR č. 221/1999 Z. z. Výsledky zisťovania ďalej ukázali, že povinnosť označenia obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené na dopravnej značke na začiatku a na konci obce, nie je splnená. Obec tiež nemá ani označenie obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené pod názvom v štátnom jazyku pri označení železničnej stanice alebo autobusovej stanice. Taktiež obec nemá uvedené označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách v jazyku národnostnej menšiny. Táto obec má označenie obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené popri názve obce v štátnom jazyku na budovách orgánov verejnej správy, označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách v jazyku národnostnej menšiny však chýbalo. V obci s nemeckou národnostnou menšinou neboli označené ulice v jazyku národnostnej menšiny, ako ani uvedené geografické značenia v jazyku menšiny.

Pozri informáciu v bode 562.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

c) Umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

578. Výbor expertov pripomína, že tento záväzok sa týka verejných služieb, ako sú železnice, mestská doprava, elektrické, vodovodné a plynárenské siete, čistenie a sanitácia, telefonické služby, odvoz a spracovanie odpadu, športové zariadenia alebo zábavné podniky. Žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o používaní nemeckého jazyka v praxi v rámci komunikácie s takýmito verejnými službami.

579. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby osobám hovoriacim nemeckým jazykom umožnili predkladať žiadosti verejným službám v nemeckom jazyku, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom, bez ohľadu na akúkoľvek hranicu.

Ak vznikne požiadavka zo strany nemecky hovoriacej menšiny na používanie nemeckého jazyka v úradnom styku, slovenské orgány budú tieto požiadavky riešiť prostredníctvom zamestnancov ovládajúcich nemecký jazyk alebo za využitia tlmočníkov. Doposiaľ takáto požiadavka uplatnená nebola.

Pozri tiež informáciu v bode 562.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú;

581. Výbor expertov vzhľadom na nedostatočné praktické plnenie záväzkov uvedených v článku 10 ods. 1, článku 10 ods. 2 a článku 10 ods. 3 trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tento záväzok je iba formálne splnený.

Neboli vznesené ďalšie požiadavky zo strany príslušníkov nemeckej národnostnej menšiny. Z prieskumu však vyplynulo, že obec s nemeckou národnostnou menšinou v prípade potreby zabezpečuje používanie nemeckého jazyka v úradnom styku prostredníctvom tlmočnických alebo prekladateľských služieb.

Pozri informáciu v bode 562.

c) Ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

584. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby uviedli príklady prípadov, v ktorých boli štátni úradníci hovoriaci nemeckým jazykom na požiadanie pridelení do oblasti, kde sa tento jazyk používa.

Štátna správa a samospráva zamestnáva vo svojich radoch príslušníkov národnostných menšín, z ktorých mnohí pôsobia na úsekoch, kde sa uplatňujú jazyky národnostných menšín, no ich centrálna evidencia (evidencia zamestnancov ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk) sa podľa takejto kategorizácie nevedie.

Pozri informáciu v bode 562.

Článok 11 - Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

a) Ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:

iii Prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

587. Výbor expertov poznamenáva, že prítomnosť nemeckého jazyka vo verejnoprávnom vysielaní je stále veľmi obmedzená, čím sa znižuje účinnosť a prítlačivosť tohto vysielania. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach.

588. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov znovu dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby vo verejnoprávnom rozhlase a televízii predĺžili vysielací čas a zvýšili frekvenciu časových úsekov vymedzených pre nemecký jazyk.

V rokoch 2015 - 2017 vysielala verejno-právna RTVS po 16 hodín v nemeckom jazyku v rozhlasovom vysielaní a po 6 hodín v televíznom vysielaní.

Pozri tiež text informácie v bode 9.

b)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

c)

ii Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

591. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Vyzýva slovenské orgány, aby zjednodušili pravidelné vysielanie programov v nemčine na súkromných rozhlasových staniciach a televíznych kanáloch.

Podporovať vysielanie v súkromných rozhlasových a televíznych programových službách v jazykoch národnostných menšín bude novovzniknutý Fond.

Pozri informácie v bode 10 o zákone č. 138/2017 Z.z. o Fonde.

d) Podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

594. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby uľahčili výrobu a šírenie audiovizuálnych diel v nemčine.

Pozri informáciu v bode 173.

e)

i) Podporiť a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

598. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali vhodné opatrenia, ktoré by umožnili vydávať aspoň jedny noviny v nemeckom jazyku v dostatočnej periodicite.

K 31. decembru 2016 bolo v Zozname periodickej tlače, ktorý vedie MK SR evidovaných 6 titulov periodickej tlače vydávaných v nemeckom jazyku.

Pozri aj spoločnú informáciu k periodickej tlači v bode 176.

f)

ii) Uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

601. Vzhľadom na nedostatok nedávnej finančnej pomoci pre audiovizuálnu produkciu v nemeckom jazyku považuje výbor expertov tento záväzok za nesplnený.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

604. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby objasnili, ako boli zohľadnené záujmy osôb hovoriacich menšinovými jazykmi v rámci orgánov zodpovedných za zaručenie slobody a plurality médií v prípade, že nie je zabezpečené zastúpenie.

Pozri spoločnú informáciu v bode 183.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam, najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrom, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

c) Podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov.

607. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby ďalej podporovali prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch v nemčine.

O úhradu uvedených nákladov sa dotknuté subjekty budú uchádzať formou žiadosti o podporu z novovzniknutého Fondu.

Pozri informácie v bode 10 o zákone č. 138/2017 Z.z. o Fonde.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

610. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tento záväzok je splnený. Opätovne žiada slovenské orgány o konkrétne príklady kultúrnych činností, ako sú festivaly alebo kultúrne inštitúcie podporujúce nemecký jazyk, a to mimo oblastí, kde sa tento jazyk tradične používa.

V rámci dotačného programu KNM sa poskytuje dotácia na realizáciu projektov aj v oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú menšinové jazyky, keďže miesto realizácie týchto projektov nie je nelimitované, pričom dotáciu možno poskytnúť na projekty s medzinárodnou, celoslovenskou, nadregionálnou, regionálnou i miestnou pôsobnosťou bez ohľadu a percentuálne zastúpenie menšín v danej lokalite. Pozri nasledujúce tabuľky:

Prehľad alokovaných finančných prostriedkov v rámci dotačného programu KNM pre nemeckú národnostnú menšinu v rokoch 2015 2017

	Pridelené finančné prostriedky v eurách		
	rok 2015	rok 2016	rok 2017
Nemecká národnostná menšina	88 880	88 880	103 050

Prehľad počtu komisiou odporúčaných projektov nemeckej národnostnej menšiny na schválenie

	počet podporených projektov v roku 2015	počet podporených projektov v roku 2016	počet podporených projektov v roku 2017
Nemecká menšina	14	10	11

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám je potrebné vyzdvihnúť význam činnosti Múzea kultúry karpatských Nemcov (ďalej len „MKKN“), ktorý patrí do organizačnej štruktúry SNM. Činnosť MKKN sa zameriava na zhromažďovanie, ochranu, odborné spracovanie a prezentáciu dokladov hmotnej a duchovnej kultúry karpatských Nemcov. Zbierky pokrývajú všetky oblasti života karpatských Nemcov: odevné súčasti, textilie, domácku a remeselnú výrobu, priemyselné výrobky, umelecké diela, sakrálne predmety, tlač. MKKN má svoju expozitúru v

Nitrianskom Pravne a v Handlovej v Domoch stretávania Karpatsko-nemeckého spolku, kde je stála expozícia zameraná na dejiny a kultúru Hauerlandu. Súčasťou MKKN je aj dokumentačné a informačné centrum špecializované na problematiku dejín a kultúry karpatských Nemcov. Základ tvorí knižnica, ktorá zahŕňa periodickú a neperiodickú literatúru vydanú na Slovensku a v zahraničí. MKKN je najkompletnejšie vybavenou inštitúciou na Slovensku. Knižnicu využívajú študenti a odborní pracovníci zo Slovenska a aj zo zahraničia. MKKN vydáva vlastnú edíciu Acta Carpatho-Germanica.

V rámci dopĺňovania fondov UKB sa priebežne nadobúdajú vybrané prekladové diela z jazyka národnostných menšín do slovenského jazyka v súlade s profiláciou fondu knižnice. UKB umožňuje prístup k unikátnym databázam periodika informačných zdrojov (biografických báz, bibliografických báz) v elektronickej forme. Významná je databáza Library Press Display, ktorá poskytuje online prístup k viac ako 6 200 periodickým titulom z 96 krajín v 54 jazykoch. Všetky novinové tituly sú publikované online v ich pôvodnej grafickej podobe a formáte vrátane fotografií takmer okamžite po ich vydaní v krajine pôvodu. Ponuka titulov i krajín sa neustále rozširuje. Z menšinových jazykov sú dostupné tituly v maďarskom jazyku, českom, nemeckom a ukrajinskom jazyku (19 titulov v maďarskom, 11 titulov v českom jazyku, viac ako 50 titulov v ukrajinskom jazyku, viac ako 60 titulov v nemeckom a iných jazykoch). Prístup je zabezpečený k plným textom s archívom 60 dní a to v priestoroch knižnice, ako aj prostredníctvom vzdialeného on-line prístupu.

UKB realizovala v roku 2016 podujatia organizované jednotlivými úsekmi knižnice a Multifunkčným kultúrnym centrom UKB : výstava Rozdelené spomienky. Československo 1937 – 1948 (11. februára – 9. apríla 2016) – multimedialná výstava spojená s prezentáciou krátkych filmov pripomenula našim aj zahraničným návštevníkom nacistický útlak Čechov a Slovákov, ako aj traumy Nemcov, ktorí boli po stáročiach spolužitia vyhnaní. Pamätníci vo videonahrávkach, ale aj osobne spomínali na československý priestor 1937 – 1948 – nemeckými, židovskými, maďarskými a inými očami. Spoluorganizátormi boli Antikomplex.sk, o. z., Rakúska akadémia vied, Viedeň; Jedna krajina – dva príbehy (1. marca 2016) – diskusia k výstave Rozdelené spomienky; Rozdelené spomienky v nemčine (8. marca 2016) – projekcie krátkych filmov v nemeckej mutácii. Na projekcii a diskusii sa zúčastnili nemeckí a rakúski občania žijúci v Bratislave, ako aj v susednom Rakúsku; O etnickej a náboženskej rozmanitosti (30. marca 2016) – informačno-vzdelávacie podujatie pre študentov gymnázií.

Pozri aj spoločnú informáciu v bode 10.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

611. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci tretej hodnotiacej správy za splnený. Požiadal však o konkrétne príklady týkajúce sa nemčiny.

613. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tento záväzok je splnený. Opätovne žiada slovenské orgány, aby uviedli príklady, ako sa nemecký jazyk a kultúra odrážajú v kultúrnej politike mimo Slovenskej republiky.

Kino Lumière – kino SFÚ sprístupňuje verejnosti slovenskú, európsku a svetovú audiovizuálnu kultúru, jeho dramaturgickými prioritami sú slovenský film, európska

kinematografia a archívne kino. Uvádza pravidelné cykly a tiež prehliadky a festivaly. Viac než 90% z uvádzaných filmov v kine je uvádzaných v pôvodnom znení s titulkami.

V ostatnom stave nezmenrný oproti 4. implementačnej správe.

Článok 13 – Ekonomický a sociálny život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

a) Vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení.

617. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

b) Zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka.

620. Výbor expertov preto považuje tento záväzok za nesplnený.

Výborom expertov namietané prísne obmedzenie používania menšinového jazyka pri záväzku podľa článku 13 odsek 1 písm. a) charty stanovením súčasného povinného používania štátneho jazyka nie je opodstatnené, nakoľko používanie menšinového jazyka, ktoré je zákonom o štátnom jazyku v oblastiach vyčlenených v § 8 zákona o štátnom jazyku výslovne prípustné, nemôže byť obmedzené stanovením súčasnej povinnosti sprístupniť text v menšinovom jazyku aj v štátnom jazyku. Používanie jedného jazyka samo osebe neobmedzuje používanie druhého jazyka, keďže obe verzie popri sebe sú uskutočniteľné bez toho, aby jedna verzia bola na úkor druhej. Stanovenie povinnosti vyhotoviť dokument v štátnom jazyku, pričom sa umožňuje ho vyhotoviť aj v menšinovom jazyku, nemôže viesť k záveru o prísnom obmedzení použitia menšinového jazyka.

Z princípu nediskriminácie je na druhej strane zrejmé, že uloženie povinnosti pre všetky osoby, aby používali štátny jazyk v určitých presne určených dokumentoch, kde je to odôvodnené aj verejno-poriadkovými dôvodmi aj právami osôb hovoriacich štátnym jazykom (nakoniec aj právnou istotou pre osoby, ktoré také dokumenty vyhotovujú), nemôže byť diskriminačné, pretože povinnosť sa stanovuje len vo vzťahu k štátnemu jazyku a voči všetkým. Nikto nie je znevýhodnený, pretože pridá iný jazyk. Ďalšie kritérium je zákaz alebo obmedzenie používania menšinového jazyka – zákaz a obmedzenie sú od 1. septembra 2009 legislatívne odstránené.

Je možné predpokladať, že tvrdenia o obmedzení jazyka menšiny v pracovno-právnych úkonoch a finančných a technických dokumentoch pochádzajú z predchádzajúcich správ, kedy mohlo k obmedzovaniu menšinového jazyka dochádzať, keďže v tom čase platná legislatíva

neumožňovala popri znení v štátnom jazyku koncipovať tieto dokumenty aj v menšinovom jazyku.

Od momentu nadobudnutia účinnosti novely č. 318/2009 Z. z. zákona o štátnom jazyku (september 2009) – legislatívne zmeny znenia § 8 ods. 2 a 3 zákona o štátnom jazyku – v Slovenskej republike nedochádza k obmedzeniu používania menšinového jazyka v dokumentoch týkajúcich sa sociálneho a ekonomického života.

Predmetnou novelou č. 318/2009 Z. z. sa zaviedla možnosť viesť pracovnoprávne úkony, finančnú a technickú dokumentáciu, stanovky združení spolkov a spoločností aj v inom jazyku. Rovnako sa zaviedla možnosť pre návštevníkov zdravotníckych a sociálnych zariadení používať ich jazyk v komunikácii pri prijímaní a počas pobytu. Konštatovanie uvedené v štvrtej hodnotiacej správe o nesplnení záväzku zo strany Slovenskej republiky nemá po legislatívnej novele zákona o štátnom jazyku z roku 2009 opodstatnenie, pretože legislatívne zmeny od septembra 2009 už umožňujú používanie menšinového jazyka v oblastiach pokrytých § 8 ods. 2 a 3. V žiadnom prípade teda v súčasnosti nedochádza k obmedzeniu používania menšinového jazyka. Jasne to dokazuje hodnotenie Výboru expertov v minulosti, ktorý konštatoval, že očakáva novelu zákona o štátnom jazyku, ktorá by mohla vyhovieť záväzku charty – nezakazovať, neobmedzovať a neodradzovať od použitia menšinového jazyka, čo uvedená novela spĺňa. Nie je možné sa preto stotožniť so záverom zo štvrtej hodnotiacej správy, nakoľko po poslednej novele zákona o štátnom jazyku bol záväzok splnený - všetky predchádzajúce výhrady boli Slovenskou republikou akceptované a zapracované do právneho systému.

Povinné súčasné používanie aj iného jazyka sa v žiadnom prípade nepovažuje za obmedzenie používania menšinového jazyka. Úprava, ktorá umožňuje súčasné znenie pracovnej zmluvy v jazyku štátnom a fakultatívne v jazyku menšiny, spĺňa všetky garancie nezakazovania a neobmedzovania jazykov menšín.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné:

c) zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov.

624. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali štruktúrovanú politiku zameranú na zabezpečenie toho, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako sú nemocnice alebo domovy dôchodcov, mohli prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v nemeckom jazyku, a to vo všetkých oblastiach, kde sú osoby hovoriace nemeckým jazykom zastúpené v dostatočnom počte na účely tohto záväzku.

Pozri spoločnú informáciu v bode 199.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

a) Uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

627. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

b) Umožniť a/alebo podporiť cezhraničnú spoluprácu najmä medzi regionálnymi alebo miestnymi orgánmi v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov, na územiach ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe.

630. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby uviedli príklady, aký prínos poskytuje cezhraničná spolupráca pre nemecký jazyk v Slovenskej republike.

Slovensko-Rakúsko

Na základe uzavretej zmluvy o spolupráci s Rakúskom v rámci programu cezhraničnej spolupráce Slovensko – Rakúsko 2014 – 2020 (Interreg V-A Slovenská republika - Rakúsko na programové obdobie 2014 – 2020) sa implementujú viaceré projekty súvisiace s rozvojom susedných slovensko-rakúskych regiónov.

Národný orgán pre program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika - Rakúsko na programové obdobie 2014 - 2020 pozostáva v Rakúsku z troch spolkových krajín: Spolkovej republiky Dolné Rakúsko, Spolkovej republiky Burgenland a Spolkovej republiky mesta Viedeň. Na Slovensku je riadiaci orgán pre program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Rakúsko na programové obdobie 2014 – 2020 Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, kde má aj spoločný sekretariát, pobočka sekretariátu sa nachádza na magistráte mesta Viedeň.

Spolupráca v oblasti vedy a vzdelávania medzi Slovenskom a Rakúskom sa uskutočňuje na základe Dohody medzi vládou SR a vládou Rakúskej republiky o spolupráci v oblasti kultúry, vzdelávania a vedy, podpísanej vo Viedni dňa 13. októbra 1999 a Protokolu zo 4. zasadnutia zmiešanej slovensko-rakúskej komisie o spolupráci v oblasti kultúry, vzdelávania a vedy na roky 2013 - 2018, podpísaného vo Viedni v júni roku 2013.

Jednou z priorit je podpora výučby nemeckého jazyka na Slovensku, v rámci ktorej sú vysielaní 4 rakúski učitelia na Obchodnú akadémiu Imricha Karvaša v Bratislave a 5 lektori na slovenské vysoké školy (Univerzita Komenského Bratislava, Ekonomická univerzita Bratislava, Prešovská univerzita, Univerzita Konštantína Filozofa Nitra, Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica).

Akademické mobility medzi Slovenskom a Rakúskom sa uskutočňujú v rámci bilaterálneho programu Akcia Rakúsko – Slovensko, spolupráca vo vede a vzdelávaní. Prostredníctvom uvedeného programu sú každoročne ponúkané štipendiá na:

- a) štúdium nemeckého jazyka a štipendiá na letný kurz slovenského jazyka Studia Academica Slovaca;
- b) študijné a výskumné pobyty pre diplomantov, doktorandov a postdoktorandov,
- c) finančnú podporu na realizáciu spoločných vedeckých projektov.

Slovensko-Nemecko

Spolupráca v oblasti vzdelávania sa uskutočňuje na základe Dohody medzi vládou SR a vládou SRN o kultúrnej spolupráci, podpísanej v roku 1997 s platnosťou na 5 rokov, s automatickým predĺžením o ďalších 5 rokov. Formy a rozsah spolupráce sú stanovené v Zázname zo zasadnutia zmiešanej slovensko-nemeckej komisie z roku 2001.

V rámci akademických mobilit slovenskí uchádzači využívajú ponuku štipendií Nemeckej akademickej výmennej služby DAAD, ktorá podľa počtu udelených štipendií je ich najväčším poskytovateľom na Slovensku. Výučbu nemeckého jazyka na slovenských školách podporuje pôsobenie nemeckých učiteľov a nemeckých vysokoškolských lektorov. Ich počet sa v akademickom roku 2013/2014 ustálil na 27 učiteľov na stredných školách a 5 vysokoškolských lektorov (Univerzita Komenského Bratislava, Ekonomická univerzita Bratislava, Prešovská univerzita, Univerzita Konštantína Filozofa Nitra, Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica).

Cezhraničná spolupráca resp. cezhraničný prvok v oblasti kultúry národnostných menšín je podporovaný aj v rámci dotačného programu KNM. V rokoch 2016-2017 boli v rámci dotačného programu KNM podporené viaceré projekty s cezhraničným prvkom, ku ktorým patrili napríklad: projekt Karpatsko-nemeckého spolku na Slovensku pod názvom *My a naši krajanovia v regióne Bratislava*, na ktorom sa okrem zástupcov nemeckej menšiny zúčastnili aj zahraniční hostia z Rakúska a Nemecka. V rámci projektu sa uskutočnilo aj *Medzinárodné stretnutie Prešporákov*, ktorého sa zúčastnili mnohí krajanovia z Rakúska aj Nemecka, ako aj významní hostia zo Slovenska a zahraničia.

K významným projektom patrili aj Festival karpatsko-nemeckej mládeže s cieľom uskutočniť spoločné stretnutie nemeckej mládeže zo Slovenska s nemeckou mládežou žijúcou v zahraničí. Jedným z najvýznamnejších tradičných podujatí nemeckej národnostnej menšiny je festival *Sviatok kultúry a vzájomnosti*. Projekt je pokračovaním započatej tradície festivalovej prehliadky, ktorej cieľom je prezentácia kultúry, zvykov a tradícií nemeckej menšiny na Slovensku a v Európe.

3.2.6 Český jazyk

631. Výbor expertov nebude komentovať ustanovenia, ktoré boli v predchádzajúcich hodnotiacich správach považované za splnené a v prípade ktorých mu neboli doručené žiadne nové prvky, na základe ktorých by musel prehodnotiť svoje zistenia uvedené vo svojej prvej správe. Vyhradzuje si však právo znovu vyhodnotiť situáciu v neskoršej fáze. V prípade češtiny ide o tieto ustanovenia:

Článok 9 ods. 1 písm. a) bod ii); písm. a) bod iii); písm. b) bod ii); písm. b) bod. iii); písm. c) bod ii); písm. c) bod iii); písm. d);

Článok 10 ods. 1 písm. a) bod iii); článok 10 ods. 2 písm. b); c); d); f); g); článok 10 ods. 3 písm. c); článok 10 ods. 4 písm. a) a c); článok 10 ods. 5;

Článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii); článok 11 ods. 2;

Článok 12 ods. 1 písm. a); d); e); f); g); článok 12 ods. 2; článok 12 ods. 3;

Článok 13 ods. 1 písm. c); článok 13 ods. 2 písm. c);

Článok 14 písm. a), b).

Článok 8 – Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu

- a)*
- iii prijať jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov, alebo*
- iv ak verejné orgány nemajú priamu kompetenciu v oblasti predškolskej výchovy, napomáhať a/alebo podporovať realizáciu uvedených opatrení podľa bodov i až iii,*
- b)*
- iii zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov, alebo*
- c)*
- iii zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov, alebo*
- d)*
- iii zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov, alebo*
- e)*
- ii zabezpečiť prostriedky na štúdium týchto jazykov ako odborných predmetov univerzitného a iného vysokoškolského štúdia, alebo*
- f)*
- ii umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania, alebo*
- g) prijať opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk,*
- h) zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala,*
- i) vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.*

632. Výbor expertov sa domnieva, že nie je potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia týchto záväzkov, keďže osoby hovoriace českým jazykom neprejavili dopyt po vyučovaní českého jazyka alebo výučbe v českom jazyku na žiadnej úrovni vzdelávania. Ak by dopyt vznikol, výbor expertov sa vráti k tejto otázke.

Na Slovensku v súčasnosti neexistuje žiadne školské zariadenie s českým vyučovacím jazykom. V zmysle platných zákonov a medzivládnych zmlúv majú študenti stredných a najmä vysokých škôl na Slovensku možnosť študovať po úspešnom zložení prijímacích skúšok na príslušnej strednej a vysokej škole na území Českej republiky. Týka sa to aj občanov SR, hlásiacich sa k českej a moravskej národnostnej menšine, ktorí to podľa možnosti a záujmu využívajú.

Článok 11 – Médiá

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií,

b)

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

c)

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

d) podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,

e)

i podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo

f)

ii uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch;

633. Výbor expertov sa domnieva, že nie je potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia týchto záväzkov, keďže osoby hovoriace českým jazykom neprejavili dopyt po médiách v českom jazyku. Ak by dopyt vznikol, výbor expertov sa vráti k tejto otázke.

K 31. decembru 2016 bolo v Zozname periodickej tlače, ktorý vedie MK SR, evidovaných 8 titulov periodickej tlače vydávanej v českom jazyku a 30 titulov periodickej tlače vydávanej v slovenskom a českom jazyku.

Odsek 3

634. Výbor expertov domnieva, že nie je potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Ak by dopyt vznikol, vráti sa k tejto otázke.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam - najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrom, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií - zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu,

b) v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,

c) podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov;

635. Vzhľadom na vzájomnú zrozumiteľnosť slovenského a českého jazyka sa výbor expertov domnieva, že nie je potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku.

V rámci dotačného programu KNM sa poskytuje dotácia na realizáciu projektov aj v oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú menšinové jazyky, keďže miesto realizácie týchto projektov nie je nelimitované, pričom dotáciu možno poskytnúť na projekty s medzinárodnou,

celoslovenskou, nadregionálnou, regionálnou i miestnou pôsobnosťou bez ohľadu a percentuálne zastúpenie menšín v danej lokalite. Pozri nasledujúce tabuľky:

Prehľad alokovaných finančných prostriedkov v rámci dotačného programu KNM pre českú národnostnú menšinu v rokoch 2015 - 2017

	Pridelené finančné prostriedky v eurách		
	rok 2015	rok 2016	rok 2017
Česká národnostná menšina	229 815	229 815	266 400

Prehľad počtu komisiou odporúčaných projektov českej národnostnej menšiny na schválenie

	podporené projekty v roku 2015	podporené projekty v roku 2016	podporené projekty v roku 2017
Česká národnostná menšina	43	45	49

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám je potrebné vyzdvihnúť význam činnosti Múzea kultúry Čechov na Slovensku (ďalej len „MKČS“), ktoré patrí do organizačnej štruktúry SNM. MKČS vzniklo v roku 1999 s cieľom získavať, uchovávať, odborne spracovať a prezentovať hmotné dokumenty kultúry príslušníkov českej národnostnej menšiny na Slovensku a odborne štúdovať český fenomén na Slovensku. Je špecializovaným dokumentačným a vedecko-výskumným múzejným pracoviskom s celoslovenskou pôsobnosťou, ktoré v rámci svojej profilácie kladie dôraz na akvizičnú, metodicko-odbornú a kultúrno-výchovnú činnosť. MKČS sídli v samostatnej budove v Martine, v ktorej sa nachádza jeho stála expozícia, výstavné, pracovné a depozitárne priestory⁸.

UKB eviduje 30 titulov periodík národnostných menšín v SR a 147 titulov monografií národnostných menšín, ktoré boli vydané v roku 2016. Zároveň sa sprístupňujú bibliografie – záznamy o knižnej produkcii v Čechách, Maďarsku, Nemecku, Poľsku a iných krajinách Európy. Odkazy na e-knihy a databázy v jazykoch menšín sú dostupné prostredníctvom odkazu: <http://www.ulib.sk/sk/e-kniznica/elektronicke-kniznice/e-knihy/>. UKB realizovala v roku 2016 podujatia organizované jednotlivými úsekmi knižnice a svojim Multifunkčným kultúrnym centrom: výstava Rozdelené spomienky. Československo 1937 – 1948 (11. februára – 9. apríla 2016) – multimedialná výstava spojená s prezentáciou krátkych filmov pripomenula našim aj zahraničným návštevníkom nacistický útlak Čechov a Slovákov.

UKB zároveň umožňuje prístup k unikátnym databázam periodík a informačných zdrojov (biografických báz, bibliografických báz) v elektronickej forme. Významná je databáza Library Press Display, ktorá poskytuje online prístup k viac ako 6 200 periodickým titulom z 96 krajín v 54 jazykoch. Všetky novinové tituly sú publikované online v ich pôvodnej grafickej podobe a formáte vrátane fotografií takmer okamžite po ich vydaní v krajine pôvodu. Ponuka titulov i krajín sa neustále rozširuje. Z menšinových jazykov sú dostupné tituly v maďarskom jazyku, českom, nemeckom a ukrajinskom jazyku (19 titulov v maďarskom, 11 titulov v českom jazyku, viac ako 50 titulov v ukrajinskom jazyku, viac ako 60 titulov v nemeckom a iných jazykoch).

Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči sa každoročne snaží obohatiť knižničný fond aj o tituly v jazykoch národnostných menšín. V súčasnosti si môžu používatelia vybrať z ponuky viac ako 230 českých filmov obsahujúcich audiokomentár pre nevidiacich. Väčšiu časť komentovaných filmov knižnica získala darom od občianskeho

⁸ Pozri: <http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-cechov-na-slovensku-uvodna-stranka>.

združenia APOGEUM so sídlom v Brne. Knižný fond obsahuje aj 38 titulov zvukových dokumentov v českom jazyku.

Rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny zabezpečuje verejno-právna RTVS prostredníctvom samostatnej programovej služby – Rádia Patria. Rádio Patria vysielala na frekvenciách Rádia Regina v českom jazyku. Redakcia národnostného vysielania Košice odvysielala v roku 2016 v českom jazyku 20 magazínov. Na televíznej programovej službe Dvojka pripravuje a vysielala Centrum národnostného vysielania denne v polhodinových národnostných slotoch. V jeden vysielací deň sa vysielajú národnostné magazíny v českom jazyku. V roku 2016 programová služba RTVS - Dvojka premiérovala 32 národnostných magazínov, a to spoločne pre nemeckú, českú, ruskú, poľskú, srbskú, chorvátsku a bulharskú národnostnú menšinu. Všetky magazíny majú spájajúci názov – *Sme doma*, a venujú sa spolkovému, kultúrnemu životu a jazyku národnostných menšín.

Článok 13 – Ekonomický a sociálny život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú: a) vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení;

636. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Poznamenáva však, že to nemá žiadny vplyv na používanie češtiny.

b) zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka;

637. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Poznamenáva však, že to nemá žiadny vplyv na používanie češtiny.

Článok 14 - Cezhraničná spolupráca:

Na základe *Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o cezhraničnej spolupráci z 2. novembra 2000* a štatútom Slovensko-českej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu sa uskutočnili:

- 17. zasadnutie Slovensko-českej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu dňa 27. novembra 2014 v Terchovej
- 18. zasadnutie Slovensko-českej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu dňa 26. novembra 2015 vo Velehrade
- 19. zasadnutie Slovensko-českej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu dňa 26. januára 2016 v Trenčianskych Tepliciach

Uvedená medzivládna komisia rieši aj problematiku kultúrnej propagácie, vzdelávania a spoločných projektov hraničných, slovensko-českých regionov. Pri propagovaní českej kultúry na Slovensku nie je jazyková bariera. Všetka filmová, divadelná, literárna či televízna kultúra je interpretovaná priamo v českom jazyku.

3.2.7 Bulharský, chorvátsky a poľský jazyk

638. Výbor expertov nebude komentovať ustanovenia, ktoré boli v predchádzajúcich hodnotiacich správach považované za splnené a v prípade ktorých mu neboli doručené žiadne nové prvky, na základe ktorých by musel prehodnotiť svoje zistenia uvedené vo svojej prvej správe. Vyhradzuje si však právo znovu vyhodnotiť situáciu v neskoršej fáze.

639. V prípade bulharčiny ide o tieto ustanovenia:

Článok 8 ods. 1 písm. e) bod ii);
Článok 9 ods. 1 písm. d);
Článok 10 ods. 5;
Článok 11 ods. 2;
Článok 12 ods. 1 písm. a); d); e); f); článok 12 ods. 3;
Článok 13 ods. 1 písm. c).

640. V prípade chorvátčiny ide o tieto ustanovenia:

Článok 8 ods. 1 písm. e) bod ii);
Článok 9 ods. 1 písm. d);
Článok 10 ods. 5;
Článok 11 ods. 2;
Článok 12 ods. 1 písm. a); d); e); f); g); článok 12 ods. 3;
Článok 13 ods. 1 písm. c).

641. V prípade poľštiny ide o tieto ustanovenia:

Článok 8 ods. 1 písm. e) bod ii);
Článok 9 ods. 1 písm. d);
Článok 10 ods. 5;
Článok 11 ods. 2;
Článok 12 ods. 1 písm. a); b); d); e); f); článok 12 ods. 3;
Článok 13 ods. 1 písm. c);
Článok 14 písm. a), b).

Body 642 – 659:

Článok 8 – Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu

a)
iii prijať jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov;

646. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby objasnili, ako podporujú bulharskú škôlku.

Zriaďovateľom Súkromnej materskej školy Christa Boteva je Občianske združenie priateľov Bulharskej školy Christa Boteva v Bratislave založené v roku 2002. Združenie ako zriaďovateľ finančne zabezpečuje prevádzku a je zodpovedné za jej hospodársky a právny rámec. Materskú školu Christa Boteva - Частна детска градина Христо Ботев - navštevuje 50 detí bulharskej, slovenskej a inej národnosti.

647. Výbor expertov považoval tento záväzok za čiastočne splnený v prípade bulharčiny a za nesplnený v prípade chorvátčiny alebo poľštiny. Vyzýva slovenské orgány, aby podporili poskytovanie predškolskej výchovy v bulharskom jazyku s cieľom zabezpečiť umožnenie prístupu pre všetky zainteresované osoby a sprístupniť aspoň prevažnú časť predškolskej výchovy v chorvátčine a poľštine.

Na území Slovenskej republiky sa nevyskytuje materská škola s vyučovacím jazykom chorvátskym a poľským.

V prípade bulharského jazyka pozri informáciu v bode 646.

b)

iii zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov, alebo

c)

iii zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov

652. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené pre bulharčinu a za nesplnené pre chorvátčinu alebo poľštinu.

Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby v príslušných geografických oblastiach, v rámci predškolskej výchovy, vzdelávania na základných a stredných školách zabezpečili vyučovanie bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka ako neoddeliteľnú súčasť školských osnov.

Podpora výučby jazyka národnostných menšín je zabezpečená RUP pre základné školy a stredné školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín a RUP pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny alebo využitím disponibilných hodín na vyučovanie tohto predmetu. V rámci relevantných geografických území je to umožnené v zmysle platných právnych predpisov.

MŠVVŠ SR schválilo ako súčasť Štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá s platnosťou od 1. septembra 2017 RUP pre gymnáziá so štvorročným štúdiom s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a RUP pre gymnáziá s osemročným štúdiom s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny, pozri :

<https://www.minedu.sk/ramcove-ucebne-plany-pre-gymnazia-s-vyucovanim-jazyka-narodnostnej-mensiny/>

Bulharský jazyk

Zriaďovateľom Súkromnej základnej školy Christa Boteva a Súkromného gymnázia Christa Boteva je Ministerstvo školstva a vedy Bulharskej republiky v Sofii. Na Slovensku je zaradená do siete škôl a školských zariadení ako súkromná škola s vyučovacím jazykom bulharským. Školu navštevujú žiaci a študenti bulharskej, slovenskej a inej národnosti, nielen z Bratislavy, ale aj z Nitry, Komárna, Banskej Bystrice, Prešova a Košíc. Ide o jedno školské zariadenie, ktoré poskytuje aj základnú aj stredoškolskú výuku v bulharskom jazyku. Súkromnú základnú školu Christa Boteva a Súkromné gymnázium Christa Boteva v súčasnosti navštevuje skoro 200 žiakov.

Presný názov školy je Bulharská základná škola a gymnázium Christa Boteva. Bulharská škola vznikla už v roku 1948 a vznikla z potreby, aby sa bulharské deti na Slovensku

učili po bulharsky. Škola určuje svoj konkrétny cieľ: zachovanie bulharského ducha a kultúrnych tradícií v strednej Európe. Vyučovanie je v bulharskom jazyku, ako cudzí jazyk sa vyučuje anglický jazyk. Slovenský jazyk sa vyučuje podľa učebných osnov SR, maturuje sa povinne zo slovenského jazyka a literatúry, bulharského jazyka a literatúry, z iného predmetu podľa výberu povinne a je možné si vybrať aj ďalší maturitný predmet. Maturanti dostávajú maturitné vysvedčenia v slovenskom a v bulharskom jazyku.

Učebnice a učebné pomôcky sú zabezpečené Ministerstvom školstva Bulharskej republiky a sú v bulharskom jazyku, na prevádzke Bulharskej základnej školy a gymnázia Christa Boteva však participuje aj Občianske združenie priateľov Bulharskej školy Christa Boteva v Bratislave založené v roku 2002. V novembri roku 2017 škola oslávila 69. výročie svojho vzniku.

Štúdium bulharského jazyka je možné ďalej rozvíjať aj :

- na Katedre slovanských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Na katedre študuje viacero študentov bulharskej, slovenskej a inej národnosti. Okrem bulharského jazyka si môžu vybrať aj iné slovanské jazyky,
- na Prešovskej univerzite, ktorá dlhoročne spolupracuje s Univerzitou Episkopa Konštantína Preslavského v Šumene (Bulharsko),
- v Bulharskom kultúrnom inštitúte, ktorý ponúka ďalšie možnosti vzdelávania príslušníkov bulharskej národnostnej menšiny a organizuje bulharského jazyka vo svojom inštitúte.

Chorvátsky jazyk

V Slovenskej republike nie je základná škola s vyučovacím jazykom chorvátskym. Výučba spisovného chorvátskeho jazyka na stredoškolskej úrovni je možná na Súkromnom Gymnáziu Žitavská 1. v Bratislave a na vysokoškolskej úrovni na Katedre slavistiky na Univerzite Komenského v Bratislave. Pre príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny (ide predovšetkým o deti a mládež) je organizovaná výučba spisovného chorvátskeho jazyka prostredníctvom lektorky z Chorvátska. Výučba je raz za týždeň v každej obci, kde žijú Chorváti a je na dobrovoľnej báze pre záujemcov. Náklady spojené s touto výučbou hradí Ministerstvo školstva Chorvátskej republiky. Okrem toho sa organizujú aj iné dobrovoľné aktivity výučby chorvátskeho jazyka pre záujemcov, narodených v Devínskej Novej Vsi (prostredníctvom projektu CROats in SlovaKia and AusTria, realizovaného v rámci programu Európskej únie pre Európsku územnú spoluprácu).

Pedagógovia, vyučujúci chorvátsky jazyk v rámci voľno-časových aktivít v jednotlivých obciach, sa každoročne zúčastňujú na seminároch organizovaných inštitúciou „Hrvatska matica iseljenika“ v Chorvátsku.

Poľský jazyk

Vzdelávanie v poľskom jazyku na Slovensku ako také je celé zabezpečené výlučne neziskovými organizáciami. Jazykovému vzdelávaniu detí a mládeže sa venuje:

- 1) Poľská sobotno-nedeľná škola v Žiline so sídlom v Cirkevnej základnej škole Romualda Zaymusa v Žiline. Iniciátorom a správcom školy je združenie Polonus. Na škole vyučujú profesionálni učitelia z Poľska z mesta Bielsko-Biala. Odborným garantom je kvestorka Vysokej školy verejnej správy v Bielsko-Bialej. Škola je evidovaná v poľskom školskom systéme, žiaci dostávajú poľské vysvedčenia. Vyučovacie hodiny s učiteľmi sú 1-2 krát v mesiaci v sobotu a nedeľu. Vyučovanie je najmä v Žiline, ale organizujú sa aj výjazdy žiakov na vyučovanie v základnej škole v Bielsko-Bialej.

Vyučujú sa predmety: poľský jazyk a literatúra, dejepis, občianska náuka a hudobná výchova.

- 2) Krúžok poľského jazyka pri Cirkevnom centre voľného času v Nitre na Hviezdoslavovej ulici. Výučba základov poľského jazyka sa realizuje jedenkrát v týždni po 2 hodiny, ako mimoškolská aktivita. Iniciátorom je Poľský Klub – región Nitra. Krúžok navštevujú deti predškolského veku a žiaci prvého stupňa základnej školy. Väčšina detí je poľského pôvodu, pre ktoré je poľský jazyk materinským jazykom, ale učia sa aj deti zo slovenských rodín, pre ktoré je poľský jazyk cudzím jazykom.
- 3) Školské konzultačné stredisko pri Veľvyslanectve Poľskej republiky v Bratislave bolo zriadené v roku 2003 pre deti pracovníkov veľvyslanectva a poľských firiem delegovaných služobne na Slovensko a pre deti z radov poľskej menšiny na Slovensku. Zriaďovateľom je Ministerstvo školstva Poľskej republiky. Vyučovanie je v sobotu, určené je pre predškolské vzdelávanie a pre prvý stupeň základnej školy.
- 4) Jazykové vzdelávanie dospelých sa realizuje v Interaktívnej akadémii poľského jazyka a literatúry, vyučovanie prebieha cez internet, raz v mesiaci je sústredenie s učiteľmi v Žiline. Organizátorom a správcom internetovej platformy je združenie Polonus a lektormi sú profesionálni učители z Poľska. Technické vybavenie, ktoré sa používa v škole je majetkom občianskeho združenia Polonus. Učebnice a učebné pomôcky sú zabezpečené vďaka pomoci Ministerstva zahraničných vecí Poľskej republiky.
- 5) Na fakulte humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici je zriadená Katedra slovanských jazykov. V rámci študijného programu „Poľský jazyk a kultúra“ je možné získať druhostupňové vysokoškolské vzdelanie.

d)

iii zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov;

654. Podľa dostupných informácií neexistujú žiadne technické a odborné školy, v ktorých by sa vyučovala bulharčina, chorvátčina alebo poľština ako integrálna súčasť školských osnov.

655. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený v prípade bulharčiny, chorvátčiny alebo poľštiny.

Aktuálne nie je dostatočný počet žiakov a zo strany rodičov ani záujem o otvorenie tried v technických či odborných školách s vyučovacím jazykom bulharským, chorvátskym a poľským.

f)

ii umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania;

658. Keďže sa zdá, že slovenské orgány nepodporujú takúto ponuku, výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby ponúkali bulharčinu, chorvátčinu a poľštinu ako predmety pre vzdelávanie dospelých a priebežné vzdelávanie.

Na Katedre slovanskej filológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave sa každý semester organizujú kurzy rôznych slovanských jazykov (napr. chorvátsky) pre verejnosť. Ponuka závisí od záujmu a personálnych možností. Kurzy týchto (slovanských) jazykov ponúkajú viaceré aj viaceré súkromné jazykové školy, ktorých činnosť a monitorovanie však nespádajú do priamej kompetencie MŠVVŠ SR.

MŠVVŠ SR plne podporuje myšlienku zintenzívnenia ponuky bulharčiny, chorvátčiny a poľštiny vo vzdelávaní dospelých. Poskytovanie takýchto kurzov je však v súlade s regionálnymi analýzami a potrebami plne v kompetencii rôznych vzdelávacích inštitúcií, a to na základe prejaveneho záujmu zo strany občanov, či na základe určitého dopytu a ponuky a dohody medzi záujemcami a poskytovateľmi vzdelávacích programov. Ak sa v rámci regiónov preukáže záujem o výučbu v bulharčiny, chorvátčiny a poľštiny pre dospelých, nič nebráni tomu takéto vzdelávanie uskutočňovať, pričom toto vzdelávanie môžu poskytovať stredné školy, vysoké školy a aj iné vzdelávacie inštitúcie.

Pozri tiež informácie v bode 652.

g) prijať opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk;

661. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Základným dokumentom na vyučovanie dejepisu v základných školách a stredných školách (najmä gymnáziách) je vzdelávací štandard z dejepisu pre uvedený stupeň školy.

Vo vzdelávacom štandarde v časti charakteristika predmetu dejepis ako pre základné školy, tak aj pre stredné školy je stanovené, že „... dejepis vedie žiakov k vzťahu k vlastnej minulosti cez prizmu prítomnosti ako súčasti rozvíjania, korigovania, kultivovania a zachovávanía ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i vzťah k minulosti iných národov a etník. Rovnako tak k pochopeniu a rešpektovaniu kultúrnych a iných odlišností ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenstiev...“

Ďalej sú v samotnom vybranom štúdiu z dejepisu uvedené ako obsahy, tak aj požiadavky na žiaka/študenta týkajúce sa minulosti a kultúry národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike.

Uvedený východiskový bod pre vyučovanie dejepisu sa ďalej môže modifikovať a prispôbiť potrebám a možnostiam rodičov, žiakov a škôl v závislosti od prostredia, v ktorom škola pôsobí. Vo vyučovaní dejepisu je možnosť navýšenia vyučovania o minulosti každej národnostnej menšiny v Slovenskej republike. Je to možné tak, že sa do Školského vzdelávacieho programu navýši počet vyučovacích hodín, alebo sa do vyučovacieho procesu predmetu dejepis zaradia témy týkajúce sa minulosti a kultúry národnostnej menšiny (maďarskej, rómskej, rusínskej, ukrajinskej, bulharskej, poľskej, chorvátskej....).

Od roku 2017 sa aplikuje v praxi učebno-metodický materiál "Zoznámme sa - národnostné menšiny v SR", ktorý sa venuje aj kultúre a histórii všetkých národnostných menšín žijúcich na Slovensku.

Pozrite tiež spoločnú informáciu v bode 10 a relevantnú informáciu k vzdelávaniu v II. Časti, článku 7 odseku 3.

h) zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala;

664. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva orgány, aby zabezpečili základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka.

Stav v porovnaní so 4. správou Výboru expertov o implementácii charty ostal nezmenený.

i) vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

666. Výbor expertov zdôrazňuje, že tento záväzok si vyžaduje orgán, ktorý bude monitorovať, vyhodnocovať a analyzovať prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v súvislosti so vzdelávaním v menšinovom jazyku. Uverejnené periodické správy musia obsahovať informácie o monitorovaní. Tieto správy by, okrem iného, mali obsahovať informácie o rozsahu a dostupnosti výučby v menšinovom jazyku spolu s informáciami o jazykových znalostiach, ponuke učiteľov a poskytovaní učebných materiálov.

667. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu k Rade ministra školstva pre národnostné školstvo v bode 3 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

Štátna školská inšpekcia má v kompetencii hodnotenie a kontrolu úrovne vzdelávania, ktoré sa uskutočňuje prostredníctvom jazykov národnostných menšín, ktoré sú vyučovacimi jazykmi. Zároveň jej hodnoteniu podliehajú aj školy, kde síce vyučovacím jazykom nie je jazyk národnostnej menšiny, ale jedným z vyučovacích jazykov je aj jazyk národnostnej menšiny.

Článok 9 – Súdnictvo

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a) v trestnom konaní:

ii zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo

iii zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku;

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenali žiadne ďalšie výdavky;

672. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby obvinenému zaručili právo používať bulharský, chorvátsky alebo poľský jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v bulharskom, chorvátskom alebo poľskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady.

Pozri spoločnú informáciu v bode 109.

b) v občianskom konaní:

ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo

iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

ii umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo

iii umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

675. Výbor expertov považuje tieto záväzky za formálne splnené. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby poskytli informácie o opatreniach zjednodušujúcich implementáciu týchto záväzkov do praxe.

Pozri spoločnú informáciu v bode 112 a ďalej spoločnú informáciu k článku 9, odsek 1.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné,

a)

iii zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch;

683. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim bulharským, chorváckym a poľským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti miestnym orgánom štátnej správy a dostávať odpovede v týchto jazykoch, ak existuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmto jazykom na účely tohto záväzku, a bez ohľadu na akékoľvek hranice.

Príslušníci bulharskej, chorvátskej a poľskej národnostnej menšiny doposiaľ nevyužili možnosť komunikovať so slovenskými úradmi v jazyku menšín, nakoľko pre príbuznosť ich jazykov so slovenským jazykom všetci ovládajú slovenský jazyk. Početne najväčšou je chorvátska menšina, pričom slovenské úrady sú v obciach s chorvátskou menšinou pripravené zabezpečiť komunikáciu s príslušníkmi tejto menšiny v chorvátskom jazyku prostredníctvom svojich, resp. svojho minimálne jedného zamestnanca. Slovenské úrady nezaznamenali doposiaľ požiadavku komunikovať s nimi v jazyku uvedených menšín.

Podľa § 2 ods. 3 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín, sa zákon vzťahuje aj na mestské časti hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy a Košíc, ktoré majú v tomto zmysle postavenie obce. Zákon ďalej uvádza, že v obciach, v ktorých občania Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine a majú trvalý pobyt v danej obci, tvoria podľa dvoch po sebe nasledujúcich sčítaniach obyvateľov v obci najmenej 15 % obyvateľov, majú právo v tejto obci používať v úradnom styku jazyk menšiny.

Mestské časti s výraznejším počtom príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny (napr. Devínska Nová Ves, Jarovce, Čunovo) sú organickou súčasťou mesta Bratislava. Ani jedna z uvedených mestských častí túto zákonnú 15%-nú podmienku nespĺňa. V citovaných mestských častiach majú zabezpečenú komunikáciu s príslušníkmi chorvátskej menšiny prostredníctvom aspoň jedného zamestnanca ovládajúceho chorvátsky jazyk. Rovnako je to i v obci, ktorá nie je súčasťou Bratislavy (Chorvátsky Grob).

Pozri spoločnú informáciu v bode 5.

Odsek 2

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť

b) možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch,

c) uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch,

d) uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

f) používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaní miestnych orgánov, nevylučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,

g) používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

c) umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,

c) ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

688. Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby posúdili, kde v Slovenskej republike sa nachádza dostatočný počet osôb hovoriacich bulharským, chorvátskym alebo poľským jazykom na účely týchto záväzkov, a aby prijali flexibilné opatrenia týkajúce sa plnenia záväzkov, ktoré Slovenská republika prijala podľa článku 10 ods. 2 – 4 Charty.

Pozri spoločnú informáciu v bode 5.

Článok 11 – Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom

sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií,

a) ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:

iii prijať vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch;

692. Výbor expertov poznamenáva, že výskyt týchto jazykov v rozhlase a televízii je naďalej veľmi obmedzený a príliš malý na to, aby mohol mať nejaký vplyv na podporu týchto jazykov. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach. Predovšetkým pravidelné a predvídateľné používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v rozhlase a televízii môže výrazne zvýšiť ich spoločenskú prestíž.

693. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený v prípade poľštiny a za nesplnený v prípade bulharčiny alebo chorvátčiny, pokiaľ ide o rozhlas, a za čiastočne splnený v prípade bulharčiny, poľštiny alebo chorvátčiny, pokiaľ ide o televíziu. Výbor expertov dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili primerané ustanovenia, aby vysielatelia ponúkali rozhlasové programy v bulharčine a chorvátčine a zvýšili periodicitu časových blokov vyhradených pre bulharčinu a chorvátčinu; zvýšili periodicitu časových blokov vyhradených pre poľštinu vo verejnoprávnom rozhlase a televízii.

Verejno – právna RTVS v roku 2015 a v roku 2016 do vysielania Slovenského rozhlasu zaradila aj vysielanie v bulharskom a chorvátskom jazyku (odvysielalo sa po päť hodín v každom z týchto jazykov v roku 2015 aj 2016). Mierne stúplo aj zastúpenie televízneho vysielania v jazykoch týchto dvoch menšín, teda v bulharskom a chorvátskom jazyku. V prípade bulharčiny to bolo z 2 hodín v roku 2014 na 3 hodiny v roku 2015 a 2016. V prípade chorvátčiny bola v roku 2014 odvysielaná jedna hodina televízneho vysielania, v roku 2015 a 2016 to bolo po 2 hodiny.

V poľskom jazyku bolo v Slovenskom rozhlase odvysielaných v roku 2015 a 2016 po 16 hodín. V televíznom vysielaní to bolo v tomto období po tri hodiny ročne.

Rozhlasové vysielanie verejnoprávneho vysielateľa pre bulharský, chorvátsky a poľský jazyk je umožnený predovšetkým prostredníctvom Rádia Patria.

b)

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

c)

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch;

695. Podľa štvrtej periodickej správy komerčné vysielanie elektronických médií nedostáva od orgánov žiadnu podporu, bez ohľadu na jazyk vysielania. Finančná pomoc sa poskytuje iba na výrobu programov a audiovizuálnych diel. Výbor expertov nebol informovaný o žiadnych súkromných rozhlasových staniciach alebo televíznych kanáloch vysielajúcich programy v bulharčine, chorvátčine alebo poľštine.

696. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Podporovať vysielanie v súkromných rozhlasových a televíznych programových

službách v jazykoch národnostných menšín bude novovzniknutý Fond. O úhradu uvedených nákladov sa dotknuté subjekty budú uchádzať formou žiadosti o podporu z Fondu.

Pozri tiež informácie v bode 10 o zákone č. 138/2017 Z.z. o Fonde.

d) podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch;

699. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený v prípade chorvátčiny a za nesplnený v prípade bulharčiny alebo poľštiny. Vyzýva slovenské orgány, aby uľahčili výrobu a šírenie audiovizuálnych diel v bulharčine, chorvátčine a poľštine.

Pozri informáciu v bode 173.

e)

i podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch;

702. Výbor expertov pripomína, že „noviny“ v zmysle tohto ustanovenia sa musia publikovať aspoň dvakrát týždenne. Vzhľadom na počet osôb hovoriacich chorvátskym, bulharským a poľským jazykom vyzval slovenské orgány, aby zjednodušili pravidelné publikovanie jedného periodika v každom jazyku v súlade so želaniami osôb hovoriacimi týmito jazykmi, ktoré by sa postupom času mohli zmeniť na noviny.

703. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

K 31. decembru 2016 bol v zozname periodickej tlače, ktorý vedie MK SR, evidovaný:

- 1 titul periodickej tlače vydávanej v slovenskom a bulharskom jazyku,
- 1 titul periodickej tlače vydávanej v chorvátskom jazyku,
- 3 tituly periodickej tlače vydávanej v poľskom jazyku.

Pozri aj spoločnú informáciu k periodickej tlači v bode 176.

f)

ii uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch;

706. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený v prípade bulharčiny alebo poľštiny. Žiada o informácie týkajúce sa podpory orgánov pre produkcie v chorvátčine.

Stav nezmenený oproti stavu vo 4 implementačnej správe.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

709. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby objasnili, ako boli zohľadnené záujmy osôb hovoriacich menšinovými jazykmi v rámci orgánov zodpovedných za zaručenie slobody a plurality médií v prípade, že nie je zabezpečené zastúpenie.

Pozri spoločnú informáciu v bode 183.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam - najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrom, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií - zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu,

b) v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,

c) podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov;

712. Výbor expertov považuje záväzok v článku 12 ods. 2 písm. b) za splnený v prípade poľštiny a čiastočne splnený v prípade bulharčiny a chorvátčiny, a záväzok v článku 12 ods. 2 písm. c) za nesplnený pre všetky jazyky.

V rámci dotačného programu KNM sa poskytuje dotácia na realizáciu projektov aj v oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú menšinové jazyky, keďže miesto realizácie týchto projektov nie je nelimitované, pričom dotáciu možno poskytnúť na projekty s medzinárodnou, celoslovenskou, nadregionálnou, regionálnou i miestnou pôsobnosťou bez ohľadu a percentuálne zastúpenie menšín v danej lokalite. Pozri nasledujúce tabuľky:

Prehľad alokovaných finančných prostriedkov v rámci dotačného programu KNM pre bulharskú, chorvátsku a poľskú národnostnú menšinu v rokoch 2015 - 2017

	Pridelené finančné prostriedky v eurách		
	rok 2015	rok 2016	rok 2017
Bulharská národnostná menšina	35 504	35 504	41 400
Chorvátska národnostná menšina	48 064	48 064	55 800
Poľská národnostná menšina	64 683	64 683	75 600

Prehľad počtu komisiou odporúčaných projektov bulharskú, chorvátsku a poľskú národnostnú národnostnej menšiny na schválenie

	podporené projekty v roku 2015	podporené projekty v roku 2016	podporené projekty v roku 2017
Bulharská národnostná menšina	11	8	11
Chorvátska národnostná menšina	7	8	9
Poľská národnostná menšina	17	20	19

V rámci organizačnej štruktúry SNM dokumentáciu vývoja materiálnej a duchovnej kultúry chorvátskej národnostnej menšiny vykonáva Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku v Bratislave (ďalej len „MKCHS“), ktoré má celoštátnu pôsobnosť. MKCHS je dokumentačné, vedecko-výskumné a metodické múzejné pracovisko, zamerané na dejiny a kultúru obyvateľov

chorvátskej národnosti od ich príchodu na Slovensko po súčasnosť. Poslaním MKCHS je cieľavedome získavať, uchovávať, odborne spracovávať a sprístupňovať múzejné zbierky a fondy, dokladujúce korene, dejiny a kultúru Chorvátov žijúcich na Slovensku alebo v iných krajinách – predovšetkým tzv. gradiščanských Chorvátov.

V Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici spolupracovali v roku 2016 najmä s bulharskou národnostnou menšinou (s občianskym združením Raduana a prostredníctvom spolupráce s Bulharským kultúrnym inštitútom) pri realizácii výstavy Orfeica - Metamorfózy – plastiky Nikolu Koleva a grafiky Donča Dončeva. Slovenská národná knižnica má aktuálne k dispozícii 9 titulov periodík národnostných menšín (1 titul ruskej, 1 poľskej, 4 maďarskej, 1 chorvátskej a 1 ukrajinskej národnostnej menšiny). Organizácia eviduje 30 titulov periodík národnostných menšín v SR a 147 titulov monografií národnostných menšín, ktoré boli vydané v roku 2016. Slovenská národná knižnica podporuje príslušníkov národnostných menšín najmä v oblasti propagovania, vystavovania a požičiavania literatúry vydávanej národnostnými menšinami. V univerzálnej študovni UKB bolo v roku 2016 k dispozícii 9 titulov periodík národnostných menšín (1 titul ruskej, 1 poľskej, 4 maďarskej, 1 chorvátskej a 1 ukrajinskej národnostnej menšiny). K problematike realizovala knižnica 28 rešerší, väčšinou zameraných na problematiku rómskej národnostnej menšiny. Organizácia eviduje 30 titulov periodík národnostných menšín v SR a 147 titulov monografií národnostných menšín, ktoré boli vydané v roku 2016. Zároveň sa sprístupňujú bibliografie – záznamy o knižnej produkcii v Čechách, Maďarsku, Nemecku, Poľsku a iných krajinách Európy. Odkazy na e-knihy a databázy v jazykoch menšín sú dostupné prostredníctvom odkazu: <http://www.ulib.sk/sk/e-kniznica/elektronicke-kniznice/e-knihy/>.

Rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny zabezpečuje RTVS prostredníctvom samostatnej programovej služby – Rádia Patria. Rádio Patria vysiela na frekvenciách Rádia Regina aj v poľskom jazyku a na bratislavskej FM frekvencii Rádia Patria v chorvátskom, srbskom a bulharskom jazyku. Redakcia národnostného vysielania Košice zrealizovala vysielania pre početne malé národnosti v redakcii národnostno-etnického vysielania, kde je vysielanie rozdelené rovnomerne a pomerne k počtu príslušníkov národnostných menšín. Ide o magazínové formáty, v prvom rade mapujúce spolkový a spoločenský život národností a z časti vysielajúce literárne a umelecké obsahy. V poľskom jazyku sa odvysielalo 10 magazínov. Bulharské a chorvátske vysielanie je pomerne nové, keďže vysiela sa od roku 2014. Výrobu RTVS zabezpečuje prostredníctvom externých redaktorov. Za rok bolo vyrobených 5 magazínov v týchto jazykoch. Zameriavajú sa na spolkový a kultúrny život príslušnej národnostnej menšiny, primárne žijúcej na území a v okolí Bratislavy.

g) napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

715. Výbor expertov trvá na svojom predchádzajúcom závere, že tento záväzok je splnený v prípade chorvátčiny a čiastočne splnený v prípade bulharčiny a poľštiny.

Pozri spoločnú informáciu v bode 702-703.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa

predchádzajúceho odseku.

717. Štvrtá periodická správa neposkytuje v tejto súvislosti žiadne relevantné informácie.

718. Výbor expertov považuje tento záväzok v rámci tretej hodnotiacej správy za splnený. Opätovne však žiada orgány, aby poskytli konkrétne príklady kultúrnych činností, ako sú festivaly, ktoré propagujú bulharčinu, chorvátčinu alebo poľštinu.

Keďže dotačný program KNM nie je limitovaný na žiadnu konkrétnu časť územia Slovenskej republiky, všetky projekty v rámci tohto programu majú celoslovenskú pôsobnosť a teda aj tam, kde sa jazyk národnostnej menšiny tradične nepoužíva.

K najdôležitejším kultúrnym aktivitám a podujatiam bulharskej národnostnej menšiny tradične patria: Pamätné dni bulharskej kultúry a písomnosti, Tradičné bulharské večery či Festival bulharského umenia.

K najdôležitejším kultúrnym aktivitám a podujatiam chorvátskej národnostnej menšiny tradične patria: Festival chorvátskej kultúry v Devínskej Novej Vsi, Festival DOBRODOŠLI v Bratislave a HRVATSKI DANI – Chorvátske dni v Chorvátskych obciach na Slovensku.

K najdôležitejším kultúrnym aktivitám a podujatiam poľskej národnostnej menšiny tradične patria: Dni poľskej kultúry v Košiciach, Dubnické dni priateľstva, spolupráce a folklóru, Poľské szanty na Dunaji v Bratislave, Zjazd mládeže s poľskými koreňmi.

Článok 13 – Ekonomický a sociálny život

Odsek 1

Vo vzťahoch k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

a) vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení;

722. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Pozri spoločnú informáciu v bode 4 komentára Slovenskej republiky k zhrnutiu Štvrtej správy Výboru expertov.

b) zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka

724. Výbor expertov nebol informovaný o žiadnych takýchto zákazoch uvedených v slovenskej legislatíve.

725. Výbor expertov preto považuje tento záväzok za nesplnený.

Pozri tiež informácie v bode 620.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné:

c) zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov;

729. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Dôrazne vyzýva slovenské orgány, aby prijali štruktúrovanú politiku zameranú na zabezpečenie toho, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako sú nemocnice alebo domovy dôchodcov, mohli prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v bulharskom, chorvátskom alebo poľskom jazyku, a to vo všetkých oblastiach, kde sú osoby hovoriace týmito jazykmi zastúpené v dostatočnom počte na účely tohto záväzku.

Pozri spoločnú informáciu v bode 199.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

a) uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania;

731. Výbor expertov trvá na svojom závere, že tento záväzok je čiastočne splnený v prípade bulharčiny a chorvátčiny. Žiada slovenské orgány, aby poskytli informácie o tom, ako dohody s krajinami, v ktorých sa hovorí bulharským a chorvátskym jazykom, podporujú kontakty medzi používateľmi týchto jazykov v týchto krajinách mimo oblasti vzdelávania.

Cezhraničná spolupráca resp. cezhraničný prvok v oblasti kultúry národnostných menšín je podporovaný aj v rámci dotačného programu KNM. V roku 2016 boli v rámci programu KNM podporené viaceré projekty s cezhraničným prvkom, napr :

- projekt Bulharského zväzu pod názvom *Sanarodnik /Krajan/*. Časopis *Sanarodnik*, nadväzuje na dlhoročnú tradíciu vydávania periodickej tlače bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku. Časopis vychádza 4-krát do roka a distribuuje sa viacerým regionálnym organizáciám Bulharov žijúcich na Slovensku, do Českej republiky, Maďarska, Bulharska a Rakúska. Časopis je k dispozícii učiteľom, žiakom a ich rodičom, ktorí majú záujem byť oboznámení so životom bulharskej menšiny na Slovensku, ako aj s bulharskými kultúrnymi tradíciami, umením a ich osobnosťami. Časopis *Sanarodnik (Krajan)* dlhodobo prináša užitočné a zaujímavé informácie o aktivitách Bulharov na Slovensku, predstavuje významné osobnosti, ktoré prispievajú k rozvoju bulharsko-slovenských vzťahov, mapuje život a prácu bulharských inštitúcií na Slovensku, sleduje a prináša správy z Bulharska a prispieva k zachovaniu kultúrnej identity a tradícií bulharského národa v slovenskom kultúrnom prostredí;
- projekt Chorvátskeho kultúrneho zväzu na Slovensku pod názvom *Medzinárodný letný tábor detí a mládeže v Chorvátsku*, ktorého cieľom bolo zdokonaľovanie jazykových znalostí chorvátskeho jazyka u detí a mládeže príslušníkov chorvátskej menšiny na Slovensku a

poznávanie ich pradomoviny a nadväzovanie nových kontaktov v Chorvátsku, prostredníctvom ktorých sa má u nich posilniť záujem o chorvátsky jazyk a kultúru;

- projekt Poľského klubu – spolok Poliakov a ich priateľov na Slovensku pod názvom *Osvetové školenie pre dopisovateľov Monitora Polonijného*, ktorého cieľom okrem iného bolo zvýšenie úrovne publikácii o kultúrnych podujatiach organizovaných v rôznych mestách na Slovensku, ako aj výmena skúseností medzi novinármi zo Slovenska a okolitých krajín.

V kontexte cezhraničnej spolupráce vo vzťahu k poľskému jazyku uvádzeme, že na základe *Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o cezhraničnej spolupráci* z 18. augusta 1994 a štatútom Slovensko-poľskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu sa uskutočnili:

- 20. zasadnutie Slovensko-poľskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu dňa 21.mája 2015 v Starej Ľubovni
- 21. zasadnutie Slovensko-poľskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu dňa 24.novembra 2016 v Rzesowe
- 22. zasadnutie Slovensko-poľskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu v dňoch 12.-13. decembra 2017 v Tatranskej Lomnici

**Výška pridelených finančných prostriedkov na dotačný program kultúry
národnostných menšín rokoch 2015 –2017.**

Pridelené finančné prostriedky pre jednotlivé národnostné menšiny

Národnostné menšiny	Pridelené finančné prostriedky v eurách		
	rok 2015	rok 2016	rok 2017
bulharská národnostná menšina	35 504	35 504	41 400
česká národnostná menšina	229 815	229 815	266 400
chorvátska národnostná menšina	48 064	48 064	55 800
maďarská národnostná menšina	1 955 296	1 955 296	2 268 000
moravská národnostná menšina	30 489	30 489	35 100
nemecká národnostná menšina	88 880	88 880	103 050
poľská národnostná menšina	64 683	64 683	75 600
rómska národnostná menšina	664 152	664 152	770 400
rusínska národnostná menšina	294 032	294 032	340 650
ruská národnostná menšina	53 377	53 377	62 100
srbská národnostná menšina	28 706	28 706	33 300
ukrajinská národnostná menšina	100 673	100 673	117 000
židovská národnostná menšina	52 825	52 825	61 200
multikultúrne a interetnické aktivity	232 754	232 754	270 000
Spolu:	3 879 250	3 879 250	4 500 000

Prehľad výšky finančnej podpory profesionálnych umeleckých telies maďarskej národnostnej menšiny v rámci dotačného programu Kultúry národnostných menšín

Názov	2015	2016	2017	SPOLU
Divadlo Thália Színház v Košiciach	1000 €	650 € (digitalizácia archívnych materiálov)	4000 € (naštudovanie divadelnej hry Coony: Páratlan páros)	31 650€
	5000 € (naštudovanie a prezentácia novej divadelnej hry – Moliere: Mizantrop)	5000 € (príprava a realizácia premiéry štúdiového predstavenia Carlo Goldoni: Mirandolina)	3000 € (príprava a realizácia 15 vzdelávacích podujatí)	
		4000 € (príprava a realizácia predstavení v desiatich školách) 9000 € (XI. Festival Thalia)		
Jókaiho divadlo v Komárne – Komáromi Jókai Színház	5000 € (príprava a realizácia nového divadelného predstavenia)	0	5000 € (príprava a realizácia nového divadelného predstavenia – Anton Pavlovič Čechov: Ujo Váňa)	10 000 €

Zoznam použitých skratiek :

akčný plán – Akčný plán ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020
AVF – Audiovizuálny fond
CSP – Civilný sporový poriadok
DAD – Divadlo Alexandra Duchnoviča
DFS – Detský folklórny súbor
DICRK – Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry
dotačný program KNM – Dotačný program Kultúry národnostných menšín
Dvojka – programová služba Dvojka
Fond – Fond na podporu kultúry národnostných menšín
hodnotiace správy – hodnotiaca správa o podpore kultúr národnostných menšín, správa o stave národnostného školstva a správa o používaní jazykov národnostných menšín
charta – Európska charta regionálnych a menšinových jazykov
iŠVP – inovované štátne vzdelávacie programy
jazyková správa – Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2015 a 2016
MK SR – Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MKČS – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku
MKCHS – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku v Bratislave
MKKN – Múzeum kultúry karpatských Nemcov
MKMS – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku
MPC – Metodicko-pedagogické centrum
MPSVR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MRK – Marginalizované rómske komunity
MRKS – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku v Martine
MŠVVŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MUK – Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku
NAP SODB 2021 – Národný akčný plán sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 – 2020
NOC – Národné osvetové centrum
PRINED – Národný PRojekt INkluzívnej Edukácie
PUĽS – Poddukelský umelecký ľudový súbor
Rada vlády – Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť
RTVS – Rozhlasu a televízie Slovenska
RUP – Rámcový učebný plán
SFÚ – Slovenský filmový ústav
SNM – Slovenské národné múzeum
SNP – Slovenské národné povstanie
splnomocnenec – splnomocnenc vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny
SZP – Sociálne znevýhodneného prostredia
školský zákon – Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ŠkVP – Školský vzdelávací program
ŠPÚ – Štátny pedagogický ústav
TP – Trestný poriadok
UKB – Univerzitná knižnica v Bratislave
ÚĽUV – Ústredie ľudovej umeleckej výroby
úrad splnomocnenca – Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny
úrad vlády – Úrad vlády Slovenskej republiky
ÚSVRK – Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity
VNMES – Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny
VP – Vzdelávací program
vyhláška – Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, špeciálny súd a vojenské sudy
zákon č. 184/1999 Z. z – zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov
zákon č. 189/2015 Z. z – zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti
ZMOS – Združenia miest a obcí Slovenska
ZSMK – Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín